DJOEROE BAHASA

Melajoe-Olanda.

Woordenlijst

MALEISCH-HOLLANDSCH

DJOEROE BAHASA MELAJOE-OLANDA.

WOORDENLIJST MALEISCH-HOLLANDSCH.

SAMENGESTELD DOOR

TERKARANG OLEH

R. BRONS MIDDEL.

BATAVIA.
ALBRECHT & RUSCHE.
1891.

PERMOELAÄN KATA.

Kitab ini djoega dikarangken akan goena orang melajoe dan orang tjina jang soedah bisa batja serta mengarti sedikit bahasa olanda dan jang soeka beladjar lebih djaoeh bahasa itoe.

Maka di dalamnja ada tersoerat perkataän jang terlebih sering dipaké pada tiap-tiap hari dan hoeroefnja saboleh-boleh dihoeboeng dengan menoeroet boenjinja bitjara. Hata maka tiada tertoelis *bahagian*, *bahagian*, *sahaja*, tetapi ditoelis *baroe*, *bagian*, *saja*. Bagitoe djoega lain-lain perkataän saroepa itoe.

Lain dari pada itoe maka kitab ini ada bermoeat daftar nama segala perkakas roemah, dan perkakas jang dipaké oleh bagei-bagei toekang, dan nama hari dan warna, nama kaloewarga, nama barang jang kaliatan di langit, dan nama barang jang biasa dipaké ataoe diseboet pada tiap-tiap hari, semoewa itoe didaftarken masing-masing.

Dan lagi ada termoeat bitjara ataoe omongan roepa-roepa pada antara toean-toean dan orang melajoe ataoe orang tjina.

Di dalam kitab seperti ini soedah tentoe tiada dapat masoeken semoewa perkara, tetapi jang ditoendjoek di sini tjoekoeplah kiranja akan mendjadi pengantar kapada jang beladjar, baik orang olanda jang hendak beladjar bahasa melajoe, baik orang melajoe ataoe orang tjina jang hendak beladjar bahasa olanda; masing-masing boleh paké kitab peladjaran ini, tiada dengan pertoeloengan lain.

Kapada sekalian peladjar itoe salamat!

Jang mengarang.

Depok (*Batavia*).

VOORBERICHT.

Deze woordenlijst bevat de in de spreektaal meest voorkomende woorden. Bij de spelling is daarom de uitspraak der spreektaal gevolgd, en zijn taalkundige vormen weggelaten — zooals: *baharoe* voor *baroe*, *sahaja* voor *saja*, *bahagian* voor *bagian* en dgl.

Bij de samenstelling van deze woordenlijst is beoogd, den Nederlanders, in hun verscheiden beroep en diensvolgens in hunne verscheiden aanraking met den Maleisch sprekenden inlander tegemoet te komen.

Ten overvloede zijn in eene afzonderlijke rubriek eenige technische benamingen opgenomen, alsook eenige woorden, welke de "baar" reeds dra na zijne aankomst in Indië wenscht te memoriseeren — zooals: de namen der dagen, der kleuren, van vorm en stand, de telwoorden en dgl. Ook eenige in de spreektaal meest gebruikelijke uitdrukkingen en spreekwoorden zijn afzonderlijk opgenomen, met de bedoeling, om ze als een inhaerent deel der spreektaal onder de aandacht te brengen.

Eene verzameling van gesprekken besluit deze woordenlijst. Ze zijn opgenomen, zooals ze zijn opgevangen, of liever, zooals er dergelijke in het dagelijksch leven worden gehouden, naar de verscheidenheid van omstandigheden, waarin de spreker tegenover den hoorder kan verkeeren.

De aard van deze woordenlijst wijkt in zooverre af van de bestaande woordenlijsten, dat zij ook bedoelt, den gebruiker eenige notie der Maleische taal aan te brengen, zoodat hij, dit boek doorbladerende en raadplegende, buiten een speciaal onderricht, zich eenig begrip dier taal vorme. Te dien einde zijn de hoofdbestanddeelen der taal — de werkwoorden en de naamwoorden — niet blootelijk als stamwoorden opgenomen, maar ook in hunne samenstelling, middels voor- en achtervoegsels, door voorbeelden omschreven; terwijl de passieve, actieve en transitieve vormen der werkwoorden, in de spreektaal voorkomende, eveneens door toepassingen in zinnen, zijn verklaard.

De Samensteller.

Depok (*Batavia*).

A.

ABIS (*habis*) op, niet meer voorhanden; na afloop; *abis dimakan*, opgegeten; *menghabiskĕn*, opmaken; *penghabisan*, einde; *abis boelan*, na afloop ('t einde) der maand; *abis makan kita berangkat*, na het eten vertrekken wij.

ABOE asch; *tempat aboe*, aschbakje.

ACHIR einde; *achirnja* (*akirnja*), ten slotte; *achiran*, achtervoegsel van een woord; *achirah*, het toekomende leven (hiernamaals).

ADA zijn, wezen; *perkara jang tiada ada*, onbestaande zaken; *mengadakĕn*, scheppen (doen zijn); *kaädaän*, het wezen.

ADANG tegenhouden, beletten om door te gaan, te passeeren. *Dia berdiri beradang di tengah pintoe* of *dia beradang di tengah pintoe.* Hij staat midden in de deur (dus het doorgaan belettende).

ADAS *adas pĕlĕs*, fenkel; *adas manis*, anijs; *minjak adas*, fenkelolie.

ADAT wet op de aloude zeden en gebruiken gegrond, gewoonte; *dia tiada taoe adat*, hij is onbeschoft.

ADIK (*adé*) jongere broeder of zuster (broertje, zusje).

ADIL rechtvaardig.

ADJAK aanmoedigen, aansporen, uitnoodigen.

ADJAL bepaalde tijd; *belom sampé adjalnja*, het is zijn tijd (van sterven) nog niet.

ADJAR leeren, onderwijzen; *beladjar*, onderwijs ontvangen; *mengadjar*, onderwijs geven; *mengadjari*, iemand eene les geven, bestraffen; *mengadjarkĕn*, iets aan iemand leeren, laten leeren; *keras adjarnja*, hij onderwijst

streng; *deras adjarnja*, hij leert vlug; *peladjar*, leerling; *pengadjar*, onderwijzer; *pengadjaran* het onderwijs, het geleerde, de onderrichting, de les; *koerang adjar*, lomp.

ADJI het lezen van den koran, godsdienstonderwijs ontvangen; *mengadji*, den koran lezen; *mengadjikĕn*, den koran laten voorlezen; *pengadjian*, eene voorlezing uit den koran.

ADOE slapen; tegen elkander laten vechten; *mengadoe*, klagen, aanklagen; *pengadoean*, klacht; *membawa pengadoean di hadapan hakim* of *kapada hakim*, een klacht bij den rechter inbrengen; *mengadoekĕn*, iemand verklagen. *Mengadoe ajer dengan garam* (sprkw.), vergeefsche moeite doen.

ADOEH ach! helaas! au! hé! *Mengadoeh*, weeklagen.

ADOEK (Bat.) *mengadoek*, roeren.

ADON *adonan*, deeg, beslag.

AGAMA godsdienst.

AGAR-AGAR eene soort van eetbare zeewier.

AGOENG (Jav.) groot, voornaam; *tiang agoeng*, de groote mast; *lajar agoeng*, het groote zeil; *ratoe agoeng*, titel van de voornaamste gemalin van den vorst; *orang agoeng-agoeng*, de notabelen.

AJAM hoen, kip; *ajam belanda*, kalkoen; *ajam hoetan*, boschhaan; *ajam katik* (*katé*), krielkip.

AJER water; *ajer goela*, suikerwater; *ajer batoe*, ijs; *ajer belanda*, seltzer water; *ajer madoe*, honig (water); *ajer mandi*, badwater; *ajer mata*, tranen; *ajer mawar*, rozewater; *ajer moeka*, de glans van het gelaat; *ajer rasa*, kwikzilver; *ajer soesoe*, melk; *ajer teboe*, suikerrietsap; *batang ajer*, rivier; *moeka ajer*, waterspiegel; *mata ajer*, bronader, wel; *boeang ajer*, het doen van zijne natuurlijke behoeften.

AJO uitroep van opwekking.

AJOEN heen en weer slingeren, schommelen; *berajoen kaki*, met de voeten schommelen; *ajoenan*, schommel, wieg.

AKAL middel, dat men beraamt, list; verstand; *tjari akal*, een middel zoeken; *poetoes akal* of *mati akal*, geen raad weten.

AKAN betreffende.

AKAR wortel; *akar pohoon*, de wortel van een boom; *akar wangi*, zeker welriekend gras.

AKOE ik; *mengakoe*, bekennen; *mengakoe anak*, voor zijn kind erkennen; *dia soedah diakoe anak olehnja*, hij is door hem reeds als diens kind erkend; *mengakoekĕn*, iets beweren; *mengakoewi*, iets als het zijne erkennen; *akoean*, erkentenis; *pengakoean*, bekentenis.

AKSARA (ook *hoeroef*) letter, klinker.

ALAH onderdoen, verliezen, overwonnen worden; *mengalahkĕn* (ook *mengalahi*), ten onderbrengen, veroveren. *Dia soedah kalah.* Hij heeft het verloren.

ALAM de wereld, het heelal.

ALAMAT kenteeken; *alamat soerat*, adres; *alamatkĕn*, adresseeren.

ALANG bindbalk, dwarsbalk; dwars; *palang*, sluitboom; *palang pintoe*, sluitboom voor eene deur; *alangan*, verhindering, beletsel; *djikaloe tiada ada alangan* (ook *halangan*) *nanti saja datang*, als er geen beletsel is dan zal ik komen; *alang* (gewoonlijk *alang-alang*), eene soort van hard gras waarmede men de huizen dekt; *roemah atap alang*, huis met *alang-alang* gedekt (met *alang alang* dak).

ALAP *mengalap*, vruchten plukken met een stok.

ALAS (*alĕs*) onderlaag, grondslag; *alas moewatan*, ballast; *alasan*, wat tot onderlaag dient.

ALAT (ook *perkakas*) gereedschap; *alat prang*, oorlogstuig; *alat karadjaän*, rijksinsigniën.

ALEM toegeven; *alemin,* streelen.

ALGODJO scherprechter, beul.

ALI-ALI slinger.

ALIH *mengalih,* van plaats veranderen, verhuizen, veranderen van den wind. *Saja soedah mengalih* (ook *pindah*). Ik ben verhuisd. *Angin soedah beralih.* De wind is veranderd. *Beralih bahasa,* van toon veranderen. *Dia soedah beralih* (ook *soedah lain bitjaranja*). Hij is van toon veranderd. *Bintang beralih,* verschietende ster.

ALING beschutten, dekken; *alingan,* beschutting; *kaälingan,* beschut, gedekt.

ALIPAN (*alipang*) (Jav. *klabang*) eene soort van venijnige duizendpoot.

ALIR vloeien, stroomen, vlieten; *aliran,* beekje.

ALLAH God.

ALOE rijststamper.

ALOEN langzaam rollende golf, deining; *aloen-aloen* (Jav.), plein voor eene regentswoning.

ALOES (*haloes*) dun; teeder, fijn; net; *orang aloes,* een fijn, net mensch; *aloes bitjaranja,* hij spreekt aardig.

ALOEAN (*haloean*) richting, koers.

ALPA nalatig, achteloos; *mengalpakĕn,* veronachtzamen, verwaarloozen. *Dia mengalpakĕn pekerdjaännja.* Hij veronachtzaamt zijn werk (zijne zaken).

AMANG dreigen; *peramangan,* bedreiging.

AMAS (*ĕmas*) goud; *mas poetih,* platina; *mas kawin,* huwelijksgift van den man aan de vrouw; *anak mas,* een in 's meesters huis geboren slavenkind; *mengemasi,* vergulden.

AMAT bovenmate, zéér. *Jang amat terhormat.* Die zéér geëerd is of wordt.

AMBAROE beschoeiing, heipalen, kaaimuur.

AMBAT trachten te vangen, achtervolgen, vervolgen, nazetten.

AMBET luur, luier.

AMBIL nemen, wegnemen; halen; *mengambil* (*memoengoet*) *anak*, tot kind aannemen; *mengambil ikan*, visch vangen; *mengambil angin*, een luchtje scheppen.

AMBLES doorzakken, inzakken.

AMBOEL *mengamboel*, pruttelen; *pengamboel*, pruttelaar, mopperaar.

AMBOER (*hamboer*) verspreiden, verstrooien, uitstrooien; *amboeran*, strooisel; *pengamboeran*, zaaiing.

AMIN amen.

AMIS (*hamis*) vischlucht.

AMO onsterk, verstikt, verlegen; *barang amo*, verstikt goed.

AMOK in razernij rondmoorden.

AMPAS overblijfsel van iets; *ampas teboe*, uitgeperst of uitgekauwd suikerriet; *ampas kopi*, koffiedik.

AMPAT (*ĕmpat*) vier; *berampat*, met zijn vieren zijn; *perampat* (*perapat*), vierde deel; *saperampat* (*saprapat*), een vierde deel.

AMPEDAS (*hampedas*) de lever.

AMPEDOE (*hampedoe*) de gal.

AMPELA de maag; *ampela ajam*, de maag van een kip.

AMPELAS (*hampelas*) eene soort van bladeren, waarmede men meubels schoon wrijft, die men wil politoeren.

AMPIR (*hampir*) nabij; bijna; genaderd; *negri itoe berhampiran dengan laoet*, dat land ligt nabij de zee; *ampir mati*, bijna dood, op sterven; *menghampiri*, iemand of iets naderen.

AMPOEN vergiffenis, pardon; *mengampoen*. vergeven; *mengampoeni*, iemand iets vergeven.

AMPOENJA (*poenja*) *Dia jang ampoenja koeda.* Hij is de eigenaar van het paard, dit is zijn paard. *Akoe jang ampoenja roemah.* Ik ben de eigenaar van

het huis, dit is mijn huis. *Jang ampoenja roemah.* Degene, van wien het huis is, de eigenaar des huizes. *Jang ampoenja tjeritera.* Degene, van wien het verhaal is, de auteur. *Roemah itoe saja jang poenja* of *saja poenja.* Dat huis is van mij. *Saja poenja roemah botjor.* Mijn huis is lek. *Jang ampoenja.* De (bezittende) persoon, de bezitter *Mempoenjaï,* in bezit hebben; *diampoenjaï,* bezeten worden; *mempoenjaï banjak harta,* veel schatten bezitten; *pengampoenjaän,* het in bezit genomene.

ANAK kind, jong van dieren en planten; *anak ajam,* kuiken; *anak pohoon,* jonge boompjes; onderdeel van een geheel: *anak genta,* klepel (van de klok), *anak koentji,* sleutel (van het slot), *anak lidah timbangan,* tong (van de balans), *anak panah,* pijl (van den boog), *anak tangga,* sport (van de ladder), *anak dajoeng,* spaan (van den roeiriem), *anak roda,* spaken (van het wiel), *anak telinga* of *koeping,* trommelvlies (van het oor), *anak lidah,* de huig (van de tong), *anak limpah,* de milt (van de lever), *anak mata* (ook *bidji mata*), de oogappel (van het oog). *Anak istrinja,* zijn vrouw en kinderen; *anak mas,* kind (van eene huisslavin), dat men grootbrengt; *anak tjina,* een Chineesch kind; *anak negri,* inboorling; *anak orang,* iemands kind; *anak prahoe,* schepeling; *anak tjoetjoe,* kinderen en kleinkinderen, nakomelingschap, afstammeling; *anak sambĕl,* hoerekind; *peranakan,* inlandsch kind, kind van eene inlandsche moeder en een vreemden vader; ook uterus; geboorte; *anak dara,* jonge dochter, maagd; *anak doeït* (*boenga modal*), rente; *anak ramboet,* de haartjes die langs het voorhoofd groeien en niet in den haarwrong kunnen opgenomen worden; *anak soengei,* zijtak van eene rivier, ook bewoners van den

oever; *diperanakĕn*, geboren worden of zijn; *beranak*, kinderen krijgen, bevallen.

ANAM zes; *peranam*, zesde deel; *saperanam*, een zesde deel.

ANDANG-ANDANG ra van een schip, ook *proean*.

ANDENG-ANDENG kleine moedervlekken op de huid.

ANDJING hond.

ANGAT (*hangat*) heet door vuur, van water, metaal, enz., ook van de koorts; *angat koekoe*, lauw (van water).

ANGGOER wijn; *boewah anggoer*, druif; *menganggoer*, ledig zitten, ledig loopen, niets uitvoeren; *penganggoer*, lediganger; *dia menganggoer sadja*, hij lanterfant maar.

ANGGRÈK orchideeën, b. v. vanilje.

ANGIN wind, tocht, lucht; *berangin*, een luchtje scheppen; *tahi angin*, wat er na den regen van de wolken overblijft; praatjes; *mata angin*, windstreek; *perkataän angin*, ijdel gepraat; *kabar angin*, los gerucht; *dia kamatian angin*, hij werd door windstilte overvallen.

ANGKA cijfer.

ANGKAT *mengangkat*, optillen, opheffen; verheffen tot een rang; ophemelen; opdisschen van spijzen; aannemen in eene familiebetrekking; *anak angkat*, aangenomen kind; *berangkat*, ergens heengaan, vertrekken; *mengangkat tangan*, de handen opheffen; *mangkat* ook *mangkat beradoe*, sterven (van vorstelijke personen).

ANGKAU (en *dikau*, bij verk. *kau*), gij, gijlieden, jij, jelui; *loe*, idem (grove uitdr.).

ANGKER door spoken bezocht; *tempat angker*, eene door spoken bezochte plaats; fier, trotsch; *toean itoe roepanja angker*, die heer heeft een trotsch voorkomen.

ANGKIN buikband, die door de vrouwen gedragen wordt, gelijk de *saboek* door de mannen.

ANGKLOENG (Soend.) muziekinstrument van bamboe.

ANGKOEH trotsch.

ANGKOET *mengangkoet*, opnemen en wegdragen.

ANGLO komfoor.

ANGOEP gapen, geeuwen.

ANGOES verbrand, weggebrand, verkoold.

ANGON (Soend.) weiden; *anak* (*boedak*) *angon*, een jongen, die het vee naar de weide brengt.

ANGSANG kieuw.

ANGSOER *mengansoer*, zachtjes aan vorderen, voetje voor voetje, bij beetjes; verminderen van eene schuld door de betaling van een gedeelte daarvan; *dia membajar oetangnja dengan mengangsoer*, hij betaalt zijn schuld bij beetjes; *angsoeran*, wat in mindering betaald wordt, paaiement.

ANI-ANI mesje, waarmede de padi gesneden wordt.

ANIAJA onrecht, mishandeling.

ANJAM vlechten.

ANJOET (*hanjoet*) met den stroom wegdrijven.

ANOE een zekere, N. N.; een zeker iets.

ANOEGRA gunst, eerbewijs; *menganoegrakĕn*, iets schenken (van vorstelijke personen).

ANTA (Bat.) brak, zoutachtig.

ANTAR (*hantar*) *menghantarkĕn*, iets zenden; iemand geleiden; *antaran*, bruidschat; *pengantar*, geleider.

ANTARA tusschenruimte, tusschentijd, tusschen; *di antara djalan*, onderweg; *antara...... dan*, tusschen..... en; *perantara*, scheidsman.

ANTING naar beneden hangen; *anting-anting*, oorhangers; *oentang-anting*, naar alle richtingen slingeren.

ANTJOEK paren, coïre.

ANTOE (*hantoe*) geest, spook.

ANTOEK *mengantoek*, slaap hebben, slaperig zijn.

ANTOEP de angel van een insekt; *diantoep tawon*, door eene bij gestoken.

APA wat, iets; *tiada apa*, niets; *segala apa*, al wat, alles; *mengapa*, waarom; *tiada mengapa*, het doet er niets toe; *ini apa*, hier is het; *apa lagi?* wat dan nog? hoeveel te meer, hoeveel te minder, wat te meer; *diapakan itoe?* wat moet er meê gedaan worden? *berapa?* hoeveel? *siapa?* wie? *apabila*, wanneer.

APAK (*apek*) muf, duf, vunzig.

APAM (*apem*) Inlandsche poffertjes.

API vuur; aangestoken licht; *kajoe api*, lucifer; *goenoeng api*, vulkaan; *kapal api*, stoomschip; *berapi*, vuur vatten; *kasih api*, geef vuur.

APIK zindelijk, netjes.

APIOEN opium.

APIT klemmen, persen; *pengapit*, perser, pers; *mengapit*, persen; *apitan*, het geperste; *pengapit tjintjin*, twee kleine steentjes links en rechts van een grooteren steen aan een ring.

APOENG (*pelampoeng*) dobber.

APOES afgeschaft, opgeheven, kwijtgescholden; *mengapoes*, afschaffen, opheffen, kwijtschelden.

ARAH richting, koers, streven; *mengarahkĕn*, eene richting geven, in eene richting brengen, richten. *Maka kapal itoe mengarah* (ook *menoedjoe*) *ka timor*. Dat schip richt zijn koers naar het Oosten. *Moeloet bedilnja diarahkĕn* (*ditoedjoekĕn*) *kapada saja*. De tromp van zijn geweer is of wordt naar mij gericht, of hij richt de tromp van zijn geweer naar mij.

ARAK *mengarak*, in staatsie, in optocht rondgaan; *perarakan*, statige optocht; *arak-arakan*, al wat bij een optocht behoort inz. muziekinstrumenten; arak; *pengarakan*, arakstokerij.

ARÈN sagueerpalm; *toeak arèn,* saguweer van dien palm.

ARENG houtskool; *areng batoe*, steenkool; *kajoe areng*, ebbenhout; *benang areng*, timmermanssnoer om zwarte lijnen op het hout te trekken; *pengarengan*, kolenbranderij.

ARGA (*harga*) waarde, prijs. *Berapa harganja?* Hoeveel kost het? *Harga mati,* vaste prijs.

ARI (*hari*) dag; *hari malam*, nacht; *hari siang*, dag (in tegenstelling van nacht); *sahari samalam*, een etmaal; *sahari-hari* en *sasahari,* dagelijks; *pekerdjaän sahari-hari*, dagelijksch werk; *pada tiap-tiap hari* en *saban-saban hari*, dagelijks; *berharian*, dag in dag uit. *Berhari-harian akoe mendengar tangisnja.* Dag in dag uit hoor ik zijn gehuil of hoor ik hem huilen. *Hari besar* of *hari raja,* feestdag; *pada hari ini*, op heden.

ARI ARI nageboorte; *koelit ari*, dun vliesje.

AROEM (*haroem*) welriekend, geurig.

AROEN *mengaroen*, eene weeke massa omroeren en daardoor vereenigen met een vocht of iets anders, dat er over gegoten is, zooals bv. half gaar gekookte rijst met water of kokosmelk, waarna het geheel weder gekookt wordt, totdat de rijst gaar is; *aroenan*, omroering, omroersel; *aroenan nasi*, omgeroerde rijst; *aron*, rijst, die half gaar gekookt is.

AROES (*haroes*) stroom van het water; moeten, verplicht zijn, behoorlijk; *saharoesnja,* het is naar behooren; *haroeslah kita menjampékĕn djandji,* wij moeten ons woord houden.

AROEWAH godsdienstige feesten.

ARTA schat; *artawan,* schatten bezitten, rijk.

ARTI (*erti*) zin, beteekenis, meening; *artinja*, d. w. z.; *mengarti*, den zin van iets begrijpen; *mengartikĕn*,

den zin van iets uitleggen; *kaärtian*, begrijpelijk; *pengarti*, verstand.

ASA hoop, verlangen. *Djangan asa-asaän*, koester geen ijdele hoop. *Poetoes asa*, wanhopen; *kapoetoesan asa*, wanhoop.

ASAH *mengasah*, slijpen; *batoe pengasah*, slijpsteen; *pengasah*, slijper.

ASAL oorsprong; *asal oesoel*, oorsprong, afkomst; *asalnja*, oorspronkelijk; *toean itoe asalnja arab*, hij is van Arabische afkomst; *asal* (ook *asal sadja*), mits; *asal djangan*, als maar niet.

ASAM (*asem*) zuur van smaak.

ASAP (*asep*) rook, damp, stoom; *kapal asep* (*kapal api*), stoomboot; *perkakas asep*, stoomwerktuig; *pengasapan*, schoorsteen.

ASIAN (Bat.) gunstig werkend, zegenrijk; *tiada asian tinggal di Batawi*, zich niet thuis gevoelen te Batavia; *obat itoe tiada asian*, dat geneesmiddel helpt niet.

ASIN zout van smaak.

ASING afzonderlijk, eigen, vreemd; *orang asing*, vreemdeling.

ASTA (*hasta*) lengtemaat, van den elleboog tot aan den top van den middelsten vinger, *sa asta*, een dito lengtemaat, een vadem; *kasih saja tali itoe sa asta*, geef mij een eindje touw van een asta; *mengasta*, per asta meten; *mengasta kain saroeng* (sprkw.), een nutteloos werk verrichten, het Danaïden-vat vullen.

ASTANA paleis; (Soend. en Jav.) begraafplaats.

ATAP dak inz. van palmbladeren; *roemah atap kirei*, een huis met een dak van palmbladeren, in tegenstelling van een *roemah beratap gentèng*, een huis met pannen gedekt.

ATAS boven; *di atas angin*, boven den wind; *negri jang di atas angin*, de landen van het Westen: Arabië,

Europa; *atas saja*, op mijne verantwoordelijkheid; *atas nama Radja*, in naam des Konings; *atas doewa bagian*, in twee deelen (verdeeld), in tweeën; *atas hal jang terseboet itoe*, in dat genoemde geval.

ATAWA ook *ataoe*, of.

ATI (*hati*) hart; het binnenste, de kern; *membri hati*, moed geven; toegeven; *taroh di dalam hati* ook *taroh di hati*, er aan blijven denken; *perhatikĕn*, ergens op letten; *dia memperhatikĕn pekerdjaännja*, hij behartigt zijne zaken.

ATOENG fladderen, zooals een vlinder; *koepoe-koepoe beratoeng-atoeng*, fladderende vlinders.

ATOER rangschikken, regelen, in orde brengen; *mengatoerkĕn korsi*, stoelen op eene rij zetten; *mengatoerkĕn hoeroef*, letterzetten; *peratoeran*, reglement; *dengan atoeran*, ordelijk, regelmatig, geregeld. *Roemah diatoeri dengan korsi*, stoelen in een huis rangschikken.

AWAK lichaam; *awak prahoe*, liever *badan prahoe*, de romp.

AWAL (*moela*) begin, oorzaak; *awalan* in tegenstelling van *achiran*; *awal boelan Rabioel awal*, het begin van de maand *Rabioel awal*.

AWAN regenwolk; *awan-kemawan*, wolkengevaarte.

AWAS scherpziend, oplettend; *mengawasi*, iemand scherp, met oplettendheid aanzien; *awas-awas!* zie goed toe!

AWÈT lang goed blijven, *awèt moeda*, lang jong blijven.

B.

BABA naam waarmeê men een aanzienlijk Chinees aanspreekt, te Batavia ook gegoede inlanders. *Baba datang dari mana?* Van waar komt Baba? Tot een

gemeenen Chinees zegt men *loe*, ook *kee* of *lie*, wanneer hij een volbloed is.

BABAK stuk, geschaafd, van een paard dat doorgereden is. *Itoe koeda babak*, dat paard is doorgereden; stuk, bedrijf van een tooneelstuk, *sababak*, *doewa babak*, één bedrijf, twee bedrijven.

BABAKAN boomschors.

BABAT schoon maken van een erf of stuk land door het gras of onkruid weg te ruimen. *Membabat segala pohoon jang tiada bergoena*, al het onnutte geboomte wegruimen, wegkappen. *Dia babati kebonnja*, hij maakt zijn tuin schoon *Segala pohoonan itoe dibabatnja* (*dibabat olehnja* = *oleh dia*), al dat geboomte kapt hij (wordt door hem gekapt). *Semoewa itoe koe babat*, dat alles kap ik weg. *Babatlah itoe*, kap het toch weg; *babadotan*, onkruid; *babad*, ingewanden van dieren; *babad gorèng*, gebraden babad (een toespijs bij de rijst)

BABI zwijn, varken; *babi oetan* (Jav. *tjèlèng*, waarvan *tjèlèngan*, spaarpot), wildzwijn; *daging babi* (ook enkel *babi*), varkensvleesch, spek.

BABOE vrouwelijke bediende, lijfmeid, kindermeid; *baboe tètè*, min, zoogster.

BABOER (eigenlijk *lamoer*) slecht van gezicht.

BABON legkip. Zie *biang*.

BADAK de rhinoceros of 't neushoorndier; *tjoela badak*, het hoorn van den rhinoceros (een heelmiddel voor slangebeet).

BADAN lichaam; *badan orang*, het menschelijk lichaam; *badan binatang*, dierlijk lichaam; *badan praoe*, de romp van een vaartuig; *antéro badan*, het geheele lichaam.

BADÉ gissen, raden. *Badé apa ini*, raad eens wat dit is. *Badé apa koe ada di dalam tangankoe*, raad eens

wat ik in mijn hand heb. *Orang membadé*, men raadt. *Tiada terbadé*, niet te raden. *Itoe tiada dapat dibadé* (*tiada terbadè*), dat is niet te raden. *Orang berbadé-badéan*, men geeft elkaâr raadsels op; *badéan*, raadsel.

BADIK dolkmes.

BADJA (ook *wadjah*) staal, *badja bagoes*, goed staal.

BADJAK (op Java en Madoera *lanon*) — lees *badjag* — zeeroover.

BADJANG (ook *badjang-badjang*) vezels van een grasboom; zwaluwstaart bij timmerlieden en schrijnwerkers; stelten.

BADJI keg, wig.

BADJING de eekhoorn, ook wel genoemd klapperrat.

BADJOE baadje, kleedingstuk, dat het bovenlijf bedekt; *badjoe dalam*, onderkleed; *badjoe baroe*, nieuw kleed; *badjoe panas*, flanellen borstrok; *berbadjoe*, gekleed zijn. *Dia tiada berbadjoe*, hij heeft geen kleed aan, is niet gekleed.

BADOET (Batavia *banjol*) potsenmaker, hansworst; *membadoet*, potsenmaken.

BADOK (Bat.) een grove uitdrukking voor eten, evenals vreten.

BAGAI (*bagei*) soort, klasse, aard, wijze; *sebagei* (ook *seperti* evenals; *bageimana* (*bagimana* of *pegimana*), hoe, op welke wijze? *bagei ini* (*bagini, begini*), op deze wijze; *bagei itoe* (*bagitoe, begitoe*), op die wijze; *bagitoe besar, bagini besar*, zoo groot; *bagitoe banjak*, zoo veel; *ketjil sebagei ini*, klein evenals dit, even klein als dit; *bagei-bagei* (gewoonlijk *roepa-roepa*), verschillend, allerlei; *bagei-bagei ikan*, verschillende soorten van visch, allerlei visch. *Djangan bagitoe* (*bagei itoe*) niet zoo, niet alzoo. *Djangan bertéréak bagitoe*, schreeuw zoo niet. *Boekan bagitoe*, het is

niet zoo, zoo is het niet, het is zoo niet, is het zoo niet? *Boekan bagitoe katanja*, zoo zeide hij niet, zoo heeft hij het niet gezegd.

BAGAL de bloemstengel van een kokosnoot.

BAGI (*bagé* = *kapada*) voor (ten nutte of gebruike van). *Itoe oeang bagi toean*, dit geld is voor Meneer. *Ini kitab dikarang bagi anak sekola*, dit boek is gemaakt voor scholieren; jegens, tot. *Segala poedji bagi Allah*, alle lof zij God.

BAGIA (*bahagia*) geluk, heil. *Dia tiada mempoenjaï bagia* of *dia tiada poenja bagia*, hij heeft geen geluk. *Bahagialah orang jang tahoe menahan hawa nafsoenja*, gelukkig hij, die zijne lusten weet te bedwingen.

BAGINDA titel van een vorstelijk persoon. Het woord is samengetrokken uit *bagia* en *anda*.

BAGOES mooi, schoon, fraai; *koeda bagoes*, een mooi paard. *Boekan sembarang bagoesnja*, buitengewoon is zijne of hare schoonheid. *Itoe bagoes*, dat is mooi. *Tida bagoes*, niet mooi.

BAHAGI (gewoonlijk doch foutievelijk *bagi* en *bagi-bagi*) verdeelen; *bahagi* (*bagian*), gedeelte; *sabahagi* (*sabagian*), een gedeelte, een portie; *atas tiga bahagi* (*bagian*), in drie deelen; *membahagi*, verdeelen. *Saja membagi dĕngan betoel*, ik verdeel goed. *Setengah cen* (*sapèsèr*) *itoe tiada terbagi* (*tiada boleh dibagi*), een halve cent is niet te verdeelen. *Oeang itoe semoewa soedah dibagikĕn kapada orang miskin*, al dat geld is reeds verdeeld aan of onder de armen. *Semoewa orang itoe soedah dibagi oeang*, aan al dat volk is reeds geld gedeeld of uitgedeeld.

BAHAJA (ook *bahla* en *baja*) gevaar, nood, ongeluk; *membri bahaja*, ongeluk aanbrengen. *Dia membri bahaja* hij brengt ongeluk aan (*dia membawa tjelaka* heeft dezelfde beteekenis); *bahaja kamati-matian*, *bahaja mati*,

doodsgevaar; *berbahaja*, gevaarlijk, in gevaar zijn of verkeeren, gevaarloopen; *tiada berbahaja*, geen gevaar. *Sering-sering ada bahaja di laoet*, dikwijls is er gevaar op zee.

BAHAM de zgn. verstandskies.

BAHASA spraak, taal, woord; *bahasa dalam*, de hoftaal; *bahasa sahari-hari*, de gewone omgangstaal; *bahasa toetoeran*, de spreektaal; *bahasa kitab*, boekentaal; *bahasa tjampoer baoer*, het zgn. pasar-Maleisch; *bahasa ollanda*, de Nederlandsche taal; *berbahasa*, spreken; *taoe berbahasa*, welsprekend zijn; *membahasakĕn*, iets door een woord of gezegde uitdrukken, bv. zich zelven door het woord ik; *membahasakĕn melajoe*, in het Maleisch overbrengen; *peribahasa* (*paribasa*), spreekwijze, spreekwoord; goede manieren, goede toon, beleefdheid; *taoe bahasa*, manieren weten, welgemanierd zijn; *melangkah* (overstappen) *bahasa*, tegen den goeden toon handelen.

BAHNA wat iets veroorzaakt. *Bahna oedjan djalannja bètjèk*, omdat het geregend heeft, zijn de wegen nat.

BAHOE (ook *poendak*) schouder; landmaat van 500 □ roeden.

BAHWA (ook *bahoewa*) voorwaar, dat. *Bahwa ini soerat*, voorwaar, dit is een brief. *Mengatakĕn bahwa radja telah datang*, gaf te kennen, dat de vorst aangekomen was; *bahwa sasoenggoehnja* (pleonasme), voorwaar.

BAIK goed, wel, degelijk; *orang baik*, een goed mensch. *Dia orang tiada berbaik*, zij zijn niet goed met elkander; ook: *dia orang tida baik satoe dengan lain* of *dia orang satoe dengan lain tida baik; membaikĕn* en *membaiki*, goed maken, verbeteren, herstellen. *Dia membaikĕn roemahnja*, hij herstelt zijn huis. *Dia membaiki segala orang*, hij doet allen menschen wel; *membaiki dirinja*, zich opdirken. *Tikoes membaikĕn*

laboe, de rat repareert den pompoen, (sprkw. om te zeggen, dat iemand, die iets wil repareeren, het nog meer bederft). *Djika tida boleh dengan baik*, als het niet goedschiks gaat; *baik tida baik*, goed of niet goed; *sebaik-baiknja*, hoe goed hij (of het) ook zijn moge, zoo goed mogelijk, zoo goed als het gaat; *kabaikan* (eigenlijk *kabadjikan*), goedheid, deugd. *Apa djoega kabaikannja*, welke deugd bezit hij eigenlijk. *Barang baik*, goede waar; *roepa baik*, een goed voorkomen; *baik roepanja*, een goed voorkomen hebben; *lebih baik*, ook *baikan*, beter. *Nama jang baik itoe terlebih baik dari pada minjak jang baik*, een goede naam is beter dan goede olie. *Pada koetika jang baik*, ter goeder ure. *Baikin ini* of *bikin baik ini*, maak dit in orde. *Djaga baik baik*, goed opgepast, pas goed op. *Baik koeda baik gadja*, hetzij paard, hetzij olifant. *Baik orang lalaki, baik orang prampoean*, zoowel mannen als vrouwen.

BAJAM (*bajĕm*) spinazie.

BAJANG (ook *bajang-bajang*) schaduw, schaduwbeeld, schim, verschijning; *berbajang*, schaduw hebben; *berbajang-bajang*, ergens doorheen schijnen; *membajang*, schaduw geven; *membajangkĕn*, de schaduw van iets op iets doen vallen. *Akoe bajangkĕn tangan di atas tèmbok*, ik doe de schaduw van mijne hand op den muur vallen. *Membajangi*, beschaduwen. *Itoe pohoon membajangi roemah*, die boom beschaduwt of overschaduwt het huis. *Akalnja terbajang*, zijne streken komen voor den dag. *Bajang-bajang pohoon*, de schaduw van een boom; *pohoon berbajang*, een schaduwgevende boom.

BAJAR *membajar*, betalen; *akoe bajar oetangnja*, ik betaal zijn schuld; *bajaran*, wat in betaling gegeven wordt. *Bajarannja dengan oeang pèrak*, de betaling geschiedt

in zilvergeld. *Pembajar, orang jang bajar, jang bajar,* wie betaalt, de betaler, ook betaalmiddel; *pembajaran,* betaling, voldoening. *Akoe tida dibajar,* ik word niet betaald. *Oetangkoe tida terbajar,* mijn schuld is niet te voldoen, niet aan te zuiveren.

BAJI een pasgeboren kind.

BAK (Bat.) Chineesche, zgn. Oost-Indische inkt.

BAKAL wat iets worden moet; de ruwe stof, de grondstof; *bakal roemah,* de bouwstof voor een huis; *bakal radja,* wie vorst moet (zal) worden; *bakal kawin,* een verloofde. In 't Jav. drukt *bakal* den toekomenden tijd (zullen) uit. *Bakal* is 't tegengestelde van *bekas* (z. a.). *Membakal,* den ruwen vorm van iets nemen; *membakalkĕn,* iets tot iets bestemmen. *Itoe kajoe dibakalkĕnnja praoe.* Dit hout is door hem voor een vaartuig bestemd. *Bakalan,* iets waarmeê iets gedaan moet worden. *Bakal apa itoe?* Waartoe dient dat? *Bakal diboeang,* bestemd om gebannen, ook weggeworpen, te worden.

BAKAR bakken, blaken; *membakar,* branden, *membakar kartas,* papier branden; *dibakar,* gebrand worden; *terbakar,* verbrand, in brand; *roemah terbakar,* een huis in brand; *roemahnja kabakaran,* zijn huis is in brand geraakt; *dia bakar,* hij brandt (iets); *djangan bakar,* brand niet; *pembakar,* wie brandt, de brander, de bakker; *pembakar* (*toekang bakar*) *roti,* ook *toekang roti,* broodbakker, *pembakar bata,* steenbakker; *pembakaran,* plaats waar gebrand wordt, oven.

BAKIAK houten klompen.

BAKOEL mand, korf; *bakoel nasi,* rijstmand; *sabakoel nasi,* een mand rijst.

BAKTI eerbied, eerbetoon, hulde, vereering, aanbidding; *berbakti, berboewat bakti,* hulde bewijzen.

BALA krijgsmacht, leger. volk; *bala tantara,* legermacht dans; *membala,* dansen.

BALAN striemen; (Bat.) *badannja balan,* hij heeft striemen op zijn lijf.

BALANG op Java en Madoera *walang,* sprinkhaan; op Madoera ook een platronde vrucht, met een zeer harde schil, waarmeê kinderen spelen; *main balang,* met balang spelen.

BALAS *membalas,* beantwoorden, vergelden; *membalas dengan soerat*, beantwoorden met een brief; *membalas soerat,* een brief beantwoorden; *saja balas,* ik beantwoord; *saja tida balas*, ik beantwoord niet; *saja soedah balas,* ik heb beantwoord; *saja nanti balas,* ik zal beantwoorden; *membalasi,* iemand vergelden. *Kau membalas baikkoe dengan koerang tarima,* gij beantwoordt mijne goedheid met ondank; *dibalas,* wordt beantwoord, wordt beloond. *Dibalaskĕn Allah atas kamoerahanmoe* of *Toehan Allah nanti balas kau poenja kamoerahan,* God zal uwe mildheid beloonen. *Berbalas-balas,* wederzijds vergelden; *balasan,* beantwoording, antwoord, vergelding; *balasan* of *balas soerat,* antwoord op een brief; *pembalas* of *jang membalas,* wie antwoordt, vergelder; *pembalasan* of *pembalas*, het voorwerp waarmede men antwoordt, vergeldt. *Membalas toean poenja soerat dari pada tanggal anoe,* mijnheers brief van den zooveelsten beantwoordende.

BALEI open gebouw; *balei* (ook *balé*) *desa,* gebouwtje vóór de woning van een kamponghoofd, waarin een groote *balé* (bank van bamboe) en waar men komt uitrusten en zaken de desa betreffende bespreekt.

BALIK *membalik,* omkeeren, terugkeeren, omwenden, verdraaien, zich omkeeren; *balik poelang,* naar huis terugkeeren; *berbalik mata,* de oogen verdraaien;

poetar balik, er om heen draaien, zijne woorden verdraaien; *boelak-balik*, nu eens zóó en dan weder anders spreken; *terbalik*, omgekeerd, omgekanteld; *terboelak-balik*, hals over kop tuimelen; *kabalik*, omgekeerd, omgekanteld geworden.

BALIMBING (spreek uit *baliembieng*) naam van eene vrucht; *balimbing manis*, de zoete; *balimbing asam* (ook *boeloeh*), de zure balimbing, in de keuken veel gebruikt.

BALINTJONG (ook *balitjong*) een soort van slak.

BALOEMBANG (ook *galoembang*) = *ombak*, golf.

BALOK balk.

BAMBOE de bamboe, Mal. *boeloeh*, Jav. en Mad. *pring*, Soend. *awi*. De voornaamste bamboesoorten zijn: b. *andoeng*, b *betoeng*, b. *doeri*, b. *gading*, dunne en gele, b. *hitam*, b. *kasap*, b. *majang*, b. *oelar*, b. *tali*, gespleten als touw gebruikt.

BAMBOENG (ook *koembang*) naam van een tor, die gaten in het hout boort.

BANDANG (*bandèng*) een soort van zoutwater visch, welke veel in vijvers gekweekt wordt.

BANDÉRA vlag.

BANDĔRING slinger om er meê te werpen.

BANDIL (Jav.) vangvork van weerhaken voorzien, een instrument om boosdoeners gevangen te nemen.

BANDING (spreek uit *bandieng*) *membanding*, vergelijken; *bandingan*, het gelijke van iets, evenbeeld; *tiada dapat dibanding*, kan niet vergeleken worden, onvergelijkbaar.

BANDOELAN (Jav. = *ajoenan*) schommel; *membandoel, berajoen*, schommelen.

BANDOT (Bat.) bok, ram.

BANDREK *membandrek*, een sluiting forceeren, openbreken; *petikoe dibandrek*, mijn kist is opengebroken; een

soort van drank bestaande uit kruiderijen en suiker in water gekookt.

BANGAR onzuiver van smaak en reuk.

BANGAT (*bangĕt*) onverwijld, spoedig; gestreng, ruw; *membangatkĕn*, bespoedigen.

BANGKIT *membangkit*, oprijzen, verrijzen, zich verheffen; *membangkitkĕn*, doen oprijzen. *Ajam membangkitkĕn aboe dengan sajapnja*, de kip doet het stof met hare vleugels oprijzen (slaat het stof met hare vleugels op); weldaden, die men iemand heeft bewezen of begane misslagen ophalen; *membangkitkĕn perkara jang lama*, oude zaken ophalen d. i. oude koeien uit de sloot halen.

BANGKĔS (Bat.) *bebangkĕs*, niezen.

BANGKOE bank.

BANGOEN *membangoen*, opstaan, zich oprichten; *membangoenkĕn*, doen opstaan, doen oprichten; *dia bangoenkĕn anaknja*, hij maakt zijn kind wakker, hij richt zijn kind op; *membangoeni*, zich van den slaap houden om voor iets te waken. *Dia bangoen dari pada tidoernja* (*dia bangoen tidoer*), hij is opgestaan van zijn slaap, hij is wakker geworden. *Jang membangoenkĕn dia siapa?* Wie heeft hem wakker gemaakt? *Siapa jang dibangoenkĕn?* Wie is wakker gemaakt? *Bangoenan*, stand, bouworde, postuur, fatsoen, houding.

BANGOR (Soend.) ondeugend; *orang bangor*, een slecht sujet.

BANGSA geslacht, stam, ras, soort, familie, nakomelingschap; *berbangsa*, tot een aanzienlijk geslacht behoorend; *membangsakĕn*, tot een aanzienlijk geslacht verheffen; *bangsawan*, van een aanzienlijk geslacht, van goede afkomst, van adel; *orang bangsawan*, een die van goede afkomst is, een edelman.

BANGSAT vagebond, gauwdief, schobbejak; *membangsat*, als een vagebond leven; (Bat.) wandluis.

BANGSING (Bat.) inlandsche dwarsfluit.

BANJAK veel; *membanjaki*, vermeerderen; *kabanjakan*, veelheid; meest; *kabanjakan orang*, de meeste menschen; *sebanjak*, evenveel; *terlaloe banjak*, te veel; *bagitoe banjak*, zooveel; *lebih banjak*, meer; *jang terlebih banjak*, het meeste; *banjak orang soedah koe lihat*, veel menschen heb ik reeds gezien; *banjak orang mereboet*, vele menschen plunderen; *direboet orang banjak*, door velen geplunderd worden; *disoekaï orang banjak*, door velen bemind; *orang banjak*, het volk, het publiek; *banjak kali*, dikwijls; *banjak sekali*, zeer veel; *banjak moeloet*, veel praats, een grooten mond hebben.

BANTAH *membantah*, tegenspreken, tegenstreven, redetwisten; *membantahkĕn*, iets tegenspreken; *membantahi*, iemand tegenspreken; *berbantah*, tegensprekende zijn; *berbantahan* (*bantahan*, *bentahan*), in tegenspraak; *djangan bentahan*, wees niet weerstrevend, spreek niet tegen, wees niet eigenzinnig; *perbantahan*, twist.

BANTAL kussen; *bantal kapala*, hoofdkussen; *bantal goeling*, rolkussen.

BANTAT (ook *bantet*) niet gerezen van brood of gebak.

BANTÈNG (Jav.) wilde stier of koe.

BANTING (uitspraak te Batavia *bantieng*) *membanting*, op den grond smijten, neersmijten, neersmakken; *dibanting*, neergesmeten.

BANTJI tweeslachtig, hermaphrodiet.

BANTOE *membantoe*, helpen, bijstaan; *dia bantoe bajar*, hij helpt betalen; *membantoe poera-poera*, voor de leus helpen; *pembantoe*, helper; *pembantoean*, hulp.

BANTOET gestuit, gestaakt, niet voleindigd (van allerhande werk en ook van ziekten); *dia bantoetkĕn doänja*, hij staakt zijn gebed, hij doet zijn (ook andermans) gebed staken; *dia itoe jang membantoetkĕn pekerdjaän*, hij is het die het werk staakt.

BAOE reuk, geur, de lucht van iets; *mentjioem* (ook *tjioem*) *baoe,* ruiken, de lucht van iets opsnuiven; *dia tjioem baoenja kembang,* hij ruikt een bloem; *berbaoe, bebaoe,* riekend; *berbaoe boesoek,* kwalijk riekend (vulg. stinkend); *ajer soesoe* (gewoonlijk alleen *soesoe*) *ini soedah bebaoe boesoek* (ook *soedah bebaoe*), deze melk riekt al kwalijk (stinkt reeds); vlaktemaat van 7000 M^2.

BAOER *tjampoer baoer,* ten zeerste met iets gemengd zijn; *perkataän tjampoer baoer,* brabbeltaal.

BAPA vader.

BARA gloeiende kool; *tempat bara,* komfoor; *bara-bara,* het is al wel, dat ....; *bara-bara akoe maoe bagi,* het is al wel, dat ik (je wat) deelen wil.

BARANG goed, ding; wat ook; eenig (voor getallen); *barang siapa, siapa djoega,* wie ook; *barang apa, apa djoega,* wat ook; *barang apa itoe?* Wat is dat voor goed? *Barang kali,* wellicht; *barangnja,* zijn goed; *barang saja,* mijn goed; *bagilah akoe barang tiga ataoe ampat,* deel mij toch zoowat drie of vier (stuks); *sebarang* (*sembarang*), iets gewoons, onverschilligs; *djangan pertjaja sebarang orang,* geloof niet iedereen.

BARAT (Jav. en Mad. *koelon*) het Westen; *angin barat,* westenwind; *seblah barat,* aan de West-zijde; *dari barat ka timor* (Jav. *dari koelon ka wètan*), van het Westen naar het Oosten.

BARËNG gezamenlijk; *makan berbarĕngan,* gezamenlijk eten; *akoe djalan berbarĕngan* (of *berbarĕng dengan*) *bininja,* ik loop of liep gezamenlijk met zijne vrouw.

BARING (Bat. uitspr. *barieng*) *membaring,* liggen; *dia lagi membaring* (*baring-baring*), hij ligt of lag nog, hij ligt of lag nog te luieren; *akoe baringkĕn anakkoe,* ik leg mijn kind (te slapen) neêr; *dibaringkĕn,* iets doen liggen; *berbaring,* liggende zijn; *marilah*

baring-baring disini, komt hier liggen; *perbaringan,* ligging; *pembaringan,* ligplaats.

BARIS rij, reeks; krijgsvolk; klankteeken; *membaris,* exerceeren; *pembaris,* exerceermeester; *pohoon ditanam berbaris-baris,* boomen op een rij geplant; *barisan,* krijgsvolk, krijgsmacht.

BAROE (*beharoe*) nieuw; *taoen baroe,* nieuwjaar; *boelan baroe,* nieuwe maan; *orang baroe,* baar, nieuweling, iemand die voor 't eerst in Indië komt; *baroesan,* zoo even, pas, onlangs; (*waroe*), naam van een boom, van welks hout houtskool voor buskruit wordt gewonnen en van welks bast touw wordt gemaakt.

BAROES *kapoer baroes,* kamfer.

BARONGAN monsterpop, waarmede men bij feestelijke gelegenheden op straat loopt.

BASAH nat, vochtig; *barang basah,* nat goed; *basahan,* wat nat is of bestemd is om nat gemaakt te worden b. v. *barang basahan,* nat goed, of goed dat bestemd is om nat gemaakt te worden.

BASI gistend, goor, duf, tot bederf overgaand; *makanan basi,* bedorven eetwaar; *itoe makanan basi,* dat is bedorven eten; *makanan itoe basi,* dat eten is bedorven; etensschaal.

BASKAT borstrok.

BASOH (ook *tjoetji*) *membasoh* (*menjoetji*), wasschen; *barang basohan* (*tjoetjian*), waschgoed; *ajer pembasoh,* (*pentjoetji*) *tangan* (*ajer tjoetjian*), waschwater; *pembasoh* (*pentjoetji*), wasscher; ook *toekang binatoe* (*menatoe*), waschman.

BATA metselsteen, in tegenstelling van *batoe,* gehouwen steen.

BATANG de stam van planten; *batang kajoe,* boomstam; *batang ajer,* rivier (bij den naam der rivier valt *ajer* weg); *batang Kapoeas,* de Kapoeas; *batang lèhèr,*

de hals; (Jav.) lijk (Bat. *bangké*); *koeroeng batang*, overdekte draagbaar van bamboe, waarmede inlanders hunne dooden naar 't graf dragen.

BATAS (*watĕs*) grens; *membatas*, begrepen; *pembatasan*, begrenzing.

BATI voordeel, profijt.

BATIK beschilderd lijnwaad; *batik bang* (verk. v. *abang*, rood), roode batik; *membatik*, batikken; *pembatik*, batikker; *batik* of *batakan Banjoemas*, Banjoemasche batik.

BATJA *membatja*, lezen; *membatja soerat*, een brief lezen; *membatja doä*, een gebed opzeggen; *dibatja*, gelezen worden; *toelisan itoe tiada terbatja*, dat schrift is niet te lezen, is onleesbaar.

BATJOK *membatjok*, hakken, houwen, kappen; *saling batjok*, *berbatjokan*, elkander houwen toedeelen.

BATOE gehouwen steen, in tegenstelling van gebakken of metselsteen; *batoe kapala*, de steen van het hoofd, d. i. de hersenpan; *kapala batoe*, stijfkop; *batoe datjin*, gewicht van een unster; *batoe giling*, steen, waarop met een anderen cylindervormigen steen specerijen en dergelijke worden fijn gewreven (een in de inlandsche keuken en voor de artsenijbereiding onmisbaar gereedschap); *membatoe*, met steenen werpen; de eigenschap van een steen vertoonen, zooals boonen, die niet gaar, vruchten, die niet murw willen worden; *dia membatoei Si Anoe*, hij gooit Dinges met steenen; *pembatoe*, die met steenen werpt.

BATOEK hoest, het hoesten; *membatoek*, hoesten; *orang membatoek*, een hoestende; *batoek kering*, droge hoest, teringhoest; *batoek darah*, eene soort van hoest, waarbij de lijder bloed opgeeft; *pembatoek*, wie altijd hoest, wat doet hoesten; *dia batoek-batoek*, hij

hoest aanhoudend; *obat batoek*, middel tegen den hoest.

BATOER (Soend.) bediende, drager; medgezel.

BATOK klapperdop; *berbatok*, *bebatok*, een schil hebbend, zoo hard als een klapperdop; *membatokĕn kelapa*, klappervrucht ontschillen, van haren dop ontdoen; *membatoki*, iets van een klapperdop voorzien; *boewah ini berbatok*, deze vrucht heeft een harde schil (evenals een klapper); *kelapa jang baroe maoe berbatok itoe masih moeda sekali*, een klapper, waarvan de dop zich pas begint te vormen, is nog zeer jong.

BAWA *membawa*, wegbrengen, medevoeren, medenemen; *bawa pergi itoe!* breng dat weg! *dia tiada bisa membawa dirinja*, hij weet zich niet te gedragen; *dia jang membawa itoe*, hij bracht dat, hij heeft dat gebracht; *dia itoe jang membawa*, hij is het, die dat bracht, of heeft gebracht; *bawaän* (ook *bawa-bawaän*), wat gebracht is of moet worden.

BAWAH *di bawah*, beneden, onder; *di bawah pohoon*, onder een boom; *di bawah médja*, onder de tafel; *ka bawah*, naar beneden; *dari atas sampé di bawah*, van boven tot beneden, van top tot teen.

BAWAL een soort van zoutwater visch, de pampel.

BAWANG ui; *bawang mèrah*, roode ui; *bawang poetih*, witte ui, knoflook; *anak bawang*, een kind, dat nog te klein is om meê te doen en dat toch maar meê speelt.

BÈBAL dom, onbevattelijk, bot.

BÈBAS vrij, onverhinderd, niet verplicht tot iets; onbelast, belastingvrij; *membèbaskĕn*, van iets vrijstellen; *denda itoe tiada boleh dibèbaskĕn*, die boete kan niet worden teniet gedaan; *dia tiada boleh dibèbaskĕn dari pada bajaran itoe*, hij kan van die betaling niet

vrijgesteld worden; *bèbas béja,* vrij van belasting, tol, invoerrecht.

BĔBĔK (Bat.) (of *sama rata*) van iemand, die om zijn lendenen even dik is als van bovenlijf.

BÈBÈK eend.

BĔBĔNA (Bat.) opredderen, in orde brengen.

BÈBÈR (Bat.) *bèbèrin,* uitspreiden van waschgoed.

BĔBĔRIN (Bat.) uitstrooien, bv. rijst voor de kippen.

BĔBĔT omwinden, omgorden; windsel; *membĕbĕt,* omwinden, verbinden; *bĕbĕtan,* wat omwonden is; *pembĕbĕt,* verbandmeester, verbandmiddel; *pembĕbĕtan,* omwinding, verbinding.

BÉDA *bédaän,* onderscheid, verschil; *berbéda,* verschillen; *membédakĕn,* onderscheid maken; *dibédakĕn,* uitgezonderd worden: *djaoeh bédanja,* het is een groot verschil.

BĔDAH gescheurd, gebroken; *membĕdah,* scheuren, breken, doorbreken (b. v. een dam, *bĕdah baloeng* (Soend.) een vijverdam doorbreken); *pakéan bĕdah,* een gescheurd kleed; *bendoengan itoe dibĕdahkĕn,* die dam wordt (is) doorgebroken; *bendoengan bĕdah,* een gebroken dam.

BĔDAK smeersel, blanketsel; *membĕdak,* blanketten; *berbĕdak,* geblanket, gepoederd zijn; *dibĕdaki,* geblanket, bepoederd worden; *dia bĕdaki moekanja,* hij (zij) blanket zijn (haar) aangezicht; *tiada berèntinja bebĕdak,* hij (zij) blanket zich onophoudelijk.

BĔDAL *membĕdal,* slaan, raken, iets ter dege doen; iets ergens uittrekken; holien van een paard.

BĔDIL (Jav.) vuurwapen, schietgeweer; *membĕdil,* vuren of schieten met een geweer; *di mana kau dapat boeroeng itoe?* Waar hebt ge dien vogel gekregen? *Dibĕdil,* hij werd (door mij) geschoten; *pĕlandoek* (*kantjil*) *dibĕdilnja, ta' kena,* hij schoot op het dwerghert, maar raakte het niet.

BĔDJAT verslelen, afgetakeld (van een paard).

BĔDOEK uitgeholde boomstam, die aan het eind met een onbereid buffelvel overtrokken is, en binnen of in de nabijheid der moskee hangt. Daarop worden met een klepel (*taboeh*) de seinen tot godsdienstige handelingen gegeven, ook voor brand- en oorlogsalarm.

BĔDOENG (ook *kĕdoeng*) korte omslagdoek voor kleine kinderen, door een lint vastgebonden, waardoor de armen tegen het lichaam gedrukt worden; *mengedoeng*, het op die wijze omslaan van zulk een doek; *iboe mengĕdoengi anaknja*, de moeder slaat haar kind een *kĕdoeng* om.

BĔGGAH zat, zich zat eten of drinken; *akoe bĕgah*, ik ben zat.

BÈGAL straatroover.

BĔGOK kropgezwel.

BÉJA tol, recht, cijns.

BÈK (Bat.) wijkmeester.

BĔKANDJAR springen als een dolle; *bĕkandjar-kandjar*, aldoor als een dolle springende.

BĔKAS spoor, indruksel; *bĕkas kaki*, voetspoor; *bĕkas tangan*, indruksel der hand; *piring ini bĕkas apa?* Waarvoor is dit bord gebruikt geweest? *bĕkas paké*, gebruikt geweest, ergens toe gediend hebbende. *Bĕkas*, is het tegengestelde van *bakal*. (z. a.)

BĔKAL teerkost voor eene reis, voorraad mondbehoeften, leeftocht; *dia berbĕkal beras*, hij is van rijst voorzien voor leeftocht; *dia bĕkalkĕn beras*, hij geeft rijst als leeftocht mede; *membĕkalkĕn*, voorraad mede geven.

BĔKOEI (Bat.) knielen; (Chineesch) bekendstellen.

BĔLAH spleet, kloof, barst, reet; zijde, kant; helft (verkregen door het in tweeën scheiden van een geheel);

membĕlah, splijten; *sebĕlah*, een enkele zijde of kant, de helft, aan de eene zijde, aan de andere zijde, aan de overzijde (echter niet van een rivier of eenig ander water, dan zegt men *sĕbrang*), naast; *bĕlahan*, kloof, barst, reet, hetgeen gekloofd is; *pembĕlah*, gereedschap, waarmede gekloofd of gespleten wordt, (splijter, kloover) (*toekang bĕlah*); *pembĕlahan*, splijting. *Di sebelah oetara, — timor, — selatan, — barat*, aan de Noord—, Oost—, Zuid—, Westzijde of ten N. O. Z. W. *Sebĕlah-menjĕblah*, aan weerszijden.

BELAKA allegaar, allemaal; *semoewa bĕlaka*, (pleonastisch) allen; *ramboetnja poetih bĕlaka*, zijn (haar) haar is totaal wit.

BELAKANG achterste gedeelte, achterzijde, achterkant, rug; *toelang bĕlakang*, ruggegraat; *di bĕlakang*, achter, na; *dari bĕlakang*, van achteren; *ka bĕlakang*, naar achteren; *saja pĕrgi ka bĕlakang*, ik ga naar achter; *dia tinggal di bĕlakang*, hij blijft achter; *dia berdiri di bĕlakang*, hij staat achter; *jang terlebih di bĕlakang*, de achterste.

BELAKIN koolteer, (Bat.) *koltèr*.

BELAMAN smeulen, zooals vuur onder de asch, of als hout, waarvan de vlam is uitgegaan.

BELANDJA kosten, uitgaaf, dagelijksche uitgaven, vertering, loon; *berbĕlandja*, bezig zijn met uitgaven te doen, vertering makende; *dia tida ada poenja bĕlandja*, hij is zonder blandja; *membĕlandjakĕn*, tot vertering bestemmen; *gadjinja semoewa dibĕlandjakĕnnja*, hij verteert al zijn loon; *membĕlandjaï*, bekostigen; *nanti saja jang membajar bĕlandja kĕrèta api*, ik zal de spoor(reis)kosten betalen.

BELANDONG houtvester, houtkapper; *bĕlandongan*, plaats waar hout wordt gekapt.

BELANG gevlekt, bont; *koeda bĕlang*, een bont paard; *bĕlang-bĕlang*, min of meer gevlekt.

BELANGA ondiepe pot met wijde opening zonder ooren of pooten.

BELAOE blauw.

BELAS (ook *bĕlas-kasihan*) medelijden, deernis; *sabĕlas, doewa bĕlas, toedjoeh bĕlas*, elf, twaalf, zeventien.

BELATJAN (ook *trasi*) eene deegachtige zelfstandigheid van gezouten en fijn gestampte garnalen, een onmisbaar artikel in de inlandsche keuken.

BELATJOE of *kain mĕntah*, een soort van ongebleekt Indisch katoen.

BELATOENG (Bat.) made in een lijk of kreng.

BĔLĔDOE (Jav. *bĕloedroe*) fluweel.

BELÈK openrijten, openspalken, openspouwen, wijd openen (der oogen); *bĕlèk matamoe*, (eene grove uitdrukking), doe je oogen wijd open; *dengan mata terbĕlèk*, met de oogen wijd geopend; *membĕlèk ikan*, visch openspouwen.

BELÈNGKÈT kleven, kleverig; *gĕtah mèmang bĕlèngkèt*, gom *is* kleverig.

BELENTING tot barstens opgezet (van den buik).

BÈLÈS druipoogen, vuile zeere oogen (*mata bèlès, bèlèsan*).

BELET *kabĕlĕt*, niet kunnen inhouden (van een groote of kleine behoefte).

BELI *membĕli*, koopen; *dia bĕli koeda*, hij koopt een paard; *koeda itoe akoe jang membĕli*, dat paard heb ik gekocht; *bĕlian*, wat gekocht is; *pĕmbĕli*, kooper, koopal, koopgraag; *bĕli-bĕlian*, wat te koop is, koopwaren.

BELING porcelein; *petjahan bĕling*, stuk of scherf van porcelein.

BELIOENG houweel.

BELIT omwindsel, kronkel; *membĕlit*, binden, ombinden, kronkelen, omkronkelen; *oelar bĕlit kakinja*, een

slang omkronkelt zijn been; *pembĕlitan,* omwinding, omkronkeling.

BELO veulen.

BELOEDAK een soort van adder.

BELOET paling; (*ikan bĕloet*).

BELOK blok, sluitblok; (Bat.) modder, modderig; *membĕlok,* in 't blok sluiten, in de modder baggeren; *pembĕlokan,* bloksluiting.

BÈLOK *membèlok,* loeven, een anderen weg inslaan (van rijtuigen).

BELOM nog niet; *bĕlom pernah* (ook *bĕlom biasa*), nog nimmer, nooit; *bĕlom sampé,* nog niet genoeg, nog niet aangekomen; *sebĕlom,* zoo lang nog niet; *sebĕlom dia mati,* zoo lang hij nog niet dood is.

BENANG garen, draad; *bĕnang itam,* zwart garen; *bĕnang poetih,* witte draad.

BENAR waar; *membĕnarkĕn,* waar maken, in 't gelijk stellen; *akoe benarkĕn perkataänja,* ik bevestig zijne woorden.

BENDA (Bat. *banda*) ding, zaak, goed; *harta bĕnda,* eigendommen; *bĕndanja,* zijn goed, zijn eigendommen.

BENDARINGAN (ook *pĕndaringan*) een bergplaats voor rijst (*beras*).

BENDÉ bekken, omroepersbekken; *memoekoel bĕndé,* op het bekken slaan.

BENDJOET een buil aan 't voorhoofd door een val, stoot of slag.

BENDJOL (Bat.) of *bèndjol,* blaar, buil, bobbel.

BENDO hakmes, iets kleiner dan de *gollok.*

BENDOENG *membĕndoeng,* afdammen; *pembĕndoengan* (ook *bĕndoengan*), dijk, dam, afdamming.

BENGAL koppig, koppigheid.

BÈNGBÈNG (Bat.) (*koeping*) aan het oor scheuren, er aan trekken, iem⁼d er bij voortsleuren.

BENGÈK (Bat.) (ook *bĕngok*) kortademig, asthma; *dia sakit bĕngèk*, hij lijdt aan asthma.

BENGEP opgezet van 't aangezicht.

BENGIS boosaardig, wrevelig, gestreng.

BENGKAK gezwollen, gezwollenheid, gezwel.

BÈNGKÈNG (Bat.) licht geraakt, licht boos, korzelig, lichtgeraaktheid, korzeligheid.

BENGKOENG buikgordel, buikband.

BÈNGKOK krom, gebogen.

BENGOE (Bat.) muf, duf; *baoe bĕngoe*, de lucht van een lijk, dat eenige dagen oud is.

BENGOEL (Bat.) gezwollen (van de oogen door het schreien).

BENGONG verbaasd, sprakeloos van verbazing; gedachteloos, absent van geest, sufferig; *dia berdiri bĕngong*, hij staat versuft.

BENJÈK (Bat.) kleverig.

BENOEWA land door een volk bewoond, groote stad.

BENTAK snauwen.

BENTANG (ook *pĕntang*) *membĕntang*, *memĕntang*, uitspannen.

BENTAR alleen gebruikelijk met *se; sebĕntar*, een oogenblik, oogenblikkelijk, op het oogenblik; *sebĕntar itoe*, op hetzelfde oogenblik; *sebĕntar lagi*, nog een oogenblik.

BÈNTÈNG borstwering, schans, fort.

BENTÈT een weinig opensplijten of openleggen; *membĕntèt mata*, de oogleden met duim en wijsvinger op-en benedenwaarts trekken.

BENTJANA bedrog, arglist, laster, blaam, smaad, leed, beleediging; *berboeat bĕntjana*, bedrog, enz. plegen, leed berokkenen; *membĕtjanakĕn*, bedriegen, belasteren, smaden, beleedigen, blameeren; *pembĕntjana*, lasteraar, enz.; *pembĕntjanaän*, bedrog, lastering, enz.

BENTJI *membĕntji*, haten, een afkeer van iemand hebben; *kata jang bĕntji*, een hatelijk gezegde; *perkataän jang bĕntji*, een hatelijk woord; *bĕntjian*, voorwerp

van haat of afkeer; *kabĕntjian*, haat, afkeer, haatdragendheid; *kabĕntjian manoesia*, de haat der menschen; *bĕntjilah dia akan toeannja* (*dia bĕntji toeannja*), hij haat zijn heer.

BENTOER *membĕntoer*, stooten; *kabĕntoer*, gestooten; *tĕ* (*r*) *bĕntoer*, zich aan iets stooten.

BERADJA (ook *bĕradja api*) meteoor, komeet.

BERAHI beminnend, vurig verlangend; *membĕrahi*, beminnen, vurig verlangen.

BÈRAK vulg. woord voor het doen eener groote behoefte.

BERANAK bevallen; *bĕranak moedah*, (ook *goegoer*, *keloeron*), ontijdig bevallen.

BERANDAL (*brandal*) muiteling.

BERANGAN (ook *mĕrangan*, *warangan*), rattenkruit.

BERANGASAN opvliegend, doldriftig.

BERANI stout, vermetel, driest, dapper, onversaagd, vrijpostig; *kabĕranian*, stoutheid, vermetelheid, enz.; *saja bĕrani berkalahi dengan dia*, ik durf met hem vechten; *dia bĕrani naik koeda jang nakal itoe*, hij durft dit ondeugende paard berijden.

BERANTAKAN (Bat.) in wanorde; *segala perabotkoe berantakan*, al mijn gereedschap is in wanorde.

BERAPA *bĕrapa banjak*, hoeveel; *ada bĕrapa banjak?* hoeveel is (zijn) er? *bĕbĕrapa orang*, een aantal menschen; *tiada bĕrapa*, niet noemenswaardig.

BERARAKAN (ook *tĕ*(*r*)*siar*) verstrooid; *barangnja bĕrarakan di tanah*, zijn goed ligt verstrooid op den grond.

BERAS gebolsterde rijst; *bĕras médja*, tafelrijst; *bĕras orang*, ordinaire rijst, rijst voor 't volk.

BERAT zwaar, bezwarend, drukkend; *terlaloe bĕrat*, te zwaar; *kabĕratan*, zwaarte.

BEREK (ook *bĕntĕk*), (Bat.) *boonto* bedorven van visch.

BERÈNG-BERÈNG groot koperen bekken, dat tot de Chineesche muziek behoort.

BERÈNGOSAN (ook *berongosan*) ruig van haar, behaard.

BÈRÈS (Soend.) gelijk, goed gerangschikt.

BERÈT gekrabd, geschrampt; *moeka bĕrèt*, gekrabd, geschramd gezicht.

BERI geven, toestaan; *membĕri taoe*, kennis geven; *pembrian*, gave, gift, schenking, geschenk; *dia bĕri anaknja*, hij slaat zijn kind.

BERISIK levenmakend, hinderlijk gebabbel of gescharrel van kinderen.

BERITA tijding, bericht, mare, nieuws; *membĕrita*, berichten, melden; *membĕritaï*, tijding mededeelen aan iemand; *pembĕrita*, berichtgever; *pembĕritaän*, melding.

BERKAT zegen; *membĕrkati*, zegen brengen aan iets.

BERLINDOENG (uitspr. *berliendoeng*) zich beschutten, zich dekken; *mari kita berlindoeng* (of *berlindoengan*) *di sini*, laten wij ons hier gaan beschutten (schuilen).

BERONTAK zich met geweld losrukken.

BERONTOS (ook *beroentoesan*) ruig van vel, puistachtig.

BERSIH (uitspr. *brĕsie*) rein, zuiver, schoon, zindelijk, helder; *membĕrsihkĕn*, zuiver maken, schoon maken; *dibĕrsihkĕn*, zuiver gemaakt, schoon gemaakt, schoon gemaakt worden; *bĕrsihan*, wat schoon gemaakt is of moet worden.

BERSIN het niezen; *membĕrsin* (ook *membangkes*), niezen; *berbĕrsin* (*berbangkes*), niezende zijn.

BÈSAN naam van de ouders onderling, wier kinderen met elkaâr gehuwd zijn.

BESAR groot, aanzienlijk, van hoogen rang; *orang bĕsar*, een aanzienlijk mensch, een groot mensch; *orang-orang bĕsar*, notabelen; *kabĕsaran*, grootheid, aanzien, waardigheid; hoogmoed, trotschheid; *kabĕsaran*, (ook *angkoe*) *itoe mendoeloeï kabinasaän*, hoogmoed komt voor den val; *bĕsar kapala*, stijfhoofdig, koppig; *kapala bĕsar*, een groot hoofd; *membĕsarkĕn kapala*,

stijfhoofdigheid toonen, zich koppig toonen; *membĕsarkĕn diri*, zich verhoovaardigen; *pohoon bebĕsaran*, de moerbezieboom.

BESÈT (ook *kĕsèt*) villen, stroopen, scheuren; *bĕsèt ajam*, een kip villen; *koelit djarikoe bĕsèt*, het vel van mijn vinger is gescheurd, geschaafd.

BESI ijzer; *bĕsi berani*, magneet.

BÈSOK (eigenlijk *èsok*) morgen; *bèsok pagi*, morgen ochtend; *bèsok malam*, morgen avond; *bèsok soré*, morgen namiddag.

BETAH aarden, bevallen, uithouden; *akoe tida bĕtah di sini*, het bevalt mij hier niet, ik houd het hier niet uit.

BÈTÈT een soort van papegaai.

BETINA het wijfje van alle dieren.

BETING rif.

BETIS been tusschen knie en voet; *toelang bĕtis*, scheenbeen.

BETJAK (ook *bèljèk*) stilstaand regenwater, poel, een plas van regenwater; waar de grond nat is, is het *bĕtjak* of *bètjèk*.

BETOEL recht, juist, echt, waar, wezenlijk, waarachtig, oprecht; *bĕtoel ati*, een oprecht hart; *membĕtoelkĕn*, recht maken, in orde brengen, verbeteren; *dia bĕtoelkĕn* (ook *bĕtoeli*) *kamarnja*, hij brengt zijn kamer in orde; *membĕtoeli*, als voren, voorts mikken op iets, op den mik nemen, in een rechte lijn afgaan op iets; *dia datang membĕtoeli kita*, hij komt recht op ons af; *berbĕtoelan*, in de richting zijn van iets; *kita berdiri berbĕtoelan* (of *berbĕtoelan dengan*) *moeloet mĕriam*, wij staan in de richting van den mond van het kanon; *kabĕtoelan*, juist, ter goeder ure, van pas, toevallig; *sebĕtoelnja*, het is werkelijk zoo; *barang sebĕtoelnja*, wat werkelijk zoo is.

BETOENG (ook *pĕtoeng*) naam van de grootste bamboesoort.

BETOT *membĕtot*, rukken.

BÈWOK gekneveld, gebakkebaard.

BIANG wijfje van dieren, wat reeds jongen gekregen of eieren gelegd heeft (ook *babon*); *ajam biang* of *babon*, een hen of legkip; *bianglala*, (Bat.) regenboog.

BIAR (*bijar*) *membiarkĕn*, *membijarkĕn*, laten, gedoogen, toelaten, dulden, laten begaan; *dibiarkĕn*, toegelaten worden, geduld worden; *biarlah*, laat het zijn; *dibiarnja*, hij (zij) laat het toe.

BIASA gewoon, gewend, ervaren, geoefend, gewoonte; *membiasakĕn*, gewennen; *dia biasa bangoen pagi hari*, hij is gewoon vroeg op te staan; *sepĕrti biasa*, als gewoonlijk, zooals de gewoonte is.

BIBI tante.

BIBIR lip, omgebogen rand; *bibir mata*, oogrand; *bibir gĕlas*, de omgebogen rand van een glas.

BIBIT plantenzaad; *menjebar bibit*, zaaien; *dia sebar bibit*, hij zaait.

BIDANG uitgespreid, uitgespannen, breed; *kebon doewa bidang*, twee tuinen; *pembidangan* (meer gebruikelijk *pemidangan*), uitspreiding, uitspanning; gereedschap om iets uit te spreiden, raam om er iets tusschen uit te spannen, borduurraam.

BIDJAK (*bidjaksana*) bekwaam, geschikt, wijs, verstandig, ervaren, schrander; bekwaamheid, enz.

BIDJÈN (Jav. *widjèn*) een soort van oliegevende plant.

BIDJI pit, korrel; *berbidji*, iets dat een pit heeft; *berbidji-bidji*, korrelachtig; *bidji mata*, oogappel.

BIJAWAK (Bat. *menjawak*, Jav. *menjambé*), leguaan.

BIKIN (Bat.) *membikin*, maken, doen; *bikinan*, maaksel; *membikinkĕn*, voor iemand iets doen of maken.

BIKOE ingeweven bloemwerk met bochten of in- en uitspringende hoeken; *bikoe-bikoe*, een dergelijk werk.

BILA tijd, ten tijde dat, wanneer; *bila apa?* wat tijd? wanneer? *bila mana?* (ook *kapan?*), op welken tijd? wanneer?

BILALANG (verk. *balang*) sprinkhaan.

BILANG getal, som; *membilang*, tellen, optellen, opsommen, rekenen, berekenen, voorts (en aan de brabbeltaal ontleend) vertellen, verhalen, zeggen; *bilangan*, telling, optelling, opsomming, rekening, berekening; *masok bilangan*, behooren tot; *koeda itoe masok bilangan binatang jang bersoesoe*, het paard behoort tot de zoogdieren; *kabilangan*, telbaar zijn, aanzienlijk zijn, in aanmerking komen; *tida kabilangan*, niet in tel zijn; *tiada terbilang*, niet te tellen, ontelbaar.

BILAS *membilas*, spoelen, afspoelen, uitspoelen, overspoelen.

BILIK vertrek, kamer, ook de bamboezen wanden van een vertrek.

BIMBANG ongerust, bezorgd, verlangend, verstrooid, verstrooidheid, in liefde verlangend; *dia bimbang main*, hij is verlangend om te spelen; *apa djoega kau bimbangkĕn*, waarnaar of gij verlangend zijt, waarover of gij u ongerust of bezorgd maakt (dat gij zoo verstrooid zijt); *bimbang ati*, wijfelend, onzeker, besluiteloos.

BINASA vernield, verwoest, te gronde gericht; aangedaan, verteederd (van het gemoed); *membinasa*, vernielen.

BINATANG dier, beest.

BINATOE (ook *mĕnatoe, toekang mĕnatoe*) waschman.

BINDENG (Bat.) gebrekkig door den neus spreken.

BINGOENG (uitspr. *biengoeng*) verbijsterd, verward, in de war, verbijstering, verwardheid; *membingoengkĕn*, in de war brengen; *dia bingoeng*, hij is in de war; *apa djoega jang membingoengkĕn dia?* wat brengt hem toch in de war?

BINI de vrouw van den man, het wijfje van het mannetje; *laki bini*, man en vrouw; *anak bini*, vrouw en kroost; *berbini*, getrouwd zijn.

BINTANG ster; *bintang tĕtap*, vaste ster; *bintang berkilap*, glinsterende ster; *bintang beralih*, verschietende ster; *bintang babi*, de morgenster; *bintang berèkor, bintang berasap*, staartster; ordeteeken, eerekruis, eeremedaille.

BINTIT (Bat.) gezwelletje, puistje; *matanja bintit*, hij heeft een gezwelletje of puistje in den hoek van het oog.

BINTOEL (Bat.) puistje dat door het steken van eene mug ontstaan is.

BIOLA viool.

BIRIT (Soend.) de romp, de billen; *terbirit-birit*, krom gebogen of in elkander gepakt; den buik vasthouden (b. v. van 't lachen).

BIROE blauw, blauwe kleur; *biroe ajer laoet*, zeeblauw; *biroe langit*, hemelsblauw; *membiroe*, blauw worden; *membiroekĕn*, blauw maken, blauwen.

BIROEANG (ook *broeang*) beer.

BISA verstandig, bekwaam, kundig; verstand, bekwaamheid, kunde, kennis; *bisa-bisaän*, wijsneuzig, eigenwijs; dierlijk vergif; *oelar berbisa*, vergiftige slang.

BISIK *membisik*, fluisteren; *membisikĕn*, influisteren, toefluisteren; *bisik-bisik*, al fluisterende, heimelijk dat een ander het niet hoort.

BISOE stom, sprakeloos, stomheid. sprakeloosheid.

BISOEL bloedzweer.

BITING (Bat.) bamboezen pennetje, waarmede men bladeren ter inwikkeling van gebak vaststeekt.

BITJARA redeneering, raadpleging, beraming van middelen, onderhandeling, verhandeling, bespreking, voorstel, voordracht, advies, raad; *masok bitjara*, in rechten gaan; *membitjaràkĕn*, redeneeren over iets, overleggen; *tiada terbitjara perkara itoe*, aan de zaak is niets te doen; *pembitjaraän*, bespreking, overlegging.

BODO dom.

BOEBOE vischfuik.

BOEBOEK houtwormpje; *ini papan lemari dimakan boeboek*, deze plank der kast is door de houtworm aangetast; *boeboekan*, door een houtwormpje vernield.

BOEBOEL *memboeboel*, netten boeten, verstellen.

'**BOEBOENG** (*woewoeng*) de nok van een dak.

BOEBOER brij, pap.

BOEBOET (ook *boeboetan*) *tali boeboet*, een zwaar touw, dat de mast voorover houdt; *memboeboet*, uittrekken, uitrukken, plukken (van kippen en ander gevogelte, om ze van de veêren te ontdoen — ook *tjaboet*); oprollen; *diboeboet*, opgerold, ook gedraaid, gekruld (van houtwerk) als een schroef of kurketrekker.

BOEBOH *memboeboh*, plaatsen in algemeene beteekenis, zetten, nederzetten, nederleggen, doen in, doen op, doen bij, leggen aan, leggen op, brengen aan; *memboeboh tapak tangan* (*menaroh tanda tangan*), zijne handteekening zetten.

BOEDAK knaap, meisje, bediende, slaaf.

BOEDI verstand, ook arglist, streek; *boedi jang tĕrang*, een helder verstand; *tĕrang-boedinja*, hij is helder van verstand; *orang berboedi*, een man van verstand; *dia tiada berboedi*, hij heeft geen verstand; *kadapatan boedinja*, men kwam achter zijne streken; *boediman*, verstandig; *orang boediman*, een verstandig mensch.

BOEDJANG ongehuwd, ongehuwde; (Bat.) bediende; *boedjang dalam*, binnenjongen; *boedjang kebon*, tuinjongen.

BOEDJOEK *memboedjoek*, aanhalen, vleien, liefkoozen, flikflooien, overhalen, bepraten, tot bedaren brengen; *pemboedjoekan*, aanhaling, vleiing, enz.

BOEDJOER (ook *moedjoer*) in de lengte, dezelfde richting hebbend; *moedjoer ka barat* (*koelon*), in de richting

naar het Westen, westelijk; medevallen, medeloopend, gelukkig van uitkomst, te rechter tijd iets verrichtend, gunstig of gelegen tijdstip; hoedanigheid van iemand om alles te rechter tijd te doen om zijn doel te bereiken, voorspoed (in dien zin).

BOEJOENG kleine aarden waterpot.

BOEJOET bevende van ouderdom; overgrootouders; (Soend.) een erfelijk verbod of onthouding.

BOEKA *memboeka*, openen, ontvouwen, uit elkaâr nemen, openbaren, ontginnen; *memboeka pintoe*, de deur openen; *memboeka tanah*, een land ontginnen; *memboeka bitjara*, eene zaak voorbrengen, aanhangig maken; *memboeka rasia*, een geheim openbaren.

BOEKAN algemeene beteekenis: dat iets niet iets anders is, ontkenning; bv. is 't niet? immers! neen! met het achtervoegsel *kah* is het direct vragend; *boekan akoe jang memoekoel, ik* was het niet, die sloeg; *boekan koe poekoel akan dia, koe tolak sadja* (*boekan goewa poekoel, goewa tolak sadja*), ik heb hem niet geslagen, maar alleen gestooten; *boekan dia jang koe poekoel*, het was *hij* niet, dien ik geslagen heb, *hem* heb ik niet geslagen; *boekan soedah koe kata*, ik heb het immers reeds gezegd; *boekankah soedah koe kata?* heb ik 't niet gezegd? *boekan boewatan*, dat is geen doen; *boekan boekan bagoesnja*, buitengewoon schoon is hij; *boekannja dalam lagi* (de nadruk valt op *lagi*), *tida kadoega* (*kataksir*) *dalamnja*, het is niet enkel diep, het is onpeilbaar; *djangan ditaroh pada boekan tempatnja*, zet het niet op eene ongeschikte of onvoegzame plaats. Met *boekan boekan* wil men den allerhoogsten graad eener hoedanigheid aanduiden. *Boekannja* is een ontkennend gezegde, b. v. *boekannja goewa jang membeli*, niet ik heb gekocht.

BOEKIT kleine berg, heuvel, hoogte.

BOEKOE knoest, kwast, knokkel, gewricht, geleding; *garam saboekoe*, één korrel zout, *boewah pinang tiga boekoe*, drie stuks pinangnoten; (verb. Nederl) boek.

BOELAN de maan, maanmaand; *boelan poernama* (*pernama*) volle maan; *boelan baroe*, nieuwe maan; *boelan timboel*, de eerste dagen der nieuwe maan; *anak boelan* (ook *boelan ketjil*), afnemende maan; *sahari boelan*, de eerste dag der maan, de eerste dag der maan; *dapat boelan*, de maandstonden krijgen; *tĕrang boelan* (ook *boelan tĕrang*), maneschijn; *gĕlap boelan* (ook *boelan gĕlap*), donkere maan; *tanggal boelan*, de ouderdom der maan; *boelan tanggal berapa?* de hoeveelste van de maand? *boelan toedjoeh*, de zevende; *naik boelan*, het opkomen der maan; *masok boelan*, het ondergaan der maan; *djangan pergi doeloe, toenggoe naiknja boelan*, ga nog niet weg, wacht de opkomst der maan af.

BOELAT rond, bol, geheel (niet in stukken); *boelat tĕlor*, eirond; *boelat pèpèh*, platrond; *ajam boelat*, een heele kip; *bilangan boelat*, een geheel, rond getal; *tĕlandjang boelat*, geheel naakt, spiernaakt, moedernaakt; *dia tĕlan boelat-boelat*, hij slikt het geheel en al in.

BOELI (ook *boeli-boeli*), porceleinen potje of kruikje met dikken buik, dienende ter bewaring van tooverolie.

BOELOE haar (geen hoofdhaar, dat *ramboet* heet), veder; *boeloe ajam*, kippenveêr; *boeloe koeda*, paardenhaar; *berboeloe*, harig, bevederd.

BOELOEKAN beschimmeld.

BOEMBOE kruiderijen.

BOEMBOENAN het midden van de hersenpan.

BOEMBOENG waterkoker van bamboe.

BOEMI de aarde; *orang boemi*, de oorspronkelijke inboorlingen van een land; *boemi poetra*, een inboorling.

BOENDAR rond (van 't gelaat); *médja boendar*, ronde tafel; *boender*, boender, borstel, schuier (ook *sikat*).

BOENÈKA pop, speelgoed.

BOENGA (*kembang*) bloem, bloesem; *koentjoep boenga*, bloemknop; *berboenga*, bloesemen; *boenga mĕkar*, eene geheel ontloken bloem; *boenga rampé*, welriekende bloemen; *boenga-boengaän*, kunstbloemen; *boenga satangké*, een enkele bloem; *tangké boenga*, bloemsteel; *tempat boenga*, bloempot.

BOENGKEM (Jav. Bat.) zwijgen, niet afgaan van een geweer of voetzoeker.

BOENGKIL eene meststof.

BOENGKOES *memboengkoes*, inwikkelen, inpakken; *boengkoesan*, omslag, omhulsel, bundeltje, pakje.

BOENGLON kameleon.

BOENGSEL (Bat.) (ook *boengselan*) een knoop in een zakdoek.

BOENGSIL een jonge kokosnoot, zoo groot als een kippenei.

BOENGSOE (ook *boentjet*) laatstgeborene, jongste.

BOENI *memboeni*, verbergen, helen, verdonkeremanen, verschuilen, verstoppen; *dia boenikĕn* (*semboenikĕn*) *barang gelap*, hij verbergt goederen, waarvan de herkomst duister is, d. i. gestolen goed; *boenian*, wat verborgen is; *barang boenian*, verborgen goederen; *djangan berboeat barang apa-apa dengan semboeni mata*, doe niets heimelijk; *lèmpar batoe semboeni tangan* (sprkw), heimelijk werpen met steenen; bet. steek onder water.

BOENJI geluid, klank, galm; *memboenji*, geluid geven; *berboenji*, bezig zijn met geluid geven, geluid gevende; *boenjian*, wat geluid geeft; *boenji-boenjian*, muziekinstrumenten.

BOENOEH *memboenoeh*, dooden, vermoorden; *boenoehan*, wie

of wat gedood is of moet worden; *pemboenoeh*, dooder, moordenaar, moordtuig; *pemboenoehan*, dooding, moord.

BOENTĔK kort, ineen gedrongen.

BOENTĔL knoopen, inpakken; *terboentĕl*, vol knoopen, verward; *boentĕlan*, knoop, vastgeknoopte bundel.

BOENTING zwanger; *kaboentingan*, zwangerschap.

BOENTOE (Bat.) verstopt; *djalan boentoe*, een blinde of doode weg.

BOENTOENG verminkt, afgekapte arm, been of staart (een stomp); *andjing boentoeng*, een hond met een stompen staart; *monjèt boentoeng*, een aap met een stompen staart; (Soend. een scheldnaam).

BOENTOET staart.

BOERIK (ook *bopèng*) door de pokken geschonden, pokdalig.

BOERIT achterste gedeelte, stuit; *boeritan* (*praoe*), de achtersteven (van een schip).

BOEROE *memboeroe*, jagen, najagen, vervolgen, naloopen, bespoedigen, zich haasten, op jacht gaan; *boeroean*, jachtwild, opgejaagd wild; *boeroe-boeroe*, haastig, in haast.

BOEROEH wie tegen een bepaald loon werkt, werkman, daglooner; *memboeroeh*, op dagloon werken; *boeroehan*, loon, werkloon.

BOEROEK leelijk, vergaan, versleten; *kaki boeroek* (*borok*), gescheurde, gebarsten voet.

BOEROENG vogel.

BOERON vogelvrij; *beboeron*, al het wild gedierte.

BOEROES (ook *boros*) verkwistend; *memboeroes*, verkwisten; *pemboeroes*, verkwister.

BOESA schuim; *berboesa*, schuimend; *memboesa*, schuimen.

BOESÈTA doos.

BOESOENG waterzucht.

BOESOEK stinkend, rot, vuil, morsig, smerig, onedel, laag; stank, rotheid, vuilheid, morsigheid, smerigheid,

onedelheid, laagheid; *nama boesoek*, een slechte naam (reputatie).

BOESOER boog (wapentuig).

BOETA blind, blinde, blindheid; *memboetakĕn*, blind maken, iemand zand in de oogen strooien, verblinden; *boeta-toeli*, blindelings, onbesuisd, onoverlegd, zonder reden.

BOETAPA van *boeat apa*, (ook *betapa*) waarvoor? om wat te doen, tot welk einde. *Betapa dia kerdja bagitoe?* Waartoe, waarom doet (werkt) hij zoo? Waarom doet hij dat zoo?

BOETEK drassig, troebel.

BOETIR korreltje.

BOEWAH vrucht; *berboewah*, vruchtdragende.

BOEWAJA kaaiman.

BOEWANA de wereld.

BOEWANG (*boeang*) *memboeang*, wegwerpen, verwerpen, verbannen; *boeang ajer*, *memboeang ajer*, zijne behoeften doen; *boeangan*, banneling.

BOEWAS (*boeas*) woest, grimmig, boosaardig, verscheurend.

BOEWAT (*boeat*) *memboeat*, doen, verrichten, maken; *berboeat*, bezig zijn met doen, enz; *pedang diboeat piso*, de sabel wordt tot een mes gemaakt; *boeat apa?* (zie *boetapa*); *boewatan*, maaksel, werk; *perboewatan*, daad, verrichting.

BOGA iemand iets voorzetten (van spijs of drank) tot oververzadiging, dwingen om die spijs op te eten; (Soend.) bezitten.

BOHONG (*doesta*) leugen; *membohong*, liegen; *berbohong*, bezig zijn met liegen; *membohongkĕn*, logenstraffen.

BOKONG (ook *bebokong*) heup.

BOKOR een metalen kom zonder voet.

BOL endeldarm; *djamboe-bol*, een roode djamboesoort.

BOLA bal; *kamar bola*, societeit.

BOLEH kunnen, vermogen, mogen; *tida boleh*, het kan niet, het mag niet; *seboleh-bolehnja*, naar zijn beste vermogen; *dia soedah toeloeng seboleh-bolehnja*, hij heeft naar zijn beste vermogen geholpen, hij heeft geholpen wat hij kon.

BOLONG (ook *berlobang*) uitgehold, vol gaten, doorboord; *bakoel bolong*, een mand vol gaten.

BOLSAK matras.

BONDA moeder in de beleefde of hoffelijke spreekwijze.

BONGKAR *membongkar*, van uit de diepte of uit den grond halen, ophalen, te voorschijn halen; *membongkar moewatan*, de lading (van een schip) ophalen, lossen; *membongkar saoe*, het anker ophalen, lichten; het onderste boven halen, uit het verband rukken, afbreken; *membongkar roemah*, een huis afbreken; *bongkaran*, wat opgehaald wordt.

BONGKOK bochel, bult, gebocheld; *orang bongkok*, een bultenaar; *si bongkok*, de bultenaar.

BONGKOT (ook *pongkot*) stam van een boom.

BONGOL dom.

BONTÈNG eene soort van groote komkommer.

BOR boor; *membor*, boren.

BORANG voetangel.

BORBORAN *borboran darah*, al voortbloeden, bij voorduring bloeden.

BOREH welriekend smeersel voor het lichaam.

BORONG in eens, en gros, bij den hoop; *membeli borong* (*memborong*), het geheel, den geheelen voorraad koopen.

BORTOL wortel, peen.

BOSĔN tegenzin hebbend, verveling gevoelend, moede van iets, beu, tegenzin, verveling; *akoe bôsĕn melihat moekanja*, ik ben er beu van, zijn gezicht te zien, zijn gezicht verveelt mij.

BOTAK kaalhoofdig.

BOTJA kleine jongen.

BOTJOR lek; *roemah saja bótjor,* mijn huis is lek.

BOTO (Bat.) *moeka boto,* een lief, aanminnig, bevallig gelaat.

BOTOL flesch.

BRÈBÈT gescheurd; *membrèbèt,* scheuren.

BRĔNTI Zie *hĕnti.*

BROBOL *membrobol,* in menigte komen, overvallen, (*datang membrobol*).

BROBOT *membrobot, membrobotan,* het knappen van hout of bamboe, dat doorgebroken is.

D.

DABOENG de tanden vijlen. Zie *papar.*

DADA de borst; *mendada,* de borst bieden tegen iets, de borst ontbloot hebben; *dada ajam,* kippeborst; *berdada-dadaän,* borst tegen borst, man tegen man vechten.

DADAK *mendadak,* een onvoorzien geval, het haastiglijk iets doen in een onvoorzien geval, het in haast klaar maken van iets om gasten, wier komst niet werd voorzien, te onthalen; *atjar mendadak,* een soort van komkommer-zuur, bereid om dadelijk te kunnen gebruikt worden.

DADAP naam van een boom, waartegen men de sirih en de peperranken laat opklimmen; ook gebezigd als schaduwboomen, bv. in koffietuinen.

DADAR eierstruif; *mendadar,* tot een *dadar* maken van eieren, behandelen als een *dadar*; *didadarkĕn tĕlor,* zulk een eiergerecht voor iemand klaar gemaakt.

DADOE dobbelsteen.

DADOENG eene vroolijke zangwijze; *mendadoeng,* vroolijk zingen

leiband van rotting of waroe-touw om den nek van een buffel geslagen.

DAGANG vreemd, uitheemsch; *orang dagang*, koopman; *berdagang*, handel drijven; *berdagang diri*, zich naar den vreemde begeven; *mendagangkĕn*, tot een artikel van handel maken; *dagangan*, koopwaren; *dagangnja ta' lakoe*, zijne koopwaren zijn niet gewild, niet verkocht, hebben geen kooper, geen aftrek; *perdagangan*, koophandel. Zie *niaga*.

DAGING vleesch, ook van vruchten; *berdaging*, vleezig; *sedaging*, van hetzelfde vleesch, bloedverwant (ook *sedaging-sedarah*).

DAGOE kin.

DAHAK fluim, kwalster; *berdahak* (ook *bertahak*), kwalsteren.

DAHAM *berdaham*, kuchen, hemmen; *mendahamkĕn*, kuchen tegen iemand, als 't ware hem bekuchen.

DAHAR (Soend.) (fatsoenlijker dan *makan*) eten; *daharlah!* eet dan! eet dan toch!

DAJA list, kunstgreep, uitvlucht, bedrog; *daja oepaja*, red-, hulpmiddelen; *tipoe daja*, listen, bedriegerij; *mendajakĕn*, bedriegen, verschalken, bedotten, foppen; *akoe didajakĕnnja seratoes roepia*, ik ben door hem voor honderd gulden opgelicht; *pendaja*, bedrieger, enz; *perdajaän*, bedrog, enz; met *barat* en *selatan* dient *daja* ter aanduiding der tusschenstreken van West en Zuid, *barat daja*, Zuidwest, *barat-barat daja*, West- Zuid- West-, *selatan daja*, Zuid- Zuid- West.

DAJANG meisje, dat de stonden nog niet gehad heeft.

DAJOENG roeiriem, die zijn steunpunt op het vaartuig heeft; *mendajoeng*, roeien met zulk een roeiriem.

DAKAP *mendakap*, tegen zich drukken, tegen zijn borst drukken; *berdakap dada*, borst tegen borst gedrukt; *berdakap tangan*, de handen tegen elkaâr gedrukt.

DAKI smeerachtige afscheiding der huid (huidsmeer), waaraan zich stof en andere onreinheden vastzetten en die door wrijving de huid loslaat; *daki koeda*, paardestof.

DAKOE ik, moet gebruikt worden na *akan*, kan gebruikt worden na de *n* of de *h*; *akan dakoe*, wat mij betreft, voor mij; *mendapatkĕn dakoe* (*mendapatkĕn akoe*), mij ontmoeten, mij aantreffen, vinden, opzoeken; *menjembah dakoe* (*menjembah akoe*), mij eerbied spreken, aanbieden.

DALAM het binnen, binnenste; vorstelijk paleis (regentswoning); diep, diepzinnig, doorgrondend, diepgrondig; *bahasa dalam*, hoftaal, gekuischte taal; *badjoe dalam*, binnen (onder-) baadje; *perkataän dalam*, diepzinnig gezegde; *pemariksaän dalam*, grondig onderzoek; *di dalam*, binnen, in; *toean ada di dalam*, meneer is binnen; *kadalam*, naar binnen; *dari dalam*, van binnen; *dalam pada itoe*, intusschen, evenwel; *sampéan dalam*, titulatuur van een vorstelijk of ander aanzienlijk persoon.

DALANG leider van een wajangspel.

DALOE overrijp.

DAMAR hars, toorts van hars; *mendamar*, hars inzamelen; (Jav.) lamp.

DAMÉ vrede, einde van een twist; *mendamé*, vrede maken; *berdamé*, in vrede zijn; *mendamékĕn*, twee partijen tot vrede brengen, verzoenen; *pendamé*, vrederechter; *perdaméan*, bevrediging.

DAMPA dauwworm, ringworm.

DAMPAR tegen het strand gedreven; *terdampar*, gestrand; *kapal kadampar pada gôsông*, een schip gestrand op een bank.

DANAU meer.

DANGAK *mendangak*, het hoofd achterover houden.

DANGDANG (ook *dandang*) koperen ketel om rijst te koken.

DANGKAL hard, van een vrucht, oneetbaar; *boewah dangkal*, een harde vrucht; *sial dangkalan*, heel ongelukkig.

DANGOK *mendangok*, met de kin op den voorarm leunen en voor zich staren.

DANJOE (ook *bĕlarak*) een droog klapperblad.

DAOEN blad, loof.

DAPAN (verk. van *adapan* of *hadapan*) *di dapan*, *di adapan*, *di hadapan*, van de voorzijde, vóór; *kitab dapan koe*, een boek vóór mij; *berhadapan*, tegenover.

DAPAT krijgen, in zijne macht bekomen, vinden, uitvinden, betrappen; *mendapat*, verkrijgen, enz; *dapat ditjari*, kan gezocht worden; *tiada dapat*, het kan niet; *mendapatkĕn*, naar of bij iemand gaan, iemand bezoeken; *kadapatan*, verkrijgbaar, betrapt.

DAPOER stookplaats, kookplaats, haard, keuken, kombuis, oven; (Soend.) *kĕrèta dapoer*, locomotief; een bamboe-stoel (een groep bamboe's).

DARA jonge dochter; *anak dara* (ook *prawan*), maagd; *dĕdara*, bijna volwassen dieren van het vrouwelijk geslacht; *boeroeng dara* (ook *marapati*), de huisduif.

DARAH bloed; *berdarah*, bloeden; *makan darah*, zijn bloed vreten van kwaadheid.

DARAT land, in tegenstelling van water, wal, oever, van de zee of eene rivier afgelegen streken; *mendarat*, van de zee of eene rivier afhouden, over land; *daratan*, wal, vaste grond; *sebĕlah darat*, aan de landzijde; *di darat*, aan wal; *pergi ka darat*, ook *toeroen ka darat*, naar wal gaan, debarkeeren.

DARÉ impotent.

DARI van; *dari mana?* van waar? *dari sana*, van daar.

DARINGAN (*padaringan*, *pendaringan*) bewaarplaats voor ontbolsterde rijst.

DASAR grondkleur, grondverf; *kain rembang mèrah dasar*

(of *natar*) *poetih*, een kleed met roode bloemen op witten grond; natuurlijke eigenschap, geaardheid; vloer, *roemah dasar papan*, een huis met planken vloer; *papan dasar*, vloerplank; *batoe dasar*, vloersteen; *dasarkĕn*, *mendasarkĕn*, vloeren, bevloeren, *dasarkĕn papan*, met planken bevloeren; *pendasaran*, bevloering; bodem; *dasar laoet*, de bodem der zee; omdat, door, dat komt er van, dat is omdat; *pendasaran* (ook en meer gebruikelijk *penasaran*), gevoel van teleurstelling en spijt, dat men ondervindt, wanneer de uitslag van een streven niet aan de verwachting beantwoordt, en als men daarom ten tweede male hetzelfde gaat wagen, dan komt dit daar vandaan, omdat men *penasaran* of *pendasaran* is.

DATANG komen, aankomen, komst, gebeuren; *mendatangkĕn*, bezorgen, met iets voor den dag komen, iets voor den dag brengen; veroorzaken; *hawa jang boesoek mendatangkĕn penjakit*, bedorven lucht veroorzaakt ziekte, *mendatangkĕn tjilaka*, een ongeluk veroorzaken; *mendatangi*, bij iemand of iets komen, bezoeken, opzoeken met een vijandig oogmerk, overvallen; *berdatang*, naderen, toetreden; *kadatangan*, overvallen worden, bezocht worden; *kadatangan gila*, een gekken aanval krijgen; *dia didatangi gilanja*, hij is in een gekke bui; *salamat datang!* wees welkom! *marilah kita melawati kadatangannja*, laten wij hem dan bij zijne aankomst bezoeken; *sedatangnja toean di sini*, sedert uwe komst alhier.

DATJIN unster, snelbalans, weegstok.

DATOE grootvader, grootmoeder, aanspreekwoord jegens oude lieden, goden, natuurkrachten, geesten, toovenaars, grootje, bes; titel voor opperhoofden of hooge ambtenaren, *datoe bandahara*, *datoe temenggoeng*, enz; *datoe nènè*, grootvader, grootouders.

DAWOEK schimmel, (paard), ijzerschimmel.

DĔBAR *mendebar*, popelen, bonzen van het hart; *perdebaran*, popeling, klopping; *maka sangatlah mendebar hatikoe tatkala pĕdang itoepoen laloe atas kapala anakkoe*, hevig klopte mijn hart, toen ik het zwaard over het hoofd van mijn kind zag gaan.

DĔBOE stof; *berdeboe*, stuiven.

DĔDAK zemelen.

DĔDALI *boeroeng dedali*, zwaluw.

DĔKAT na, nabij; *mendekat*, naderen; *berdekat*, nabij zijn; *mendekatkĕn*, nabij brengen; *mendekati*, naderen, benaderen; *kadekatan*, nabijheid, te dichtbij; *pendekatan*, nadering, benadering; *dia berdiri dekat saja* (of *dekat pada saja*), hij staat of stond dicht bij mij; *dia ada berdekat pada saja*, hij was nabij mij; *kambing djangan didekatkĕn pada harimau* (*matjan*), breng eene geit niet nabij eenen tijger; *harimau itoe tiada gampang didekati*, een tijger is niet gemakkelijk te benaderen; *apabila ia datang kadekatan goeha*, toen hij in de nabijheid van de grot kwam; *tiada kadengaran pendekatannja*, onhoorbaar was zijne nadering; *mèmang tiada boleh berdiri dekat-dekat*, het is zoo, men mag er niet dichtbij staan.

DĔKIL vuil, smerigheid; *berdekil*, smerig, vuil zijn.

DĔLAP onbeschaamd; *mendelap*, schaamteloos handelen; *anak delap*, stout, ondeugend, wild kind.

DĔLAPAN acht; *mendelapan*, de achtste zijn, b. v. van kinderen; *berdelapan*, met zijn achten; *kadelapan*, ten achtste; *jang kadelapan*, de achtste; *berdelapanan*, in groepen van acht; *delapan-delapan*, acht aan acht; *orang delapan* (of *delapan orang*), acht personen, acht koppen; *mata delapan*, de acht van een dobbelsteen; *delapan mata*, acht oogen; *hari delapan*

(of *hari kadelapan*), de achtste dag der maan of maand; *delapan hari*, acht dagen.

DĔLĔNGÈK naar iets, dat boven is, zien; (Bat.) *delengekin* (of *delengeki*) *orang makan*, met begeerige oogen naar iemand zien, die aan 't eten is, zooals de kinderen doen.

DĔLIK *mendelik*, staroogen; *mata mendelik*, de oogen gesperd; *dia delıkin anaknja*, hij zet groote oogen op tegen zijn kind; *mendelak-mendelık*, de oogen aanhoudend opensperren.

DĔLIMA granaatappel.

DĔLÔKIN (Bat.) sterk aankijken; *soeka delokin orang*, er van houden de menschen sterk aan te kijken.

DĔMAH *mendemah*, drukken met warme geneesmiddelen, pappen, op zieke lichaamsdeelen.

DĔMAM (ook *demem*) de koorts.

DĔMANG titel van een hoofd over zekere uitgestrektheid, van gelijken rang als een districtshoofd (Soend. *wedana*, Jav. *wedônô*); *kademangan*, district, woning van een een *demang*.

DĔMĔK (Bat.) niet goed droog, vochtig (van waschgoed of papier).

DĔMI ten tijde, toen; *demi datang laloe* (*lantas*) *tidoer*, toen hij kwam, sliep hij onmiddellijk.

DĔMIKIAN op dezelfde wijze, insgelijks, dus, aldus, zoo, zoodanig; *demikian adanja*, zoo is het.

DĔMINGGOE (ook *minggoe*) Zondag, week; *hari deminggoe* (*hari minggoe*), Zondag; *satoe deminggoe* (*saminggoe*), een week.

DĔMININ (Bat.) geen notitie van iemand of iets nemen, iemand aan zijn lot overlaten.

DÈMPÈT *be*(*r*)*dèmpèt*, aan elkander gehecht zijn of gegroeid.

DĔMPÈT vast tusschen twee voorwerpen, vast tegen een voorwerp aan; *berdiri be*(*r*)*dempet*, vast tegen iets aan staan; *tidoer be*(*r*)*dempet*, vast tegen iets aangedrukt

slapen; *kadempet antara doewa tèmbok*, tusschen twee muren beklemd geraakt.

DĔMPOEL stopverf.

DĔNDA boete; *mendenda*, boeten, beboeten; *denda mati*, doodstraf.

DĔNDAM verborgen verlangen, haat, wrok; *mendendam*, inwendig verlangen naar iets, haten, wrokken tegen iemand; *dendam birahi*, inwendig in liefde naar iemand verlangen; *dendam* beteekent ook een wrok koesteren, zich inhouden om zich later te kunnen wreken.

DÈNDANG *mendendang*, zingen; *berdendang*, bezig zijn met zingen; *orang mendendang njanjian boeroeng perit* (*pĕriet*), men zingt het lied „*boeroeng perit*" (rijstvogeltje).

DÈNDÈNG lappen gedroogd vleesch; *mendendeng*, *dendeng* maken.

DĔNGAN (*dĕngĕn*) met; *dengan dia*, met hem; *dengan pĕdang*, met een zwaard; *dengan tiada*, zonder; *dengan tiada melihat orang*, zonder iemand te zien, aan te zien; *tiada dengan*, niet zonder; *tiada dengan sepertinja*, niet naar behooren; *dengan perentah*, op last; *dengan sendirinja*, bij zich zelven; *dia masoek ka dalam dengan sendirinja* (of *dia sendiri masoek ka dalam*), hij ging zelf (of alleen) naar binnen; *dengan sangkanja*, naar zijne meening; *dengan doekanja*, in droefheid; *datanglah dia dengan membawa soerat* (of *dia datang dengan membawa soerat*), hij kwam een brief brengen; *be(r)tjĕré dengan*, gescheiden van.

DĔNGAR *mendengar*, hooren, vernemen; *mendengarkĕn*, aanhooren; *kadengaran*, gehoord, hoorbaar; *dia tiada didengarkĕn*, hij wordt niet aangehoord, men luistert niet naar hem; *bitjarakoe tiada djoega didengarkennja*, hij luistert toch niet naar mijn raad.

DĔNGKĔLIK een zeer laag stoeltje, voetbankje.

DĔNGKI nijdig, wangunstig, afgunst; *mendengki*, nijdig zijn op iemand, benijden.

DĔNGKOEL (ook *loetoet*) knie; *dia angkat kainnja hingga loetoet* (*hingga dengkoel* of *sampé di dengkoel*), hij ligt zijn kleed op tot de knieën; *melipat dengkoel*, de knieën buigen; *pelipatan dengkoel*, kniebuiging; *berdengkoel* (*berloetoet*), knielen.

DÈNOK mollig, poezelig.

DĔPA vadem; *mendepa*, vademen.

DĔPLÈK (Bat.) *mendeplek* (*di blakang pintoe*), zich achter een openstaande deur verbergen (door er tegenaan te gaan staan).

DĔRADJAK (Bat.) *menderadjak* (*piring mangkok*), komt zoo maar op de borden en schotels aanvliegen, loopt er zoo maar over heen, van kippen, bv. een haan, die eene hen achterna zit.

DĔRAGĔM donkerbruin (van een paard).

DĔRAS (ook *dĕrĕs*) (voor alle bewegingen, ook spreken, lezen, leeren), snel, ras, gezwind, sterk; *penderasan*, plaats in een rivier, waar een snelle stroom ontstaat.

DĔRĔB padi snijden, om daarvan een vijfde te krijgen.

DÈRÈK rij, gelid; *berderek*, zich in een rij bevinden; *berdiri berderek*, op een rij staan; *sederek*, dezelfde reeks; *roemahnja sederek dengan roemah saja*, zijn huis staat in dezelfde rij van het mijne.

DĔRMA gift, aalmoes, liefdegift, milddadigheid; *mendermakĕn*, iets als aalmoes, enz. geven; *dermawan*, milddadig.

DÈSA (ook *doesoen*) landstreek, het platteland, gewest, dorp, vlek.

DĔSĔK *mendesek*, dringen, opdringen (in een volksmenigte); *berdesekĕn*, *berdesek*, zich in het gedrang bewegen, *saling mendesek*, over en weer dringen.

DI te, op, in; *di Batawi*, te Batavia, *di atas*, boven;

di bawah, beneden; *di atas médja*, op de tafel; *di dalam kamar*, in de kamer.

DIA hij, zij, *dia orang*, zijlieden.

DIAM (ook *dičm*) stil zijn, zwijgen, verblijven, zich ophouden, wonen; *mendiamkčn*, laten zooals het is, zwijgen van iets, stil sussen; *mendiami*, verblijven of zich ophouden op een plaats, bewonen; *tempat kadiaman*, verblijfplaats, laatste rustplaats.

DIAN (ook *lilin*) kaars.

DIDÉH *mendideh* (ook *mendidi*), zieden, koken (van vochten); *ajer soedah mendidi*, het water kookt reeds.

DIHOELOE (*dahoeloe*, *děhoeloe*, *dhoeloe*, *doeloe*), vorig, vroeger, voorheen, eer, eerder, eerst, voorop, aan 't hoofd; *dihoeloe kala* (*doeloekala*), in vroeger tijd; *mendoeloe*, vroeger of eerder handelen, een aanvang maken, zich voorop of aan 't hoofd stellen; *mendoeloekčn*, vervroegen, voorop of aan 't hoofd stellen; *mendoeloeï*, voorgaan, vooruit gaan, voorbij streven; *pendoeloean*, voorrede, voorbericht, voorwoord.

DIKIR *mendikir*, zingend verhalen, zingend loven.

DIKIT *sedikit*, weinig, weinigje, beetje; *berapa dikit?* hoeveel beetjes? *tiga dikit*, drie beetjes; *sedikit-sedikit*, bij beetjes.

DINA dag; *dinahari*, tijd van na middernacht tot aan den dageraad.

DINDING (spr. *diendieng*), beschot, wand, afschutting; *mendinding*, van een *dinding* voorzien.

DIRI persoon, individu; *dirikoe*, ik, mijn persoon; *dirimoe*, gij, uw persoon; *dirinja*, hij, zijn persoon, zijlieden; *berdiri*, staan; *berdiri atas tiga perkara*, uit drie punten bestaan, op drie punten berusten; *hamba berdiri dengan pertoeloengan toean*, ik houd mij staande met de hulp van u, heer; *mendirikčn*,

oprichten, bevestigen; *perdirian*, de hoogte van iemand, die rechtop staat, manshoogte.

DJABATAN ambt; *dia masoek djabatannja*, hij aanvaardt zijn ambt; *dia dipitjat dari pada djabatannja*, hij is of wordt van zijn ambt ontzet; *dia kerdjakĕn djabatannja*, hij oefent zijn ambt uit; *dia tiada pègang djabatan*, hij is ambteloos; *pendjabat* (of *pendjawat*), ambtenaar; *pekerdjaän djabatan*, ambtsbezigheid; *karana wadjibnja djabatan*, ambtshalve; *tjap djabatan*, ambtszegel, stempel; *mendjabat*, aanvatten, aangrijpen, behandelen, uitoefenen, hanteeren, waarnemen; *berdjabat tangan*, elkanders beide handen aangrijpen, zooals de Maleiers elkander groeten; *pendjabatan*, aanvatting, begroeting.

DJADI *mendjadi*, worden, ontstaan, geboren worden; slagen, gelukken, gedijen; gebeuren, doorgaan; *djadilah!* het geschiede, het zij zoo! *mendjadikĕn*, doen worden, scheppen, voortbrengen; benoemen, aanstellen, maken; *kadjadian*, wording, gebeurtenis; *nasi soedah djadi boeboer*, de rijst is al pap geworden, sprkw. overeenkomende in beteekenis met: den put dempen, als het kalf verdronken is.

DJADJAR reeks van naast of achter elkander in den grond gestoken betrekkelijk lange voorwerpen; *mendjadjarkĕn* (of *mendjèdjèrkĕn*) *batang kapok*, kapokstammen op die wijze in den grond planten; *pendjadjaran*, plaats waar een dergelijke reeks staat.

DJAGA wakker zijn, op zijn hoede zijn; *memdjaga*, waken, de wacht houden, zorgen, oppassen, bewaken, acht geven op iets, iets in acht nemen, bedienen; *djaga roemah*, het huis bewaken; *mendjagakĕn*, doen bewaken; *pendjaga*, waker, bewaker, wachter, oppasser; *pendjagaän*, bewaking; *dia djaga gardoe*, hij houdt de wacht in het wachthuisje; *dia*

djaga orang sakit, hij past een zieke op; *djaga bèlok!* geef acht om te loeven! *djaga dirimoe,* neem u in acht; *djaga médja*, de tafel bedienen; *orang djaga médja,* men bedient de tafel; *berdjaga-djaga,* feestvieren; *perdjagaän,* feestviering (ook *perdjamoean*).

DJAGO haan, een *brani.*

DJAGOENG Turksche tarwe of maïs.

DJAHAT slecht, kwaad, kwaadaardig; *orang djahat,* een boosdoener, een slecht mensch.

DJAHÉ gember.

DJAHIT *mendjahit, mendjait,* naaien; *djahitan,* naaisel; *pendjahit* (*toekang djait, toekang mendjait*), kleermaker, naaister; *pendjahitan,* wat genaaid is.

DJAJA overwinning, zege, welslagen, goede uitslag; (Bat.) gegoed, rijk, in zijn nopjes zijn, gelukkig zijn, bevoorrecht.

DJAKA jongeling, ongehuwde jongen.

DJALA werpnet; *mendjala,* met een werpnet visschen.

DJALAN weg, pad; reis; handel en wandel; gang; *mendjalan,* gaan; *berdjalan*, bezig zijn met gaan, op reis of onder weg zijn; *mendjalankĕn*, in beweging brengen, doen gaan; ten uitvoer brengen; *mendjalani*, begaan, bewandelen; *perdjalanan*, het gaan, reis, handel en wandel; *perdjalanan tiga djam,* drie uren gaans, *sedjalan-djalan* (of *sepandjang djalan*), den geheelen weg over, de gansche weg.

DJALI een korensoort, welke veel gegeten wordt, doch slechts als lekkernij; *boeboer djali,* pap van *djali.*

DJALIN samenbindsel; *mendjalin,* binden van smalle en lange voorwerpen, zooals bv. latten, rotting en dgl., op eene zekere wijze naast elkander geplaatst, zoodat zij als 't ware eene vlakte of soort van mat vormen; *djalinan,* wat op die wijze vastgebonden

is, het bindsel zelf; *pendjalin*, de binder, het bindmiddel, bv. rotting.

DJALOE hanespoor.

DJALOER uitgeholde boomstam, dienende tot vaartuig of kiel voor een vaartuig.

DJAM uur tijds; *berdjam-djam*, uren en uren duren.

DJAMAH *mendjamah*, even aanraken.

DJAMAK gewoonte, gepast, niet te verwonderen; *djamak kau dibajarnja sebab kau soedah toeloeng kapadanja*, het past hem, u te betalen, daar gij hem geholpen hebt; *djamaknja bantoe kēē, tida*, als hij nu meê hielp, maar neen.

DJAMBAK (van vederen, haren en dgl.) bos, handvol, kuif (van een paard); *sedjambak*, een handvol daarvan; *didjambak*, bij de haren, bij de kuif genomen worden.

DJAMBAN bestekamer.

DJAMBANG *djambangan*, vaas, pot, bloempot, bak, kuip, badkuip.

DJAMBATAN brug.

DJAMBÈT trekken, rukken, met een ruk grijpen, naar iets grijpen, aangrijpen, iets naar zich toe trekken.

DJAMBOEL kuif, pluim.

DJAMOE onthaal, gastmaal; *mendjamoe*, onthalen; *djamoean*, maaltijd, gastmaal, feest, banket, partij; *perdjamoean*, onthaal, vergasting; *dèdjamoe*, medicijn.

DJAMOER paddestoel.

DJAMPÉ een gebed opzeggen; *djampé*, tooverformulier; *mendjampé*, tooverformulieren opzeggen.

DJANDA weduwe, weduwnaar (*djanda perampoean, djanda laki-laki*).

DJANDÈLA venster.

DJANDJI verbond, verbintenis, verdrag, contract, afspraak, belofte, termijn; *mendjandji*, *berdjandji*, zich ver-

binden, beloven, enz; *marilah kita berdjandji*, kom, later wij ons (wederkeerig) verbinden; *djandji doewa taoen*, eene afspraak voor twee jaren; *menjampékĕn djandji*, eene belofte vervullen; *memègang djandji*, eene belofte houden; *mengobahkĕn djandji*, eene belofte verbreken; *soedah sampé djandjinja*, zijn bepaalde levenstijd was daar; *akoe minta djandji sepoeloeh hari*, ik verzoek om een termijn d. i. uitstel van tien dagen; *itoelah jang didjandji*, dat is het wat beloofd is; *perdjandjian*, belofte, toezegging, beding.

DJANGAN doe 't niet, laat af; *djangan lari*, loop niet, loop niet weg; *djangan takoet*, wees niet bang; *djangan dikata lagi*, spreek er niet meer van, om er niet van te spreken; *soepaja djangan*, opdat niet; *djangan harimau* (gebr. doch verkeerdel. *djangan kata harimau*) *kambing poen tida*, laat staan een tijger, een geit zelfs niet; (Sumatra) *djangankĕn*, laat staan, betreffende, wel verre van; *djangankĕn hamba toeannja poen tida*, laat staan mij, zelfs zijn heer niet.

DJANGGAR (Balineesch en Bat.) hanekam.

DJANGGOET (Jav.) de kin, *djènggot*, kinbaard, de volle baard.

DJANGKA passer; *mendjangka*, afmeten, afpassen.

DJANGKAR anker.

DJANGKIT *mendjangkit*, zich mede deelen, blijven aankleven, besmettelijk zijn; *mendjangkit penjakit itoe* (of *penjakit itoe mendjangkit*), die ziekte is besmettelijk.

DJANGKOENG lang (van sommige menschen); *djangkoengan*, stelten.

DJANGKRIK krekel.

DJANTAN (*djantĕn*) mannetje van alle dieren; *berdjantan* (van vrouwelijke dieren), een mannetje hebben, paren, gepaard zijn; *mendjantani*, dekken, bespringen.

DJANTOEK (Bat) vooruitsteken (van het voorhoofd).

DJANTOENG het hart; *djantoeng pisang* (of alleen *djantoeng*),

de hartvormige, eethare pisangbloem; *djantoeng hati*, liefste, beminde, hartedief.

DJAOEH ver, verte, afstand; *djaoeh malam*, laat in den nacht; *tida djaoeh*, niet ver; *akoe dengar soewara ajer di djaoeh*, ik hoor het geruisch van water in de verte; *djaoehnja tida djoega berapa*, de afstand is niet noemenswaardig; *mendjaoehkĕn*, verwijderen, *didjaoehkĕn Allah*, dat verhoede God!

DJARA hout-, drilboor.

DJARAH wild, schuw.

DJARAK struik, waarvan men de bekende kastor-olie wint; *pagar djarak*, eene soort *djarak*, die men voor hagen gebruikt; onderlinge afstand, scheiding, tusschenruimte; *berdjarak*, op een afstand gaan, gescheiden.

DJARANG wijd uiteen; zeldzaam, schaarsch, dun gezaaid, zeldzaamheid, schaarschte; *djarang-djarang*, zelden; *gigi djarang* wijd uiteen staande tanden; *giginja djarang*, zijne tanden staan wijd uiteen; *kain djarang*, los geweven stof; *ikan ini djarang ada*, deze visch is zeldzaam; *boewah-boewahan soedah moelaï djarang*, de vruchten beginnen schaarsch te worden; *padi itoe ditanamnja djarang*, die padi is dun (ver van elkaâr) gezaaid; *padi itoe djarang ditanam*, die padi wordt zelden geplant.

DJARI (ook *djĕridji*) vinger; *djari tangan*, vinger; *djari kaki*, teen; *djari manis*, de ringvinger; *djari tĕngah*, de middelste vinger; *iboe djari* (ook *djĕmpol*), de duim; *djari toendjoek*, de wijsvinger; *djari kalingking* (of *kalingking* alleen), de pink; *sĕlah djari*, de tusschenruimte der vingers; *itoeng di djari*, op de vingers tellen; *dia taroh djari atas* (of *di atas*) *piringkoe*, hij zet de vingers op mijn bord.

DJARING sleepnet; *mendjaring,* met een sleepnet visschen.

DJARO *pagĕr djaro,* beschot of pagger van gespleten bamboe.

DJAROEM naald, priem, wijzer van een klok.

DJATI de teakboom; echt, zuiver; *malajoe djati,* zuiver Maleisch; *sedjati,* in waarheid, inderdaad, wezenlijk, eigenlijk; *pada sedjatinja,* in 't algemeen.

DJATOH wat valt, wat iemand overkomt, gebeurtenis, strekking eener handeling, verhouding; *mendjatoh,* vallen (ook van kooplieden en dgl.), bankroet maken, vervallen, in verhouding staan, wederkomen op iets, te staan komen, het belanden, binnenvallen van een schip; *dia djatoh sakit,* hij is ziek geworden; *djatohnja dengan kami sepoepoe,* zijne verhouding tot mij is die van een neef; *djatoh hati,* verkleefd raken; *dia djatoh patah kakinja,* hij viel en brak zijn been; *soedagar itoe soedah lama djatoh,* die koopman is reeds lang gevallen, bankroet gegaan; *itoe kapal djatoh di Batawi,* dat schip valt te Batavia binnen.

DJAWAB antwoord; *mendjawab,* antwoorden, beantwoorden; *mendjawab soerat,* terug schrijven; *mendjawab soeratmoe maka dengan doeka tjita saja beri taoe jang,* uwen brief beantwoordende deel ik u met leedwezen mede, dat.

DJAWAT *mendjawat,* behandelen, uitoefenen, waarnemen; *djawatan,* bediening, ambt, beroep; *pendjawat,* ambtenaar. Zie *djabatan.*

DJAWI (ook *lemboe, sapi, sampi*) rund.

DJĔBAK kooi om vogels te lokken; *mendjebak,* met zoo 'n kooi vogels vangen.

DJĔDING (spr. *djĕdieng*) gemetselde badkuip; (Bat.) naar boven gebogen van de bovenlip.

DJĔDJAK tred, voetstap; *mendjedjak,* treden, den voet op den grond zetten.

DJĔDJAL (Bat.) *djĕdjĕl, djĕdjĕlin,* een kind het eten of iets

anders in den mond stoppen (*anak didjedjelin nasi*) als het lastig is, eenigszins met dwang, anders (*disoewapin*); *djedjel*, *mendjedjel*, een reet dicht stoppen, als bv. breeuwen (*pakal*).

DJĔKAT (*padi djekat*) een vrijwillige gift in padi, welke de penghoeloe of ander geestelijke van de kampong na den padioogst van de eigenaars der sawah's ontvangt.

DJĔLANTAH gebruikte olie.

DJĔLATIK (ook *gĕlatik*) rijstdiefje.

DJĔLÈK (Bat.) leelijk.

DJĔLOEDJOER rijgen, stikken.

DJĔMBOENG (Bat.) aarden waterkom.

DJĔMOE geen neiging, lust of trek tot iets meer gevoelende, een afkeer van iets gevoelende; *djemoe akan daging roesa*, geen trek meer in hertevleesch hebben; *djemoe akoe melihat itoe*, ik ben moede dat te zien.

DJĔMOER *mendjemoer*, in de zon drogen; *berdjemoer*, zich in de zon koesteren.

DJĔMPARING boog, pijl, werpspies, harpoen, pijl van een blaasroer.

DJĔNGA (Bat.) beschaamd, in verlegenheid gebracht.

DJĔNGÈK *mendjengek*, bespotten, uitjouwen; (Bat.) *didjengekin*, bespot, uitgejouwd.

DJĔNGGÉ pop of beeld, ook levend kind, dat bij het Chineesche lantaarnfeest wordt rondgedragen.

DJÈNGGOT (Jav.) baard.

DJĔNGIT (Bat.) *mendjengit*, grijnzen, de tanden toonen.

DJĔNGKAL span (met den duim en een der vingers); *mendjengkal*, met de span meten; *djengkal tĕloendjoek*, span met den wijsvinger; *djengkal kĕlèngkèng* of *kĕlingking*, span met den pink.

DJĔNGKING (*kaladjengking*) schorpioen.

DJĔNGKONG de schaar van een kreeft.

DJĔNOE naam van een slingerplant, welker bast en wortel

bedwelmend zijn en zeer geschikt om visschen te bedwelmen en aldus te vangen.

DJĔNTIIL (Bat.) met den vinger tegen iets knippen.

DJĔPIT *mendjepit,* knijpen; *djepitan,* knijping, kneep, knip; *pendjepitan,* knijptang; *pendjepitan tikoes,* muizenknip.

DJĔRAMI de platte vezelachtige banden, die de pitten van sommige vruchten, zooals de nangka, de tjempedak en dgl. omsluiten; de halm van graansoorten, waarvan de aar is afgesneden.

DJĔRAT (ook *djirĕt*) strik, strop, knoop; *mendjerat, mendjiret,* in strikken vangen, strikken, vastknoopen.

DJĔRAWAT (ook *djĕriawat*) klein puistje in het gezicht.

DJĔRIT *mendjerit,* schreeuwen, gillen.

DJĔRNÉH helder, klaar, rein.

DJIB kluiver.

DJIDAT (Bat., ook *dahi*) voorhoofd.

DJIKA (ook *djikalaoe, djikaloe*) indien, bijaldien, ingeval, als, zoo; *djika toean soedi,* indien u goedvindt; *djika sekalipoen,* al is zelfs; *djika radja sekalipoen,* al ware het ook een vorst; *djika bĕgitoe sekalipoen,* al is het ook zoo, gesteld zelfs dat het zoo is.

DJILAT *mendjilat,* likken, aflikken, oplikken; *roemah didjilat api,* het huis wordt door het vuur gelikt.

DJIMAT (ook *himat*) zuinig, spaarzaam, huishoudelijk; talisman.

DJINAK mak, tam, getemd, gedwee, vriendelijk, gemeenzaam, gezellig; *mendjinakĕn,* temmen; *mendjinaki,* jegens iemand mak, vriendelijk zijn.

DJINDOL (ook *djĕndol*) achterhoofd; *be(r)djĕndol,* een buil hebben.

DJINIS (ook *djĕnis*) geslacht, soort, stam; *djinis laki-laki,* het mannelijk geslacht; *roepa-roepa djinis,* veelsoortig, allerlei.

DJITAK (Bat.) slaan of klappen geven op het hoofd, met de knokkels tegen het hoofd slaan.

DJIWA leven, ziel.

DJIWIT knijpen.

DJOBONG hoer, slet.

DJODO (Bat.) geluk in liefdezaken.

DJOEAL *mendjoeal*, verkoopen; *berdjoeal*, koopman zijn; *dia berdjoeal koeda*, hij verkoopt paarden (hij is paardenkooper); *djoeal beli*, koop en verkoop; *djoewalan*, wat verkocht is of moet worden, koopwaren.

DJOEDAS (*djoedĕs*), *toekang pitĕnah*, stokebrand, lasteraar.

DJOEDI *mendjoedi*, grof spelen, dobbelen; *mendjoedikĕn*, verspelen, verdobbelen; *pendjoedi*, speler, dobbelaar.

DJOEDJOER geld, dat aan de ouders van de bruid betaald wordt.

DJOEDJOET trekken aan iets, zooals bv. een visch aan de lijn.

DJOEGA alleen, slechts, ook, insgelijks, desgelijks, eveneens, zelfs, niet anders dan, toch, eigenlijk, evenwel, ja; *laki-laki djoega jang disoekaïnja*, ja, het zijn toch de mannen alleen waar zij van houdt; *ada djoega*, er is, er is ook; *bĕgitoe djoega*, evenzoo, desgelijks; *sama djoega*, juist hetzelfde, om 't even, eenerlei; *doenia ini tiada djoega kĕkal adanja*, deze wereld is toch niet bestendig; *sepĕrti anak radja-radja djoega roepanja*, hij zag er uit niet anders dan als een koningskind; *tiada djoega*, toch niet, voorzeker niet; *tiada djoega banjak*, veel juist niet; *apa djoega adjaranmoe*, wat is toch eigenlijk het door u geleerde?

DJOEMPA *berdjoempa*, een ander tegenkomen, elkander tegen komen, elkaar ontmoeten; *mendjoempa*, ontmoeten, iets tegenkomen.

DJOEMPOET zooveel als men tusschen de toppen van den duim en wijsvinger kan nemen; *sedjoempoet*, een zoo'n greep; *mendjoempoet*, op die wijze nemen, wegnemen; beleefdelijk uitnoodigen, iemand afhalen.

DJOENDJOENG op of boven het hoofd brengen, op het hoofd zetten, op het hoofd dragen, een bevel, een uitspraak, een gift en dgl. in eerbied ontvangen; *mendjoendjoeng doeli*, aan den regeerenden vorst hulde bewijzen.

DJOENG (of *djong*) groot Chineesch vaartuig; een stuk land van 2000 □ roeden of 4 bahoe's.

DJOERA buiging, plichtpleging; *mendjoera*, buigen.

DJOERAGAN gezagvoerder van een vaartuig; (Soend.) kamponghoofd.

DJOERANG opening, kreek, doorgang, ravijn, bergkloof.

DJOERING (Bat.) *djoeringan*, de natuurlijke schijf of afdeeling van een vrucht, bv. van een manggistan of djeroek.

DJOERIT oorlog; *pendjoerit*, *pradjoerit*, krijgsman.

DJOEROE wie over iets gesteld is; *djoeroe toelis*, schrijver; *djoeroe koentji*, sleutelbewaarder; *djoeroe pintoe*, deurwachter; *djoeroe bahasa*, tolk; hoek van eene ruimte, bv. van eene kamer.

DJOEROES rechte lijn, reeks, rij, langs, rechtuit, koers, richting; *djoeroesan*, in de richting van of naar.

DJOESTA (Bat.) Zie *doesta*.

DJOESTOE juist; *apa maoe djoestoe dia datang*, het toeval wilde, dat hij juist kwam.

DJOETA millioental; *sedjoeta*, een millioen; *berdjoeta*, uit millioenen bestaande.

DJOKDJOK draven van een paard.

DJONGKOK op de hurken zitten.

DJORAN hengelroede.

DJOROK (Bat.) vuil, vuilaardig; *djorokin*, iemand een duw geven om hem bv. in 't water te doen vallen.

DJOTOS (Bat.) stompen, duwen met de vuist.

DOANG (Bat.) enkel, niets anders; *dia makan doang*, hij doet niets anders dan eten.

DOBĔRAK (Bat.) een heining of schutting doorbreken, intrap-

pen; *mendoberak, koeda mendoberak* (of *mendoberèk* of *dobrèk*), een hollend paard.

DOBLÉ (Bat.) van de lippen breed en dik; *bibirnja doble*, zijne lippen zijn breed, dik, omgekruld.

DOBOL door en door hol of met gaten.

DODOL eene lekkernij gemaakt van rijstemeel en suiker.

DODOR (Bat.) *mendodoran*, niet goed passen van een kleedingstuk.

DODOT zekere staatsiedracht van danseressen, bestaande in een doek (*kĕmbĕn*), die nauw om den boezem sluit en met een gordel is vastgemaakt.

DOEDOEK zitten, wonen, in een rang zijn; *doedoek pĕroet*, begin van zwangerschap; *mendoedoeki*, zitten of gezeten zijn op iets, bewonen; *kadoedoekan*, zitplaats, woonplaats, rang.

DOEDOEL (Bat.) het visschen met een kikvorsch; *mendoedoel*, hengelen met een hengelroede (*djoran*) met een touw er aan (*tali djoran*), waaraan de bobber (*pelampoeng*) en het aas (*oempan*).

DOEGA gewicht om te peilen, peillood; *mendoega*, peilen, doorgronden.

DOEÏT duit, geld.

DOEJOENG de zeekoe; *ajer mata doejoeng*, zeekoetranen, een toovermiddel om wederliefde te verwekken.

DOEK (ook *idjoek*) draden van den arènboom, waarvan men stoffers, matten en touw maakt.

DOEKA gevoel van ongeluk, smart, droefheid; *doeka tjita*, droefheid; *pendoekaän*, bedroeving; *kadoekaän*, droefgeestigheid; *berdoeka*, droefgeestig; *djadi berdoeka tjita*, droefgeestig worden.

DOEKOEN medicijnmeester of geneeskundige, zoowel man als vrouw.

DOEKOENG *mendoekoeng*, dragen van levende wezens op den arm of op den rug.

DOELANG ronde houten bak met steilen rand; *mendoelang*, een kind voeren door hem het eten in den mond te stoppen.

DOEPA reukwerk; *mendoepa*, met *doepa* berooken.

DOERDJANA slecht; booswicht.

DOERHAKA (of *doeraka*) wederspannig, ongehoorzaam, ontrouw, afvallig; *ber boeat doerhaka*, wederspannigheid plegen.

DOERI doren, graat; *berdoeri*, met dorens, graten.

DOESIN (ook *losin*) dozijn; (Bat.) *mendoesin*, ontwaken, wakker worden.

DOESTA (Bat. *djoesta*) valsch, leugenachtig, onwaar; leugen; *mendoesta* (ook *berdoesta*), de onwaarheid zeggen, liegen; *mendoestakĕn*, logenstraffen, voor valsch verklaren; *mendoestaï*, bedriegen; *pendoesta*, leugenaar; *pendoestaän*, leugenachtigheid; *kau tjerita doesta* (*kau omong djoesta*), gij vertelt leugens; *chabar doesta*, eene onware tijding.

DOEWA het getal twee; *doewa tiga*, twee of drie, d. i. eenige; *kadoewa*, tweede, ten tweede; *doewa-doewa*, de twee, twee aan twee; *berdoewa*, met zijn tweeën zijn; *berdoewaän*, bij hoopen van twee.

DOJAN belust, verlangend, begeerig naar spijzen.

DOJONG scheef staan (van een huis), bouwvallig.

DOMBA schaap.

DOMPÈT lederen taschje, sigarenkoker van stroo.

DONDANG etensbak.

DONDÒNG wegdragen, wegbrengen.

DONG (Bat.) dan; *adjarkĕn akoe dong terbang*, leer mij dan vliegen.

DONGÈNG (Jav.) fabel, vertelling; *mendongeng*, zingende verhalen.

DONGKÈK (Bat.) iets, dat in den grond zit er uit halen; *batoe ini tiada dapat didongkek*, *sĕbab terlaloe dalam*,

deze steen is er niet uit te halen, daar hij te diep zit.

DONGKÈL (Bat.) openrukken; koevoet.

DONGKOL (Bat.) *mendongkol* of *be(r)dongkol atinja*, spijt gevoelen, het land hebben, zich ergeren zonder zijn gevoel lucht te geven.

DONGKRAK (Bat.) dommekracht; openbreken; *lĕmarikoe didongkrak*, mijn kast is opengebroken; *pĕdongkrakan roemah*, huisbraak.

DORONG *mendorong*, voortstuwen, bv. een rijtuig; *berdorong*, bezig zijn met voortstuwen; *didorong*, voorgestuwd.

DOSA zonde, misdrijf, overtreding, schuld; *mendosa* of *berdosa*, zondigen; *bĕsar dosanja*, zijn schuld is groot.

DROBOS (Bat.) *mendrobos*, zonder permissie een huis, een heining binnenstormen.

E.

ĔBĔT (Bat.) *mengebet* en *ĕntĕk, menentek, ngentek*, steken van een gezwel of eene pijnlijke plaats.

ĔDĔN (Bat.) *mengeden*, drukken, persen bij ontlasting.

ÉDJA *mengedja*, het spellen van woord; *edjaän*, het gespelde; *pengedjaän*, spelling.

ÈKOR staart; dient bij optelling van dieren, bv. *saekor koeda*, één paard; *koeda tiga ekor*, drie paarden; *berekor*, met een staart, een staart hebben. Zie *boentoet*.

ÈLAK het uitwijken, het ontwijken van een houw.

ĔLAT tusschenruimte van tijd; *adalah lat doewa tiga hari*, twee of drie dagen daarna; *berelat lima malam*, drie avonden geleden, vóór drie avonden. Zie *lat*.

ÈLOK fraai, sierlijk, bevallig; *elok parasnja* (*moekanja*), schoon is haar gelaat.

ĔMAK (ook *ma'*) moeder, moedertje!

ĔMAS (verk. *mas*) goud; *mas poetih,* platina; *mas kawin,* huwelijksgift van den man aan de vrouw; *anak mas,* een in 's meesters huis geboren kind van een bediende, dat men grootbrengt; *mengemasi,* vergulden; *kaemasan,* allerlei voorwerpen van goud, kostbaarheden.

ĔMBAT *mengembat,* het slaan met een lang elastiek voorwerp, bv. met een rotting; het slaan, klapperen, bv. van een zeil bij windstilte.

ĔMBÈK (ook *ĕmbè*, *mengĕmbè*) het blaten van schapen en geiten.

ĔMBÈNG (ook *èbèng* en *ibing*, *mengibing*), het dansen met eene publieke dansmeid (*djogèt*).

ĔMBĔT (Bat. ook *bĕt*) begroeid met onkruid en struikgewas.

ĔMBOEN dauw; *mengemboenkĕn, mengemboeni,* aan den dauw blootstellen.

ĔMBOENG (verk. *boeng*) eerstgeboren uit den echt, eerstgeborene, oudste kind; (Bat.) niet willen.

ĔMBOES *mengemboes*, het blazen van slangen, katten, tijgers; het waaien van den wind (sterker dan *tijoep*); proesten bij het zwemmen; aanblazen van vuur, tegen iets blazen; *pengemboes* en *emboesan,* blaasbalg.

ĔMBOK moeder! moedertje! (Jav. en Bal.) oudere zuster.

ĔMPANG het versperren van wegen, rivieren en dgl.; iemand afsluiten, tegenhouden door versperring van den weg; *perempang* en *penjempang*, barrikade; *èmpang,* vijver.

ĔMPÈL (Bat.) *mengempel* (verk. *ngempel*) het onstuimig en dringend verlangen van een zuigeling naar de borst; *anak ini ta' lain maoenja mengempel sadja,* dit kind wil niets anders dan aan de borst blijven.

ĔMPĔLOK (Bat.) de pit van de mangga; (Jav.) *pĕlok.*

ĔMPING jonge rijst, die in den bolster geroost en daarna gestampt is.

ËMPOK (*empoek*) melig, kruimig, malsch, zacht van gekookt vleesch; vergaan, vermold van hout.

ÈMPONG (Bat.) *ikan saempong*, een zoodje visch.

ËMPOS (Bat.) *mengempos boewah*, vruchten rijpen in een gat of hol bij het vuur; *mengempos pisang*, onrijpe pisang op die wijze rijp maken; *boewah emposan*, vruchten welke op die wijze gerijpt zijn; *mateng diempos* (*mateng kapaksa*), op die wijze rijp geworden.

ÈNAK lekker van den smaak, van het gevoel en de bevinding, pleizierig.

ÈNDAH fraai om te zien, bezienswaardig, interessant; *barang jang endah-endah*, zeer mooie voorwerpen; *mengendahkĕn*, ergens belang in stellen, ergens om geven; *akoe ta' endahkĕn*, ik geef er niet om.

ËNDAL *mengendal*, het induwen, instoppen, bv. gras in een mand, goed in een koffer.

ËNDAP *mendap*, bezinken; *mengendap*, zich bukken om zich aan het gezicht te onttrekken.

ËNDJAK (ook *indjak* en *indjĕk*) *mengindjak* en *mengindjek*, het nedertreden, nedertrappen, vertreden, vertrappen.

ËNDJAL *mengendjal*, *mengendjĕl*, iets met kracht ergens in steken, bv. een kurk in een flesch.

ËNDJOET *mengendjoet*, door een zachten ruk in beweging brengen, zooals een visch de vischlijn; eventjes oplichten, zooals bv. het lood bij het peilen; zich klein maken en weder uitstrekken, zooals men wel op een schommel doet; de hielen oplichten en weer neerzetten, terwijl de teenen op den grond blijven.

ËNDONG (Bat.) *mengĕndong*, buitenshuis, op de pasar slapen.

ËNGGA (Bat.) neen zeggen; neen, niets.

ËNGGAN weigeren.

ËNGGÈT (Bat., ook *sènggèt* en *alap*), vruchten plukken met

een mes of houtje haaksgewijze aan een stok gebonden.

ËNGKAOE (verk. *kaoe*, *kau*) gij, gijlieden.

ÈNGKËLÈK (Bat., ook *sèngklèk* en *sangkil*) een kind dat schrijlings over de heup zit met de hand tegen de zijde houden om het te steunen of voor vallen te behoeden.

ËNGKÈT (Bat.) *engkat-engket*, geluid van een doorbuigenden draagstok (*pikoelan*).

ÈNGSÈL hengsel, scharnier.

ËNTAH ik weet (het) niet; *entah berapa harganja*, ik weet niet (of wie weet) wat dat kost; *soedahkah ia berlajar?* is hij al uitgezeild? *entah*, ik weet het niet; ik kan het niet zeggen; *entah kamana perginja*, ik weet niet (of wie weet) waar hij naar toe is; *entah siapa*, God weet wie.

ËNTEIRO (Port.) (*antéro*) geheel.

ÈNTÈNG (Bat. Jav.) licht te dragen.

ËNTJIK titel voor Maleiers uit den fatsoenlijken stand.

ËNTJOK (Bat. Jav.) jicht.

ËRAM *mengeram*, uitbroeden van eieren; *mengeramkĕn*, eieren laten uitbroeden; *tĕlor kĕreman*, eieren bestemd om uitgebroed te worden.

ËRANG *mengĕrang*, stenen, kermen van pijn.

ÈSOK (*bèsok*) morgen, de volgende dag; *esok hari*, morgen; *pada kaesokan harinja*, den volgenden dag.

ÈWA (Bat. Jav.) een afkeer van iets hebben.

F.

FAHAM kundig, bekwaam, bedreven; *memfahamkĕn diri*, zich bekwamen.

FAÏDAH (*faédah*) = *goena*, nut, voordeel.

FAKIR bedelmonnik.

FAKOER (ook *fĕkoer*) veel denkend, sterk peinzend; *doedoek terfakoer* (*terfĕkoer*), zeer in gedachten verzonken zitten.

FATSAL artikel, hoofdstuk; *fatsal jang kasatoe*, artikel één, het eerste artikel.

FËDLOELI (ook *fĕrdoeli*) ergens om geven; *itoe saja tida ferdoeli*, dit kan mij niet schelen, ik stoor er mij niet aan; *apa kita ferdoeli itoe?* wat geef ik er om? *dia ta' ferdoelikĕn pengadjarankoe*, of *pengadjarankoe tiada diferdoelikĕnnja*, hij geeft niets om mijne lessen.

FĔRANGISTAN land der Franken, d. i. geheel Europa, met uitzondering van Turkije.

FĔRANTJIS Frankrijk; *orang ferantjis*, Franschman.

FĔRLOE (ook *pĕrloe*) er haast bij hebben, er is haast bij, iets dat het eerst dient gedaan te worden, dringend; *perkara perloe*, eene dringende zaak; *pĕkĕrdjaän itoe diferloekĕn lebih doeloe*, dat werk moet het eerst gedaan worden; *itoe tiada perloe*, dat heeft geen haast; *perloe saja pergi ka bĕlakang sabĕntaran*, eene fatsoenlijke uitdrukking voor ik moet dringend even naar achter (om eene natuurlijke behoefte te doen).

FÈRSI Pers, Perzisch.

FÈSTA (ook *pèsta*) feest; *festa orang kawin*, bruiloft; *malam ini ada festa*, heden avond is er feest; *dipanggil festa*, ten feest uitgenoodigd worden.

FIDALGO (ook *orang bangsawan*) edelman.

FIHAK zijde, kant; *dari pada segala fihak*, van alle kanten; *kadoewa fihak*, van weerskanten; *rajat kadoewa fihak*, het volk van weerszijden.

FIKIR (*pikir*) overdenking, gedachte, overweging, overpeinzing, denken; *fikiran*, gedachte, overleg; *memfikirkĕn*, erover nadenken; *pada fikirankoe*, naar mijne ge-

dachte; *apa djoega difikirkĕnnja*, waarover denkt hij toch? *fikiran djahat*, slechte gedachte; *dia ada fikiran djahat*, hij heeft iets kwaads in den zin.

FIRMAN bevel, last, gebod van God, woord; *berfirman*, bevelen, spreken, verkondigen; *maka berfirman Allah: bahoewa tiada Toehan malainkĕn akoe*, God sprak: er is geen Heer dan ik.

FITNAH (ook *fitĕnah*) laster.

G.

GABAH losse rijst in den bolster; *gĕgabah*, zorgeloos, onverschillig, onvoorzichtig, roekeloos; *djangan gĕgabah hĕndak memègang èkor ma'jan*, wees niet roekeloos (door) den staart van een tijger te willen grijpen.

GABOEG (Bat.) onvruchtbaar van planten; id. van vrouwen en wijfjesdieren, *mandoel*.

GABOENG (Bat.) bos (van nipa-bladeren, rotting, enz), *menggaboeng*, van dergelijke zaken bossen maken; *digaboengi*, in bossen gebonden; *segala bĕlarak itoe soedah digaboengi*, al die droge takken (bladeren) van den klapperboom zijn reeds in bossen gebonden.

GABOES een soort van kurkachtig hout (*kajoe gaboes*); een soort van zoetwatervisch (*ikan gaboes*); domkop, botterik.

GADANG (Bat.) *bergadang*, tobben, zich vermoeien, laat opblijven; *ĕntéro malam soedah koe bergadang*, ik ben den ganschen nacht opgebleven.

GADÉ pand, onderpand; *menggadekĕn*, verpanden; *roemahnja tergade*, zijn huis is verpand; *roemahnja soedah dia gade* (*soedah digadekĕnnja*), hij heeft zijn huis verpand; *bergade*, te pand zetten; *jang memègang gade*, pandbezitter, pandhouder; *penggadean*, panding;

pĕgadean (*roemah gadean*) pandjeshuis; *hak gade*, pandrecht; *soerat gade*, pandbrief; *jang mengoetangi atas soerat gade*, die het pandrecht heeft; *jang beroetang atas gade*, pandschuldenaar.

GADING slagtand van een mannetjes olifant, ivoor, elpenbeen; *gading-gading*, spanten, kromhouten; *gading-gading praoe*, kromhouten voor vaartuigen.

GADJAH olifant.

GADJI gage, traktement; *berapa gadjimoe?* (*berapa kau poenja gadji?*), hoeveel traktement hebt gij?

GADO (Bat.) eten (de toespijs, niet de rijst), *gado ikan*, *gado goela*, enz., eten, peuzelen van visch, suiker, enz.; *gado-gado*, een mengelmoes van gekookte jonge groenten.

GADOH tieren, geweld maken, leven maken, verontrust zijn, in opschudding zijn; *menggadohkĕn*, verontrusten, in opschudding brengen, storen, plagen.

GAGAH sterk, geweldig.

GAGAK kraai.

GAGANG steel van bladeren of bloemen; greep, gevest van een wapen; *gagang piso*, het heft van een mes; *gagang* (*hoeloe*) *pĕdang*, de greep van een zwaard.

GAGAP stotteren.

GAGOE stom.

GAIT *menggait*, haken; *gaitlah ka bawah tjabang pohoon itoe*, trek dien boomtak naar beneden; *gaitan*, haak; *gaitan kĕlamboe*, gordijnhaak van een bed, klamboe-haak.

GAJAM (Bat. *gajĕm*) *menggajam*, *menggajamin*, herkauwen.

GAJOENG schepper van klapperdop met een steel; *gajoeng kalèng*, een blikken schepper of nap.

GALAH lange stok of boom van bamboe of hout om vaartuigen voort te duwen, ook om vruchten van de

takken af te stooten, of droogstok voor natte kleederen.

GALAK woest, wild, fel, gretig, happig.

GALANG onderlaag van balken, blokken, steenen en dgl., stutsel om iets, voorn. vaartuigen van den grond te houden; *menggalang*, stutten, balken enz. leggen onder iets, een vaartuig op de helling zetten; *kapala digalang dĕngan bantal*, het hoofd met een kussen ondersteund; *galangan*, dijkjes in de rijstvelden.

GALI *menggali*, graven, opdelven, opgraven, uitgraven; *menggali lobang*, een kuil graven; *menggali batoe*, steenen delven; *tanah soedah digali*, de grond is omgegraven.

GALOER golven die naar ééne richting gaan; *ombak bergaloer ka barat*, een naar het Westen voortrollende golf.

GALOET (ook *gĕloet* en *goelĕt*) *menggeloet*, *menggoelet*, stoeien, worstelen; *bergeloet*, daarmede bezig zijn.

GAMAN *gĕgaman* (ook *sendjata*) wapen; *bergaman*, *bersendjata*, gewapend zijn; *gamannja toembak*, zijn wapen is een piek.

GAMBANG speeltuig, bestaande uit een langwerpigen, schuin toeloopenden houten bak, waarop staven van klinkend hout of metaal gelegd zijn, die met twee hamertjes van hout of metaal worden geslagen.

GAMBAR afbeeldsel, beeld, portret, schilderij, teekening; *menggambar*, afbeelden, teekenen.

GAMBIR naam van een struikgewas, van welks bladeren een dik sap gekookt wordt, dat in den vorm van koekjes gedroogd, bij de betel (*sirih*) gebruikt wordt.

GAMBOEH soort van dansers of danseressen.

GAMĔLAN volledig stel Javaansche muziekinstrumenten, Javaansch orquest.

GAMPANG licht, gemakkelijk, zonder moeite te doen.

GAMPARAN houten sandalen of klompen.

GAMPOENG *menggampoeng*, padi sprokkelen in korte halmen, oogsten.

GANAS rusteloos, onstuimig, ruw, voortvarend; van verscheurende dieren, woest, wild, alles aanvallend.

GANDIN (ook *gandèn* en *gĕgandèn*) groote houten hamer.

GANDJAL (ook *gandjĕl*) een stut, iets waarmede men iets vast zet, een stukje hout, steentje of iets dergelijks, dat men onder een te korten poot van een meubelstuk steekt om het vast te doen staan.

GANDJIL oneven.

GANGGANG *mengganggang*, even over of tegen het vuur houden, roosteren; de hand over of tegen het vuur houden om ze te verwarmen; *berganggang di panas* (*berpanas*), in de zon staan.

GANGGOE *mengganggoe*, storen, iemand lastig vallen; aan iets aankomen om het te verplaatsen; *djangan ganggoe ini boekoe*, kom niet aan deze boeken, laat ze leggen, laat ze met rust.

GANGSA gans.

GANSING tol (speeltuig).

GANTANG $^1/_{10}$ pikol; een gantang rijst weegt 10 kati's of $12^1/_2$ (Amst) ponden; *menggantang*, met een gantang meten.

GANTI wat ter vervanging, verwisseling of vergoeding dient; *mengganti*, vervangen, verwisselen, vergoeden; *mengganti pakéan*, van kleeding verwisselen; *dia soedah ganti badjoe*, hij is reeds van baadje verwisseld; *apa jang hilang diganti*, wat verloren is geraakt, dient vergoed te worden.

GANTING (Bat.) *goela ganting*, gestolde suiker; *ganting goela*, suiker doen stollen.

GANTJANG voortvarend, vlug, haastig.

GANTOENG *menggantoeng*, hangen, ophangen; *bergantoeng*, hangende zijn, afhangende zijn; *menggantoengkĕn*, uitstellen (een werk); *pekĕrdjaän jang tergantoeng*, uitgesteld of onafgedaan werk; *gantoeng-gantoeng*, vele dingen ophangen; *gantoengan*, die moet gehangen worden, de gehangene, ook de galg; *lontjèng tergantoeng pada tèmbok*, de klok hangt aan den muur; *mati digantoeng*, aan den galg sterven; *menggantoeng lampoe*, een lamp ophangen; *lampoe itoe digantoeng di sini*, die lamp moet hier gehangen worden.

GAPA (Bat.) knap in het knikkeren.

GAPÉ (Bat.) wenken met de hand.

GARAM zout; *menggaram*, inzouten.

GARANG grimmig, woest, wild.

GARANG-GASI (ook *gala-gasi*, en *laba-laba*) spin; *roemah garang-gasi*, spinrag.

GARING (spr. *garieng*) hard gebakken, gebraden, geroosterd of gebrand; knappend, krokant; *daging ini digorèng garing*, dit vleesch moet krokant gebraden worden; *garingkĕn daging ini*, braad dit vleesch krokant.

GARIS kras, streep, lijn, schrap (met iets scherps); *goras-garis*, vol krassen; *menggaris*, lijnen trekken, krassen maken.

GAROE *menggaroe*, eggen; *penggaroe*, egge; *garoe* (ook *garoek*), *menggaroe* (*menggaroek*), krabben, krauwen; *digaroek*, gekrabt, gekrauwd zijn of worden.

GAROENG *menggaroeng*, het uitschreeuwen van schrik of pijn.

GARPOE (Borneo *sĕrampang*), vork (om er mede te eten).

GASAK *menggasak*, iets ter dege doen, iets ter dege raken.

GASAL oneven; *main gasal gĕnap*, oneven (even en oneven) spelen.

GASIR (Bat.) *menggasir*, inbraak plegen, ondergraven (v. e. dief).

GATAL (ook *gatĕl*) jeukte, jeukte hebben, jeukerig.

GAWEI eenig werk verrichten; feest vieren; *pĕgawei*, ambtenaar; werktuig, gereedschap.

GĔBAR dekkleed, sprei.

GĔBĔR (Bat.) *geber-geberan*, wapperen van een vlag.

GĔBOEK *menggeboek*, met een stuk hout slaan, ranselen.

GĔDÉ (Bat. Jav. Soend.) groot.

GĔDĔBONG (Bat.) en *gedebongan*, de stam van een pisangboom.

GĔDĔK (Bat.) haten, een afkeer hebben van iets of van iemand, hem haten, het land hebben; *dia akoe gedek*, ik heb een afkeer van hem.

GÈDÈNG (Bat.) schoof, bos, een bos padi van 10 kati's.

GĔDÒGAN stalling voor één paard

GĔDONG en *gĕdoeng*, steenen gebouw; *menggedong*, het inwikkelen in den luier van een jonggeboren kind.

GĔGARĔS (ook *badok*) vreten.

GÈGÈR in opschudding zijn, luidruchtig zijn, razen, tieren.

GĔLADAK zolder van planken, dek van een vaartuig, platdak van een gebouw; een slecht ras van paarden (*koeda geladak*).

GĔLAKAK schateren van lachen; *dia tertawa gelakak* (*dia gelakakan*), hij schatert het uit van lachen.

GĔLANG armband.

GĔLANTOENG (ook *gĕlantoengan*) bengelen, blijven hangen, *bergelantoengan*, bengelende zijn.

GĔLAP donker, duister; *malam jang gelap*, een duistere nacht; *gelapnja malam*, het duister van den nacht; *malam ini gelap sekali*, het is van avond zeer donker; *gelap goelita*, pikdonker; *barang gelap*, smokkelwaar.

GĔLAS drinkglas; *bawa satoe gelas ajer*, breng een glas water; *gelas* (ook *katja*) *djendèla*, vensterglas; *gelas dèpok*, glas zonder voet; *gelas aboe!* fut! lichtgoed! deugt niet veel!

GĔLĔBĔR *geleberan*, lel van gevogelte.

GĔLĔMBOENG waterbel, borrel, blaas; *menggelemboeng*, opgezet door lucht, opzwellen door lucht.

GĔLĔTAK onordelijk, slingerend of verspreid; *menggeletakkĕn*, liggen op den grond onverschillig waar.

GĔLI een afkeer of afgrijzen gevoelen; kitteling gevoelen; een drang tot lachen gevoelen; *akoe geli seperti dikilik*, ik had aandrang tot lachen, alsof ik gekitteld was; (Bat.) *penggelian*, geen kittelen kunnen verdragen; *geli-geli*, de nieren.

GĔLISAH onrustig zijn, niet op zijn gemak zijn; *menggelisah*, heen en weer schuiven, woelen als iemand, die niet kan slapen; *mengapa anak ini menggelisah sadja?* waarom is dit kind aldoor onrustig, woelig?

GĔLOEDOEK (ook *gĕloedoeq*) donder.

GĔLOENG (ook *kĕloeng*) halfcirkelvormige buiging, *menggeloeng* (*mengkeloeng*), halfcirkelvormig gebogen; *mengeloeng* halfcirkelvormig buigen; *digeloeng*, halfcirkelvormig gebogen worden.

GĔLOMBANG (ook *gĕloembang*) baar, golf (grooter dan een *ombak*).

GĔMAR verlangend, begeerig, lustig; *kagemaran*, lust.

GĔMAS (*gĕmĕs*) vergramd, er hart toe hebben; *dia gemas kapada anaknja* (*dia gemasi anaknja*), hij is vergramd jegens zijn kind; *akoe tiada gemas akan itoe*, ik heb er het hart niet toe, bv. om een kip te zien slachten; (Bat.) met onstuimigheid handelen.

GĔMBRÈNG (*brèng*) koperen bekken; *poekoel gembreng*, op het bekken slaan; *soewara gembreng*, geluid van bekkenslag; *akoe dengar breng! breng!* ik hoor breng! breng!

GĔMĔTAR beven, rillen, trillen, sidderen; *dĕngan gemetar*, bevende; *akoe gemetar*, ik beef; *mengapa angkau gemetar?* waarom beeft gij?

GĔMOEK welgevoed, vet, dik, lijvig (van menschen, dieren

en planten); *daging ini koerang gemoek*, dit vleesch is niet vet genoeg; smeer; *gòsòk dĕngan gemoek*, met smeer bestrijken, insmeren.

GĔMPA (Jav. *lindoe*) aardbeving.

GĔMPAR geraar, rumoer.

GÈMPÈL (Bat.) *bergempel* (*bergĕmpĕl*) dicht bij of op elkander geplakt, bv. van natte haren.

GĔNAP voltallig, geheel, even (van een getal), volbracht; *sagenap hari*, den geheelen dag; *genap ataoe gandjil*, even of oneven.

GĔNDANG en *kĕndang*, eene soort van inlandsche trom.

GĔNDĔNG gek, krankzinnig; *orang gendeng*, een gek = *orang gila*.

GĔNDOEL (Bat.) groote flesch, kalebas.

GĔNDOET dik en nederhangend van den buik; *pĕroet gendoet*, zoo'n buik.

GĔNDONG *menggendong*, op de heup dragen; *menggendong anak*, een kind op de heup dragen; *dia gendong anak*, zij (hij) draagt een kind op de heup.

GĔNGGAM (*gĕnggĕm*) de gesloten hand, vuist; *sagenggam*, een handvol; *menggenggam*, in de hand houden; *dia genggam tangannja*, hij sluit zijne hand; *sagenggam besarnja*, zoo groot als een vuist.

GĔNIT (Bat.) verliefd van aard, koket; *matanja genit*, wordt gezegd van een man, die graag naar de mooie vrouwen kijkt; oogjes geven.

GĔNTÈL (Bat.) *be(r)gentel*, aan iets blijven vastkleven; *digenteli lintah*, door een bloedzuiger gebeten worden (als hij nl. aan het lichaam hangt of vastkleeft).

GĔNTÈNG dakpan; *roemah genteng*, huis met pannen dak; *atap genteng*, pannen dak.

GĔNTOES (Bat.) en *gĕntoer*, *bĕntoer*, tegen iets stooten, bv. het voorhoofd tegen de deur; *te(r)gentoes*, *te(r)bentoer di pintoe*, gestooten tegen de deur.

GÈPÈNG (Bat.) plat en dun; *dipoekoel gepeng*, plat geslagen.

GÈR en *geer*, voorste rand van een kabaja.

GĔRAH drukkend weder, warm.

GĔRAHAM kies, bakstand.

GĔRAJANG (ook *gĕrajang-gĕrojong* en *gĕrajangan*) betasten, rondtasten, voortsukkelen.

GĔRAK *bergerak*, zich bewegen; *menggerak*, bewegen, verroeren; *menggerakkĕn*, doen bewegen; *akoe ta' boleh bergerak*, ik kan mij niet bewegen; *menggerakkĕn kapala*, *badan*, het hoofd, het lichaam bewegen.

GĔRĔNDĔNG *menggerendeng*, *menggerendengan*, *gerendengan*, mompelen.

GĔRÈT schrap, schramp, gekorven lijn; *menggeret*, lijnen kerven.

GĔRGADJI zaag; *menggergadji*, zagen.

GĔRGĔTĔN zich verbijten van spijt of ongeduld; *akoe djadi gergeten* of *akoe gergeten*, ik verbijt mij, ik word ongeduldig.

GĔRHANA en *grahana*, eclips; *grahana matahari*, zonsverduistering; *grahana boelan*, maansverduistering.

GĔRIGIS en *gerigisan*, vol scherpe punten en insnijdingen, zooals bv. een vijl; van de snede van een lemmet, vol schaarden; oneffen (van een penneschrap).

GĔRIMIS (*grimis*) motregen.

GĔRINDA en *goerinda*, slijpsteen.

GĔRINDING (Bat.) mondharp; (Jav.) *rinding*.

GĔRING (ook Soend.) = *sakit*, ziek, krank, ongesteld.

GĔROBAK vrachtkar.

GĔROES *menggeroes*, glad maken, polijsten, strijken, fijn maken; *garam itoe digeroes*, dit zout moet fijn gemaakt worden.

GĔROAK (Bat.) wijde scheur; *menggeroak*, wijd openscheuren; *kau paké kain geroak*, gij hebt een kleed aan met

eene wijde scheur; *sontak geroak*, met vele of groote scheuren.

GĔRTAK *menggertak*, verschrikken, vrees aanjagen; *digertak*, bevreesd gemaakt.

GÈSÈR en *gisèr*, verschuiven, opschuiven; *tergeser*, verschoven; *geserlah sedikit*, schuif wat op.

GĔTAH gom, vogellijm; *bergetah*, gom inhouden, bevatten, *menggetah*, lijmen (om vogels te vangen).

GĔTAS broos.

GÈTÈK (Bat.) vlot van bamboe's.

GĔTĔT (ook *kĕrĕt*) doorsnijden, afsnijden.

GĔTIR wrang, harstig, zanderig van smaak.

GĔTOEN (Bat.) en *gĕgĕtoen*, verbaasd, verwonderd (evenals *hèran*).

GIGI tand; *bergigi*, tanden hebben.

GIGIT *menggigit*, bijten; *dia gigit*, hij bijt.

GIJĔT *bergijet*, sterk aandringen; *dia bergijet maoe akoe ikoet*, hij drong er op aan dat ik volgen zou; *dia bergijet maoe taoe apa orang kata*, hij wil met geweld weten wat men zegt.

GILA gek, krankzinnig, waanzinnig, zot, verzot, verliefd; *dia gila bininja*, hij is verzot op zijne vrouw; *main gila*, voor den gek houden, ook gekscheren; *gila andjing*, hondsdolheid; *andjing gila*, dolle hond; *kagilan-gilan*, halfgek.

GILAP en *kilap*, blinkend; *menggilapkĕn* en *mengkilapkĕn*, poetsen dat iets blinkt, polijsten.

GILĔS *menggiles*, plat drukken, overrijden, fijn wrijven, schuren; *gilesan* of *papan gilisan*, waschplank.

GILING *menggiling*, rollen, met een cylindervormigen steen iets fijn rollen, fijnwrijven op een steenen plaat met voetstuk; op die wijze worden sommige ingrediënten (*boemboe*) voor de inlandsche keuken en inlandsche geneesmiddelen (*djamoe*) fijn gewreven.

GILIR wat aan de beurt is, verandering; *gilirannja,* zijn beurt: *bergilir,* beurtelings iets doen; *toenggoeh gilirnja angin,* wachten op het keeren van den wind.

GIM gekarteld gouddraad.

GINGGANG zekere gestreepte stof (ginggams).

GIRANG verheugd, blijde; *girang hatinja,* hij is verheugd (van hart); *kagirangan,* blijdschap.

GIRING opdrijven, opjagen van wild en vee, van pluimgedierte, enz.

GLÈMBOKIN (Bat.) iemand om den hals vallen, met drift iemands zijden omspannen, zooals bv. een kind zijne moeder doet

GOBAH en *goebah, menggoebah,* bloemen op eene zekere wijs doch zonder garen of iets dergelijks, bv. door ze in elkander te steken, aan elkaâr bevestigen, zoodat zij een soort van festoen vormen.

GOBANG koperen geldstuk van $2^1/_2$ cent.

GÒBĚLÒK (Bat. Jav. *gĕbĕlĕg*) dom, domoor, idioot

GODA *menggoda,* plagen.

GODAM groote smidshamer.

GODOK (Bat.) en *godog,* opwarmen, opkoken; *sambal godog,* een soort van sambal die vooral bij de *kĕtoepat* gegeten wordt.

GODOT (Bat.) iets, bv. hard vleesch, wrijvende snijden.

GOEBOEK (Jav.) een soms hoog op palen staand wachthuisje in een rijstveld.

GOEDIK en *goedig, goedikan, goedigan,* schurftig; *andjing goedik,* schurftige hond; *dia goedikan,* hij is schurftig.

GOEGOEP gejaagd, in de war.

GOEGOER afvallen, nedervallen (van bladeren); ontijdig afvallen, ontijdig ter wereld komen.

GOELA suiker; *ajer goela,* suikerwater; *goela djawa,* Javaansche suiker (van den arènpalm); (Bat.) *goela-ali,* suiker, die met water gekookt zich tot een taaie

massa gevormd heeft, en in dunne reepjes uitgetrokken is. (Jav.) *goelali*, gestolde suiker.

GOELING *menggoeling*, rollen, voortrollen, wentelen; *bergoeling*, zich wentelen, zich voortrollen; *bantal goeling*, rolkussen.

GOELOENG *menggoeloeng*, rollen, oprollen; *goeloeng lajar!* rol de zeilen op; rol; *satoe goeloeng*, een rol; *goeloengan*, het opgerolde; wijze waarop is opgerold; *tikar itoe goeloengannja tiada baik*, de wijze waarop die matten zijn opgerold deugt niet (die matten zijn verkeerd opgerold).

GOEMPITA bulderend, oorverdoovend; *tampik soerak itoe goempita*, dat krijgsgeschrei is oorverdoovend.

GOENA nut, deugd, goede eigenschap; *goena-goena*, toovermiddel; *goena biasa*, gewoonte; *goena apa? goenapa?* tot welk nut? waarvoor? *apa goena itoe?* waartoe dient dat? *goena apa itoe?* welk nut heeft dit? *mempergoenakĕn*, ten nutte maken, aanwenden, gebruiken.

GOENDIK bijzit, bijwijf.

GOENDOE (Bat.) hoornen knikker.

GOENDOEL kaal geknipt; *kapala goendoel*, kaal geknipt hoofd

GOENI soort van zaklinnen van de draden van een soort van hennep; zak daarvan (*karoeng goeni*).

GOENOENG berg; *goenoeng api*, vulkaan.

GOENTING schaar; *menggoenting*, knippen, afknippen; *dia goenting*, hij knipt.

GOERAOE *bergoeraoe*, boerten, schertsen, kortswijlen.

GOERĔM (Bat.) halfdonker, zooals 's morgens om 5 uur (Jav. *soerĕm*).

GOERITA katoenen lintjes of bandjes waarmede men jonggeboren kinderen in de luur (*lampin*) wikkelt (*gĕdong*).

GOEROE leeraar, geestelijke leeraar; *mantri-goeroe* of *goeroe*, onderwijzer.

GOESAR iets kwalijk nemen, boos worden over iets; *djangan toean djadi goesar akan saja,* dat u het mij niet kwalijk neme; *djangan toean goesari saja,* dat u niet boos op mij worde.

GOESI (ook *isit*) tandvleesch; bezaan, gaffelzeil.

GOESOENG en *gosong,* zandplaat, zandbank.

GOETJĔL sollen, met dieren spelen, stoeien, ravotten; *bergoetjel* en *bergoetjelan,* daarmede bezig zijn.

GOETJI verglaasde aarden pot met wijden buik en nauwen mond, kruik, kan.

GOEWA *akoe, kami, saja* (ook *kita*), ik.

GOEWAH hol, grot, spelonk.

GOEWAM benaming der spruw bij kinderen tot den leeftijd van veertig dagen; *goewaman,* met die kwaal behept zijn.

GOJANG *menggojang,* schudden, bewegen; *bergojang,* zich schudden; *gojang-gojang,* heen en weer schudden, heen en weer bewegen.

GOLITA en *goelita,* donker, duister; *gĕlap goelita,* dikke duisternis, pikdonker.

GOLOK soort van houwer, kapmes.

GOMILANG en *goemilang,* glinsteren, flikkeren, flonkeren.

GOMPĔLOK en *gomplok,* hoop, kluit, klomp; *bergompelok,* in kluiten, in klompen; (Bat.) *bergoemplek* (ook *bertoempoek*) opgestapeld, op een hoop, bv. van waschgoed en dgl.

GONDAH weifelend, wankelend, besluiteloos, twijfelmoedig.

GONDOK kropgezwel; *gondokan,* met een kropgezwel behept zijn.

GONDONGAN pak, baal; de krop van vogels.

GONG groot koperen bekken van de *gamelan.*

GONGGONG blaffen; *andjing menggonggong,* een blaffende hond; *digonggong andjing,* door een hond aangeblaft worden; *andjing menggonggong tiada menggigit,* blaffende honden bijten niet.

GONTJANG sterk en schielijk heen en weer bewegen of schudden; *gontjangan gĕmpa*, de schokken eener aardbeving.

GORÈNG (Jav.) braadsel, baksel; *menggoreng*, braden, bakken; *pisang goreng*, gebakken pisang; *goreng pisang* of *gorengan pisang*, pisang-baksel of-gebak; *dia bisa goreng*, hij weet te braden, te bakken, hij is knap daarin.

GOROK *menggorok*, kelen; *tenggorokan*, de strot; *menggorok*, snorken (in den slaap).

GOSOK *menggosok*, wrijven, schuren, boenen, poetsen door wrijving; enz; afvegen, slijpen; *gosok itoe piso*, slijp dat mes, maak dat mes schoon; *siapa soedah gosok ini sèndok-sèndok?* wie heeft deze lepels gepoetst?

GOTJOH *menggotjoh*, met vuisten stompen; *bergotjoh*, boksen; *digotjoh*, met den vuist gestompt, gebokst; *penggotjoh*, bokser, het werktuig waarmede gebokst wordt.

GOTONG *menggotong*, dragen door meer dan één persoon tegelijk; *digotong*, aldus gedragen worden.

GRÉDJA kerk; *boeroeng grédja*, musch.

GRÈMBÈNGIN (Bat.) bij het kleed vasthouden, zooals een kind de moeder doet; *grembengan*, aan flarden, aan stukken gescheurd.

GRÈTJOK (Bat.) *menggretjok*, iemand plagen, hinderen (bij zijn werk).

GROBOK etenskast van bamboe; *menggrobok*, in de modder baden.

GROMBONGAN een met struikgewas begroeide plek; (Bat.) *menggrombongan*, te wijd, bv. een baadje van een groot mensch voor een kind; *tangan badjoenja menggrombongan*, de mouwen van zijn baadje zijn te lang en te wijd.

H.

HABIS Zie *abis*.

HADAP het met de voorzijde naar iets toegekeerd zijn, front maken naar iets, zich bevinden of staan vóór of tegenover iets; het voor zich hebben; zijne opwachting maken, verschijnen (voor zijn meerdere), *menghadap radja*, zijne opwachting bij den vorst maken, voor deze verschijnen; *menghadapkĕn*, iets naar den een of anderen kant richten, zooals geschut; *menghadapi*, toezicht houden over iets; *berhadap-hadapan*, van weerskanten tegenover elkander staan; *hadapan*, wat men voor zich heeft, voorzijde; *di hadapan*, vóór; *di hadapan roemah*, vóór het huis; *penghadapan roemah*, de voorgevel van een huis.

HADJAT in dienst zijn, bezigheden hebben; noodwendigheid; *berhadjat*, noodig hebben, ook een natuurlijke behoefte verrichten.

HADJI bedevaartganger (naar Mekka); *naïk hadji*, ter bedevaart gaan.

HAERAN (*hèran*) verbaasd, verwonderd; verbazend, verwonderlijk; verbazing, verwondering; *heranlah akoe melihat itoe*, ik was verwonderd dat te zien; *barang jang heran*, verwonderlijke dingen; *itoelah herannja*, dat is het verwonderlijke van de zaak; *apa djoega jang mengherankĕn dia*, wat is het eigenlijk dat hem doet verbazen.

HAIWAN (Jav. *kéwan*) *haiwan*, dier; *haiwanan*, dierenrijk.

HAK recht, rechtmatig bezit.

HAKIM rechter; *djabatan hakim*, rechterambt; *pangkat hakim*, de waardigheid van rechter.

HAL gesteldheid, toestand, omstandigheid; zaak, geval; *hal ahwal*, de omstandigheden; *karana hal itoe*, wegens die omstandigheid; *menghalkĕn*, tot *hal* (tot een zaak maken), belemmeren; *terhal*, belemmerd.

HALAL wettig, geoorloofd; *menghalalkĕn*, veroorloven; *itoe tiada dihalalkĕn*, dat is niet geoorloofd.

HALAMAN voorplein, voorhof; *halamannja astana radja*, het voorplein van het paleis des konings.

HALILINTAR de inslaande bliksem, bliksemflits.

HALIMBOEBOE windhoos, waterhoos.

HALIPAN = *lipan*. Zie *alipan*.

HALOES Zie *aloes*.

HALOEAN Zie *aloean*

HAMBA slaaf, knecht, dienaar, onderdaan; ik; *hamba toean*, uw dienaar; *toean hamba*, mijnheer; *perhambaän*, dienstbaarheid.

HAMBAR smakeloos, flauw (van reuk).

HAMBOER Zie *amboer*.

HAMIS Zie *amis*.

HAMPAR *mengampar*, uitspreiden; *dihamparkĕn*, uitgespreid worden; *terhampar*, uitgespreid; *mengamparkĕn tangan*, de handen openen, d. i. milddadig handelen.

HAMPEDAL = *ampela*.

HAMPEDAS Zie *ampedas*.

HAMPEDOE Zie *ampedoe*.

HAMPELAS Zie *ampelas*.

HAMPIR Zie *ampir*.

HANDEI makker, kameraad, vriend. Zie *taulan* en *sahabat*.

HANGAT Zie *angat*.

HANJA behalve, alleen, maar, slechts; tenzij, tenware; *anak koe hanja saorang*, ik heb geen kinderen behalve één, d. i. ik heb slechts één kind.

HANJOET Zie *anjoet*.

HANTAR Zie *antar*.

HANTĔM (ook *hantam*) slaan, kloppen, met kracht of hevigheid eenige uitwerking doen op iets, iets terdege doen of raken; *hantem sama dia*, sla hem terdege; *hantem kapalanja*, sla hem op zijn kop; *saja dihantem*, ik ben geslagen; *saja dihantemi*, ik word steeds geslagen; *kau nanti dihantem*, gij zult klop krijgen;

djangan ganggoe dia, nanti kau dihantem, plaag hem niet, anders zult gij geslagen worden.

HANTJOER (ook *antjoer*) ontbonden, opgelost, verteerd, zooals bv. de spijs in de maag; gesmolten, vergruisd, zich oplossen; *goela soedah hantjoer*, de suiker is opgelost, gesmolten; *piring mangkok semoewa hantjoer*, al de borden en kopjes zijn in gruis; *gĕlas djatoh hantjoer*, het glas valt in gruis; *anak ini mengantjoerkĕn piring*, dit kind zal nog al de borden stuk maken.

HANTOE Zie *antoe*.

HARAM ongeoorloofd, verboden (in den koran); *haram bagei laki-laki islam (slam) memaké ĕmas*, het is den mannen van den islam verboden goud te dragen; *anak haram*, onecht kind; *haram djadah* (scheldwoord), hoerekind.

HARAP hopen, vertrouwen, bouwen (op iets); verwachting, hoop (ook *pengharapan*); *itoelah jang koe harap*, dat is het wat ik hoop; *orang jang diharapi*, iemand op wien men zijn hoop gesteld heeft; *haraplah djoega*, hoop steeds; *haraplah akan Allah*, vertrouw op God; *pengharapan sia-sia*, ijdele hoop; *djanganlah tiadakĕn* (of *poetoeskĕn*) *pengharapan orang*, verijdel toch niet iemands hoop; *sekarang tiada ada satoe apa lagi jang koe harap*, nu hoop ik niets meer; *poetoes pengharapan*, hopeloos; *kapoetoesan pengharapan*, hopeloosheid, wanhoop.

HARGA Zie *arga*.

HARI Zie *ari*.

HARIMAOE en *rimaoe*, tijger; (Jav.) *matjan*.

HAROE *mengharoe*, *mengaroe*, beroeren, verontrusten, verstoren; *haroe-biroe* of *pengharoean*, beroering, enz, opstand, alarm; *djanganlah mengharoekĕn hatikoe*, schok mijn gemoed niet, verstoor mijne rust niet.

HAROEM Zie *aroem*.

HAROES Zie *aroes*.

HASTA Zie *asta*.

HATI Zie *ati*.

HATSIL opbrengst, product; voordeel; slagen; *menghatsilkĕn*, uitvoeren.

HAWA lucht, klimaat; *hawa aloes*, fijne lucht; *boemi dan hawa dan ajer dan api*, aarde, lucht, water en vuur; *hawa jang boleh menjala*, ontvlambare lucht; *maka hawa itoe melipoeti boemi*, de lucht omgeeft den aardbol; *hawa jang boesoek mendatangkĕn penjakit*, bedorven lucht veroorzaakt ziekte; liefde, lust, begeerte, verlangen; *hawa nafsoe*, hartstocht; *bahagialah orang jang taoe menahan hawa nafsoenja*, gelukkig hij. die zijne hartstochten weet te bedwingen.

HEIBAN schrikwekkend, ontzagwekkend.

HEIBAT vrees, ontzag; verschrikkelijk, ontzaglijk; iets ontzagwekkends, een wonder.

HÉLA trekken, voorttrekken; *kerbo djatoh djangan dihela*, trek een buffel, die gevallen is, niet voort.

HĔLEI (*lei*) wordt gebezigd bij het optellen van dunne en lichte voorwerpen, zooals haren, veeren enz., ook zoo zij eenige oppervlakte hebben, zooals papier, stoffen enz.; *salei ramboet*, één haar; *salei kĕrtas*, één blad papier.

HÉMAT ingenomenheid (van den geest met iets), inspanning, nauwkeurige zorg; *ta' sampé hematkoe*, mijne ingenomenheid daarmede is niet voldoende, d. i. ik kan er niet toe besluiten; *mehematkĕn*, met nauwkeurige zorg behandelen, met zuinigheid gebruiken; *mehematkĕn roemah tanggah*, voor het huis zorg dragen; *roko itoe djika dihematkĕn*, als die sigaren met zuinigheid gebruikt worden.

HĔMPA ledig, hol, ijl; *kahempaän*, ledigheid; *hempakĕn wak-*

toe, den tijd verbeuzelen; *mengempakĕn*, iemand leeg wegzenden, afwijzen.

HÈNDA (meer gebruikelijk *ènda*), zich storen aan iemand of iemands woorden, notitie nemen van; (Bat.) *djangan endaïn bitjaranja*, stoor je niet aan zijn gepraat; *bitjaranja ta' boleh diëndaïn*, men kan op zijn gepraat niet aan.

HĔNDAK willen, verlangen, begeeren, wenschen, moeten zullen; *hendak* (*maoe*) *oedjan*, het wil (zal) regenen; *saja datang hendak bertanja*, ik kom om te vragen; *segala titah radja hendak dikerdjakĕn dengan kabetoelan*, alle bevelen des konings moeten met stiptheid volvoerd worden; *kahendak*, wil, verlangen, begeerte; oogmerk, bedoeling; *itoelah kahendaknja*, dat is zijn wensch; *kahendak hati*, hartelust, hartewensch; *sekahendak*, dezelfde wil, ook naar verlangen, naar begeeren.

HĔNING helder, doorschijnend van water, ook van het hart, oprecht, niets verhelend.

HĔNTI *berhenti*, stilstaan, blijven staan, stil houden, ophouden, uitscheiden; *berhentikĕn*, doen ophouden, enz; *lontjèng mengapa berhenti?* waarom staat de klok stil? *djangan berhenti*, sta niet stil, blijf niet staan, enz; *sekalinja minoem ta' maoe berhenti* (of *ta' maoe soedah*), is hij eenmaal aan het drinken, dan weet hij van geen uitscheiden.

HÉWA walgen, verachten; *akoe hewa*, ik walg ervan.

HIAS *menghias*, versieren, smukken, tooien, verfraaien; *dihiasi*, versierd geworden; *berhias* (ook *berias*), bezig zijn met zich te tooien, getooid zijn; *dia lagi berhias di kamarnja*, hij is nog bezig zich in zijn kamer te tooien; *perhiasan*, versiering, tooi, verfraaiing, versiersel, opschik.

HIBOEK (ook *iboek*) ongerust, kommervol; *dia lagi hiboek*, hij is nog ongerust, bekommerd.

HIBOER (*iboer*) troost, vertroosting; *mengiboerkěn hati*, zijn hart, d.i. zich, troosten.

HIDAJAT voorspoed, geluk.

HIDAM op spijs of drank belust zijn, inz. zwangere vrouwen.

HIDANG spijs of drank; *hidangan*, spijs of drank reeds opgedischt of gereed ter opdissching.

HIDJAOE groen.

HIDOENG (*idoeng*) neus; *menghidoeng*, door den neus spreken.

HIDOEP leven; levend, levendig; *kahidoepan*, leven, levensonderhoud; *mentjari kahidoepan*, den kost zoeken; *hidoep dengan sěnang*, gemakkelijk leven; *hidoep baik-baik*, goed leven; *hidoep lama*, lang leven; *menghidoepkěn orang*, iemand doen leven; *saoemoer hidoep*, het gansche leven; *saoemoerkoe hidoep*, gedurende mijn geheele leven; *salagi ia hidoep*, in of bij zijn leven; *salama koe hidoep*, zoolang ik leef; *dia masih* (beter *dia lagi*) *hidoep*, hij leeft nog.

HIKAJAT verhaal, vertelling, geschiedenis; *berhikajat*, verhalen; *hikajat seriboe satoe malam*, de 1001 nachtvertellingen; *hikajat Sri Rama*, de geschiedenis van *Sri Rama; maka berhikajatlah ia*, en hij verhaalde (de geschiedenis).

HIKMAT (ook *ikěmat* en *kěmat*) weten, geleerd zijn; wetenschap, kennis; wijsheid; wijsbegeerte; prophetie; de koran, het evangelie; billijkheid, rechtvaardigheid; geheime wetenschap, geheime kunst; toovermiddel, betoovering; bekoring; kunstgreep; *menghikmatkěn*, betooveren

HILANG verliezen; *kahilangan*, verlies; *soedah hilang toengkatkoe*, mijn stok is weg; *baik-baik djangan hilang*, opgepast, niet verliezen; *menghilangkěn*, doen verloren gaan.

HILIR (*ilir*) de benedenloop eener rivier; de kuststreken, het stroomafwaarts gaan; *milir*, stroomen.

HIMAT zorgvuldig, oplettend, met overleg, zuinig; berekening, beoordeeling; gevoelen, inborst.

HIMPAS (Bat.) (*impas*) geheel, alles; afbetaald; *oetangkoe bĕlom himpas*, mijn schuld is nog niet afbetaald; *menghimpaskĕn*, afbetalen. Zie *loenas*.

HIMPOEN bijeen brengen, vergaren, vergaderen; *perhimpoenan*, vereeniging, vergadering; *perhimpoenan radja-radja* (of *segala radja*), een vereeniging van vorsten; *perhimpoenan orang kaja*, vereeniging van alle rijke menschen; *semoewa berhimpoen di sitoe*, allen zijn daar vereenigd, vergaderd; *maka masjawaratpoen berhimpoenlah*, de raad vergaderde.

HINA gering, armoedig, gemeen; *orang hina*, een gering, armoedig, gemeen mensch; *perboewatan jang hina*, een gemeene daad; *perboewatan orang hina*, de daad van een gemeen mensch; *rajat hina dina*, gering volk.

HINDANG (*indang*) *mengindang*, wannen, zooals men rijst doet.

HINGGA (ook *watĕs*) grens, perk, einde, tot, tot aan; *dari goenoeng hingga di laoet*, van het gebergte tot aan de zee; *hingganja* (*watĕsnja*) *di mana?* waar is de grens? *tiada hingganja, tiada terhingga*, grenzenloos; *hingga di sini*, tot hier.

HINGGAP het zitten van de vogels op een tak.

HINTÉ (*inté*) *menginté*, het loeren, beloeren, bespieden.

HINTIP (*intip*) *mengintip*, gluren door eene nauwe opening.

HIRIS (*iris*) het in stukken of schijven snijden, het kerven bv. van tabak; *mengiris-iris*, van splinters, het vel openrijten.

HITAM (*itam* en *itĕm*) donkerkleurig, zwart; *hitam lĕgam*, pikzwart; *hitam moeda*, diep donkerblauw; *hitam manis*, liefelijk bruin van de huidskleur; *olanda hitam*, een Afrikaan.

HOEBOENG (*oeboeng*) het aaneenvoegen, aaneenhechten, aaneenlasschen; *hoeboengan*, vervolg, verlengstuk.

HOEDANG (*oedang*) garnaal; *hoedang loeboek*, de gewone garnaal; *hoedang galah*, de groote zeegarnaal; *hoedang karang*, kreeft.

HOEDJAN (*oedjan*) regen; *hoedjan aboe* (ook *grimis*), motregen; *hoedjan rĕntik*, regen in enkele druppels; *hoedjan panas*, regen bij zonneschijn; *hoedjan batoe*, hagel; *moesim hoedjan*, de West-moeson; *ada hoedjan*, het regent; *mengoedjani*, iemand met een regen van voorwerpen, bv. van steenen, werpen.

HOEDJOENG (*oedjoeng*) uiterste punt, uiteinde; *hoedjoeng tanah*, landpunt, hoek in zee; *hoedjoeng mata* (ook *èkor mata*), de buitenhoek van het oog.

HOEKOEM (*oekoem*) wet, rechterlijke uitspraak, vonnis, straf; bestuur, oppergezag; regel, gewoonte; *hoekoeman*, straf; *menghoekoemkĕn*, iets als straf opleggen; uitspraak doen in een zaak; iemand straffen; *memoetoeskĕn hoekoem*, vonnis vellen; *mendjatohkĕn hoekoem atas*, het vonnis uitspreken over; *hoekoem mati*, doodstraf; *hoekoem-hakim*, rechtsbedeeling.

HOELAM rauwe plantaardige toespijs bij de rijst; van die toespijs voorzien, bv. *nasi hoelam*; (Jav.) *nasi langi*.

HOELOE (*oeloe*) voorste; begin; oorsprong eener rivier, bovenland; gevest, hecht; *penghoeloe*, opperpriester, hoofdman.

HOELOEBALANG krijgsoverste.

HOELOEBANGSA volksstam.

HOELOER (*oeloer*) vieren; *hoeloer tali*, een touw vieren; *hoeloerkĕn tali kĕlat*, den schoot vieren; *hoeloer tali kĕlat!* vier den schoot!

HOEMA tijdelijk bebouwde droge grond.

HOEMBAR (*oembar*) los laten loopen.

HOENOES (*oenoes*) het uit de scheede trekken, ontblooten van een kris of zwaard; van den vinger trekken, van

een ring; *mengoenoes dawé*, metaaldraad trekken; *mengoenoes rotan*, gespleten rotting tusschen twee mesjes doorhalen om hem glad te maken.

HOERAM verduisteren, iets in een minder goed licht doen staan.

HOEROEF (ook *aksara*) letter.

HOETAN (*oetan*) bosch, woud, wildernis; wild; *orang hoetan*, een wilde; *babi hoetan*, wild zwijn; *ajam hoetan*, boschkip; *pisang hoetan*, wilde pisang.

HOETANG (*oetang*) geldschuld, schuld; *mengoetang* of *membri hoetang*, crediet geven; *beroetang*, schulden hebben; *pioetang*, schuldvordering; *hoetang pioetang*, debet en credit; *orang berhoetang*, schuldenaar; *managi hoetang*, schuld invorderen

HOPÈN (*opèn*) letten op iets, verzorgen, zich bemoeien met iets; *segala tanamannja dan ajamnja dan bèbèknja soedah tiada diopeni lagi*, al zijne planten en kippen en eenden worden niet meer verzorgd.

HORAS (*oras*) uur, tijdstip; *horasnja makan*, zijn tijd om te eten; *horas makan*, etenstijd; *ini soedah horas makan*, het is nu reeds etenstijd; *belom horas tidoer soedah maoe tidoer*, het is nog geen tijd om te slapen en dat wil al slapen; *kapan horasnja tidoer?* wanneer is het zijn tijd om te slapen?

HORMAT eerbied, eer; *menghormati*, eeren, huldigen; *membri hormat*, eer bewijzen.

I.

IA ja, jawel; *dia*, hij, zij, hem, haar, zijlieden; *ia poekoel*, hij of zij slaat; *ia jang memoekoel dia*, hij was het die hem sloeg; *ia soedah makan*, hij heeft gegeten; *soeroeh toeroen dia kamari*, laat hem hier

komen; *ia itoe*, dat is, te weten, namelijk; *ia ini*, deze, dit; *ini dia*, hier is hij of zij.

IBARAT uitlegging, verklaring; zinspeling, bedoeling; *mengambil ibarat*, begrijpen, tot gelijkenis, tot voorbeeld nemen, ook *mengambil kias dan ibarat.*

IBLIS en *sjeithan*, *sètan*, de duivel.

IBOE moeder; *iboe bapa*, vader en moeder, ouders; *iboe tangan*, de duim; *iboe kaki*, de groote teen; *iboe negri*, hoofdstad.

IBOEK Zie *hiboek.*

IBOER Zie *hiboer; iboer*, heiblok.

ICHTIAR (*iktiar*) keuze, vrije wil; *dengan ichtiarnja* (*sendiri*), geheel uit zijn (eigen) vrijen wil; *apa ichtiar kita?* wat zullen wij doen?

IDAM Zie *hidam.*

IDAP *mengidap*, langdurig lijden, sukkelen, kwijnen; *mengidapkĕn pĕroet*, gedurig aan den buik lijden, d. i. gedurig gebrek aan levensmiddelen hebben; *idapan*, chronisch lijden, chronische ziekte; *peridapan*, kwijning.

IDAR (ook *idĕr*) *mengidar*, in de rondte gaan, rondgaan, ronddraaien, omwentelen; *bintang beridar*, dwaalster; *pengidar*, wie van plaats verandert (rondgaat); *peridaran*, verandering van plaats, omwenteling, omloop; *pengidaran*, omreizing, bereizing, doorkruising; *angin mengidar*, de wind draait; *memperidarkĕn pijala*, den beker laten rondgaan; *periadaran boemi*, de omwenteling der aarde; *mata hari dan boelan dan bintang sekalian itoepoen mengidar koeliling soewatoe* (*satoe*) *poesat samista alam*, zon, maan en sterren bewegen zich om een zeker middelpunt van het heelal.

IDJO (Bat.) Zie *hidjaoe.*

IDJOEK een paardehaarachtige zelfstandigheid, groeiende

tusschen stam en blad van den arènpalm en dienende tot het maken van touwwerk, matten, bezems.

IDJON voorschot op te goed te maken gelden; *mengidjon*, zulk een voorschot nemen.

IDOENG Zie *hidoeng*.

IDZIN verlof, toestemming, inwilliging; *dĕngan tiada idzin*, zonder verlof; *mengidzinkĕn*, veroorloven; *membri idzin*, verlof geven; *dĕngan idzin toeankoe*, met uw verlof.

IGA (Jav.) rib.

IGAL (ook *igĕl*) *mengigal*, pronken, zooals de pauw of de haan doet; *mĕrak mengigal*, een pronkende pauw.

IGOE *mengigoe*, hardop droomen.

IKAN visch; *ikan paoes*, de walvisch; *ikan bĕlalang*, de vliegende visch; *ikan djoekoet*, allerhande vischspijzen of visch voor spijzen; *ikan-ikan*, logplank; *memboeang ikan-ikan*, loggen.

IKAT (ook *ikĕt*) binding, verband, bundel, bos; *mengikat*, vastmaken, enz; zetten, bv. een steen in goud; *mengikat pĕrang*, het leger opstellen; *terikat mati*, vastgezet met een knoop, zoodat de binding niet kan losgaan; *diikat mati*, op die wijze vastgezet geworden; *ikatan pĕrang*, slogorde; *ikatan*, wat gebonden is, ook binding, verband; *pengikat*, wie bindt, wat bindt, bindsel; *apa pengikat kita?* waarmede zullen wij binden? *pengikatan*, verbinding; *pengikatannja soedah amoh*, de band is versleten.

IKOET *mengikoet*, volgen, opvolgen, achterna gaan; gehoorzamen; nabootsen; *ikoetan*, voorbeeld, wat door navolging verkregen is; navolging, nabootsing; *perikoet*, gevolg, trein, stoet; *pengikoet*, volger; *pengikoetan*, volging; *berikoet-ikoet*, herhaaldelijk.

ILAM en *hilam*, onduidelijk zichtbaar (van verschillende voorwerpen), nu eens zichtbaar dan weder niet.

ILANOEN naam van een zeeroofdrijvenden stam op het eiland Mangindano, vandaar *ilanoen, lanon*, zeeroovers (ook *batjak*).

ILAP (ook *lap, lĕp*) gedachteloos, zich vergeten (plotseling door schrik).

ILĔR (Bat.) vocht dat iemand in den mond heeft, als hij trek heeft bv. om zuur te eten; *mengiler*, watertanden.

ILĔS (Bat.) fijn wrijven; *iles bĕdak*, bedak fijn wrijven; *papan iles*, (*pengiles*) een plank, waarop door wrijving met toevoeging van zeepsop kleederen worden schoon gemaakt, waschplank; *pengiles*, hij, die alzoo wrijft of wascht; *pengilesan*, wrijving; *ilesan*, het gewrevene.

ILIR Zie *hilir*.

ILMOE wetenschap, kennis (ook *pengataoean*).

IMAM geestelijke bij de Mohammedanen; *segala imam*, de geestelijkheid.

IMPAS Zie *himpas*.

INAP (*inĕp*) *menginap*, overnachten.

INDJA *sawan indja*, stuipen bij kleine kinderen.

INDJAK (*indjĕk*) *mengindjak*, trappen; *mengindjak tanah*, op den grond trappen.

INDOENG moeder.

INGAT het bewust zijn, denken, zich herinneren, aandachtig zijn, opletten, op zijn hoede zijn; *mengingat*, denken aan iets, zich iets herinneren, onthouden; *ingatan*, herinnering, inachtneming; *peringatan*, herinnering, geheugen, aanteekening ter ondersteuning van het geheugen; *ingatkĕn*, herinneren, doen denken aan iets.

INGGRIS *orang inggris*, Engelschman.

INGIN *beringin*, begeeren, belust zijn op iets; *kaïnginan*, lust, begeerte.

INGOES snot, droes; *ingoesan*, snotterig, droezig.

INGSOET (ook *isoet*) *mengingsoet*, op zijn achterste voortschuiven, zooals kleine kinderen doen.

INI dit, deze; *apa ini?* wat is dit? *ini apa*, hier is het; *boekan ini*, het is niet deze of dit; *boekan ini?* is het niet dit of deze? *bagini* = *bagi ini*, zoo, op deze wijze; *bagini betoel* of *betoel bagini*, zoo, op deze wijze is het goed.

INTAN (*intĕn*) diamant.

INTIL *mengintil*, overal volgen, zooals kleine kinderen doen.

INTIP Zie *hintip*.

INTIT *mengintit*, iets verstoppen, versteken, wat een ander heeft weggelegd.

IPAR zwager, zwagerin; *periparan*, zwagerschap.

IRAM van kleur veranderd, van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid.

IRAS uit één stuk, niet aaneengevoegd, bv. hecht en lemmer van een mes; *kapala toengkat jang iras*, knop en stok uit één stuk; *iras-iras*, weêrga.

IRI *mengiri*, benijden zonder wangunst, wenschen te bezitten.

IRIK en *irikan* (ook *tanggok*), zeef van bamboe; *mengirik*, op iets trappen, met zijn gewicht op iets drukken, bv. op een hefboom; persen. Zie *pĕras*.

IRING *mengiring*, volgen, begeleiden, vergezellen (in eene ondergeschikte verhouding, zooals een mindere tegenover zijn meerdere); *iringan*, wat volgt, gevolg, stoet; *pengiring*, volgeling; *pengiringan*, begeleiding, vergezelling.

IRIS Zie *hiris*.

IRIT het sleepen, achter zich aantrekken.

IROEP slorpen.

IROES spaan, of houten rijstlepel (ook *tjèntong*), waarmede de gekookte rijst uit den *bakoel* wordt geschept.

ISAP (*isĕp*) *mengisap*, zuigen bv. aan de borst; schuiven,

bv. opium, inzuigen, opzuigen, bv. tabaksrook; *isapan*, wat gezogen wordt; *pengisap*, wie zuigt; *perisapan*, werktuig om te zuigen.

ISĔNG (Bat.) uit verveling iets ter hand nemen of doen, door iemand die niet wil ledig zitten (*doedoek menganggoer*); *isĕng-isĕng*, tot tijdverdrijf.

ISI lading, inhoud, bv. van een kist, ook van een boek; vulsel; het vleesch in tegenstelling van de beenderen; *isi nĕgri*, de inwoners van een land of stad; *isi pĕroet*, de ingewanden; *isi roemah*, de huisbewoners; *isi soerat*, de inhoud van een brief, van een geschrift; *isi bĕdil*, de lading van een vuurwapen; *berisi*, inhouden, vol zijn; *mengisi*, vullen; *pengisian*, vulling; *isi itoe*, vul dat; *djangan isi*, vul niet; *botol itoe soedah diïsi?* is die flesch al gevuld?

ISIT (ook *goesi*) tandvleesch.

ISJARAT gebaar; *isjaratkĕn* (ook *isaratkĕn*), door gebaren te kennen geven.

ISLAM (ook *sĕlam*), *orang islam*, Mohammedaan; *agama islam*, de Mohammedaansche godsdienst.

ISNÈN Zie *sĕnèn*.

ISOE (Bat.) en *iso*, de darmen.

ISTAMBOEL en *stamboel*, Konstantinopel.

ISTANGGI (ook *sĕtanggi*), zeker wierook.

ISTIMÉWA voornamelijk, inzonderheid, in 't bijzonder, te meer; *istiméwa poela* of *istiméwa lagi*, te meer nog.

ISTIWA *chat istiwa*, de evenaar, middennachtslijn, equator, linie.

ISTOERI en *sĕtoeri*, *stori*, geschiedenis, verhaal, vertelsel, omhaal, drukte, gepraat, geschil; *boetapa* (= *boeat apa*) *bagitoe banjak stori?* waartoe zooveel drukte? *perkara ini boleh mendjadikĕn* (of *menimboelkĕn*) *stori bésar*, deze zaak kan een groot geschil veroorzaken.

ISTRI gemalin, echtgenoot; *soewami dan istri*, *laki istri*

(*laki bini*), man en vrouw; *beristri*, een vrouw hebben, met een vrouw gaan trouwen; *mengistrikĕn*, tot zijn vrouw maken.

ITAM Zie *hitam*.

ITIK en *bèbèk*, eend.

ITOE dat, die; *ia itoe*, dat is, dat is te zeggen, namelijk, te weten; *bagitoe* = *bagi itoe*, zoo, op die wijze.

ITOENG en *hitoeng*, *mengitoeng*, tellen, rekenen, berekenen, in aanmerking komen, achten, afrekenen; *itoengan*, wat geteld is; *peritoengan*, telling, rekening, berekening, afrekening; *ilmoe peritoengan*, rekenkunde.

J.

JA uitroep van aandoening, kommer, medelijden, verbazing; *ja toean, bagitoelah kahidoepan orang miskin*; ach heer, zoo is het bestaan van den arme; *ja, anak ini kasihan soenggoeh!* ach, mijn (dit) arme kind! *ja, pohoon ini sarat soenggoeh boewahnja!* hoe, wat draagt deze boom veel vruchten!

JANG die, dat, welke, welk, dewelke, hetwelk, waarvan; *jang kasatoe, jang kadoewa, jang katiga*, de (of het) eerste, tweede, derde (in plaats van *jang kasatoe* ook *jang pertama*); *perkara jang dibitjarakĕn*, de zaak waarvan gesproken wordt; *roemah jang bĕsar*, een groot huis (in tegenstelling van een klein); *orang* (*jang*) *kaja*, een man (die) rijk is.

JATIM wees.

JOETA en *djoeta*, millioen; *sajoeta*, een millioen.

JOGIJA behoorlijk, betamelijk; *sejogija*, naar behooren.

K.

KA naar; *ka Batawi*, naar Batavia; *dari Bogor ka Batawi*, van Buitenzorg naar Batavia; *kamari*, naar hier, kom hier; *ka sini*, naar hier, hierheen; *ka sana*, naar daar, daarheen; lijm in blad.

KABADJIKAN goedheid, welwillendheid, deugd, goede daad, goede dienst, weldaad; welvaren, voorspoed.

KABAJA kabaja (Ind. kleedingstuk).

KABAJAN bode, ordonnans.

KABANG (Bat.) *kabang-kabang*, een spinneweb, (ook *sarang laba-laba*).

KABAR (ook *chabar*) tijding, nieuws, gerucht.

KABOEL aangenomen! het is goed!

KABOER van de oogen, niet duidelijk onderscheidend, beneveld; *matanja kaboer*, zijn oogen zijn beneveld; *matanja jang satoe kaboer*, zijn eene oog is beneveld.

KABOES van een voorwerp, bv. een berg, flauw zichtbaar, hetzij door den verren afstand of door de heiigheid van de lucht; nevelachtig.

KADAL grashagedis.

KADANG bij wijlen, bij tijden, nu en dan; *kadang-kadang*, in grootere tusschenpoozen, een enkele keer; *kadang-kadang ia datang*, een enkele keer, nu en dan, komt hij.

KADAR *sĕkadar*, slechts; *makan dĕngan sĕkadarnja*, met mate eten.

KADJANG zeker matwerk van bengkoeang-bladeren.

KADOENG *kadoengan*, het is eenmaal geschied, er is dus niets aan te doen; *kadoengan kita soedah ada di praoe, kita berangkat djoega*, eenmaal in het schuitje zijnde, vertrokken wij maar.

KADOET (ook *karoeng*) zeker matwerk voor zeilen en zakken; *lajar kadoet*, een zeil van dergelijk matwerk.

KAGA (Bat.) neen; niet; *kaga* (*tida ada*) het is er niet;

soedah kaga, het is er niet meer; *dia soedah kaga*, hij is er niet meer, hij is al dood.

KAGÈT schrik, schrikken; *dia kaget*, hij is geschrikt; *bangoen dĕngan kaget*, met schrik wakker worden; *mengagetkĕn orang*, iemand vrees aanjagen; *dia lekas kaget*, hij is schrikachtig. Zie *kĕdjoet*.

KAHAR kar; *kahar pèr*, kar op veeren; *kahar grobak*, goederenkar; *naik kahar*, in een kar rijden.

KAIL vischhaak; *mengail*, met een visschhaak visschen; *pengail*, hengelaar; *praoe pengail*, hengelaarsschuitje.

KAIN stoffage, doek, lijnwaad, katoen, los kleed voor mannen en vrouwen; *kain pandjang*, los kleedje, waarvan de einden niet aan elkander genaaid zijn (in gebruik bij de Javanen); *kain saroeng*, idem, waarvan de einden aan elkander bevestigd zijn; *dia pakè kain*, hij heeft een kain aan.

KAIT (en *gait*, ook *kaitan* en *gaitan*) haak, haak aan een steel, sloepshaak; *mengait* en *menggait*, met een haak vatten, haken, aanhaken, toehaken; *tĕ(r)gait* blijven haken aan iets; *digait*, afgehaakt worden, bv. van vruchten welke men met een haak naar beneden haalt.

KAJA rijk; *dia kaja*, hij is rijk; *orang kaja*, een rijk mensch (ook een adellijke titel in de Molukken); *kaja oeang*, rijk in geld; *kaja hati*, rijk van gemoed; *kakajaän*, rijkdom; (Jav.) als (vergelijkend); *kaja apa roepanja?* hoe ziet hij er uit? *kaja monjèt*, als een aap.

KAJAOE *mengajaoe*, steken in het water naar iets, dat men niet meer kan zien, bv. met een stang; koppensnellen.

KAJOE hout, boom; *pohoon kajoe*, een boom; *kajoe bakar*, brandhout; *tiang kajoe*, houten stijl; *roemah tiang kajoe*, een huis met houten stijlen; *kajoe api*, lucifer.

KAJOMAN (ook *kajoeman*) beschaduwd van boomen.

KAKA oudere broeder of zuster (gemeenzaam bij het aanspreken ook *ka*), ook gebezigd jegens oudere verwanten van den zelfden graad (bv. jegens een ouderen neef) en jegens oudere vrienden; *kakanda*, in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze; *kakanda radja*, oudere broeder of zuster van een vorstelijk kind.

KAKAK *mengakak*, hardop lachen; *berkakak-kikik*, onophoudelijk lachen; *berkakak*, kakelen van een hen, die een ei wil leggen.

KAKANG = *kaka*, oudere broeder; *bĕsi kakang*, bit, mondstuk van een paard.

KAKATOEWA nijptang; *boeroeng kakatoewa*, de kaketoe.

KAKÈ grootvader, oud man.

KAKI voet, poot, klauw, voetstuk; *kaki orang*, een menschenvoet; *binatang berkaki ampat*, een viervoetig dier; *dia datang berkaki*, hij is te voet gekomen; *bermain kaki*, met de voeten spelen; *dia main kaki*, hij speelt met de voeten; *dia bisa main kaki*, hij kan goed met zijn voeten omgaan, te keer gaan, bv. schoppen, trappen, dansen; *kaki médja*, de poot van een tafel; *médja ini berkaki ampat*, deze tafel heeft vier pooten.

KAKOE stijf, onbuigzaam, lomp.

KALA tijd; *ada kala*, er zijn tijden (kan soms zeer goed door „somwijlen" vertaald worden); *doeloe kala*, vroegere tijden, oudtijds; *kala mana* of *mana kala?* op welken tijd? *kala apa* of *apa kala?* op welken tijd? *manakala*, ten tijde dat; *sedija kala*, oudtijds, voorheen, in vroegeren tijd; *tatkala*, toen, tijdens; *barang kala*, onverschillig welke tijd, onverschillig wanneer; *kaladjĕnking*, schorpioen; (Bat.) *kalah* (zie *alah*), verliezen, verloren (bij het spel of in het gevecht); *akoe kalah*, ik verlies; *kalah pĕrang*, verloren

in den oorlog; *kalah main*, verloren bij het spel; *berkalahi*, vechten.

KALAKOEAN Zie *lakoe*.

KALAM pen, rieten pen.

KALAMARIN (en *kĕmarèn*) gisteren; *kalamarin doeloe*, eergisteren; *kalamarin malam*, gisteren avond; *kalamarin pagi*, gisteren ochtend; *kalamarin tengah hari*, (*tengari*), gisteren middag; *kalamarin soré*, gisteren namiddag.

KALANGAN helling, werf, droogdok; *berdiri di atas kalangan*, op een helling staan.

KALAP van iemand in een soort van zinsverbijstering (*mata gĕlap*), waardoor hij niet meer weet wat hij doet; toestand waarin bv. een amokmaker verkeert.

KALAS roeistrop, die zoowel aan de roeipen als aan den riem vastzit.

KALAU (en *kaloe*, *djikalau*, *djikaloe*) indien, bijaldien, ingeval, als, zoo; *kalau-kalau* en *kaloe-kaloe*, mogelijkerwijs, wellicht dat, misschien, indien bijgeval.

KALDOE vleeschnat (bouillon).

KALI maal, keer, reis; *sĕkali*, *doewa kali*, eenmaal, tweemaal; *bĕrapa kali?* hoeveel keeren? *sĕkali-kali*, ten eenen male, volstrekt; *sĕkali-kali tiada* (*tida*) en *sĕkalipoen tiada*, in het geheel niet, volstrekt niet; *djikaloe sĕkalipoen*, ofschoon; *barang kali*, misschien, wellicht; (Jav.) rivier.

KALIMAJA (Bat.) glimworm.

KALIMBADJA regenboog. Zie *bianglala* bij *biang*.

KALING en *kalèng*, blik; *toekang kalèng*, blikslager; (Bat.) *boeroeng kalèng* (*mas*), een vogel met gele pooten, die men kan leeren praten; *boeroeng kalèng* (*pèrak*), een dergelijke vogel met witte pooten.

KALIS glad van oppervlakte, niet kleverig, bv. van gebak,

dat gaar zijnde, niet aan den vorm kleeft maar zich gemakkelijk daaruit loslaat.

KALIWARA door droefheid overstelpt tot ziekwordens toe, melancholisch, heimwee.

KALOEAR (*kloear*) Zie *loear*.

KALOENG halsband, halsketen.

KALOET leven, rumoer; *djangan kerdja kaloet* of *djangan berkaloet* en *djangan kaloet*, maak geen leven.

KALONG vleermuis.

KAMAR kamer.

KAMBANG zich uitspreiden, zooals bv. een roofvogel die in kringen vliegt; vlot raken van iets dat aan den grond zit; *praoe soedah kambang, tida kandas lagi*, het vaartuig is reeds vlot geraakt, zit niet meer vast; bovendrijven; *segala barang jang lebih èntèng dari pada ajer, kambang*, al wat lichter is dan water, drijft boven.

KAMBING geit, schaap. Zie *domba*.

KAMBOE weder ingestort, van eene zieke.

KAMÉDJA hemd.

KAMI wij, met uitsluiting van den aangesproken persoon.

KAMOE gijlieden; *kamoe sekalian*, gijlieden allen, gij allen.

KAMOES *kitab kamoes*, woordenboek.

KAMPIL zak met het een of ander gevuld en dichtgenaaid; *oeang sekampil*, een zak geld; *kampilan*, in zakken.

KAMPOENG buurt, wijk, dorp; *orang kampoeng*, kampongbewoner; *orang sĕkampoeng*, de bevolking eener geheele buurt, ook iemand van dezelfde kampong; *dia sĕkampoeng* (*dĕngan*) *saja*, hij is mijn kampong-genoot; *kapala kampoeng*, het hoofd eener kampong.

KAMPOH verbinding van twee platte voorwerpen, zoodat zij kunnen dichtgevouwen worden, bv. de kuit van sommige visschen; *tĕlor tĕroeboek sekampoh*, eene kuit (samengevouwen) van den teroeboek-visch.

KAMPRÈT (Bat.) eene soort van kleine vledermuis.

KANAK klein kind (van jaren, niet in betrekking tot de ouders, dat dan *anak* heet); *tingkah kanak,* kinderachtige kuren.

KANAN rechts, rechtereinde; *ka kanan,* naar den rechterkant; *tangan kanan,* de rechterhand; *kanan kiri,* rechts en links; *di sĕblah kanan,* aan den rechterkant, aan de rechterzijde; *balik sĕtĕngah kanan!* rechtsom keert!

KANDANG omgeving, iets insluitende, de daardoor begrensde ruimte; hok van buiten, stal, kraal; *kandang ajam,* kippenhok; *mengandang,* eene ruimte door een kandang insluiten, in een hok, stal of kraal doen.

KANDAS op iets als onderlaag liggen, bv. iets dat men wil doorkappen, op een blok hout; aan den grond geraakt van drijvende voorwerpen; *praoe ini kandas,* deze prauw is vastgeraakt, gestrand.

KANDJAR *berkandjar,* trappelen (van menschen) van ongeduld, pijn, smart of blijdschap.

KANDJI lijmerig afkooksel van rijst, rijstwater, vloeibare stijfsel om linnen te stijven; *barang kandjian,* gesteven waschgoed.

KANDOET *mengandoet,* iets in den schoot verborgen hebben; *dia kandoet apa?* wat heeft hij in den schoot verborgen?

KANGĔN reikhalzen; *boedak itoe kangen mānja,* dat kind reikhalst naar zijne moeder; *dia kangen melihat anaknja,* zij reikhalst er naar om haar kind te zien; *boedak itoe apa djoega* (of *siapa djoega*) *jang dikangenkĕn?* waarnaar (of naar wien) of dat kind eigenlijk reikhalst?

KANGKANG open staan, zooals eene deur, een venster; *mengangkang,* de beenen wijd uit elkander zitten, wijdbeens loopen, schrijdelings op iets zetten, bv. op een paard; *kelangkang,* de plaats tusschen de twee dijen; *dia djalan berkankang,* hij loopt wijdbeens.

KANTJIL dwerghert (ook *pĕlandoek*).

KANTJING grendel, klink, knoop; *mengantjing*, grendelen, op de klink zetten, dicht knoopen; *kantjing kamédja*, hemdsknoop; *kantjing toelang*, beenen knoop; *lèhèr kantjingan*, een ongemak in den slokdarm, waardoor het slikken wordt bemoeilijkt.

KANTJOET (Bat. Jav. *tjantjoet*) de saroeng tusschen de beenen doorgehaald; *mengantjoet*, de saroeng tusschen de beenen doorhalen; *kantjoetan*, goed of kleedingstuk dat daarvoor gebruikt wordt; *berkantjoet*, aldus gekleed zijn; *dia soeka djalan berkantjoet*, hij houdt ervan met de saroeng, tusschen de beenen doorgehaald, te loopen.

KANTONG zak, beurs; *kantong kòsong*, een ledige beurs; *kantongnja kòsong*, hij is platzak.

KAOE en *kau*, *angkau*, *engkau*, gij.

KAOEK toeroepen, schreeuwen; (Bat.) *kaokin*, iemand op een schreeuwerigen toon toeroepen; *berkaoek-kaoek*; aldoor op dien toon roepende, bv. om hulp; *akoe dengar orang berkaoek „toeloeng"*, ik hoor iemand „help!" roepen.

KAOEL gezegde, woord, plechtig woord, gelofte in woorden; *membajar kaoel*, eene in woorden uitgesproken gelofte vervullen (aan eene gedachte gelofte is men niet gebonden); zwam van den arènpalm.

KAOEM volk, familie.

KAOET *mengaoet*, bijeen schrapen, hetzij met de hand of met den onderarm, bv. eene hoeveelheid geld.

KAPA *kapa-kapa*, los schutsel van licht materiaal, bv. kadjang en bamboe, op het boord van lage vaartuigen tegen het inslaan der golven.

KAPAK en *kampak*, bijl; *mengampak kajoe*, hout hakken.

KAPAL schip; *kapal api* (ook *kapal asĕp*), stoomschip; *kapalpĕrang*, oorlogsschip; *kapalan*, likdoorn.

KAPALA hoofd, kop, het bovenste of voornaamste van vele dingen; knop; opperhoofd, aanvoerder; woorden die aan het hoofd van een brief of eenig ander geschrift geplaatst worden; *kapala kampoeng*, kamponghoofd; *kapala pĕrang*, legerhoofd; *mengapalaï*, aan het hoofd staan van iets, eene vergadering voorzitten; *mengapalakĕn*, aan het hoofd van iets plaatsen; *kapala kĕras*, stijfhoofd, koppig.

KAPALANG ontoereikend, onvoldoende, ongenoegzaam, ten halve.

KAPAN (Bat.) wanneer, als, immers; *kapan hari*, laatst, verleden, onlangs; *kapan tadi goewa bilang*, en ik heb het u zoo pas gezegd! *kapan dia maoe datang*, wanneer wil (zal) hij komen?

KAPANGAN *boelan* of *matahari kapangan*, de maan of zon verduisterd bij een eclips.

KAPARAT als scheldwoord, bet. nietswaardige, ellendeling.

KAPAS boomwol, katoen.

KAPIRAN (Bat.) teleurgesteld, verergerd; *nanti loe kapiran*, gij zult er slecht aan toe zijn, gij zult teleurgesteld worden; *djangan bikin goewa kapiran*, stel mij niet teleur, of doe mij niet bedrogen uitkomen; *ini perkara soedah kapiran*, deze zaak is reeds bedorven, de kans is verkeken, het werk is verknoeid.

KAPOE *kapoe-kapoe*, kroos in goudvischkommen.

KAPOEK boomwol welke echter niet gesponnen kan worden en uitsluitend dient tot vulling van matrassen en kussens.

KAPOELAGA kardemom.

KAPOER kalk, kamfer; *kapoer baroes*, kamfer van Baros; *kapoer tèmbok*, metselkalk; *kapoer sirih*, fijne kalk, welke bij het sirih-kauwen gebruikt wordt; *sirih doewa kapoer*, twee sirih-pruimpjes; *mengapoer*, met kalk bestrijken; *pakapoeran*, kalkbranderij, doosje waarin de sirih-kalk bewaard wordt.

KAPOK (Bat.) afgeleerd, genoeg van iets hebben; *boedak*

itoe ta' taoe sadja kapok of *ta' ada kapok-kapoknia,* dien knaap is (het) nog maar niet afgeleerd, hij heeft nog maar niet genoeg (leergeld) betaald.

KARAM (van vaartuigen) verongelukken, schipbreuk lijden, vergaan, verongelukt zijn, schipbreuk geleden hebben; *kapal karam,* een schip verongelukt; *orang jang poenja kapal jang soedah karam itoe,* de eigenaar van het schip, dat verongelukt is.

KARANA omdat, uithoofde, ter wille van, dewijl; *karana apa?* om welke reden? *karana sebab itoe* of *oleh karana itoe,* om die reden; *karana itoe kita pertjaja,* daardoor geloof ik; *oleh karana* of *karana sebab,* omdat.

KARANG koraal, koraalrif, klip in zee; *karang boenga* of *boenga karang,* spons; *batoe karang,* koraalsteen, kalksteen; *karangan,* wat op koraal gelijkt, ertslaag; de steen (ziekte), graveel; *mengarang,* samenstellen, een geschrift opstellen; *mengarang soerat,* een brief stellen; *mengarang boenga,* bloemen rangschikken tot een bouquet; *karangan,* samenstelling, opstel, geschrift; *terkarang,* samengesteld; *jang mengarang,* samensteller; (Jav.) *pakarangan,* erf.

KARAP en *kĕrĕp* of *kĕrap,* dicht bij elkander, bv. de tanden van een kam.

KARAT roest; *berkarat,* roestig.

KARÈMBONG sluier voor vrouwen

KARÈT gomelastiek.

KAROEAN (Jav.) vastgesteld, zeker, bepaald; *tida karoean* = *tiada berkataoean,* iets niet weten, er niet uit wijs worden.

KAROENG Zie *kadoet.*

KAROENIA gunst, genade, gunstbewijs, genadegift, bewijs van gunst of genade; *mengaroeniakĕn,* iets als een gunst geven; *mengaroeniaï,* iemand genadig begiftigen.

KARPATI en *kĕrpati,* veeluis.

KARPOES slaapmuts.

KARTAS en *kĕrtas*, papier; *oeang kartas*, bankpapier.

KASAOE spanrib (in de bouwkunde); *kasaoe djantĕn*, hoofdspanrib; *kasaoe bĕtina*, dunnere tusschenspanrib; *kasaoe melintang* of *rèng* (ook *kasaoe-kasaoe*), latten waaraan de dekking van een dak bevestigd wordt, panlatten.

KASAP ruig voor het gevoel, bv. keper, een wollen kleed op het bloote lijf.

KASAR grof, ruw (van gedrag); *bĕnang kasar*, grof, dik garen; *orang itoe kasar pranginja*, die man is ruw van aard.

KASÉH *mengasèhi*, iemand toegenegen zijn, liefhebben, beminnen, van iemand houden; *maka iboenja mengasehi anaknja*, de moeder heeft haar kind lief; *kasehan*, toegenegenheid, medelijden, deernis; *bĕlas kasehan*, barmhartigheid, medelijden, deernis; *kakaseh*, beminde, lieveling; *pengaseh*, wie iemand genegen is, minnaar; toovermiddel om liefde te verwekken of te onderhouden (bij iemand van de andere kunne); *pengasehan*, toegenegenheid.

KASIH geven. Zie *bĕri*.

KASIP en *kasèp*, bijna afgeloopen, bijna op; *angin soedah kasip*, de wind gaat liggen; reeds voorbij, reeds afgeloopen; *soedah kasip!* (alles is afgeloopen en nu komt gij pas aan), (dus) te laat.

KASOER (ook *tilam*) matras, bultzak.

KASOET en *tjĕnela*, pantoffel, slof.

KASTOERI muskus

KATA gezegde, uitgesproken woord; *kata-kata*, gezegden, praatjes; *sĕpatah kata*, één woord; *berkata*, spreken, zeggen; uitschelden; *mengatakĕn*, iets zeggen van iets; verklaren; *mengatakĕn orang malas*, iemand

voor lui verklaren; *dia kata akoe gila,* hij zeide dat ik gek was; *taoe berkata-kata,* welbespraakt.

KATAK en *kodok,* kikvorsch.

KATÉ dwerg, klein, kort; *orang katé,* dwerg; *ajam katé,* krielkip.

KATÈK en *kĕtiak,* de oksels.

KATÈL groote, zwarte harige spin.

KATÈLA en *kĕtèla,* eene soort van aardappel

KATI naam van een gewicht = $1 \frac{1}{4}$ Amst. pond.

KATIL rustplaats op pooten, ledikant (voor één persoon).

KATIR boomen van licht hout of bamboe, aan beide zijden van een vaartuig bevestigd om dit voor omslaan te behoeden. Kleine vaartuigen aldus toegerust heeten *djoekoeng,* grootere *tjomprèng.*

KATJA glasruit, spiegel; *katja mata,* bril; *djĕndela katja,* venster met glasruiten; *berkatja,* spiegelen, zich spiegelen; *gĕlas katja,* spiegelglas; *lĕmari katja,* spiegelkast, glazen kast; *pinggir katja,* spiegellijst; (Jav.) *katja,* bladzijde = *moeka.*

KATJAK (ook *kotjak*) fier, trotsch van voorkomen of houding.

KATJANG naam van verschillende soorten van peulvruchten.

KATJAOE *mengatjaoe,* door elkander roeren, door elkander smijten, in de war brengen, verwarring stichten; (Bat.) *mengatjaoe moeloetnja,* praten als een gek; nu ja dan neen zeggen.

KATJI en *kain katji,* fijn gebleekt wit katoen of shirting.

KATJIP nijper als van een kreeft, nijper voor de pinang (areka)-noot; *mengatjip,* met zoo'n nijper of schaar in stukken snijden.

KATJIR *koetjar-katjir,* zich in overhaasting en naar alle richtingen, door en over elkander bewegen, bv. kippen, die gevoederd worden.

KATOK en *kĕtok, mengatok,* tikken op, aan of tegen iets met den knokkel van den vinger dan wel met een

stuk hout of eenig ander voorwerp, bv. op het hoofd van iemand, tegen een deur, enz; *siapa kĕtok pintoe?* wie klopt daar tegen de deur? *ada orang kĕtok pintoe*, er klopt iemand aan de deur; *kĕtok*, *kĕtoek*, *berkĕtok; ajam berkĕtok*, het kakelen van eene kip.

KAWA (Bat.) *kawa-kawa*, spin, spinnekop; (juister *lawa-lawa*).

KAWAH grootere ijzeren pan; krater.

KAWAL bewaker, wacht.

KAWAN kudde, troep, zwerm, bende, hoop, school (van visschen); makker, metgezel, volgeling.

KAWAT metaaldraad (ook *dawé*); *soerat kawat*, telegram.

KAWIN huwelijk; *berkawin*, trouwen, getrouwd zijn; *isi kawin*, *mas kawin* of *djoedjoer*, bruidschat dien de bruidegom aan den vader der bruid betaalt; *kawin jang betoel* (*jang halal*), een wettig huwelijk; *kawin jang haram*, een onwettig huwelijk; *djandji kawin*, trouwbelofte, huwelijkssluiting; *mengawinkĕn*, een huwelijk voltrekken, ten huwelijk geven; *dia kawinkĕn anaknja*, hij trouwt zijn kind uit. Trouwen voor den priester is *nikah*.

KAWOENG het blad van den arènpalm, waarin men tabak rolt om sigaretten (strootjes) te maken.

KĔBAS *mengĕbas*, uitschudden, bv. een vischnet; schuddend reinigen, bv. een bestoven kleed.

KĔBAT (Bat.) een kleed, waschgoed uitkloppen om er de kreukels (*lĕtjĕk*) uit te slaan. Ook *ampikn* en *kirapin*.

KĔBĔN (Bat.) een vierkante doos van bamboe, waarin men rijst (*nasi*) bewaart, kleiner dan een *kĕndaga* en grooter dan een *sòsòkan;* mand voor lijnwaad.

KĔBÈS (Bat.) en *kĕpès*, met de vingers van elkaâr trekken, uitpluizen, bv. van *kapok* (boomwol); (Jav.) *bibis*, katoen pluizen.

KĔBIRI ontmand, gesneden; *ajam kĕbiri*, kapoen.

KĔBO (*kerbo*) buffel.

KĔBOES (Bat., ook *kĕbos*) zich branden bij het gebruiken van heete spijzen of dranken.

KĔBOET 't stof afslaan, stoffen, vegen.

KĔBON tuin, hof, gaard; *kebon binatang*, diergaarde; *kebon kopi*, koffieland; *toekang kebon*, tuinjongen.

KĔDJAM en *kĕdjĕm*, bedekt, gesloten (van de oogen bv. door de oogleden) van dingen die samengevoegd zijn, bv. planken, goedsluitend, zonder reten, niet geopend; *kedjam mata*, oogluikend.

KĔDJAP sluiting en wederopening der oogleden, oogenblik; *sekedjap* (en *sekedjap mata*) één oogenblik; (Bat.) *kĕdjĕp*, *mengkĕlĕdjĕpan*, knipoogen.

KĔDJAR *mengedjar*, nazetten, vervolgen, trachten in te halen; *dikedjar*, vervolgd, vervolgd worden; *mengĕdjarkĕn*, doen nazetten, enz; *pengedjar*, vervolger.

KĔDJAT strak (van een lichaamsdeel).

KĔDJI slecht, leelijk, verdorven, verachtelijk, laag; *kalakoean kedji*, lage handeling; *mengedjikĕn*, voor slecht, enz. uitmaken

KĔDJOET (ook *terkĕdjoet* en *kagèt*) schrikken, verschrikken; *mengedjoetkĕn*, iemand doen schrikken; *dia terlaloe terkedjoet mendengar boenji bĕdil*, hij is zeer verschrikt door een geweerschot; *pengedjoet*, wie altijd schrikt, schrikachtig. Zie *kagèt*.

KĔDJÈN ploegschaar, ijzeren bootshaak.

KÉDJOE kaas; *kedjoe soesoe*, Z. M. Kaas; *kedjoe boemboe*, komijnen kaas.

KĔDOEK uitgraven; rijst scheppen, omroeren; modder omwerken.

KĔDOENG (Bat.) een diepe plaats in eene rivier, waar weinig stroom is.

KĔDOES (Bat.) *mengkedoes*, het wasemen van rijst, die gaar is.

KĔDOET trekking, welke bv. een hengelaar (*orang pemantjing*) gewaar wordt aan zijn snoer, als een visch aan

het aas (*oempan*) bijt; (Bat.) *mata kedoetan*, knipoogen, ook *mengkĕlĕdjĕpan*.

KĔDOK masker.

KĔKAL voortdurend, duurzaam, bestendig, eeuwig; *doenia ini tiada djoega kekal adanja*, deze wereld is niet eeuwigdurend; *dari pada kekal sahingga kekal*, van eeuwigheid tot eeuwigheid; *salamat jang kekal*, een bestendig geluk.

KĔKAR uit elkander, van elkander; *mengekar*, uit elkander doen, openen, bv. een bloem, een bloemknop.

KĔKĔPI in de armen of handen nemen, dekken, zooals een hen hare kuikens met de vleugels doet.

KĔLABANG en *alipang*, duizendpoot.

KĔLABOE grauw, aschkleurig.

KĔLAGĔPAN *mati kelagepan*, gestikt, stikken, door stikking gestorven.

KĔLAK aanstonds, zoo meteen; *djatoh kelak boedak itoe*, zoo meteen valt dat kind.

KĔLAM zwart, donker, duister (minder dan *gĕlap*); duisternis, donkere maan; *kelam kaboet*, stikdonker.

KĔLAMBOE gordijn.

KĔLANTANG bleek (grasveld.)

KĔLAPA (ook *njioer*) kokosnoot, klapper; *kelapa moeda*, een jonge kokosnoot; *minjak kelapa*, klapperolie; *ajer kelapa*, klapperwater.

KĔLAT (ook *tali kelat*) schoot aan een zeil; *mengoeloerkĕn kelat*, den schoot vieren; *oeloerkĕn kelat*, vier den schoot! *kĕntjĕngkĕn kelat*, haal den schoot (strak) aan!

KĔLĔBOE *praoe keleboe*, de prauw krijgt water in en slaat om.

KĔLÈH *mengĕlèh*, zijwaarts kijken (door eventjes het hoofd te draaien), zooals meisjes uit coquetterie kunnen doen.

KÈLÈK (Bat.) *kèlèkin*, een haan onder de vleugels wrijven om hem strijdlustig te maken.

KĔLĔMBOENG Zie *kĕmboeng*; (Bat.) *kelemboengan*, de blaas.

KĔLĔNDJAR en *klandjĕr*, klier, kliergezwel; *kelandjeran* of *sakit kelandjer*, met die kwaal behept.

KÉLĔNGAR bezwijmen, flauw vallen, ook *pingsan* en *pangsan*. Ook *mortja*.

KĔLĔTÉK *kĕlĕtĕkan*, spartelen, zooals de afgehouwen staart van een hagedis; (Bat.) *kĕlètèk*, *dikĕlètèk*, geboeid worden, van een misdadiger.

KĔLÈWANG soort van zwaard.

KĔLIBAT flauwe schijn van iets; *mengkelibatan*, zich eensklaps vertoonen en weder verdwijnen (wezenlijk of schijnbaar); *kalihatan sekelibatan*, op die wijze zichtbaar.

KĔLIM genaaide smalle zoom; *mengelim* of *mendjait kelim*, zoomen met een smallen zoom; *kelim boelat*, gerolde zoom; *kelim pèpèh*, platte smalle zoom.

KĔLING *orang keling*, Klingalees.

KĔLINGKING en *kĕlèngkèng*, de pink.

KĔLINTJI konijn, ook haas.

KĔLIP onwillekeurig de oogen sluiten en weder openen, knipoogen; *lampoe ini mengapa kĕlap-kĕlip?* waarom flikkert deze lamp zoo?

KĔLIROE (Jav.) verkeerd, in de war; *mengeliroekĕn* verkeerd doen, in de war brengen; *saja keliroe*, ik heb me vergist.

KĔLOENG boogvormige buiging van een lang voorwerp, bv. een rotting; *mengeloeng*, aldus buigen.

KĔLOEPOER en *kĕloepoeran*, spartelen, zooals een geslachte kip, stuiptrekken.

KĔLONGKONG (Bat.) *kĕlonkongan* een door een klapperrat uitgeholde klappernoot.

KĔLONTONG rammelaar van een Chineeschen rondventer, ook deze zelf.

KĔMAM in den mond nemen en erin houden, door de lippen op elkander te drukken, bv. een slok water, een knikker; (Bat. *kĕmoe* en *kòlom*).

Kĕmarèn. zie Kalamarin

KĔMAROEK dikwijls naar eten verlangen, vaak eetlust hebben, zooals bv. iemand, die pas van eene ziekte hersteld is.

KĔMBAN (*kĕmbĕn*) doek, die de vrouwen om den boezem dragen.

KĔMBANG (Jav.) = *boenga,* bloem; *kembang sĕpatoe,* eene roode bloem met welker sap men schoenen zwart wrijft; *mengembang,* uitspreiden, uitslaan; *mengembangkĕn,* uitslaan, uitspreiden, bv. een zonneschem, (van een vogel) de vleugels.

KĔMBAR gelijk aan iets anders, tweeling-voorwerp; *anak kembar,* tweeling; *sĕnapan kembar,* een dubbel-loops geweer; *di mana kembarnja?* waar is het tweeling-voorwerp ervan?

KĔMBOENG (van den buik) opgezet door wind of water, opgeblazen; *pĕroet kemboeng,* een opgezette, opgeblazen buik.

KĔMÈH *berkemeh.* Zie *kĕntjing.*

KĔMIS *hari kemis.* Donderdag.

KĔMIT (Jav.) wachtvolk.

KĔMOEDI roer van een schip; kolf van een geweer, ook *sikoet bĕdil.*

KĔMOEDIAN daarna, vervolgens, naderhand; *kemoedian dari pada itoe,* daarna; *kemoedian saja tanja dia,* daarna vroeg ik hem.

KĔMOER (Bat.) of *kĕkĕmoer,* den mond spoelen.

KĔMOEROEP voorover liggen; *dia djatoh kemoeroep,* hij viel voorover.

KĔMOET *mengemoet,* zich weder sluiten (van iets dat zich geopend heeft) bv. de aars van een kip.

KĔMPĔLANG *mengempelang,* slaan (met een stuk hout).

KĔMPÈS (Bat.) ingevallen, ledig, bv. de borsten eener bejaarde vrouw (*tètènja soedah kempes*).

KĔMPOENG ingevallen van de wangen van iemand die geen tanden meer heeft; *kempoengan,* de onderbuik, de pisblaas.

KĔNA raken, treffen, getroffen worden; *kena panah,* door een pijl getroffen; *batoe kena kapalanja,* de steen trof zijn hoofd; *kapalanja kena batoe,* zijn hoofd is door een steen getroffen; *kena panas matahari,* door den zonnegloed getroffen worden; *dia kena tjilaka,* hij werd door een ongeluk getroffen; *kidang dibĕdilnja ta' kena,* hij schoot op een hert, maar miste.

KĔNAL *mengenal,* kennen, herkennen; *ia kenal dia,* hij kent hem; *kenalan,* kennis (een bekend persoon); *tanda pengenal,* herkenningsteeken; *pengenalan,* herkenning.

KĔNAN *berkenan,* iets goed vinden, naar zijn smaak vinden, behagen scheppen in iets, goedkeuren; *itoelah kita berkenan,* dat behaagt mij; *itoelah jang berkenankĕn kita,* dat is het wat mij behaagt; *perkenan,* het behagen; *perkenannja,* zijn welbehagen.

KĔNARI soort van amandel.

KĔNDAGA (Bat.) houten kistje, kist of mand van rotting. Zie *kébén.*

KĔNDAK minnaar, minares, waarmede iemand onwettigen omgang heeft; *berkendak,* met iemand van de andere kunne onwettigen omgang hebben; *dia kendaknja si anoe,* hij (of zij) is de minnaar (of minares) van N. N.

KĔNDALI (Jav.) = *kakang,* toom van een paard.

KĔNDATI ofschoon; *dia kendati ketjil koeat,* ofschoon hij klein is, is hij sterk.

KĔNDI aarden waterkruik; (Jav.) *gĕndi.*

KĔNDJAR (Bat *ngatjĕng*) van het mannelijk lid, in erectie.

KĔNDOR slap, traag, los, langzaam; (Bat.) *kendorin,* langzaam laten gaan, vieren.

KĔNJANG verzadigd; *kakenjangan,* vol, oververzadigd; *dia soedah kenjang,* hij is verzadigd; *ta' ada kenjangnja dia itoe,* hij wordt maar niet verzadigd.

KĔNJAT kleverig, zooals bv. de vingers waarmede men suiker heeft vastgehouden; *tangankoe kenjat memĕgang*

goela tadi, mijne hand is kleverig, omdat ik zoo even suiker heb vastgehouden.

KĔNJI gevoelig of vatbaar voor ziekte of ongesteldheid, kleinzeerig.

KĔNJOET *mengenjoet*, zuigen van kleine kinderen of jonge dieren; *ta' maoe mengenjoet anak itoe*, dat kind wil niet zuigen. Zie *kĕntèl*.

KĔNOENG en *kĕnong*, hol koperen bekken, behoorende tot de *gamĕlan*.

KĔNTAL en *kĕntĕl*, dik, gebonden, lijmig.

KĔNTANG aardappel.

KĔNTARA en *kĕtara*, gebleken, zichtbaar, klaar, duidelijk, klaarblijkelijk.

KĔNTÈL (Bat.) *mengĕntèl* bij herhaling zuigen, van een kind.

KÈNTÈT aaneengeschakeld, aan elkaar vastgeraakt, van honden bij den coïtus.

KĔNTJANG strak, gespannen, hard, stijf, stevig; *mengentjang*, vermelde eigenschappen aannemen, aanwakkeren van den wind; *koerang kentjang dipasang tali itoe*, dat touw is niet strak genoeg gespannen; *koeda itoe kentjang larinja*, dat paard loopt hard; *kentjang bangoenannja*, hij heeft een stevige houding.

KÈNTJÈNG Chineesche drilboor, die met een boog in beweging wordt gebracht; Europeesche ijzeren ketel met hengsel, koperen pan.

KĔNTJING wateren.

KĔNTOET veest; *berkentoet*, een veest laten.

KĔPAL en *kĕpĕl*, kluit van zachte en taaie zelfstandigheden, zooals klei, deeg en dgl. Zie *koempal*.

KÈPANG (Bat.) vlecht; *mengepang*, vlechten; *mengepangkĕn fita*, lint vlechten; *kepangkĕn ramboetkoe*, vlecht mijn haar.

KÈPÉ (Bat.) (ook *koepé*) uit elkaâr trekken, plukken, bv. gaar gekookt vleesch met de vingers. Een gerecht van zulk vleesch, dat daarna gebraden wordt, heet *sĕbit*

KÈPÈNG halve cent; *sekepeng*, een halve cent.

KĔPÈNGÈN (Bat. Jav.) naar iets verlangen; *dia kepengen lihat soedaranja*, hij verlangt er naar, zijn broeder te zien.

KÈPÈT (Bat.) iemand die zich na het doen zijner behoefte niet afwascht, scheldwoord voor Europeanen.

KĔPIL dicht bij iets anders, zijde tegen zijde hebbend, zooals bv. twee vaartuigen; *mengepilkĕn*, dicht bij iets anders brengen, bv. een paard bij een trap; *dia kepil anaknja*, hij houdt zijn kind dicht bij het lijf.

KĔPIT en *kĕmpit*, onder den arm nemen, hebben, dragen; *dia kepit botol*, hij heeft een flesch onder den arm.

KĔPITING krab.

KĔPOEL rookkolom; *mengepoel*, zich als een rookkolom voordoen.

KĔPOENG *mengepoeng*, omsingelen, omringen, omgeven, insluiten, belegeren; *dikepoeng*, omsingeld, enz.

KĔPONAKAN broeders of zusters kind.

KÈPRÈTIN (Bat.) sprenkelen, van strijkgoed.

KĔRABOE oorknoppen.

KĔRAMAS het hoofd wasschen, de haren reinigen.

KĔRAN (ook *anglo*) komfoor.

KĔRANDJANG pakmand, schanskorf.

KĔRANG schelpdier, mossel; *mengerang*, op de mosselvangst gaan.

KĔRANGKÈNG hok voor gevangenen, hok, kooi (geen vogelkooi).

KĔRAS hard, vast, stevig, sterk, streng; *angin keras*, harde wind; *ikatannja keras*, het bindsel is stevig, sterk; *perkataän keras*, harde woorden, strenge woorden; *keras bitjaranja*, hij spreekt hard (hardop).

KĔRASAN (ook *bĕtah*) aarden, het kunnen uithouden; *akoe ta' kerasan di sini*, ik kan hier niet aarden, ik houd het hier niet uit.

KĔRAT snede, gedeelte; *sekerat* of *sepotong*, een snede, een stuk; *mengerat*, afsnijden.

KĔRAWANG speldewerk, naaldwerk, kantwerk, beitel-of snijwerk.

KĔRDJA handeling, bedrijf, arbeid, werk, bezigheid; feestviering, onthaal van gasten; *be(r)kerdja,* werken, enz; *dia kerdja apa?* wat doet hij? waaraan is hij bezig? *apa kerdjanja?* wat is zijn werk? *dia kerdja baik,* hij werkt goed, hij doet goed; *dia ta' soeka bekerdja,* hij werkt niet gaarne; *pekerdjaän,* werk, arbeid, daad, volbrachte handeling; *orang kerdja apa itoe?* wat doet men daar? *orang ada kerdja,* men is daar druk bezig voor een feestviering (om een *sĕdĕkah* te geven).

KĔRÈDONG sluier; *dia djalan berkeredong,* zij loopt gesluierd; *dia pakè keredong,* zij draagt een sluier.

KÈRÈK hijschblok, takel; *mengerek,* zich ontrollen (van slangen).

KĔRĔM (*kĕram*) *mengerem,* broeden; *dia keremkĕn telornja,* zij broedt hare eieren uit.

KĔRĔMĔKI (Bat.) schilfers op het hoofd.

KĔRĔMI (Bat.) de wormen (ziekte); *keremian,* wormen hebben; (Jav.) kleine ingewandswormen.

KĔRĔNG (ook *bĕngis*) streng; *orang kereng,* een streng, ongemakkelijk mensch.

KĔRĔPÈK en *kĕrpèk,* mand, valies.

KĔRÈPÈT (Bat.) *mengkerepetan,* knetteren, van de pit eener brandende lamp, waar water aan komt.

KĔRĔPOT (Bat.) *krĕpotin djari,* aan de vingers trekken om ze uit te rekken, liever: te laten knappen.

KĔRÈTA rijtuig, wagen; *kereta api,* spoorwagen; *kereta angin,* montagnes russes.

KĔRIK (ook *kikis*) *mengerik,* uitkrabben, uitschrappen, afschrappen; *dikerik,* uitgekrabd; *kerikan,* uitkrabsel.

KĔRIKIL keisteen.

KĔRING droog, dor; *roti kering,* droog brood; *nasi kering,* rijst zonder toespijs; *daoen kering,* droge, dorre

bladeren; *brèndi kering*, coqnac zonder water (pure); *keringan* (*lĕbih kering*), droger.

KĔRINGĔT zweet; *berkeringet*, zweetende zijn; *belom kĕloear keringet*, nog niet zweeten, nog niet bezweet.

KĔRINTINGAN en *kĕlintingan*, belletjes.

KĔRIP *mengerip*, knagen zooals de muizen, knabbelen aan iets.

KĔRIPOET (ook *kĕriaoet*) gerimpeld; *moekanja keripoet*, zijn gezicht is gerimpeld.

KĔRIS soort van dolk, het gewone wapen der Javanen, dat tusschen het kleed (*kain*) en den buikgordel (*sabo* of *ikat pinggang*) gedragen wordt.

KĔRITING kroeshaar.

KĔRINTJINGAN rinkelbel om de enkels van kleine kinderen.

KĔRLING *mengerling*, lonken, eventjes zijwaarts blikken.

KĔROEBOENG, *mengeroeboeng*, van eene menigte iets bedekken, zooals een zwerm bijen een korf, zich van alle zijden op iets werpen; *taon mengeroeboengi sarangnja*, bijen omzwerven haar korf.

KĔROENG holle uitsnijding, bv. van een kleedingstuk; *keroeng lèhèr*, uitsnijding in een kleedingstuk voor den hals; holte, bv. van een gegoten lepel; kromte aan den binnenkant, bv. de leuning van een stoel.

KĔROERON (Bat.) miskraam.

KĔROET rimpel; *mengeroet*, rimpelen, fronsen, inkrimpen.

KĔROK roskam; *mengerok*, roskammen.

KĔROMONG stel van twaalf koperen diepe bekkens behoorende tot de *gamelan*.

KĔRONGKONG en *rongkong*, *kĕrongkongan*, slokdarm; (Bat.) *tĕnggorokan*.

KĔRONTJONG gitaar.

KĔROSOK en *gĕrosok*, schuifelend, ritselend; *mengerosok*, ritselen zooals een slang.

KĔROTJOK en *kotjok*, door schudding geraas maken, zooals

hagels in een flesch, water in een *kendi* om deze schoon te maken.

KĔSAK *mengesik*, opschikken, opschuiven.

KĔSAL zich vervelen, het land hebben, zich ergeren, moede, zat; *akoe kĕsal*, ik verveel mij.

KĔSAT (Bat. *kĕsĕl*) ruw, stroef, niet glad; *kain kesat*, vaatdoek; *kesat* is het tegengestelde van *litjin*.

KĔSÈT (ook *bĕsèt*) villen, stroopen.

KĔSIAP en *kagèt*, schrikken, geschrikt, bv. van een spook of op het hooren van een treurig bericht.

KĔTAM schaaf; *roemah ketam*, huis of blok van de schaaf; *mata ketam*, schaafijzer; *mengetam*, schaven.

KĔTAN (Jav.) een bijzondere kleverige soort van rijst.

KĔTAR *mengetar*, beven, sidderen.

KĔTÈL (Bat. en Balin.) druppel; *seketel*, een drup. bv. water; *be(r)ketel*, druppelen; *badjoenja beketelan ajer*, er is water op zijn baadje gedruppeld; vuil, smerig, onzindelijk, bv. van wit goed.

KÈTÈL ketel.

KÈTÈNG *kètèngan*, in 't klein, bij beetjes verkoopen; *seketeng*, een zoo'n beetje; *berapa harganja seketeng?* hoeveel kost zoo'n beetje?

KĔTI een honderdduizendtal.

KĔTIK veerkrachtige poot van sommige dieren, zooals bv. van een sprinkhaan, waarmede hij zich opgeeft; *mengetik*, met den vinger wegknippen; *mĕrak mengetik tjanggénja*, de nagels van den pauw zijn veerkrachtig.

KĔTIL (Bat.) moeilijk, lastig; *ketil boewatannja*, een fijn werk dat met groote nauwkeurigheid moet verricht worden, bv. dat van een horloge.

KĔTIR en *kĕtar*, eenigszins rans.

KĔTIS zich knippend afslingeren, zooals bv. een worm doet (*oelat mengetis*).

KÈTJAP soja; *ketjap Bèntèng*, de bekende soja van Tanggerang.

KĔTJAP *mengetjap*, smakken bij het eten.

KĔTJAPI harp; *boewah ketjapi*, een vrucht.

KĔTJĔLÉ gefopt!

KĔTJIL klein; *oeang ketjil*, kleingeld; *anak ketjil*, klein kind; *toean ketjil*, de jonge heer in tegenstelling van den ouden, d. i den vader; *hati ketjil*, kleinmoedigheid, bangheid; *ketjil hati*, wrok, gevoeligheid, lichtgeraaktheid; *soewara ketjil*, een fijne of zwakke stem; *ma' ketjil*, vaders of moeders jongste zuster.

KĔTJIWA beschaamd uitkomen, een koopje krijgen, botvangen; ongeveer = *maloe*; (Bat) teleurgesteld.

KĔTJOEWALI uitgezonderd, behalve, behoudens, tenzij, ten ware; *anaknja semoewa poen sakit ketjoewali anak jang kadoewa*, zijne kinderen zijn allen ziek, uitgezonderd het tweede kind; *tiada berketjoewali*, zonder uitzondering; *ketjoewalikĕn*, uitzonderen.

KĔTOEAT wrat. Zie *koetil*.

KĔTOEPAT rijst in een van kokosbladeren gevlochten hoekig en van alle kanten gesloten zakje.

KÈWAT bijdehand, langvingerig, snibbig; *tangannja kewat*, hij pakt maar wat voor de hand ligt (onverschillig of het mag of niet), hij is overal met zijne handen bij, hij komt overal aan (zooals kinderen doen), hij heeft lange vingers (hij steelt); *moeloetnja kewat*, hij flapt er alles uit, hij is snibbig.

KIAI titel aan bejaarde mannen of geesten gegeven, oudje.

KIBAR wapperen, fladderen; van vogels, klapwieken; *bendéra berkibaran*, de vlag wappert.

KIBAS slaan tegen iets, bv. een doek tegen muggen om ze weg te jagen, tegen een gordijn om er de muggen van weg te slaan, tegen iets dat bestoven is om er het stof van te verwijderen.

KIBOEL staartstreek, bv. van kippen.

KIDANG (ook *kidjang*. Soend. *mĕntjĕk*) reebok.

KIDOEL (Jav.) = *sĕlatan*, het Zuiden.

KIJAN (*kian*) gegeven of bepaalde hoegrootheid (getal), tijd, uitgestrektheid (ruimte); *doewa kijan* (twee gegeven hoegrootheden), tweemaal het gegevene; tweemaal zooveel; *berapa kijan?* (hoeveel gegeven hoegrootheden?) hoeveel maal het gegevene? hoeveel maal? *sekijan*, zoo groot, in getal, tijd, uitgestrektheid of ruimte; *sekijan banjaknja* (zoo groot, wat de hoeveelheid daarvan betreft), zooveel; *dĕmikijan*, op dezelfde wijze, insgelijks; dus, aldus, zoo, zoodanig; *dĕmikijan djoega*, ook zoo.

KIKIR vijl; *mengikir*, vijlen.

KIKOEK (Bat.) niet op zijn gemak, zooals bv. iemand die geen plaats om te schrijven heeft of iets voor hem vreemds moet verrichten; gedwongen, linksch, boersch; *kikoek rasanja*, bevreesd zijn iets verkeerd te zullen doen, beschroomd zijn om bv. tusschen twee heeren in door te loopen.

KILAP *mengilap*, blinken, glimmen.

KILAT flikkering, bliksem, weerlicht.

KILIK (Bat.) met iets kittelen, bv. met een veer; *kilik koeping*, in het oor peuteren met een veer; *pengilik*, wie peutert, voorwerp waarmeê gepeuterd wordt.

KINTJOEP een weinig geopend, in een punt eindigende, zooals bv. een bloem in den knop; *kĕmbang* (*boenga*) *masih kintjoep*, de bloem is nog gesloten (*bĕlom terboeka*).

KIONG schulp.

KIPAS waaier; *mengipas*, met een waaier waaien.

KIPRAT (Bat. *kipĕrat, kipratin*) linnengoed met de hand besprenkelen. Zie *képrètin*.

KIPSIAOE aarden koffiepotje.

KIRA denken, oordeelen, zich verbeelden, van meening zijn, gissen, achten, berekenen, vermoeden, over-

leggen; *kira-kira*, naar gissing, met mate; *saja kira dialah itoe jang*, ik dacht, dat hij het was, die; *inilah boewah jang saja kirakĕn soedah matĕng* (*masak*), het was deze vrucht, welke ik dacht, dat reeds rijp was; *boedak inilah jang dikirakĕnnja anaknja*, het was dit kind, dat hij het zijne dacht; *makan kira-kira, minoem kira-kira, menghoekoemkĕn kira-kira*, met mate eten, drinken, straffen.

KIRAP *mengirap*, uitslaan van gewasschen en uitgewrongen linnengoed; *mengirapkĕn barang tjoetjian*, zulk goed uitslaan.

KIRI links, linksch, linker; *sĕblah kiri*, linkerzijde; *balik ka sĕblah kiri*, of *mengiri* of *ambil kiri*, naar de linkerzijde wenden, links afhouden; *di sĕblah kiri*, links; *mengirikĕn*, links plaatsen, zich links plaatsen; *jang di sĕblah kiri*, de linksche; *kiri kanan*, links en rechts; *balik sĕtĕngah kiri!* linksom keert! *jang sĕblah kiri*, de linker; *loeka di sĕblah kiri*, aan de linkerzijde gewond; *loeka jang di sĕblah kiri*, de wond aan de linkerzijde.

KIRIK *mengirik*, rillen, ijzen, kippevel krijgen.

KIRIM *berkirim*, zenden; *mengirimkĕn*, verzenden, sturen; *mengirimi*, iemand iets zenden; *kiriman*, het gezondene, gezonden geschenk, het te zendene, te zenden geschenk; *soerat ini dikirimkĕn kapada toean anoe*, deze brief moet aan den heer N. verzonden worden.

KISA omhulsel voor vruchten, om ze voor vogels te beveiligen; gevlochten mandje ter verzending van vruchten.

KISAR *berkisar*, draaien, zich in een kring bewegen, schuivende van plaats veranderen; *mengisar*, opschuiven, van richting veranderen.

KISI spil van een spoel; *kisi-kisi*, traliën, rasterwerk.

KISOET (ook *kĕripoet*) gerimpeld.

KITA wij, met insluiting van den aangesproken persoon (in tegenstelling van *kami*), wordt ook voor ik en gij (gijlieden) gebruikt; *kita* voor ik is onbeleefd en trotsch, behalve in brieven aan lieden van denzelfden stand; *anak kita*, ons kind.

KITAB boek. (Arabisch *chitab*, woorden, rede).

KITAR *berkitar*, wentelen om een as, wentelen om een middelpunt, draaien; *mengitarkĕn*, iets omdraaien.

KLĔNTÈNG Chineesche kerk.

KLOEMIT beetje; *sĕkloemit*, een beetje.

KLONTANG en *kĕlontongan*, vogelverschrikker.

KLONTONG Zie *kĕlontong*.

KÒBAR (Bat.) uitslaan in vlammen.

KÒBÈS (Bat) iets waar een splinter of een stukje uit of afgebroken is. Zie *sompĕlak*.

KODI twintigtal; *kain sĕkodi*, 20 stuks *kains*.

KODJA Moor, Bengalees.

KODOK (Bat.) kikvorsch.

KOEAT sterk, krachtig; *sekoewat-koewatnja*, met al zijn vermogen, zijn best doen; dikwerf, dikwijls.

KOEBOE gesloten borstwering, schans.

KOEBOER graf; *pakoeboeran*, begraafplaats; *koeboerkĕn orang*, iemand begraven.

KOEDA paard; *orang berkoeda*, man te paard, ruiter, cavallerist; *berkoeda onta*, op een kameel rijden; *koeda-koeda*, schraag, dakspant; *naik koeda*, te paard stijgen; *toenggang koeda*, een paard berijden.

KOEDIS (ook *koeris* en *korèng*) jeukende huiduitslag, jeukte, schurft.

KOEDOENG verminkt aan de eindleden, afgekapt; stomp; *mengoedoeng*, verminken. Zie *koetoeng*. (Bat.) *kakoedoeng*, *berkoedoeng*, iets over het hoofd dragen bij wijze van sluier; *djalan berkoedoeng*, gesluierd gaan.

KOEDOES heilig; *roh al koedoes*, de Heilige Geest.

KOEKOE nagel; *berkoekoe,* nagels hebben.

KOEKOEK *koekoek bĕloek,* uil.

KOEKOES damp, wasem, stoom; *mengoekoes,* in stoom koken; *koekoesan,* mandje waarin de rijst door stoom gaar gekookt wordt.

KOEKOET (ook *lantah*) kram; *koekoet bĕsi,* ijzeren kram; handvatsel van een kist (handvatsel in 't algemeen heet *pĕmègangan*).

KOELAT schimmel, schimmelachtige vuiligheid ook op vloeistoffen; (Bat.) vuil aan de tanden; *bibir berkoelat,* bleeke lippen hebben, bv. van vrees, schrik.

KOELAWARGA (Jav.) = *koelawangsa,* maagschap, bloedverwanten, familie; een bloedverwant.

KOELI daglooner; *berkoeli,* op dagloon werken.

KOELILING omtrek, rondom, in de rondte.

KOELIT omkleedsel, bekleedsel, omhulsel; vel, huid; dop, schil, bast, schors.

KOELON (Jav.) = *barat,* het Westen.

KOEMBAH (Jav.) *mengoembah,* wasschen, spoelen.

KOEMBANG tor.

KOEMIS snor, knevel.

KOEMPI (Bat.) overgrootvader of moeder.

KOEMPAL (ook *goempal*) samengedrukte hoeveelheid eener zachte en taaie zelfstandigheid, kluit, klonter.

KOEMPOEL verzamelen, vergaderen; *mengoempoelkĕn orang,* menschen verzamelen; *dia koempoelkĕn barangnja,* hij brengt zijn goed bijeen; *banjak orang ada berkoempoel di siloe,* veel menschen zijn daar vergaderd, bijeen; *koempoelan,* som, verzameling, vergadering; *tĕmpat koempoelan,* vergaderplaats.

KOENANG *koenang-koenang,* vuurvlieg.

KOENING geel; *koening moeda,* lichtgeel; *poetih koening,* lichter dan *koening moeda* (bijna blank).

KOENJIT kurkuma.

KOENJOEK (Bat.) aapje.

KOENJOENG *koenjoeng-koenjoeng*, plotseling, onverwachts. Zie *tiba-tiba.*

KOENTJI slot; *mengoentji*, met een slot sluiten; *anak koetji*, sleutel.

KOENTJIT (ook *koentjir*) haarvlecht der Chineezen.

KOENTJOENG (Bat.) een kuifje haar op de kruin van het hoofd bij jonge meisjes.

KOENTJOEP zich sluiten; knop van bladen, bloesems, bloemen; *koentjoep kĕmbang* (*boenga*), bloemknop; *mengoentjoepkĕn*, sluiten, bv. een zonnescherm.

KOEPAS schillen; *koepas oebi* (of *kĕntang*) aardappelen schillen, *koepas kĕlapa*, een klappernoot ontbolsteren.

KOEPÉ Zie *kĕpé.*

KOEPING (ook *telinga*) oor.

KOEPOE *koepoe-koepoe*, kapel.

KOEPRAK en *koeprakan*, bamboezen klepper om vogels te verjagen (vogelverschrikker).

KOERA *koera-koera*, landschildpad.

KOERANG ontoereikend, minder, min, te min, ontbrekend, gebrek hebben aan iets; *jang koerang dibĕli*, het ontbrekende moet aangekocht worden; *saja koerang oeang*, ik heb gebrek aan geld; *kakoerangan oeang*, geldgebrek hebben; *koerang pĕriksa*, er is (van mijne zijde) gebrek aan onderzoek (dienaangaande), een beleefd antwoord voor *tiada taoe* (ik weet het niet); *koerang sĕdikit pĕnoeh*, op een weinigje na vol; *koerangnja* (of *jang koerang*), het ontbrekende; *sekoerang-koerangnja*, op zijn minst; *sekoerang-koerangnja sĕpoeloeh roepija*, op zijn minst tien gulden.

KOERAP ringworm.

KOERBAN offer, offerande.

KOEROENG hok, schuthok, kooi; kajuit; *mengoeroengkĕn*, in een hok zetten; *koeroeng batang*, lijkbaar.

KOEROES mager; *ajam koeroes*, magere kip.

KOESOET verward, in de war; *koesoet ramboetnja*, haar (zijn) haren zijn in de war.

KOETANG (Bat.) corset, onderlijf (kleedingstuk).

KOETIKA tijd, wijl, tijdstip, oogenblik, tijdens, toen; *sĕkoetika lagi*, daarna; *koetika dia datang*, toen hij kwam.

KOETIL wrat; ook *kĕtoeat*.

KOETJAR Zie *katjir*.

KOETJING kat; *mata koetjing*, de blauwe oogen der Europeanen.

KOETOE luis; *koetoe andjing*, vloo.

KOETOEK vervloekt, vervloekte; vloek, vervloeking; *mengoetoek*, vloeken; *dikoetoeki*, vervloekt worden; *prampoean koetoek*, vervloekt wijf.

KOETOENG afgehouwen, van een hand, waar niets dan een stomp van overblijft; *tjĕlana koetoeng*, een korte broek.

KOEWAH sop, nat, saus; *makanan berkoewah*, een gerecht in saus.

KOEWAJA vergrooting der milt.

KOEWALI ijzeren pan; *toetoep koewali*, pandeksel; *pantat koewali*, bodem van een pan; *koewali tanah*, aarden pan.

KOEWALON stiefouders; *anak koewalon*, stiefkind; *ma' koewalon*, stiefmoeder.

KOEWASA macht, gezag, vermogen, volmacht, machtig, gezaghebbend; *mengoewasa*, macht, gezag uitoefenen; *berkoewasa*, macht hebbende; *sĕkoewasa akoe*, naar mijn vermogen; *sĕkoewasanja*, naar zijn vermogen; *dia tiada koewasa*, hij heeft geen macht.

KOEWATIR vrees; (Arab.) *chawatir*, onrustige gedachte.

KOEWÉ koek, gebak.

KOH (Bat.) toch! *ada koh!* zie, het is er! *bagoes koh!* zie: het is mooi! *djadi koh!* het is er toch door (bv. een engagement), het is toch goed uitgevallen; *mahal koh!* dat is duurder dan ik dacht; *anak laki-laki koh!* zie, het is een jongetje (in plaats van een meisje); *dia ikoet koh!* hij is toch meêgegaan.

KOJAK scheur; *mengojak*, scheuren.

KOJAN zeker gewicht. Er zijn er van 27, 28, 30 en 40 pikoels van 100 kati's = 125 Amst. ponden.

KOJO trekpleister.

KOLONG (Bat.) de ledige ruimte onder iets, bv. onder een huis, tafel. *kolong roemah, kolong médja*; *roemah kolong*, een huis op neuten; halsband, halstouw.

KOLORAN koord om het lijf, bv. van een slaapbroek.

KOLOT (Soend.) stokoud.

KOMBALI wederkeeren, terugkeeren, wederkomen, weder. terug; *dia datang kombali*, hij komt weder, hij komt terug; *kasih kombali*, geef terug; *bĕrapa saja dapat kombali?* hoeveel krijg ik terug?

KOMPÈS streng ondervragen.

KONDANGAN eigenl. *kaoendangan*, op een feest gaan (als genoodigde). Zie *oendang*.

KONGKĔL en *sĕkongkol*, konkelen, samenspannen.

KONGSI compagnieschap, vennootschap, vereeniging van personen tot hetzelfde doel; gebouw van zoodanige vereeniging (*roemah kongsi*).

KOPI koffie; *ampas kopi*, koffiedik; (Arab.) *kahwah*.

KORANG (Bat.) vischmand; (Soend.) *porang*.

KORÈD *ngored*, wieden.

KORÈK *mengorek*, peuteren. wroeten.

KORÈNG (Soend.) schurft.

KORMA (Arab. *choerma*), dadel.

KORSI stoel; *korsi gojang*, schommelstoel; *korsi malĕs*, luierstoel.

KOSAK dikwijls en naar verschillende richtingen van plaats veranderen.

KOSÈK *mengosek*, korrelige voorwerpen, bv. rijst, wasschen door eene ronddraaiende beweging met de hand.

KOSÈN (Bat.) dapper, moedig, veelvermogend.

KÒSONG ledig; *roemah kosong*, een ledig huis; *omong kosong*, zinledige, holle praatjes.

KOSTA lepra, syphilitische kanker; *batoe kosta*, marmer.

KOTA fort; stad, in tegenstelling van *desa* ('t platteland.)

KOTAK vak, lade, vierkante doos; schakel van een gouden of zilveren buikband.

KOTJAK verwaand.

KÒTÒR vuil, morsig, smerig, onrein; *pakéan kotor*, vuile kleêren.

KROKOT (Bat.) aan een been knagen.

L.

LABA winst, gewin, voordeel; *berlaba*, winstgevend zijn *melabakĕn*, winstgevend maken; *beroleh laba*, voordeel hebben van iets; *laba-laba*, spinnekop; *sarang laba-laba*, spinneweb.

LABÉ (Bat.) *boeat pĕlabéjan*, voor de leus, het niet ernstig meenen of opnemen met zijn werken of spreken; *boeat pĕlabéjan bitjara sadja*, hij spreekt maar voor de leus.

LABĔRAK (Bat.) ranselen; *dia dilaberak*, hij wordt geranseld.

LABĔRANG scheepswant.

LABOE pompoen, kalebas.

LABOEH lang afhangen, bv. een kleed, een gordijn enz, nederhangen, laten vallen, nederlaten, bv. een gordijn, een anker; ankeren; *berlaboeh*, geankerd zijn; *pĕlaboehan*, ankerplaats, reede; *kapal itoe berlaboeh di loear pĕlaboehan*, dat schip is geankerd buiten de reede.

LADA peper; *lada garam*, peper en zout.

LADANG bouwland dat niet kunstmatig bevloeid wordt zooals de sawah's; *orang peladang*, landbouwer.

LADĔK ongaar, van binnen nog niet gaar.

LADÈNIN (Bat.) notitie nemen van iets, zich aan iets storen,

om iets geven; bedienen; *djangan ladenin,* gij moet daarvan geen notitie nemen; *djangan ladenin bitjaranja,* stoor u niet aan zijn gepraat; *ladenin orang makan,* aan tafel bedienen.

LADING houwer, mes.

LADJOE zich snel voortbewegen; *koeda ini ta' maoe sadja ladjoe,* dit paard wil maar niet snel voort.

LADJOER rij van voorwerpen of personen achter elkaâr, bv. pieken (of piekeniers), geweren (of soldaten); ruimte van eenige breedte tusschen twee lijnen; (Bat.) transparant of lijnblad; baan van een stof of kleed; kolom eener bladzijde of van een staat; kolonne; *ladjoer tiga lapis,* drie rijen.

LAGA manoeuvre; *berlaga,* het manoeuvreeren, bv. van een schip of van troepen in 't gevecht; *kambing berlaga,* de geiten zijn aan het vechten; (Bat.) schertsen, den schijn van iets aannemen, kuren vertoonen; *dia melaga tra maoe,* hij veinst niet te willen.

LAGI nog, meer, ook, zelfs; *lagi poela,* daarenboven, bovendien, voorts; *apa lagi,* hoeveel te meer; *maoe apa lagi?* wat wilt ge nog meer? *ada apa lagi?* wat is er nog? *bĕrapa lagi?* hoeveel nog? *boekannja bagoes lagi bagoes bĕtoel* (*bagoes bidadari*), niet alleen schoon, maar zéér schoon (engelachtig).

LAGOE zangwijze, melodie, toonstuk; *melagoekĕn,* op muziek zetten, in gesproken zang (recitatief) voordragen.

LAH achtervoegsel van een werkwoord in de gebiedende wijs, dient ook om den klemtoon uit te drukken of den nadruk weer te geven; *soedahlah!* schei nu toch uit, bv. met slaan, omdat het nu al genoeg is; *ambillah,* neem het; *sigĕralah kau pergi,* ga spoedig; *belikĕnlah akoe kain,* koop voor mij toch een *kain.*

LAHIR te voorschijn komen, geboren worden; *dilahirkĕn malam,* in den nacht geboren.

LAIN ander, anders, verschillend; *orang lain*, een ander mensch; *itoe ada lain sĕkali*, dat is geheel iets anders; *lain roepa*, anders; *ini lain sĕkali roepanja*, dit ziet er geheel anders uit, dit is geheel anders; *tiada ada lain daja oepaja* (of *akal*), daar zit niets anders op; *kasih piring lain*, geef een ander bord: *lain doeloe lain sĕkarang*, zoo tijden, zoo zeden; *berlainan*, afgescheiden zijn van, onderscheiden van: *adat melajoe berlainan dengan adat olanda*, de Maleische zeden en gewoonten zijn anders (onderscheiden van) dan de Hollandsche; *kalainan*, verschil, onderscheid; *mĕlainkĕn*, uitzonderen, veranderen; uitgezonderd, behalve.

LAJAN *mĕlajan*, ter zijde staan, behulpzaam zijn, bedienen; *pĕlajan*, helper, bediende, assistent: *mĕlajani*, iemand bedienen.

LAJANG *mĕlajang*, vliegen (zonder vlerken of zonder er mede te slaan), in de lucht zweven, zwevende vliegen; dicht vallen van de oogen (van iemand die slaap heeft); *lajangan*, vlieger.

LAJAT *mĕlajap*, sluimeren, dommelen.

LAJAR zeil; *berlajar*, zeilen, ter zee varen, onder zeil gaan.

LAJOE verwelkt, verlept: *boenga* (*kĕmbang*) *lajoe*, een verwelkte bloem.

LAKI man eener vrouw, echtgenoot; mannetje van een wijfje; *laki istri* of *laki bini*, man en vrouw; *anak laki-laki*, kind van 't manlijk geslacht.

LAKLAKAN (Bat. Jav.) de uvula, het lelletje of tapje in de keel.

LAKOE gang, gedrag, handelwijs, handel en wandel, handeling, doen en laten; *berlakoe*, zich gedragen, in gebuik zijn, gebeuren. gaan (in de bet. zooals men zegt: marcheeren), het welslagen, gangbaar zijn, aftrek hebben, (ook alleen *lakoe*) van kracht zijn, van toepassing zijn; *tingkah lakoenja*, zijn handel en wandel,

zijne manier van doen; *melakoekĕn,* ten uitvoer brengen; invoeren, importeeren; *selakoe,* zooals, op de wijs van; *selakoe ini,* op deze wijs; *kalakoean,* handelwijs, gedrag.

LAKON de gang van een verhaal; *lelakon,* wajang- of tooneelstuk; *lelakon apa?* welk stuk (wordt er gegeven?).

LAKSA tienduizendtal; *selaksa,* tienduizend; vermicelli.

LAKSANA gelijkenis, voorbeeld; *melaksanakĕn,* vergelijken.

LALAT (Bat. *lalĕr*) vlieg; *tahi lalat,* sproeten.

LALEI afgetrokken, zijn gedachten niet bij elkaâr hebben, onoplettend, onverschillig; *orang pelalei,* een leegLooper.

LALOE voorbij (langs iets), idem (in tijd) over, waarna, daarna, en toen; moet soms vertaald worden door: en dan is het voorbij, en dan is het gedaan; (ruimte en tijd) overgaan, verloopen, zich verder begeven, zich naar eene andere plaats begeven, heengaan, uit den weg gaan, afwijken; *laloe ditanamkĕnnja,* daarna (en toen) werd hij begraven; *melaloekĕn,* voorbij voeren (ook in den zin van onschadelijk maken), doen voorbij gaan; *melaloekĕn orang,* iemand verwijderen; *melaloewi,* voorbij gaan, mijden, overtreden; *melaloewi kĕbon,* een tuin voorbij gaan, een tuin mijden; *melaloewi pĕrèntah,* een bevel (of gebod) overtreden (er niet om geven); *melaloewi oetan,* een bosch doortrekken, voorbij gaan, mijden; *terlaloe,* te ver, uitermate, te erg; *terlaloe lama,* al te lang (in tijd).

LAMA lang geleden, vroeger, vorig, langdurig, enz.; *soedah lama,* het is lang geleden; *toean Résidèn jang lama,* de vroegere of vorige Resident; *pĕkĕrdjaän itoe lama,* dit werk duurt lang; *soedah lama saja tida lihat toean,* het is reeds lang geleden dat ik u zag.

LAMAR ten huwelijk vragen; *lamaran,* huwelijksaanvraag.

LAMBAT lang van duur, langzaam; *berlambat*, dralen, van dag tot dag uitstellen; *melambatkĕn*, uitstellen, vertragen, op de lange baan schuiven, lang aanhouden; *djikaloe ia lambat poelang*, indien hij draalt terug te keeren; *pohoon ini lambat toemboehnja*, deze boom groeit langzaam; *pĕkĕrdjaän ini tida boleh dilambatkĕn*, met dit werk mag niet gedraald worden.

LAMBOENG zijde (flank) van een levend wezen of van een vaartuig; *mĕndjangan itoe dibĕdilnja kĕna di lamboengnja*, hij schoot het hert en trof het in de zijde; *lamboengan roemah*, de zijde van het huis.

LAMPANG (Bat.) *pĕlampang*, een vertrek tijdelijk opgeslagen voor de gasten bij een bruiloftsfeest.

LAMPAOE (*lampau*) verder gaan, te ver gaan, ook uitermate (zie *amat* en *laloe*); *anak ini terlampaoe* (*terlaloe*, *teramat*) *nakalnja*, dit kind is zeer stout; *djangan melampaoe*, ga niet te ver.

LAMPIT (ook *tikar*) mat van rotting.

LAMPOE lamp; *lampoe doedoek*, staande lamp.

LANDAK stekelvarken.

LANDAS onderlaag; *melandas*, op een *landas* leggen (bv. een vaartuig: *melandaskĕn praoe*); *melandaskĕn*, iets als onderlaag leggen; *bamboe dilandaskĕn praoe*, bamboes voor onderlaag van een vaartuig gebruiken; *landasan*, aanbeeld. Zie *alas* en *galang*.

LANDJOER *kalandjoeran*, te laat, over den tijd, eenmaal geschied; *kalandjoeran kata*, te veel gezegd, versproken (zijn mond voorbij gepraat); *kalandjoeran soedah basah dia toeroen ka ajer*, eenmaal nat zijnde, ging hij te water.

LANDJOET lang van duur, bv. het leven, een toon, een verhaal; gerekt, verlengd, bv. een lijn, een weg; *moega-moega dilandjoetkĕn oemoer toean*, moge uw leven verlengd worden.

LANG *boeroeng lang*, kiekendief.

LANGGAR *melanggar*, aanvallen, aanranden, aanloopen tegen iets; *melanggarkĕn*, doen aanvallen, drijven tegen iets; *praoenja dilanggarkĕn ka darat*, hij liet zijn vaartuig op den wal loopen; *terlanggar di darat*, op den wal gedreven; bidkapel (ook *soeraoe*).

LANGIT uitspansel, hemel; *langit-langit*, gehemelte in den mond.

LANGKAH schrede, stap, tred, *melangkah*, schrijden, stappen, schrijden over iets; wetten, bevelen enz. overtreden, overschrijden.

LANGSAT zekere vrucht.

LANGSING (Bat.) slank.

LANGSOENG regelrecht door; *melangsoeng*, regelrecht op iets afgaan.

LANTAK *melantak*, indrijven, instampen, aanzetten.

LANTAR *terlantar*, plat op den rug liggend; (Soend.) *lantaran*, middel, oorzaak.

LANTAS onverwijld, terstond, daarop, vervolgens; *sĕtĕlah itoe kau lantas balik*, daarna komt gij onverwijld terug; *melantaskĕn*, doorzetten, vervolgen (van een begonnen werk).

LANTEI vloer van een op palen staand huis (*roemah kòlong*), hetzij van gespleten bamboe (*pĕloepoeh*) hetzij van planken; los dek van een vaartuig.

LANTÉRA lantaarn.

LANTING Zie *rakit*.

LANTJA groote spin.

LANTJANG voorbijsnellend, voorbarig; (Bal.) lange vingers hebben.

LANTJAR snel in beweging, ook van het lezen; *lantjar moeloetnja*, zijn mond is voorbarig (hij spreekt voorbarig).

LANTJIP puntig, scherp, spits.

LANTJOER van vocht uitspuiten, zooals bv. water uit een pijp; (Bat.) half volwassen, van een kip.

LANTJONG nagemaakt, vervalscht; *melantjong,* verschalken, bedriegen; (Bat.) *melantjong,* rondloopen, boemelen, pierewaaien.

LANTOER *melantoer,* wartaal spreken, ongeregeld praten, onzin praten.

LANTOET (Bat.) *pĕkĕrdjaännja lantoet,* hij werkt er lang over.

LAOEK toespijs bij de rijst.

LAOET zee; *laoetan,* oceaan.

LAPANG wijd, ruim, vrij; *tanah lapang,* plein.

LAPAR honger hebben, hongerig zijn; *saja lapar makan,* hongerig zijnde at ik.

LAPIK onderlaag, bv. een matras, een mat of een plank voor het lichaam; oplegsel, bv. een mat op een vloer, een kleed op een tafel.

LAPIS laag, bekleedsel, voering; *koewè lapis,* spekkoek; *kamédja tida paké lapis* (of *tida berlapis*), een hemd heeft geen voering.

LARANG *melarangkĕn,* verbieden; schaarsch, zeldzaam; *larangan,* wat verboden is, verboden waar, smokkelgoed. Zie *pĕmali.*

LARAT zich langzaam verder bewegen; van een vaartuig, op zijn anker drijven (*praoe larat*).

LARI loopen, wegloopen, drossen, vluchten; *melarikĕn,* doen loopen, loopende medevoeren, wegloopen met iets, schaken; *larian koeda,* renbaan; *pelarian,* waarop men loopt, jaagpad, aangehoogd pad; *sĕlari,* doorloopend, zonder afbreking.

LARIS van koopwaren, goeden aftrek hebbend.

LAT regelmatige tusschenruimte in eene reeks van dingen (tijd, getal, ruimte) met overspringing van een zeker aantal van die dingen; *latnja bĕrapa?* hoeveel is de tusschenruimte daarvan? *lat doewa*

hari, om de drie dagen; *lat sĕmbilan dibĕdil*, werden om den tienden man doodgeschoten; (verb. Nederl.) laat, niet vroeg; *ini soedah terlaloe lat*, het is nu reeds te laat.

LATAH kindsch; behept met eene zekere ziekelijke zenuwachtige aandoening, waarbij de lijder eens anders woorden of gebaren napraat of nadoet, of ook zijne eigene woorden herhaalt, een en ander met een zekeren schrik, welke toestand tot eene hoogte kan klimmen, dat de lijder niet meer weet wat hij doet. Men vindt die ziekte meer bij vrouwen dan bij mannen, meer bij oude dan bij jonge menschen; *melatah*, zich kindsch aanstellen.

LATAR (Bat.) grond, erf, oppervlakte. Zie *natar*.

LATJOER (Bat.) ongelukkig; alles wat mislukt; *hari ini saja latjoer, main kalah*, van daag ben ik ongelukkig, ik speelde en verloor.

LATOE en *lĕlatoe*, vonk.

LAWA en *lĕlawa* (Bat.), vledermuis.

LAWAN wat zich verzet, wederstander, tegenstander, wederstrever, tegengestelde, tegenpartij, mededinger; tegendeel; *melawan*, zich verzetten tegen iets, mededingen; *melawan kata*, tegenspreken; *tiada boleh dilawan*, niet tegen te spreken; *hitam itoe lawan poetih*, zwart is het tegengestelde van wit.

LAWANG (Jav.) deur, *lawang sĕkètèng*, poort.

LAWAT *melawat*, iemand bezoeken ten blijke van deelneming; *melawati kamatian*, een rouwbezoek afleggen.

LÈBAR breed, breedte; *selebar tangan*, een hand breedte, *lĕbih lebar* (of *lebaran*) *dari pada itoe*, breeder dan dat; *melebarkĕn*, breed maken.

LĔBARAN (Bat.) het groote Mohammedaansche feest na het einde van de vastenmaand.

LĔBAT dik, dicht, dicht bijeen: *oedjan lebat*, dichte regen;

djanggoet jang lebat, een zware baard; *oetan jang lebat*, een dicht bosch.

LĔBÉ (Bat.) dorspriester.

LĔBOER gesmolten, van metalen; verwoest, vernield, in duizend stukken; *pĕrabot dapoerkoe soedah lĕboer*, mijn keukengerij is stuk.

LĔDOS (Bat.) *meledos*, barsten, van een zak die te vol is.

LĔGÈN (Bat. Jav. *toewak*) het zoete sap van den arèn-, lontar- en kokosboom.

LĔGIT (Bat.) kleverig en taai, zooals bv. sommige talesoorten; smakelijk.

LĔGOK (Bat.) een gat in den grond; diepe of smalle vallei.

LĔKAS haastig, spoedig, schielijk, vlug, dra, binnen kort; haastig zijn enz; haast, spoed; *lekas-lekas*, gauw; *pĕrgi lekas*, ga gauw heen; *socroeh dia lekas kamari*, laat hem spoedig hier komen; *melekaskĕn*, bespoedigen.

LĔKAT *melekat*, kleven, aankleven, vastkleven, blijven kleven.

LĔKOK kuil, holte, indrukking, deuk; oneffen, met kuilen (van een weg); *lekok mata*, oogholte; *mata lekok*, holle oogen; *lekak-lekok*, overal en allerlei kuilen, deuken; harten in het kaartspel; *melekokĕn*, induwen, indeuken.

LĔLAH slap, mat, afgemat, moede, vermoeid.

LÈLANG vendutie, openbare verkooping; *melelang*, in het openbaar verkoopen; *melelangkĕn barang-barang*, goederen publiek verkoopen; (Bat.) *dia bikin lelang*, hij houdt vendutie.

LĔLAP verdwijnen, weg, zonder zelfbewustzijn, zooals in een vasten slaap; *lelap tidoernja*, hij slaapt vast. Zie *njadar*.

LÈLÈH *meleleh*, zacht vloeien; *melelehkĕn*, zacht doen vloeien.

LĔMAH zwak, machteloos, onvermogend (impotent).

LĔMAK vet, malsch, machtig, zacht (van smaak), lekker.

LĔMAN (ook *balĕman*) smeulend vuur.

LĔMARI kast; *lemari makanan*, etenskast; *lemari pakéan*, kleerkast.

LĔMAS gestikt, gesmoord, verdronken.

LÈMBANG (Bat.) hoog riet, biezen.

LĔMBAR streng; *tali tiga lembar*, touw van drie strengen; *kĕrtas salembar*, een vel papier (zegt men ook gewoonlijk, doch verkeerdelijk). Zie *hĕlei*.

LĔMBÈK week, kleiachtig, leemachtig; flauw, van handelingen; van een persoon, flauw in zijn handelingen.

LĔMBOENG (Bat.) *melemboeng*, zwellen, opgeblazen; *pĕroetnja melemboeng*, zijn buik is opgezwollen.

LĔMBOET week, zacht, buigzaam, lenig; zachtzinnig, gemoedelijk, gedwee; *hati lĕmah lemboet*, een zacht gemoed.

LĔMĔS (Bat.) slap, zwak, krachteloos; malsch, buigzaam, zacht, (Jav. *mĕmĕs*); glad en zoetsappig van tong, lieftallig, minzaam, welbespraakt.

LĔMOESIR (Bat.) de nieren.

LÈMPAR *melempar*, werpen, gooien, smijten (met iets), wegwerpen; *dia lempari saja dengan batoe*, hij bewerpt mij met steenen; *batoe dilemparkĕnnja ka saja*, hij gooit steenen naar mij toe.

LĔMPĔNG (Bat.) recht, rechtuit; *bamboe lempeng*, een rechte bamboe; *kau toeroet galangan jang lempeng ini*, gij volgt dit dijkje, dat rechtuit loopt.

LÈMPÈNG plat en dun (de verpakking bv. van inlandsche tabak is in *lempeng*), *selempeng*, een zoo'n plat (tabak).

LĔNGAN arm, mouw.

LĔNGGANAN vaste leverancier.

LĔNGKAP toegerust, uitgerust, van het noodige voorzien; voltallig; toerusten, enz; *lengkapan*, toerusting, enz; *melengkap sendjata*, wapenen; *lengkap sekali dengan*

sendjata, geheel gewapend; *kapal itoe belom lengkap*, dat schip is nog niet uitgerust.

LÈNGKÈT (Bat) *melengket*, kleven, hechten.

LĔNGKONG gebogen, gewelfd, hol (in tegenstelling van bol) zooals bv. een horlogeglas.

LĔNJAP uit het gezicht verdwijnen (het tegengestelde van *tampak*, in 't gezicht komen).

LÈPA pleister, hetzij van kalk of eene andere zelfstandigheid; *melepa*, bepleisteren, bv. een muur of vaartuig.

LĔPÉ iets naar buiten dringen (uit den mond), bv. voedsel, zooals een klein kind doet dat niet wil eten hetgeen het in den mond heeft.

LĔPÉH *terlepeh*, omgeplooid, zooals bv. de hoek van een vel papier, bij 't inpakken van iets (ook en meer gebruikelijk *kĕlékoek*).

LĔPOH en *lĕpoeh*, blaar, blaas, zooals bv. van een heet ijzer; *tangannja melepoh*, zijn hand is geblaard.

LÈPOT (Bat.) *kakinja melepotan loempoer*, zijn voeten zijn bemodderd.

LĔSOE zwak, mat, slap, flauw, lusteloos, loom.

LĔSOENG vijzel, mortier; (Soend.) rijstblok. Zie *loempang*.

LĔTAK *meletak*, *meletakkĕn*, op den grond neerzetten; *meletakkĕn anak*, een kind te vondeling leggen; vaststellen, bepalen, bv. een verordening, een straf; *letak* = *rĕtak*, barst, vooral in verglaasd aardewerk; *meletak* en (Bat) *melĕtèk*, barsten, bv. van een glas, als men er kokend water in giet; van een koffiepot die ledig op het vuur is gezet.

LĔTÉH mat, afgemat, zwak, verzwakt, flauw, af.

LĔTJAK slijkerig, glibberig (van den natten grond door de treden van menschen of dieren, of door opzettelijke bewerking), doorweekt, doorkneed.

LĔTJAT spiegelglad.

LĔTJĔK fijn maken door drukken, zooals gekookte rijst,

aardappelen met een lepel of vork; *diletjek*, aldus fijn gemaakt; (Bat) verkreukt, van waschgoed, vóór het gestreken is.

LÈTJÈT (Bat., ook *lèdès*) geschramd, geschaafd van de huid.

LĔTJÈT (Jav.) uitglippen van iets glibberigs, dat tusschen twee vlakten geknepen is; voortschieten, zooals bv. een pit, die tusschen den duim en voorsten vinger geknepen is.

LIANG opening, gat, nis (ook *lobang*); *liang hidoeng*, neusgat.

LIAT leemachtig, taai; *tanah liat*, leem; *kajoe jang liat*, taai hout.

LIDAH tong, uitgesneden gedeelte eener plank, dat in de insnijding eener andere plank past; *lidah timbangan*, de tong van een balans; *lidah pandjang*, een babbelaar; *lidah api*, de puntige vlam van een vuur; *ikan lidah*, de tongvisch.

LIDI hoofdrib van een blad van een kokosboom, waarvan men bezems maakt (*sapoe lidi*).

LIJO (Soend.) steenbakkerij.

LILA inlandsch kanon van klein kaliber.

LILIN was, waskaars.

LILIPAN (Bat) *kalilipan*, iets, bv. stof in de oogen krijgen.

LILIT *melilit*, omwinden, omslingeren; *oelar meliliti kaki*, de slang kronkelt om het been.

LIMA vijf; *berlima*, met zijn vijven zijn.

LIMBANG *melimbang*, wasschen in een kom of schotel of dgl., zoodat door eene ronddraaiende beweging het vuile over den rand wegspoelt.

LIMBOENG gemakkelijk omkantelen, bv. van een prauw.

LIMPAH de lever.

LIMPAS (Bat.) voor een tijd overstroomd door een rivier, die in den regenmoeson gezwollen is.

LINDOENG *berlindoeng*, zich verschuilen, schuilen, onder bescher-

ming staan; *melindoeng*, overschaduwen, beschermen, beschutten; *berlindoengkĕn angin*, zich tegen den wind beschutten; modderaal. (Soend. *bĕloet*).

LINGGIS breekijzer, koevoet.

LINTAH bloedzuiger.

LINTANG *melintang*, dwars, dwars zijn of dwars liggen; *tidoer melintang*, dwars slapen.

LINTING (Bat.) een katoenen lampepit.

LIOR speeksel, kwijl.

LIPAT vouw; *melipat*, vouwen; *berlipat*, gevouwen zijn; *pĕlipat loetoet*, de knieholte of wade.

LIPOET *melipoet*, omvatten, bevatten, behelzen; *boedi jang melipoet sekalian boedi*, een verstand dat alle verstand omvat; *maka oedara* (of *hawa*) *melipoeti boemi*, de lucht omgeeft den aardbol.

LITJIN glad, glibberig.

LIWAT (Jav.). Zie *laloe.*

LOA (Bat.) groote open mand; *tjina loa*, Chinees die in oudijzer enz. doet.

LOBAK soort van radijs.

LOBANG gat, groeve, kuil. Zie *liang.*

LODĔROK (Bat.) heel modderig, van een weg. Zie *bĕlok;* te gaar gekookt (verpapt) van aardappelen (ook *lodo*).

LODONG bamboezen koker.

LOE (gemeen) gij, jij.

LOEAK bunsing, das.

LOEANG *piloeang*, bedaren van een hevigen en langdurigen wind; schoon weder in den westmoeson; (Bat.) *sakit meloeang*, pijn in de gewrichten zonder dat er een wond is, rheumatisch pijnlijk.

LOEAP gisten, rijzen, zwellen.

LOEAR buiten; *di loear*, buiten, uitgezonderd, zonder; *di loear roemah*, buitenshuis; *di loear akoe*, zonder mij; *ka loear*, naar buiten; *bahasa loear*, vulgaire taal

(straattaal); *loewaran*, wat buiten is; *orang loewaran*, vreemdeling; *kĕloear*, naar buiten; (Bat.) uitkomen, te voorschijn komen, uit dienst gaan.

LOEAS wijd, ruim, breed, uitgestrekt (van eene vlakte); vrij, open; onbekrompen; *kaloewasan*, vrije tijd, *padang loeas* (ook *tanah lapang*), een wijd veld; *meloeaskĕn*, ruim maken, uitgestrekt maken; *kaloewasan*, ruimte.

LOEBÈR (Bat.) en *loemèr*, gesmolten van lood, vet, was of boter; overloopen, bv. van een te vol geschonken kopje.

LOEDAH spuug; *meloedah* en *berloedah*, spuwen; *dia loedahn akoe*, hij bespuwt mij.

LOEDJOER rijgen (met holle steken vastnaaien).

LOEÈK uit eene opening dringen (van weeke zelfstandigheden), zooals bv. brei uit den mond van een klein kind; *meloeèk*, uitspuwen met een geluid alsof men moet braken; *meloeèkkĕn*, uit den mond verwijderen.

LOEKA wond, kwetsuur.

LOEKOE ploeg; *meloekoe*, ploegen.

LOELOET *meloeloet* (ook *meloeloer*) vuil (*daki*) van de huid afstrijken.

LOEMAJAN desnoods, tevreden met wat er is, bv. het is wel niet veel of mooi, maar ik zal het toch maar nemen of houden, want liever iets dan niets.

LOEMAT poeder.

LOEMBA *berloemba*, wedijveren, wedrennen; *ikan loemba-loemba*, de bruinvisch.

LOEMBOENG (Jav.) rijstschuur.

LOEMOER *meloemoer*, besmeren, bestrijken; *berloemoer*, besmeerd, bestreken zijn.

LOEMOET mos, schimmel; *bermoeloet* en *loemoetan*, beschimmeld.

LOEMPANG houten vijzel om rijst te stampen. Zie *lĕsoeng*.

LOEMPAT sprong, het springen; *meloempat*, een sprong doen; *berloempat*, springen; *terloempat-loempat*, van vreugde springen.

LOEMPOER modder, slijk, slib.

LOENAS de kiel van een schip; geheel en al afbetaald. Zie *impas.*

LOENDJOER uitgestrekt, zooals bv. de beenen (Bat. *melondjor*); *dia tidoer meloendjoer,* hij slaapt met de beenen uitgestrekt.

LOENTOER (Bat.) verkleuren, van kleur verschieten.

LOEPA vergeten, verleeren; *mengeloepaï,* iets vergeten; *kaloepaï* en *kaloepaän,* vergeten; *diloepaï,* vergeten worden; *meloepakĕn,* doen vergeten; *akoe loepa ma'kan,* ik vergat te eten; *dia soedah loepa,* hij is (het) vergeten; *djangan loepa bĕli ajam,* vergeet niet om kippen te koopen; *ingat-ingat loepa,* zich iets flauw herinneren; iets half vergeten zijn; *dia sĕring loepa,* hij vergeet dikwijls (wat).

LOEPOET vrij, bevrijd, verlost, ontkomen; verkeken; *meloepoetkĕn,* bevrijden, enz; *loepoet dari pada bahaja,* aan een gevaar ontkomen; *kita loepoet dari pada djahat itoe,* ik ben bevrijd van dat kwaad; *loepoet toean,* het is mis (het is mislukt, de kans is verkeken) mijnheer.

LOERI (ook *noeri*) roode papegaai.

LOERIK gestreept van kleur, bv. zwart en rood.

LOEROES recht (niet krom).

LOESA (ook *hari loesa*) overmorgen.

LOETAR *meloetar.* Zie *lèmpar.*

LOETJOE grappig, koddig,. aardig.

LOETJOET doorglijden, doorschieten, ontglijden, ontschieten, ontglippen; doorgegleden, doorgeschoten, ontgleden, ontschoten, ontglipt; *tali loetjoet dari dalam tangannja,* het touw ontglipte zijne hand; *tida boleh loetjoet,* het kan niet doorglijden, enz., *tida nanti loetjoet,* het zal niet doorglijden, enz.

LOETOENG een soort van aap.

LOETOET knie; *berloetoet,* knielen; *sakit loetoet,* pijn aan de

knie; *melipat loetoet*, de knieën buigen; *pĕlipatan loetoet*, kniebuiging; *dia lipat loetoetnja*, hij buigt zijne knieën; *dia menggrobiok di kali hingga loetoetnja* (of *sampé loeloetnja*), hij waadde in de rivier tot de knieën.

LOGAM metaal.

LOHOR tijd na den doorgang der zon door den meridiaan (tijd van het 2de der 5 verplichte gebeden).

LOJANG metaalmengsel bestaande uit koper en zink, waarvan klokken gemaakt worden; (Bat.) een koekvorm.

LÒLÈNG papieren lantaarn.

LOLO (Bat.) voederen.

LÒLÒS (Bat.) afglijden, zooals bv. een ring van den vinger, een saroeng van het lijf; ontglippen, ontslippen. Zie *loetjoet*.

LOMBOK (Jav. *tjabé*), spaansche peper.

LONDJONG lang en smal naar boven toe, scherp toeloopend.

LONGGAR los in iets zittend, zooals bv. een spijker die los zit in den muur; *badjoe jang longgar*, een wijd baadje; *sĕpatoekoe longgar*, mijn schoenen zitten me los, zijn me te wijd.

LONTAR een soort van palmboom.

LONTÉH hoer, slet.

LONTJAT (Soend.) *loentjat*, *berlontjat*, springen, zooals een dier, bv. een kalf; (Bat.) ook *lompat*.

LONTOR (grove uitdr.) vreten.

LORONG straat, weg, gang.

LÒTÈNG zolder.

LÒTJÈNG schel, bel, klok; (Bat.) ook *lontjèng*.

LÒTJÒT opengescheurd, opengereten, van de opperhuid ontdaan, bv. door heet water. (Soend.) losraken, uitvallen, bv. van de tanden.

M.

MA en *ĕma*, moeder.

MABOER (Jav.) wegvliegen, wegvlokken, zooals bv. katoen; wegloopen, op stok gaan.

MABOK bedwelmd, dronken; *memabokkĕn*, dronken maken, bedwelmen; *memabokkĕn diri*, zich bedrinken; *pemabok*, dronkaard; *mabok* (ook *sakit*) *laoet*, zeeziek.

MADAT toebereide opium (Jav. *tjandoe*); *makan madat*, opium schuiven; *pemadat*, opiumschuiver; *pemadatan*, opiumkit.

MADJĔLIS vergadering.

MADJIKAN heer, chef; (Soend.) *pamadjikàn*, heer des huizes.

MADJIR (Bat.) onvruchtbaar (van menschen en dieren).

MADJOE vooruit, vooruitgaan; *dia ta' boleh madjoe*, hij kan niet vooruitgaan of vooruitkomen.

MADJOEM (Bat.) werk (om te breeuwen).

MADOE medeminnaar of -minares; minnaar van iemands vrouw, minnares van iemands man; *memadoekĕn anak* (*pĕrampoean*), een dochter tot *madoe* weggeven; *dia madoekĕn anak*(*pĕrampoean*)*nja*, hij (of zij) gaf zijne (of hare) dochter tot *madoe*; honig; *ajer madoe*, honigwater.

MAGANG (Jav.) inlandsche schrijver, volgeling, lijfbediende.

MAGĔL (Jav.) stokkerig, half gaar.

MAHA groot, best, uitmuntend, in hooge mate; *maha radja*, opperheer; *maha moelia*, edelst; *maha soetji*, reinst; *maha tinggi*, hoogst.

MAHAL duur; *barang mahal*, dure waar; *terlaloe mahal*, te duur.

MAHAP (*maäf*) vergiffenis; *memahapkĕn*, vergeven; *mahapkĕnlah akoe dosakoe*, vergeef mij mijne zonden.

MAIN *bermain*, spelen, zich vermaken, boerten, kortswijlen; zich vertoonen, zich houden; *main bodo*, zich dom

houden; *main gila*, voor den gek houden; *main mata*, lonken toewerpen; *main sendjata*, schermen; *main kartoe*, kaartspelen; *permainan*, spel, vermaak, boert.

MAÏT lijk (van menschen); *bangkei*, van dieren (kreng).

MAKAN eten (het nuttigen van den maaltijd); indringen, snijden (van scherpe dingen); indringen; dragen (van projectielen); bijten, aanbijten (van visschen); zich vasthechten, blijven vastzitten, pakken, vatten (van verscheidene andere dingen); *kandji ini tida makan*, deze stijfsel hecht niet; *gigi roda tida makan*, de tanden van het rad pakken niet; trekken (van pleisters, omslagen en dgl.); opium schuiven; slaan (in het schaak- en damspel en andere spelen); *makan diri*, zich zelf verteren; *makan gadji*, loon trekken; *makan darah*, zijn bloed vreten; *makan hati*, zich stil ergeren; *sĕmakan pèlor*, zoover een kogel draagt of indringt; *makanan*, eten, spijs; *bawa makanan* (of *kloear makanan*), draag het eten op; *akoe maoe makan*, ik wil eten; *makan nasi*, rijst eten; *makan banjak*, veel eten; *makan sĕdikit*, weinig eten; *makan pagi*, ontbijt; *makan tengah hari*, middageten; *makan malam*, avondeten; *soeka makan*, gaarne eten, eetlust; *dia soeka makan*, hij eet gaarne; *makan soempah*, een eed eten (valschelijk zweren); *panggil orang makan*, menschen ten eten vragen; *makan ènak*, lekker eten; *tĕmpat makanan*, etensbak; *lĕmari makanan*, etenskast; *tèmpo makan*, etenstijd; *makan minoem*, eten en drinken; *toekang makan*, eter, vreetzak.

MAKI schelden, uitschelden; *dia soeka maki orang*, hij houdt ervan (of hij is gewoon om) de menschen uit te schelden.

MAKIN zooveel te meer, zooveel te eerder, destemeer, des te eerder: *makin lama makin bagoes*, hoe langer hoe

mooier; *makin lama makin baik,* hoe langer hoe beter; *bĕlandja kita poetoes,* ons geld is op (antwoord): *makin soesah,* zooveel te moeilijker.

MAKOTA kroon; *makota radja,* koningskroon.

MALAH (Bat.) *malahan,* des te eerder, eerder, liever; *dipoedji? malahan disiksa!* geprezen? eerder gestraft!

MALAIKAT engel.

MALAJOE Maleisch; *orang malajoe,* Maleier; *bahasa malajoe,* de Maleische taal.

MALAM nacht; *sĕmalam,* een nacht, van nacht; *malam kĕmis,* nacht van Donderdag (van Woensdag op Donderdag); *malam hari,* 's nachts, bij nacht; *malam tadi,* de pas verleden nacht, van nacht; *semalaman,* den ganschen nacht; *malam baik,* goeden avond, goeden nacht (als groet); *tengah malam,* middernacht; *sĕtengah malam,* de halve nacht; *kamalaman,* avond geworden; *pada malam,* bij nacht; *siang dan malam* (ook *siang malam*) dag en nacht; *malam gĕlap,* een duistere nacht; *bermalam,* overnachten; *kadatangan malam,* door den nacht overvallen worden; *maka kita kadatangan malam,* de nacht overviel ons.

MALANG dwars, dwars in den weg; tegenspoed, ongelukkige uitkomst, tegenvallend, bv. een schot, een worp met dobbelsteenen, het uitkomen met een speelkaart, een gang, een reis, enz. Zie *palang.*

MALAR bij voortduring, gedurig, steeds; *ajer malar doewa dĕpa,* het water is steeds twee vadem diep.

MALAS (*malĕs*) lui, traag, vadsig, loom, lusteloos; *pĕmalas,* luiaard.

MALIGEI vorstelijk verblijf, paleis.

MALING (Jav.) dief; *pintoe maling,* dievepoortje, achterdeur voor de vrouwen. Zie *pentjoeri* bij *tjoeri.*

MALOE beschaamd, verlegen; schande; *memaloekĕn,* be-

schaamd maken; *permaloekĕn*, te schande maken; *memběri maloe*, schande aandoen; *kĕna maloe*, schande ondergaan; *memaloeï*, ontzag hebben voor iemand; *saja maloe*, ik ben beschaamd, verlegen; *djangan maloe*, wees niet beschaamd, verlegen; *pĕmaloe*, een verlegen mensch; *kamaloean*, schaamte, schaamdeel.

MALOEM (*mā-loem*) bekend, openbaar; *memaloemkĕn*, iets openbaren, publiceeren.

MAMAH kauwen.

MAMBANG boven komen, drijven.

MAMPIR (Bat. Jav., uitspr. *mampier*) aankomen. Zie *singgah*.

MAMPOE (Bat.) in staat zijn, bemiddeld of vermogend zijn; *tiada mampoe bajar*, niet in staat zijn te betalen; *dia orang mampoe*, hij is een bemiddeld, vermogend man.

MAMPOES (grove uitdr.) dood, gestorven.

MANA wat, welke, wat voor, hoe, waar; *di mana?* waar? *mana dia* of *di mana dia?* waar is hij? *ka mana?* waarheen? *roemah mana?* welk huis? *bila mana?* wanneer? *mana boleh!* hoe kan het! *jang mana*, wie, wat, welke; *jang mana ditoendjoekkĕn*, wie, wat of welke aangewezen wordt; *jang mana hĕndak diboenoeh?* welke moet gedood worden? *di mana-mana*, waar ook; *ka mana-mana*, werwaarts ook; *mana dapat*, hoe is het te verkrijgen (het is immers niet te verkrijgen), hoe is het mogelijk (het is immers niet mogelijk); *mana anak toean?* waar is uw kind? *jang mana anak toean?* welk is uw kind? *anak toean jang mana?* van welken heer is het een kind? *toean datang dari mana?* vanwaar komt u? *bagimana djoega*, hoe het zij; *kau maoe pĕrgi ka mana* (of *di mana*)? waar wilt gij naar toe?

MANDI zich baden; *mandi darah*, over en over bebloed zijn; *ada banjak orang mandi di kali*, er zijn veel

baders in de rivier; *mandikĕn*, iemand baden, bv. een kind; *dia mandikĕn anaknja*, hij baadt zijn kind; *dia soeroeh* N. *mandikĕn anaknja*, hij gelast N. om zijn kind te baden; *dia soeroeh anaknja mandi*, hij gelast zijn kind zich te baden; *permandian*, bad; *permandian ajer panas*, een warm bad; (Jav.) *kris mandi*, een vergiftige kris.

MANDJOER (Bat.) vergiftig, doodelijk van een wapen; *obat mandjoer*, een sterkwerkend geneesmiddel.

MANGAP den mond opengespalkt hebben.

MANGGAR de steel van de jonge vrucht van een palmboom.

MANGKAK uitdijen.

MANGKAT Zie *angkat*.

MANGKOK kom, kop; *semangkok kòpi*, een kop koffie.

MANGSI (Jav. Mad.) inkt = *tinta*.

MANI sperma; *memantjar mani*, zaadschieten; (Bat.) *mani-mani*, kralen.

MANIKAM robijn, edelgesteente; veeltijds verbonden met *retna* (*retna manikam*).

MANIS zoet, zacht, minzaam, vriendelijk, liefelijk, bevallig, aanvallig, innemend; *manisan*, confituren; *pĕmanis*, wat aanvallig doet zijn, bv. kuiltjes in de wangen, een kneveltje; wat iets pikant maakt (van taal of spijzen), wat aan spijzen een haut gout geeft, zooals bv. de *bĕlatjan* of *trasi*, droge visch en dgl., aan Indische spijzen; *moeka manis*, een innemend gelaat; *perkataän manis*, minzame woorden; *goela ini manis*, deze suiker is zoet.

MANOESIA mensch.

MANTJOENG snuitvormig, vooruitstekend, spits toeloopend, kegelvormig; *idoeng mantjoeng*, een spitse neus. Zie *montjong*.

MANTOE schoonzoon, schoondochter.

MANTOEK slaperig. Zie *antoek*.

MANTOK (Bat.) heengaan, stilletjes wegloopen.

MAOE willen (den wil hebben), verlangen, begeeren, beoogen; moeten, moeten geschieden, noodzakelijk zijn; *ta' maoe akoe makan,* ik wil niet eten; *maoe oedjan,* het wil regenen; *itoelah maoenja,* dat moet geschieden (is noodzakelijk), dat is zijn begeeren; *maoekah barang itoe?* wilt gij dat goed hebben? *maoe apa angkau?* wat wilt gij? *maoe kaja,* ik wil rijk zijn.

MAOENG *maoengan,* beschimmeld.

MAPAK feestelijk inhalen.

MARA leed, ongeval, letsel; gewoonlijk verbonden met *bahaja, mara bahaja,* gevaar; *mara* is het tegengestelde van *sĕlamat.*

MARAH (ook *amarah*) toorn, boos.

MARBOT de geestelijke die op de *bĕdoeg* heeft te slaan.

MARIKA lieden; *marika itoe,* die lieden.

MAS Zie *amas.*

MASA tijd; *masa hidoep,* de tijd des levens; toch niet, toch wel niet, immers niet; *masa akoe pĕrgi,* ik zal toch niet weggaan; *masa djadi,* dat zal immers niet gebeuren.

MASAK gaar, rijp; koken; *daging ini soedah masak* (ook *matĕng*), dit vleesch is al gaar; *boewah moeda bĕlom masak* (ook *matĕng*), een jonge vrucht is nog niet rijp; *masak nasi,* rijst koken.

MASAM en *asam,* zuur, zuur zijn; tamarinde.

MASIH nog, steeds; *masih ada,* er is er nog, het is er nog.

MASIN en *asin* zout, zoutachtig, zilt, ziltig.

MASJHOER vermaard, beroemd; *orang masjhoer,* een beroemd persoon.

MASOK en *masoek,* ingaan, binnen gaan, intreden, inkomen, binnen komen; behooren tot iets; *masoklah toean,* ga naar binnen meneer; *masoklah,* kom binnen;

itoe masok bilangan itoe, dat behoort tot dat, of dat wordt daartoe gerekend; *ajam itoe masok bilangan boeroeng*, de kip behoort tot de vogels; *srĕnta dia masok*, zoodra hij binnen komt; *masok moewara,* de haven binnen komen; *oeang jang masok di pĕti,* het geld dat in kas is gekomen; *barang siapa jang masok*, al wie binnen komt.

MATA oog; *bidji mata*, de oogappel; *mata kanan*, rechter oog; *mata kiri,* linker oog; *bermata,* oogen hebben; *mata tadjĕm,* scherpe oogen; *mata manis,* zachte oogen; *mata koetjing,* (katteoogen) de blauwe oogen van den Europeaan; *toetoep mata* (ook *kĕdjam*), de oogen sluiten; *boeka mata* (ook *tjĕlek*), de oogen openen; *mengĕdjap* (ook *berkĕlip*) *mata,* knipoogen; *membĕri mata*, toezien, oppassen; *sepemandangan mata,* zoo ver het oog reikt; *djaoe dari mata djaoe dari hati,* ver van het oog, ver van het hart (uit het oog, uit het hart); *mata ajer,* bron, wel; *mata angin*, windstreek; *mata padoman,* de streek op een kompas; *mata hari,* de zon; *mata benda,* koopwaar; *mata datjing,* de streepjes of sterretjes op een Chineeschen unster; *mata djaring* of *djala,* de mazen van een net; *mata goenting,* de punten van een schaar; *mata kajoe*, een kwast in het hout; *mata kaki,* de enkel van den voet; *mata piso* en *mata kĕris,* het lemmer van een kris of mes; *mata pĕdang,* de snede van een zwaard; *mata panah,* de punt van een pijl; *mata soesoe* (ook *pintil soesoe*), de tepel; *mata oeang* klinkende munt; *mata bĕnang,* de ruimte tusschen twee steken; *mata djaroem,* het oog van een naald; *ajer mata,* tranen; *tjĕrmin mata* (ook *katja mata*), bril; *mata-mata,* politiedienaar.

MATAHARI de zon; *matahari naik* (ook *tĕrbit*), de zon gaat op; *matahari masok,* de zon gaat onder; *tjahaja mata-*

hari, zonneglans; *panas matahari*, zonnegloed; *tĕrang matahari*, zonnelicht, *sinar matahari*, zonnestralen.

MATĔNG (Jav.) Zie *masak*.

MATI dood, overleden, gestorven; *mati angin*, de wind is gaan liggen; *sampé di sana angin mati*, daar aangekomen zijnde was de wind gaan liggen; *kamatian*, een sterfgeval hebben; *kamatian angin*, door windstilte overvallen; *mematikĕn*, dooden; *tertawa-tawa tĕmati-matian*, zich dood lachen; *harga mati*, de naaste prijs; *api* en *lampoe soedah mati*, het vuur, de lamp is uit; *lòtjèng itoe mati*, de klok staat stil.

MATJAM soort, monster, staal; *lain matjam*, van een andere soort.

MATJAN (ook *harimaoe*) tijger; *matjan lorèng*, de gestreepte koningstijger; *matjan toetoel*, de gevlekte tijger.

MAWAR roos (de bloem zoowel als de struik); *pohoon mawar*, rozenstruik; *boenga mawar*, rozebloem, roos; *ajer mawar*, rozenwater.

MÉDAN en *midan*, open plein.

MÉDJA tafel.

MĔDJĔN hardlijvige afgang met bloed tengevolge van aambeien.

MÉGA wolk.

MĔGAR (Jav.) *mĕkar*, zich openen van bloemen; uitzetten en rijzen van meel.

MÈGRÈK (Bat.) niet genoeg kracht bezitten om het een of ander te verrichten, bezwijken onder een last, niet weder kunnen loopen.

MĔKOER te huis hokken, hokvast.

MĔLAINKĔN Zie *lain*.

MĔLANTAS door heen, door en door; *maka ditikamnja melantas*, en hij stak door en door. Zie *lantas*.

MĔLANTJONG Zie *lantjong*.

MĔLAR (Jav.) uitgedijd; zich kunnen uitzetten, uitrekbaar; *melarkĕn*, iets in de lengte uitrekken, bv. gomelastiek. Zie *moeloer*.

MĔLARAT (Bat.) rondzwerven. Zie *larat*.

MĔLATI (ook *mĕlor*, *mĕloer* en *mĕnoer*) de Indische jasmijn.

MĔLÈK (Bat.) de oogen open hebben, wakker zijn.

MĔLĔK treffend, frappant; *roepanja melek bapanja*, hij lijkt sprekend op zijn vader.

MĔLĔKA gespleten, gebarsten; *koelitnja meleka*, zijn huid is gebarsten; *dĕlima meleka*, een gespleten (of gebarsten) granaatappel.

MĔLÈNG onoplettend, nalatig, onverschillig; *meleng matanja melihat segala permainan itoe* (*sebab melihat segala permainan itoe* (*maka*) *matanja djadi meleng*), door het zien van al die spelen, is hij onoplettend geworden, zoodat hij bv. tegen iets aanloopt.

MĔLÈNGKAK *melengkak-melengkok*, het slingeren (laveeren) van iemand.

MĔLÈS (Bat.) een weinig lek, sijpelen, vochtig van vloersteenen en metselwerk, waardoor het water heendringt.

MĔLINGKĔR en *melingkar*, ineen gekronkeld als slangen.

MĔLIT (Bat.) en *pĕlit*, nieuwsgierig, alles haarfijn willen weten, haarfijn ondervragen; *maka pelit ditanjaïnja oleh toean itoe*, en hij werd door dien heer haarfijn ondervraagd; ook vrekachtig, van iemand die van zijn geld niet scheiden kan.

MÈMANG van natuur, natuurlijk, van ouds, van zelf sprekend, uit den aard voortvloeiend; al vast, bij voorbaat; ook juist; wel zeker, dat spreekt van zelf; altijd; *memang bagitoe*, zoo behoort het te zijn, zoo is het altijd; *itoe soedah memangnja bagitoe*, dat is van ouds zoo; *kau misti kĕloear sekarang*, gij moet nu uit dienst gaan, *saja memang ada ingatan minta*

keloear, ik was ook juist van plan om mijn ontslag te vragen; *boléhkah angkau belikĕn akoe médja di lèlang?* kunt gij voor mij een tafel koopen op de vendutie? *boleh toean, saja memang maoe pĕrgi di lèlang,* ja-wel, meneer, ik wil juist naar de vendutie gaan; *tjis loe pègang boentoet babi,* foei, jij hieldt een varken bij den staart; *djoesta!* leugens! *memang,* zeker! *ajam kĕbiri maoe melawan ajam djago, memanglah kalah,* een kapoen wil zich meten met een haan, natuurlijk moet hij 't verliezen; *memang dia sĕlamanja bersendjata,* hij is ook altijd gewapend.

MĔMĔDI (Bat.) spook.

MĔN (Bat.) hoe kan het ook anders! *mengapa kau poekoel anakmoe?* waarom slaat gij uw kind? *men, menangis sadja si,* hoe kan het ook anders, dat huilde zoo.

MĔNANG winnen (een gevecht of spel).

MĔNDADAK onverwachts; *mendadak mati,* onverwachts sterven.

MĔNDAMEI op iets gelijk, evenals iets anders zijn. Zie *damei.*

MĔNDĔKOK (Bat.) zich te slapen leggen; thuis koekeloeren.

MĔNDĔLIK (Bat.) staroogen.

MĔNDJANGAN (Jav.) = *roesa,* hert.

MĔNDOENG betrokken lucht, regenachtig.

MĔNGÈH opgezet van den buik, zoodat de ademhaling belemmerd wordt.

MĔNGĔPI (Bat.) stil thuis blijven, van een zieke.

MÈNGGAT op stok gaan, vluchten.

MĔNGKĔL half rijp, van vruchten.

MĔNGKĔROEK (Bat.) den kop laten hangen, bv. van een haan die overwonnen is.

MÈNGOK (Bat., ook *mèngor*) op zij zittende; scheef, van den mond; *mengok moeloetnja,* hij heeft een scheeven mond.

MĔNIR gruis van gestampte rijstkorrels.

MĔNJAN (Bat) wierook.

MĔNJÉNJÉ Bat.) steeds door vocht afgeven, van een wond.

MĔNTAH rauw, ongekookt, ongaar, onrijp; *daging mentah*, rauw vleesch.

MĔNTAL (van *pĕntal*) ver wegvallen; *terpental*, ver weggevallen.

MĔNTANG (Bat.) terwijl, nu dat; *mentang saja miskin*, nu ik arm ben (wil niemand mij aanzien); *mentang loe kaja loe tra fĕrdoeli goewa*, nu dat je rijk bent neem je geen notitie van mij.

MĔNTÉGA boter.

MÈNTJĔRÈT (Bat.) dunnen afgang hebben. Zie *montjor*.

MĔNTJOERAT gutsen als bloed uit een ader.

MÈNTJOK op een tak zitten, als vogels. Zie *hinggap*.

MÈRAH rood; *merah moeda*, lichtrood; *merah toewa*, donkerrood; *merah menjala*, vuurrood; *merah tĕlor*, de dooier van een ei; *merah-merahan*, roodachtig.

MĔRAK *boeroeng merak*, de pauw.

MĔRANG (Bat.) stroo, stoppels van rijsthalmen; *ajer merang*, aftreksel van gebrande *merang*, waarmede men het hoofd wascht.

MĔRAPATI duif. Ook *boeroeng dara*.

MĔRBAK zich alom verspreidend, van den reuk van iets.

MĔRDIKA vrij; *orang merdika*, een vrij man (niet gebonden door slavernij of andere verhouding).

MĔRDOE zacht, liefelijk van geluid.

MĔRĔM de oogen luiken of sluiten.

MĔRĔNGOET (Bat.) en *mĕrèngat*, zuur zien; *moeka merengoet*, een zuur gezicht.

MĔRÈS (Bat.) een korenmaat afstrijken, gelijk strijken.

MĔRIAM kanon

MĔRIANG koortsachtig zijn.

MĔRIAP (Bat.) het haar los laten hangen.

MĔRITJA en *lada*, peper.

MĔROSOT (Bat.) uitglijden. Zie *rosot*.

MĔRTJA en *moertja*, in zwijm, in onmacht.

MĔRTJOE het hoogste gedeelte, top, kruin (van bergen, gebouwen, het hoofd en dgl.), toren, uitkijk.

MĔRTJON (Bat.) voetzoeker, klapper.

MĔRTOEWA schoonouders.

MÈSAN (Bat.) grafpaaltjes.

MÈSĔM (Bat.) glimlachen.

MĔSIGID (*masdjid*) bedehuis, moskee.

MĔSKI alhoewel, ofschoon, (meestal *meskipoen*).

MĔSOEM (Bat.) vuil van kleeren of van het lichaam.

MĔSTI (Bat.) moeten, verplicht zijn; *mesti ada*, het moet er zijn; *saja mesti poelang*, ik moet naar huis.

MÈWÈK (Bat.) pruilen; *moeloetnja mewek*, den mond vertrekken, van iemand die schreien wil.

MILIR (Bat.) zeewaarts of stroom afwaarts. Het tegengestelde van *moedik*.

MIMIS (Bat.) jachthagels.

MIMPI droom; *bermimpi*, droomen.

MINGGOE eene week; *hari minggoe*, Zondag; *lain minggoe*, de andere week.

MINJAK olie, vet, smeer; *minjak tanah*, petroleum; *minjak ikan*, traan; *minjak babi*, varkensvet.

MINOEM drinken, iets drinken; *minoeman*, drank.

MINTA (*pinta*) verzoeken, vragen, bidden om iets; *minta diri*, afscheid nemen; *minta doa*, een gebed doen; *minta-minta*, bedelen; *permintaän*, verzoek.

MIRAH robijn, karbonkel.

MIRING op zijde liggen, naar de eene zijde overhellen, hellen, neigen, schuin afloopen.

MISAN (Bat.) neef, broers kind; *misanan*, *soedara misanan*, neef, nicht.

MOA *ikan moa*, paling.

MODAL kapitaal, hoofdsom, inleg, fonds.

MODAR dood, gestorven (van dieren).

MOE Zie *kamoe.*

MOEAT *bermoeat,* inhouden, bevatten; van een vaartuig, geladen hebben, aan boord hebben; *memoewatkĕn,* laden; *moewatan,* lading; *bongkar moewatan,* lossen, van de lading.

MOEDA jong, jeugdig, onrijp.

MOEDAH gemakkelijk, licht te doen; *moedah-moedahan,* van lieverlede.

MOEDIK (Bat.) Zie *oedik.* Het tegengestelde van *milir.*

MOEDJOER in dezelfde richting als de weg, dus niet dwars in den weg (*palang*). Zie *boedjoer.* Meêvallen, in tegenstelling van *latjoer,* alles wat mislukt (Bat.).

MOEGA (Jav.) *moega-moega,* bij geluk (bij wenschen); *moega-moega soerat kita sampé kapada toean,* moge deze brief u bereiken.

MOEHOEN (*pohoon*) *memoehoen,* verzoeken; *bermoehoen,* verlof vragen om heen te gaan, afscheid nemen (ook *minta diri*), bedanken; *memoehoenkĕn,* iets verzoeken en ook verlof geven om heen te gaan.

MOEKA aangezicht, gelaat, voorzijde, binnen- of buitenzijde van een vel papier (bladzijde), oppervlakte, bv. van de aarde; *moeka ajer,* de oppervlakte van het water; *ajer moeka,* de uitdrukking van het gelaat; *moeka papan* (ook *moeka tĕbal*), een onbeschaamd gezicht; *moeka djalan,* punt waar meer wegen bij elkander komen; *menanti di moeka djalan,* op zoodanig punt wachten (om bv. iemand niet mis te loopen); *di moeka,* voor; *membĕri moeka,* toegevend jegens iemand zijn; *memboeat moeka,* iemand lekker maken; *moeka médja,* het blad van een tafel; *bermoeka-moeka,* verschillende gezichten aannemen, huichelen.

MOEKAH overspel, echtbreuk; de persoon met wien men overspel drijft.

MOEKIM verblijf houdend, wonend, gevestigd; standvastig,

aanhoudend, immer; inwoner, ingezetene; gezamenlijke inwoners, die verplicht zijn in een bepaalde moskee de vrijdagsgodsdienstoefening (*kolbah*) bij te wonen; vergadering van zoodanige inwoners in de moskee tot den vrijdagsdienst, kerkelijke gemeente, kerspel.

MOELAS (Jav. *moelĕs*) kramp hebben, koliek.

MOELAS oorsprong, aanvang, begin, oorzaak, reden; *moelakĕn, memoelakĕn*, beginnen, aanvangen; *semoela*, van den beginne; *semoela djadi*, vanaf de wording, vanaf de geboorte; *bermoela*, aanvankelijk; *moela-moela*, aanvankelijk; in de eerste plaats, eerstelijk, ten eerste; *permoelaän*, begin; *permoelaän kata*, voorwoord.

MOELIA edel, roemrijk, luisterrijk, verheven, doorluchtig, heerlijk, aanzienlijk, geacht, geëerd; *kamoeliaän*, heerlijkheid, enz.

MOELOED (Bat.) de maand Rabioel-awal (geboortemaand van Mohammad).

MOELOER (Bat.) uitrekbaar, van zijde, garen, gomelastiek, enz. Zie *mĕlar*.

MOELOET mond, muil, bek, snuit; opening; *banjak moeloet*, veel gepraat, veel gebabbel; (Bat.) veel aan bod (op eene vendutie); *moeloet pandjang*, langtong; *moeloet manis*, overredend; *pindjam moeloet*, zich van een voorspraak voorzien; *moeloet mĕriam*, de mond van een kanon.

MOENDAR (Bat.) *moendar-mandir*, heen en weer gaan.

MOENDJOENG (Bat.) *pĕnoeh moendjoeng*, opgehoopt vol.

MOENDOER Zie *oendoer*.

MOENGGAÏN (Bat.) overloopen, van een meisje naar de woning van haren minnaar. Zie *ngĕbĕroek*.

MOENGIL (Bat.) van wat klein en mooi is, dotterig.

MOENGKIR zijne belofte breken, zijne belofte loochenen, meineedig zijn.

MOENTAH overgeven, braken; verschieten van kleur. Zie *loentoer*.

MOENTJĔRAT (Bat.) spatten.

MOENTJI (Bat.) eene kinderlijke benaming voor tante, oudere zuster.

MOENTJOEK (Bat.) kruin, top; de jonge bladeren en uitspruitsels van sommige boomen, zooals van den kokosboom.

MOERAH goedkoop, laag in prijs; overvloedig, menigvuldig; mild, milddadig, goedertieren, barmhartig, grootmoedig, edelmoedig; meegaande, gul, gulhartig; *kamoerahan*, milddadigheid, enz.

MOERAM (van het gelaat) zonder glans, somber; (van den dag) zonder zonneschijn, somber; *moeka moeram*, een somber gezicht.

MOERID leerling.

MOEROENG lusteloos, gemelijk, zwaarmoedig.

MOESANG soort van civetkat.

MOESĔNA (Bat.) vernield, vergaan.

MOESOEH landsvijand; persoonlijke vijand is *sĕtĕroe*.

MOESTAHIL onmogelijk, onbestaanbaar, onwaarschijnlijk, ongerijmd; wordt vaak gebruikt als uitroep om ongeloof, twijfel uit te drukken.

MOESTARDI (Bat.) mosterd.

MOESTIKA steen in levende wezens, vruchten en planten groeiende; *moestika mĕlati*, een *moestika* in de melati-bloem.

MOETIARA parel.

MOEWARA haven, riviermonding.

MÒGÒK (Bat.) niet vooruit willen, als paarden die af zijn.

MOJANG overgrootouders.

MOLÈK fraai, mooi, sierlijk, bevallig.

MOLÈR (Bat.) er eene bijzit op nahouden, zulk eene vrouw zelf.

MÒLÒR (Bat.) grove uitdrukking voor slapen; slaperig van aard.

MOMÒ (Bat.) spook om kinderen meê te verschrikken.

MONDOK Zie *pondok*.

MONJÈT (Bat.) aap; *roemah monjet*, schildwachthuisje.

MONTJONG snuitvormig, vooruitstekend, spits toeloopend, kegelvormig. Zie *mantjoeng.*

MONTJOR (Bat.) loslijvig zijn, dun afgaan. Zie *mèntjĕrèt.*

MONTOK poezelig, mollig. Zie *dènok.*

MONTOR (Bat.) *sakit montor*, een ziekte die veel op schurft (*korèng*) gelijkt.

MORONG eene soort van pot met een of twee handvatsels.

MOSA (Bat.) slavin.

MOTA *kain mota*, zeildoek.

N.

NA uitroep; (Bat.) *na apa goewa kata*; nu! wat heb ik gezegd?

NACHODA en *nakoda* (Bat. *djoeragan*), gezagvoerder van een vaartuig.

NADI polsader, pols.

NADJIS onrein, vuil, morsig; drek.

NAFAS (*napas*) ademhaling, adem; *menafas*, ademhalen; *bernafas*, adem hebben.

NAFSOE (*napsoe*) lust, begeerte; *hawa nafsoe*, hartstocht; *dia tiada taoe menahan nafsoenja*, hij weet zijne lusten niet te bedwingen.

NAGA draak.

NAH uitroep; *nah! ambil*, daar, neem (het)!

NAIK naar boven gaan, rijzen, klimmen; *menaiki*, beklimmen; *menaiki tangga, goenoeng*, een ladder, een berg beklimmen; *naik pangkat*, in rang stijgen; *naik koeda*, te paard stijgen; *naik harga*, in prijs stijgen; *naik darat*, aan wal komen; *naik toeroen*, op en af.

NAKAL stout, moedwillig, balddadig, ondeugend.

NAMA naam, benaming; *bernama*, een naam hebben, genaamd

zijn; *saorang bernama Sidin*, iemand Sidin genaamd; *menamaï*, een naam geven aan iets; *dia namaï anaknja Katjoeng*, hij noemt zijn kind *Katjoeng*; *dia namakĕn Katjoeng anaknja*, aan zijn kind gaf hij den naam van *Katjoeng; ternama*, beroemd, befaamd zijn; *senama*, van denzelfden naam.

NAMPAK Zie *tampak*.

NAMPIN Zie *tampin*.

NANAH etter; *bisoel mengangkoet nanah*, de bloedzweer vult zich met etter.

NANAS ananas.

NANDJAK Zie *tandjak*.

NANTI *menanti*, wachten; *nantilah doeloe di sini*, wacht hier eerst; *bernanti*, wachtende zijn, opwachten; *menantikĕn*, doen wachten.

NAOENG lommer, bescherming; *bernaoeng*, lommer hebben, zich ergens ophouden, bv. in de schaduw van een boom.

NARAKA de hel.

NARATJA balans, weegschaal; *daoen naratja*, de schalen van een balans. Zie *timbangan*.

NASI gekookte rijst.

NATAR effen, gelijk, effen grond. Zie *latar*.

NĔGĔRI (ook *nĕgara*) stad, plaats, hoofdplaats, land.

NÈNÈ grootmoeder, oude vrouw.

NGAJOEB beschaduwen, beschermen, beschutten.

NGAKAK (Bat.) schateren van lachen.

NGANGA gapen, openstaan; *menganga moeloetnja*, zijn mond staat open.

NGANGOET suffen, als oude lieden; mijmeren.

NGATJĔNG (Bat.) *mengatjeng*, in erectie komen van de mannelijke roede.

NGĔBĔROEK (Bat.) overloopen, van een minnaar naar het huis der beminde. Zie *moenggaïn*.

NGĚBOEL (Bat) *mengeboel,* veel praats hebben, zwetsen; *penge-boel,* bluffer, grootspreker, zwetser; rooken.

NGĚDĚN (Bat.) *mengeden,* persen, drukken bij ontlasting. Zie *ĕdĕn.*

NGĚRĚS (Bat.) zanderig, stofferig op het gevoel.

NGĚRI ijzen, bv. bij het zien van een groote diepte of van een groote wonde, bij het naderen van eenig gevaar, bv. op 't gezicht van een tijger.

NGĚRIAP wemelen, krielen, krioelen.

NGÈT NGOT (Bat.) harmonica, accordeon.

NGÈTAN (Bat.) naar het Oosten; (Jav.) *wètan.*

NGIBING (Bat.) *mengibing,* dansen met een publieke dansmeid (*djogèt*). Zie *ĕmbèng.*

NGILĚR (Bat.) *mengiler,* watertanden.

NGILOE (van de tanden) eggig.

NGOET-NGOET leuteren, talmen, sammelen.

NGOELON (Bat.) naar het Westen; (Jav.) *koelon.*

NIAGA en *perniagaän,* handel, koophandel; *meniaga,* handel drijven; *berniaga,* handel drijvend; *soedagar jang berniaga di Mangkasar,* kooplieden die te Makassar handel drijven; *barang perniagaän,* koopwaren. Zie *dagang.*

NIAT bedoeling, voornemen, wensch; *maka dapatlah niatnja,* en zijn wensch werd vervuld.

NIKAH huwen, trouwen (van een vrouw); van een vrouw, het getrouwd zijn; bijslaap, echt, huwelijk. Zie *kawin.*

NILA indigo.

NISTJAJA zekerlijk, zonder twijfel.

NJA achtervoegsel van het bezittelijk voornaamwoord voor den 3den persoon; *anaknja,* zijn of haar kind.

NJADAR van den slaap, vast, diep, gezond; *njadar tidoernja,* vast is zijn slaap. Zie *lĕlap.*

NJAI huishoudster van een Europeaan.

NJALA vlam; *menjala,* vlammen, branden met een vlam, ontvlammen.

NJALI (Bat.) de gal.

NJAMAN lekker, aangenaam, smakelijk; gezond, gezondheid; *njaman toeboeh itoe terlebih baik dari pada kakajaän*, gezondheid (een gezond lichaam) is beter dan schatten.

NJAMOEK mug, muskiet.

NJANGKĔT (Bat.) kleverig zijn, kleven, bv. van iets dat pas geverfd is of van suiker of van gom. Zie *bĕlèngkèt* en *bĕnjèk*.

NJANJA (Bat.) *menjanja*, iets bakken zonder olie.

NJANJI zang, gezang, zangstuk; *menjanji*, zingen.

NJARING (van een geluid) helder, luid, duidelijk.

NJATA klaar, blijkbaar, duidelijk, bekend; *kanjataän*, duidelijkheid; *itoe soedah sampé njata*, dat is reeds voldoende gebleken.

NJAWA ziel, leven, adem. Zie *djiwa*.

NJĔLAP (Bat.) walgelijk zoet

NJIOER en *kĕlapa*, kokosnoot.

NJIROE en *niroe*, rijstwan.

NJOLNJOL (Bat.) klappen, snappen, kwaadspreken, wawelen.

NJONJAH getrouwde vrouw van een Chinees of een Europeaan.

NODA (Bat.) vlek, smet.

NOERI naam van een soort van papegaai.

NÒNAH ongehuwde dochter van een Chinees of een Europeaan.

NONGKRONG (Bat.) = *djongkok*.

NONO de vrouwelijke schaamdeelen, voorn. van jonge meisjes.

NONTON (Bat.) Zie *tonton*.

O.

OBAH *mengobah, mengobahkĕn*, anders maken, veranderen; *berobah*, anders worden, veranderen; *roepanja berobah*, zijn voorkomen verandert; *sinar matahari mengobah-*

kěn warna, de zonnestralen veranderen de kleuren; *soedah berobah ingatannja*, hij is van gedachten veranderd; *berobah djadi ajer*, in water veranderd; *terobah* (ook *soedah berobah*), veranderd; *pengobahan*, verandering.

OBAR (Soend.) en *oebar*, geneesmiddel.

OBAT (ook *pěnawar*) middel om iets te weeg te brengen; geneesmiddel; toovermiddel; tegenmiddel, tegengif; *mengobat*, met *obat* behandelen; *obat bědil*, buskruit; *obat goena* (ook *goena-goena*), toovermiddel, middel om liefde te verwekken; *obatan*, geneesmiddelen *pengobat* (ook *thabib* en *doekoen*), geneesheer, toovenaar; *mengobati*, geneesmiddelen toedienen, voorschrijven; *berobat* (ook *makan, minoem, paké obat*), geneesmiddelen gebruiken; *orang sakit misti berobat*, een zieke moet geneesmiddelen gebruiken; *dia tiada maoe paké obat*, hij wil geen geneesmiddelen gebruiken; *obat minoem* (ook *djědjamoe*), drankje; *obat gòsòk*, wrijfmiddel; *daoen obat*, geneeskruid; *pengetahoean obat*, geneeskunde.

OBONG (Jav.) branden met een vlammend vuur, bv. met een fakkel een hoop droge bladeren.

OBOR fakkel, toorts, flambouw.

OBROL (Bat.) *mengobrol*, zwetsen, snoeven, veel praten, babbelen; *toekang obrol*, iemand die veel praats heeft, snoever.

OEANG en *wang*, geld, munt, vermogen; *oeang ajapan*, soldij, onderstandgeld; *oeang bělandja*, geld voor dagelijksche uitgaven, tractement; *oeang boeta*, blind geld, d. i. geld dat men iemand geeft zonder dat er iets voor gedaan wordt, nonactiviteitstractement; *oeang djasa*, geld van verdienste, pensioen; *oeang sirih*, een fooitje; *oeang palsoe*, valsch geld; *oeang toenei*, kontant geld; *oeang soeap*, geld om iemand om te koopen.

OEAP damp, wasem, stoom; *mengoeap,* aan heeten damp blootstellen, d. i. in of boven heeten damp koken; *oewapan,* wat op die wijze gekookt is; geeuwen, gapen; *dia mengoeap sadja,* hij geeuwt altijd.

OEAR *mengoear-ngoear,* een bevel of verbod afkondigen, publiceeren.

OEÈK het maken van een geluid als dat van iemand die braakt; van kleine kinderen, het janken door den neus; *anak itoe mengapa dia oeak oeèk sadja,* waarom of dat kind altijd jankt!

OEBAN grijs van het haar; *dia djadi oeban,* hij wordt grijs; *dia soedah oeban,* hij is al grijs.

OEBAR *mengoebar,* open rollen, van opgerolde dingen, bv. een zeil.

OEBĔNG (Jav.) omtrek, omloop, kring, rondte; *mengoebeng,* in de rondte draaien, omloopen; een boom die geveld moet worden inkepen (ringen).

OEBĔR (Bat.) jagen, vervolgen, terugdrijven; *dioeber,* vervolgd, teruggedreven; *oeber ajam,* een kip naloopen, opjagen, vervolgen. Zie *oedak.*

OEBI algemeene benaming der planten, die meelachtige aardvruchten dragen; *oebi kĕntang* (ook *kĕntang* alleen), aardappel.

OEBIN (spr. *oebien*) vloersteen, vloertegel.

OEBOENG Zie *hoeboeng.*

OEDAK (Bat.) *mengoedak,* naloopen, nazetten.

OEDANG Zie *hoedang.*

OEDARA de lucht, atmosfeer = *langit.*

OEDIK (Bat.) bovenloop eener rivier, de daar gelegen landstreken, de bovenlanden; *moedik,* een rivier opvaren, zich naar de bovenlanden begeven.

OEDJA *mengoedja,* twee vechthanen tegen elkaâr aanhitsen.

OEDJAH proef, bewijs; *mengoedjah,* door bewijzen overtuigen. Zie *oedji.*

OEDJAN Zie *hoedjan.*

OEDJAR *mengoedjar,* spreken, zeggen (deftig, bv. van profeten en andere voorname personen).

OEDJI *mengoedji,* toetsen; *batoe oedji,* toetssteen. Zie *oedjah.*

OEDJOENG Zie *hoedjoeng.*

OEDOET sigarette, gemaakt van tabak in droge nipa- of arènblad, zgn. strootje; *mengoedoet,* rooken; *pengoedoet,* rooker.

OEGOET *mengoegoet,* bang maken met woorden of wapens, inz. tot het doen of laten van iets; *pengoegoet,* bangmaker; *pengoegoetan,* bangmaking; *dia oegoet-oegoet sadja,* hij maakt maar bang.

OEKIR en *oekiran,* ingriffeling, insnijding, uitsnijding, uitbeiteling, snijwerk, graveersel; *mengoekir,* ingriffelen, insnijden, uitsnijden, uitbeitelen, graveeren; *dioekir,* uitgesneden, enz; *pengoekir,* graveur.

OEKOEM Zie *hoekoem.*

OEKOEP wierook, reukwerk; *mengoekoep,* met wierook berooken; *beroekoep,* zich met wierook berooken; *oekoepan* (en *pengoekoepan*), wierookvat.

OEKOER *mengoekoer,* met een lengtemaat meten; *ilmoe oekoer,* meetkunde; *oekoeran,* meting, lengtemaat, wat met een lengtemaat gemeten is.

OELANG *mengoelang,* meer dan eens naar dezelfde plaats gaan; herhaaldelijk hetzelfde doen; *mengoelang aling,* bij herhaling heen en weder gaan; *djangan beroelang-oelang kata „tetapi",* spreek niet gedurig met „maars".

OELAP (Bat.) *oelap-oelapin,* wenken, met de hand roepen.

OELAR slang; *oelar berbisa,* een vergiftige slang.

OELAS bekleedsel, omkleedsel, sloop; *mengoelas,* bekleeden, omkleeden.

OELAT en *hoelat,* worm, made; *oelat boeloe,* rups; *beroelat,* wormstekig; (Bat.) vlechten van matwerk van klapperbladeren en dgl.; *oelat bamboe, oelat tikar, oelat rotan.*

OELÉ (Bat.) *mengoelé*, omroeren, ronddraaien (als kokende rijst in een ketel), zachtjes omroeren.

OELĔK (Bat.) (*oelĕg*) *mengoelek*, iets hards wrijvende fijn maken, bv. de rijst voor een klein kind; *pengoelek*, die dat werk verricht, het wrijfgereedschap; *nasi oelekan*, de aldus fijn gewreven rijst.

OELĔS (Bat.) sprei, beddelaken; *dia oeleskĕn kain mèrah tempat tidoernja*, hij gebruikt een rood kleed tot beddelaken.

OELĔT (Bat.) moeilijk te breken, taai, bv. van hout, 't tegengestelde van *gĕtas* (broos).

OELI kneedsel, bv. van deeg, was, leem; *mengoeli*, kneden; *oelian*, wat gekneed is; *pengoeli*, wie kneedt.

OELIR schroefdraad, kurketrekker.

OELIT *mengoelit*, liefkoozen, door liefkoozingen tot bedaren of in slaap brengen, sussen; *pengoelit*, wie liefkoost, wiens gewoonte het is te liefkoozen; *pengoelitan*, liefkoozing.

OELOE Zie *hoeloe*.

OELOEN *oeloen-oeloen*, wimpel.

OELOER Zie *hoeloer*.

OEMBALAN (Bat.) passageloon op een schip, dat bv. door een Mekka-ganger betaald wordt.

OEMBAN en *hoemban*, slinger; *mengoemban*, werpen, gooien, voortslingeren, wegslingeren.

OEMBARA luchtruim, omgeving; *mengoembara*, rondzwerven.

OEMBAS het zich snel en onverwijld van een plaats verwijderen, zooals een paard bij een wedren; *mengoembaskĕn*, wegjagen.

OEMBI (van dingen die in iets anders vastzitten of ingestoken zijn), dat gedeelte 't welk in het andere lichaam vastzit of ingestoken is; van een paal: het gedeelte dat in den grond zit; van een tand: de wortel; van gewassen: de penwortel, de knol, de

bol; van gewassen die veel dunne en korte wortels hebben, zooals de pisang en dgl.: de bolvormige verzameling van die wortels.

OEMBING (of *tanggok oembing*) schepnet; *mengoembing*, met zulk een net visschen.

OEMBOEL (Jav.) *oemboel-oemboel*, vleugeltje, vaantje, legervaandel.

OEMBOET het hart in de kroon der palmboomen, palmiet.

OEMOER en *hoemoer*, ouderdom, leeftijd; *oemoernja satoe taoen*, hij is een jaar oud; *oemoer pandjang*, een lang leven; *oemoer pèndèk*, een kortstondig leven; *saoemoer hidoep*, levenslang; *saoemoer hidoepkoe*, zoo lang ik leef.

OEMPAK (Bat.) (ook *tatakan tiang*) neut, voetstuk.

OEMPAN aas, lokaas, voeder (voorn. voor beesten die men onderhoudt); *tělor oempan*, ei dat men in het nest laat.

OEMPAT *mengoempat*, kwaad van iemand spreken, ofschoon het de waarheid is; met een vriendelijk voorkomen iemand uithooren en dan aanbrengen, achter den rug belasteren; *oempoetan*, kwaadspreking, achterklap; *pengoempat*, kwaadspreker; *pengoempatan*, kwaadspreking.

OEMPĚT *mengoempet*, verbergen, geheim houden; *mengoempetkĕn barang orang*, andermans goed verbergen, verstoppen.

OEMPIL *mengoempil*, voortbewegen door middel van een lossen hefboom, bv. een spaak; roeien met een pagaai, waarbij deze op het vaartuig rust, de roeier den hefboom van zich afstoot en het blad niet uit het water licht maar in het water scherp draait en zoo weder naar boven brengt (pagaaien, wrikken).

OEMPLĚK (Bat.) *oemplek-oemplekin*, en *toemplekin*, opstapelen,

ophoogen; *toemplek*, hoop, stapel; *satoemplek*, één hoop, één stapel.

OENAP *mengoenap*, alleen gaan, onverzeld.

OENDAK en *hoendak*, *mengoendak* (van een vaartuig) niet van de plaats komen, ofschoon in beweging niet vorderen, dobberen.

OENDANG *mengoendang*, roepen, ontbieden, uitnoodigen; *oendang-oendang*, wetten, bevelen van hooger hand, verzameling van wetten, reglement (*soerat oendang-oendang*).

OENDI lot, kans; *boewah oendi*, dobbelsteen; *memboeang oendi*, met dobbelsteenen gooien; *toekang main oendi*, een dobbelaar.

OENDJOEK *mengoendjoek*, aangeven, aanreiken, overreiken, overhandigen, toereiken; *mengoendjoekkĕn soerat*, een brief overhandigen; *pengoendjoek*, aangever, enz.

OENDJOENG *mengoendjoeng*, iemand verheffen door hem met belangstelling en uit hoffelijkheid te bezoeken; *mengoendjoengi*, iemand den voet of de knie kussen als blijk van eerbied.

OENDOER en *moendoer*, *mengoendoer*, achteruitgaan, teruggaan, aftrekken, heengaan, deinzen, wijken; *oendoerkĕn*, *moendoerkĕn*, doen wijken, enz.; *djangan moendoer*, wijk niet; *dia ta' maoe moendoer*, hij wil niet wijken.

OENGAP *mengoengap*, ademhalen, daarbij den mond open en dicht makende zooals na eene vermoeienis of van een stervende.

OENGGAL (Soend.) Zie *tiap-tiap*.

OENGGOEL *oenggoel-oenggoel*, bos haar die aan een vlag of piek wordt gebonden.

OENGKAP (ook *roengkap*) het zich in woorden uitdrukken; *oengkapan*, woorden waarmede men zich uitdrukt.

OENGKĔL oplichten met een spaak of hefboom. Zie *oengkit*.

OENGKIT *mengoengkit*, eventjes met een spaak oplichten door den hefboom naar boven te brengen. Zie *oengkĕl.*

OENGKOEL (Bat) *oengkoelin*, te woord staan; een kind dat lastig is tevreden stellen; (Jav.) boven iets uitsteken.

OENGKOET (Bat) *oengkoet-oengkoet*, uit gebrek aan krachten krom, gebrekkig loopen (van ouderdom); *dia soedah oengkoet oengkoet*, hij loopt reeds strompelende.

OENGOE paars, bruinrood.

OENOES Zie *hoenoes.*

OENOET spoor, zichtbaar teeken bij de beweging van een lichaam achtergelaten; *mengoenoet*, het spoor van iets volgen, nauwkeurig nagaan, met volharding najagen, bv. een ambt, met verlangen trachten te erlangen.

OENTAL balletje van een weeke zelfstandigheid, pil; (Bat.) *mengoental*, inslikken; *mengoental tĕlor*, een ei inslikken.

OENTIL *mengoentil* (van kleine voorwerpen die los naar beneden hangen, zooals bv. breloques), slingeren, bengelen, beieren; *mengoental-ngantil* (van vele kleine voorwerpen in alle richtingen), slingeren; *oental-oentil*, betaling bij kleine gedeelten.

OENTING *mengoenting*, in eene rechte lijn of effen vlakte brengen (van twee of meer voorwerpen), richten, bv. een kanon; waterpassen; op den mik nemen, mikken op iets; *tiada dioenting tiang roemah itoe, maka intjang-intjoet kalihatannja*, de stijlen van dat huis zijn niet gericht, daarom ziet het er krom en scheef uit; *oentingan*, wat in een rechte lijn gebracht is of moet worden; *pengoenting*, waterpasser; *peroentingan*, waterpassing; *oenting-oenting*, richtwerktuig in 't algemeen, lood der timmerlieden, schietlood, waterpas, vizier op een vuurwapen (anders ook *pĕdjĕra*), vizierkorrel op een vuurwapen.

OENTJANG reiszak, reistasch, necessaire.

OENTJOEWI Chineesche tabakspijp.

OENTOEK deel, part, aandeel; wat voor iets dient, bestemd is, bv. *oentoek makan bèsok*, om morgen gegeten te worden.

OENTOENG lot, noodlot, kans, fortuin, geluk, baat, voordeel, winst; *oentoeng baik*, voorspoed; *oentoeng djahat* of *oentoeng malang*, tegenspoed; *mengoentoengkĕn*, bescheren; *dioentoengkĕn Allah*, moge het door God beschoren worden; *mengoentoengi*, bevoordeelen; *oentoeng-oentoeng* (bij eene gebeurtenis in de toekomst), in een gelukkig geval; *oentoeng-oentoengan*, het er op wagen; *tiada ada oentoeng satoe apa*, er is geen voordeel bij te behalen.

OEPAH loon voor een dienst, werkloon; *mengoepah*, loon geven aan iemand, loonen; *mengambil oepah*, tegen loon werken; *orang oepahan*, huurvolk, huurling; *oepah toelis*, schrijfloon; *oepah tjitak*, drukloon.

OEPAJA middel; *daja dan oepaja* (ook *daja-oepaja*), allerlei hulpmiddelen, redmiddelen, uitvluchten; *mengoepajakĕn*, middelen aanwenden; *soedah habis segala daja oepaja*, alle middelen zijn uitgeput.

OEPAK aanstoken, aanblazen, aanmanen, aansporen, opstoken, stoken; *oepak api*, het vuur stoken, brandstichten; *pengoepak*, aanstoker; *pengoepakan*, aanstoking.

OEPAMA gelijk, het gelijk zijn, verhouding van gelijkheid of gelijkenis, gelijkenis (parabel), gelijk als, bij vergelijking, bij voorbeeld, gesteld; *mengoepamaï* of *mengoepamakĕn*, bij iets vergelijken, gelijkstellen; *peroepamaän*, vergelijking, gelijkstelling, behandeling naar verhouding, spreekwoord (ook *kata oepama* en *perbahasa*).

OEPAS plantenvergif; (*ôpas*), oppasser. Zie *bisa*.

OEPATJARA kroonsieraden; eerbewijs, dienstbetoon; praal, pracht.

OEPĔTI schatting, verplichte opbrengst.

OEPIH de taaie bladscheede van de pinang- en niboeng-palmen, dienende om iets in te wikkelen.

OERA *teroera oera*, wijd en zijd verspreid.

OERAK *moerak* en *ngoerak*, vervellen, vervederen (ruien).

OERANGAS (Bat.) en *rangas*, (Jav.) *wĕrangas*, soort van kleine witte mieren in het hout.

OERAS *mengoeras*, water sprenkelen op den grond, een weinig vochtig maken.

OERAT ader, pees, zenuw, vezel, draad, rib (van een blad); *kajoe itoe aloes oeratnja*, dat hout is fijn van draad; *bĕnang tiga oerat* (en *rangkap tiga*) drie draden garen; *oerat nadi*, polsader; *oerat pemboenoeh*, hals- of keelader.

OEREI los (niet verbonden), ontbonden (van een strik of knoop), los (van een zeil), opengedraaid (van een touw); *mengoerei*, los maken, slaken, ontbinden, openen, oplossen (ook van eene moeilijkheid); duidelijk voordragen; los worden, losgaan; *ramboet teroerei-oerei*, loshangend haar.

OERING *oering-oering*, in den baard praten, in zich zelven pruttelen, knorren, wrokken, grommen; (Bat.) *oering-oeringan*, boos zijn, (Jav.) *moering-moering*.

OERITA = *bĕrita*.

OEROEK en *oeroeg*, gelijken grond maken door aanaarding; *mengoeroek*, ophoogen met aarde.

OEROELIS zandlooper.

OEROENG (Jav.) niet geschieden, niet doorgaan; *mengoeroengkĕn*, verijdelen; *dia oeroeng datang*, het gaat niet door, dat hij komt.

OEROES *mengoeroes*, behartigen, nagaan, in orde houden; *oeroesan*, wat tot iemands bemoeienis behoort; *itoe*

boekan oeroesannja, dat behoort niet tot zijne bemoeienis; *mengoeroeskĕn perkara*, een zaak behandelen, beredderen; *dia tida taoe oeroes satoe apa*, hij weet niets te behandelen.

OEROET *mengoeroet*, met de handen drukken, over iets strijken.

OEROETAN (ook *sosis*) worst, saucijs.

OESAH alleen gebruikt met *tiada, tidak, tida* en *ta'* (niet); *tiada oesah*, enz., het hoeft niet.

OESAHA vlijt, arbeid; *beroesaha*, arbeiden, vlijtig zijn; *mengoesahakĕn diri*, zich beijveren; *mengoesaha*, arbeiden; *pengoesaha*, bearbeider; *peroesahaän*, arbeid, moeite, inspanning; *pengoesahaän*, bearbeiding, bewerking, nijverheid (industrie).

OESAM uitgeperste kokosnoot.

OESAP *mengoesap*, iemand behandelen om de levensgeesten te herstellen, streelen met de hand; *seraja mengoesap kapala anaknja ia boedjoek dia dengan perkataän manis*, het hoofd van haar kind streelende, sprak zij het met zoete woordjes toe.

OESAR vuur maken door wrijving van twee stukken hout op elkander; *pengoesar*, het stuk hout dat tusschen de handen heen en weer gedraaid wordt.

OESĔR *oeser-oeseran*, het middelpunt van een draaikolk, iets dat er op gelijkt, zooals de kruin van het hoofd.

OESIJA leeftijd, ouderdom, vervaltijd.

OESIK *mengoesik*, plagen; *pengoesik*, plager; *pengoesikan*, plaging; *dia soeka mengoesik orang*, hij houdt ervan iemand te plagen.

OESIR *mengoesir*, verjagen, verdrijven, achterna zetten, vervolgen, trachten te bereiken; *mengoesir nĕgĕri* (of *ka nĕgri*), de stad trachten te bereiken; *dia soedah oesir saja*, hij heeft mij weggejaagd.

OESOED *mengoesoed*, voelen, tasten (in 't donker of als een

blinde); *orang boeta berdjalan mengoesoed*, een blinde loopt tastende.

OESOENG *mengoesoeng*, op de schouders dragen of in een draagstelling (waarin de last zich boven de steunpunten bevindt); *oesoengan*, draagstelling, draagtoestel, draagkoets, berrie, lijkbaar. Zie *tandoe.*

OESOES (ook *oetjoes*) darmen.

OETAK en *otak*, de hersenen, het brein.

OETAMA uitmuntendst, aanzienlijkst, eerst, best, voortreffelijkst, grootst, hoogst, hoogste graad van uitmuntendheid; *oetama dari pada segala pĕkĕrdjaän*, het voortreffelijkste van alle werken; *mas oetama*, het beste, d. i. zuiver goud.

OETAN Zie *hoetan.*

OETANG Zie *hoetang.*

OETARA het noorden; *oetara tĕpat*, het rechte noorden; *oetara barat laoet*, noord-noordwest; *oetara timor laoet*, noord-noordoost.

OETAS snoer, lijn, koord.

OETJA (Bat.) *mengoetja*, op iemand of iets anders aanhitsen, bv. een hond.

OETJAP *mengoetjap*, spreken, zeggen, opzeggen (gebeden); *mengoetjap sjoekoer*, dank zeggen; *pengoetjap*, wie spreekt, enz.; spraak (vermogen om te spreken).

OETOE gaaf, ongeschonden.

OETOES *mengoetoes*, een gezantschap of een gezant zenden; *oetoesan*, afgezant, afgevaardigde, gezant, gezantschap.

OGA (Bat.) niet willen; *dia oga*, hij wil niet; *dia oga makan*, hij wil niet eten.

OGAH *mengogah*, heen en weder schudden, bv. een paal in den grond om hem los te maken.

OGAM *mengogam*, door het aanwenden van toovermiddelen in extase brengen, in bovennatuurlijke krachten

brengen; *ogaman*, wie in extase gebracht is; *peng-ogam*, wie in extase brengt.

ÒGÈL *ogel-ogel* en *otèl-otèl*, kwispelen, van den staart van een hond; zich heen en weer bewegen, bv. van de tanden onder het eten als ze los zitten; (Soend.) een soort van kluchtspel.

ÒGÒK (Bat. ook *ogog* en *sogok*) met iets, bv. een stok, in een gat steken om een beest te dooden dat er in gekropen is; *sogok*, *sogokin*, een rechter door geschenken omkoopen; *dia soedah makan sogokan*, hij is omgekocht.

OJOD (Bat. Jav.) = *akar*.

ÒJÒT en *odjot*, klimop, wildhout, slingerplant; (Bat.) *ojotin*, iemand iets te drinken of ook wel te eten geven.

OLAH gesteldheid, gelegenheid; *bagitoelah olahnja*, zoo is er de gesteldheid van, zoo is het met de zaak gelegen; *saolah*, alsof.

OLAK en *oelak*, (van vloeistoffen) draaiing, warreling, zijwaartsche afwijking van de eerst aangenomen richting; *mengoelak*, draaien, warrelen; *ombak mengoelak ka laoet*, de golven springen naar zee terug.

OLÉH door, uit, uit kracht van; *oleh karana*, *oleh sĕbab*, omdat, om reden, aangezien; *oleh karana itoe*, om die reden; *soeka hati oleh itoe*, daardoor verblijd *beroleh*, verkrijgen, bekomen, erlangen; *boleh* (een samentrekking van *beroleh*), kunnen, kunnen gedaan krijgen (*dapat*), krijgen, mogen; *apa toean boleh?* wat hebt gij verkregen? *beroleh salamat*, heil of geluk verwerven; *memperoleh*, verkrijgen, bekomen, bereiken, verwerven, behalen; *diperoleh*, verkregen, enz. worden; *perolehan*, verkrijging, enz.; *oleh-olehan*, wat verkregen wordt of is; *saboleh-bolehnja*, zoozeer het maar kan, dringend, bv. iets

verzoeken; *tida boleh*, het kan niet; *saja tida boleh lihat*, ik kan niet zien (door eenig beletsel); (Bat.) *oleh-oleh*, de opbrengst van den oogst, ook gastgeschenken.

OLÈNG rank (van vaartuigen).

OLÈS (Bat.) *olesin*, met den vinger langs iets strijken; *diolesin dĕmpoel*, met stopverf bestreken.

OLOK *mengolok-ngolok*, bluffen; (Bat.) *dia olo-olo*, hij bluft.

OMBAK baar, golf (kleiner dan *gĕloemboeng*); *ombak mĕmĕtjah*, brekers; *ombak memboenga lĕpang*, golven met witte koppen (als de *lĕpang*-bloesem); *ombak galoer*, golven die naar ééne richting gaan; *berombak*, golvende zijn, golven hebben; *berombak papan itoe*, die plank golft; *ombak-ombak*, plooien die naar beneden toe golvend worden, golfachtig behangsel; *berombak-ombakan soetĕra*, met een golvend behangsel van zijde.

OMÈL (Bat.) *ngomel*, *tjomèl*, pruttelen, knorren; *toekang tjomel*, pruttelaar, knorrepot.

OMONG (Bat.) *mengomong*, praten; *dia pasang omong*, hij houdt een praatje.

OMPONG (Bat.) tandeloos.

ONAR (Bat.) en *honar*, guitenstreek, koopje, moeilijkheid, onaangenaamheid; *mengonarin*, iemand in moeilijkheid brengen, hem een koopje geven.

ONÈNG *oneng-oneng*, afstammeling in den 5en graad (kind van een *pioet*); kind in den 1en graad, *anak*; in den 2en graad, *tjoetjoe*; in den 3en graad, *tjitji*; in den 4en graad, *pioet*.

ONGKAK en *lobang ongkak*, kluisgat, opening aan den boeg van een vaartuig, waarin het ankertouw loopt.

ONGKOS onkosten; *berongkos*, onkosten hebbende; *tiada berongkos*, zonder onkosten; *banjak ongkos*, veel onkosten.

ONJOT *mengonjot*, rekken, zooals bv. touw, leder en dgl.; trekken aan iets rekbaars, zooals bv. een zuigend kind aan den tepel van de borst; *onjotan*, waaraan getrokken wordt, bv. de tepel; wat gerekt is.

ONTA en *oenta*, kameel; *boeroeng onta*, struisvogel.

ONTAK (Bat.) *berontak*, opspringen, kapriolen maken.

OPÈN Zie *hopèn*.

OPOR en *oepoer*, gevuld gevogelte; *opor bèbèk*, gevulde eend; *mengoepoer*, tot *oepoer* maken.

ORAK (Bat.) schudden, bv. een boom om er de vruchten van te krijgen, of bladeren die reeds droog zijn; losmaken, losbinden (van lijnwaden), open doen om ze te luchten; *berorak-arik* (van eene menigte voorwerpen), los en in wanorde over eene vlakte verspreid.

ORANG persoon, individu, mensch, lieden, iemand, men; *saorang*, één persoon, alleen, iemand; *dia saorang*, hij alleen; *satoe orang* (juister *orang satoe*), één persoon, één mensch; *orang oetan*, boschmensch; wilde, zekere bekende apensoort (eigenl. *mawas*); *orang besar*, groot persoon, volwassen mensch, aanzienlijke; *orang kaja*, rijkaard; *orang aloes*, schrander mensch, geest; *orang baroe*, nieuweling, baar; *orang banjak*, de menigte, de groote hoop; *banjak orang*, veel menschen; *kata orang*, men zegt; *saorang satoe*, ieder persoon, één; *saorangpoen tiada* (Bat. *satoe orang trada*), niemand; *saorang-orang*, een iegelijk; *roepanja sĕpĕrti orang* (of *kaja orang*), hij ziet er uit als een mensch; *orang-orangan*, beeld, standbeeld, pop, pupil van het oog.

ORAS Zie *horas*.

OTO borstlap van kleine kinderen.

P.

PADA bij, op, aan (*kapada*); (Bat.) drukt een meervoud

uit, bv. *doeïtnja pada habis semoewa,* al zijn duiten zijn op; *tětamoenja soedah pada datěng*, alle gasten zijn reeds gekomen; *orangnja soedah pada pergi*, al zijne bedienden zijn reeds weg.

PADAM niet meer branden, uitgedoofd, uitgebluscht, gestild, tot bedaren gekomen; *memadam,* uitdooven, enz.; *memadamkěn marahnja,* zijne driften stillen; *marahnja tiada dapat dipadamkěn,* zijn drift kan niet gestild worden; *api soedah dipadamkěn,* het vuur is uitgedoofd.

PADAN passend, voegzaam, evenredig.

PADANG vlakte, plein; *padang pandjang,* lange vlakte.

PADAT en *paděl*, ingestuwd, vast ingestopt, vast ingepakt; *memadat*, vast inpakken.

PADĚRI en *padri,* Christelijk geestelijke.

PADI de rijst, te velde en in den bolster.

PADJAK en *padjěk,* landrente, pacht, pachtschat.

PADOEKA met *sěri* verbonden, titel voor vorstelijke personen.

PAGAR en *pagěr* omheining, haag, palisaden; *memagar*, van een omheining voorzien; *dia pagari kebonnja dengan bamboe*, hij omheint zijn tuin met bamboe; *bamboe saja dipagarkěnnja kebonnja*, mijn bamboe gebruikte hij tot omheining van zijn tuin.

PAGI ochtend; *bèsok pagi*, morgen ochtend; *kělěmarèn pagi,* gisteren ochtend; *pagi tadi* en *tadi pagi*, van ochtend; *pagi ini*, heden ochtend; *pagi hari,* 's morgens vroeg.

PAGON gestadig, gedurig.

PAHA dij.

PAHALA verdienste, verdienstelijke handeling.

PAHALAWAN groot, sterk man, held.

PAHAM Zie *faham*.

PAHAT beitel; *memahat,* beitelen.

PAHIT en *pait,* bitter; *rasanja pait,* de smaak is bitter.

PAIS en *pèpès,* visch of vleesch gekruid, in een blad gewikkeld en dan geroost of gekookt; een aldus toebereid gerecht heet *pepesan*; *pepesan ikan,* pepesan van visch; *ikan dipepes,* gepepeste visch.

PAJAH van werk, moeilijk, zwaar; van ziekten, gevaarlijk, doodelijk; van een zieke, gevaarlijk ziek, erg ziek; in moeilijkheden verkeeren, moeilijke toestand; *dia soedah pajah*; hij is er al erg aan toe.

PAJANG zegen om er in volle zee mee te visschen; *memajang,* met een zegen visschen; *praoe majang,* benaming van het vaartuig dat voor zulk een visscherij gebruikt wordt.

PAJOE goede prijs, goede aftrek, aftrek hebbend; *memajoekĕn,* iets aan den man brengen; *dia ta' dapat pajoekĕn barangnja,* hij kan zijne koopwaren niet aan den man brengen, niet kwijt raken. Zie *lakoe.*

PAJOENG zonnescherm, regenscherm; *memajoengi,* een *pajoeng* over iets houden; *daoen pisang dipajoengkĕnnja kapalanja,* een pisangblad hield hij als *pajoeng* boven het hoofd.

PAKAL *memakal,* breeuwen; *dipakal,* gebreeuwd worden; *pemakal,* breeuwer, breeuwsel en werktuig om te breeuwen; *pemakalan,* breeuwing. Zie *madjoem.*

PAKAT en *pĕkat* (*sepekat*) eensgezind; *saja soedah berpakat dengan dia aken memboeat itoe,* ik ben met hem overeengekomen om dat te doen.

PAKÉ *memake,* gebruiken; (dingen die aan het lichaam gedragen worden) dragen, aanhebben, omdoen, zich kleeden; *dia paké badjoe,* hij heeft een baadje aan; *dia pakekĕn anaknja kain,* hij doet zijn kind een kain aan; *ini pakean tida dipake,* dit zijn ongebruikte kleeren; *pakean ini tida dipake,* deze kleeren worden niet gebruikt; *pake topi, sĕpatoe,* een hoed, schoenen dragen.

PAKOE spijker, nagel; *memakoe,* spijkeren.

PAKSA *memaksa,* dwingen, geweld plegen; *dia dipaksa,* hij werd gedwongen; *pemaksa,* geweldenaar, wie dwingt; *kapaksaän,* dwang; *pĕkĕrdjaän paksa,* dwangarbeid.

PALA *boewah pala,* notemuskaat; *pohoon pala,* notemuskaatboom; *boenga pala,* foelie.

PALANG dwars; langwerpig lichaam dwars tegen een ander lichaam bevestigd; *palang* (Bat. *tapal*) *pintoe,* sluitboom voor een deur; *memalang,* sluiten met een *palang; pintoe itoe soedah dipalang* (Bat. *ditapal*), de deur is reeds gesloten (met een *palang*). Zie *malang.*

PALING *memaling,* naar de tegenovergestelde zijde wenden, keeren, draaien, omwenden, afwenden; *berpaling,* zich naar de tegenovergestelde zijde wenden; *berpaling soempah,* zijn eed verzaken; (Bat) *jang paling besar,* de (het) grootste; *jang paling kĕtjil,* de (het) kleinste.

PALIS (Bat) paleis; *palisan,* gedwongen arbeid aan de publieke werken en wegen; *orang palisan,* dwangarbeider; *dia kĕna palisan* of *dia dipalis,* hij is met dwangarbeid gestraft.

PALIT zalf; *memalit,* strijken of vegen van iets, bv. modder, aan iets, bv. het kleed van een ander; *palit bibir,* lippenzalf.

PALOE hamer; *memaloe,* hameren. Zie *martil.*

PALSOE valsch, nagemaakt; *kasaksiän palsoe,* valsche getuigenis; *barang palsoe,* onechte waar.

PAMAN oom, ook gebezigd bij 't aanspreken van onbekende inlanders, nl. den kleinen man.

PAMOER damasceersel; *memamoer* en *mamoer,* damasceeren.

PANAH boog; *memanah,* met den boog schieten; *sapanah djaoeh,* een boogschot ver; *sapanah djaoehnja,* hij (het) is een boogschot ver; *anak panah,* pijl; *memanahkĕn,* den pijl voortdrijven uit den boog, den pijl afschieten.

PANAS heet, warm; (figuurlijk) driftig, oploopend; *měmanaskěn*, heet, warm maken; *panaskěn makanan*, warm het eten op; *panas matahari*, zonnewarmte; *kapanasan*, warm geworden, het warm hebben.

PANASARAN (Bat.) gevoel van teleurstelling en spijt dat men ondervindt, wanneer de uitslag van een streven niet aan de verwachting beantwoordt, en als men daarom hetzelfde ten tweeden male gaat beginnen, dan komt het daar van daan, dat men *panasaran* is.

PANDANG *memandang*, zien naar, aankijken, beschouwen; *dia pandang* (of *pandang kapada*) *saja*, hij ziet naar mij; *pemandangan*, beschouwing, aanschouwing; *haroes dipandang*, bezienswaardig.

PANDÉ bekwaam, bedreven, knap; ambachtsman; *pande toelis*, bekwaam in het schrijven; *kapandean*, bekwaamheid.

PANDITA geleerde in de heilige wetenschap, priester.

PANDJAK zanger, tooneelspeler, acteur, gamelanspeler.

PANDJANG lang; *pandjang boelat*, cylindrisch; *berpandjangan*, in de lengte getrokken; langwijlig; *sepandjang kělèngkèng*, zoolang als een pink; *sepandjang djalan*, zoo lang als de weg, langs den weg; *menangis sepandjang djalan*, huilen langs den weg; *si pandjang*, de lange; *memandjangkěn*, verlengen; *boeat apa berpandjangan tjeritera*? waartoe een langwijlig verhaal?

PANDJAR (Bat.) en *pandjěr*, voorschot, handgeld.

PANDJAT *memandjat*, beklimmen; *pohoon itoe ta'dapat dipandjatnja*, hij kon dien boom niet beklimmen.

PANDJI vlag, banier, vaandel, standaard. Zie *bandéra*.

PANDOMAN kompas.

PANÉH ronde houten bak om gekookte rijst om te roeren en voor het gebruik gereed te maken.

PANGÉRAN titel voor vorstelijke personen.

PANGGAL en *pěnggal*, *memenggal*, doorhakken, doorkappen,

in twee of meer stukken hakken of kappen; *boelan sepenggal,* halve maan.

PANGGANG wat geroost is; *memanggang,* roosten, roosteren, braden aan een spit of speetje; *ajam panggang,* gebraden kip; *pemanggang,* rooster; *sepemanggangan,* hoeveelheid die op eens geroost wordt; *dia pangang ajam,* zij braadt een kip.

PANGGIL *memanggil,* roepen, noemen; *dia panggil si anoe,* hij roept Dinges; *dia dipanggil,* hij (zij) wordt geroepen; *dia disoeroeh toeannja memanggil si anoe,* hij wordt door zijn heer gelast D. te roepen; *dia disoeroeh panggil toeannja,* hij wordt gelast zijn heer te roepen; *jang dipanggil* (of *disĕboel*) *orang mabok itoelah dianja,* dat is het wat men een dronken man noemt.

PANGGOENG stellage, tooneel; *roemah panggoeng,* huis op stijlen boven den grond; (Soend.) overdekte stellages, vanwaar men naar bv. wedrennen ziet.

PANGKAL het tegengestelde van *oedjoeng*; begin, gedeelte dat 't dichtst aan den oorsprong is; het dikst gedeelte van iets; titel van een boek, hoofd van een geschrift; *pangkal mata,* binnenhoek van het oog; *pangkalan,* landingsplaats, havenhoofd, aanlegplaats, steiger, badplaats of waschplaats aan een rivier.

PANGKAT trap, graad, rang; *pangkat djendral,* rang van generaal; *dia berpangkat djendral,* hij heeft den rang van generaal.

PANGKÈNG (Jav. en Soend.) slaapvertrek.

PANGKOE schoot; *memangkoe,* op den schoot dragen; *dia pangkoe anaknja,* zij draagt haar kind op den schoot.

PANGLIMA bestierder, hoofd eener bende, aanvoerder, kommandant van een oorlogs- of rooversvloot bevelhebber eener vloot (heeft echter den *laksamana* boven zich).

PANGOELOE en *panghoeloe,* hoofdpriester. Zie *oeloe.*

PANOE vlekken op de huid.

PANTANG verboden, ontzegd; wat verboden is; zich onthouden, zich matigen, zich menageeren, diëet houden; *dia ta'taoe pantang,* hij weet zich niet te onthouden; *pantangan,* iets waarvan men zich te onthouden heeft.

PANTAS en *pantĕs,* naar behooren; *itoe tiada pantas,* dat is niet zooals 't behoort; *pakean jang pantas,* behoorlijke kleeding; *kalakoean jang tiada pantas,* onbehoorlijk gedrag; knap in voorkomen.

PANTAT dat gedeelte van iets waarmede het op iets anders rust, onderste gedeelte, bodem, achterste; *pantat koeda,* het achterste van een paard; *pantat praoe,* de bodem, het achterste (waar het roer is) van een vaartuig; *pantat djaroem,* het oog eener naald; *pantat koewali,* de bodem van een pan; *dia djatoh di pantatnja,* hij viel op zijn achterste.

PANTÉ strand; *pante laoet,* zeestrand; *sepandjang pante,* langs het strand; *dia berlajar menjoesoer pante,* hij vaart langs de kust.

PANTÈK indringen van puntige lichamen in andere lichamen, zooals bv. een spijker in het hout; *memantek,* een spijker of een pen in 't hout slaan; *panteklah itoe di sini,* sla dat hier vast (met een spijker of een pen); *kĕrtas itoe dipantekkĕn di tiang pintoe,* de brief (het papier) werd aan de deurpost vastgespijkerd.

PANTJA de hand met de uitgestrekte vijf vingers; *pantja lima,* soort van wichelarij waarbij de vijf vingers te pas komen; *pantja logam,* mengsel van vijf metalen; *pantja drija,* de vijf zinnen; *pantja roba,* kentering; *pantja warna,* veelkleurig (mozaïek).

PANTJAK en *pantjĕk,* opzetten, iets boven op een ander ding plaatsen; *pantjeklah pandji itoe (di) atas roemahnja,* plaats die vlag op zijn huis.

PANTJAR *memantjar* (Bat. *mĕntjar*), uitschieten of uitspuiten; *tjajanja* (*tjahajanja*) *memantjar ka atas*, de glans daarvan straalde naar boven; *darahnja memantjar*, zijn bloed spoot met een straal uit; *pantjoeran memantjarkĕn ajer*, de fontein spuit water.

PANTJĔR (Jav.) de penwortel van een boom.

PANTJING (ook *kaïl*) hengel; *memantjing*, hengelen; *pantjing-pantjing*, vorschen, uitvorschen.

PANTJOERAN fontein, dakgoot, waterleiding.

PANTOEN gedicht; *memantoen*, dichten; *berpantoen*, met dichten bezig zijn.

PAOEK alleen in *laoek paoek*. Zie *laoek*.

PAOES *ikan paoes*, walvisch.

PAOET *memaoet*, met kracht aanvatten, met kracht vasthouden, naar zich toe trekken, trekken, halen; *pemaoët*, de trekker van een geweer.

PAPA arm; *kapapaän*, armoede; *orang papa*, een arm mensch; *djadi papa*, arm worden; *memapakĕn*, arm maken.

PAPAK vlak, effen; *roemah papak*, huis met een plat dak; *mapak*, te gemoet reizen; *dia papak toean besar*, hij reist den Gouverneur-Generaal te gemoet; kauwen.

PAPAN plank, deel, bord voor sommige spellen; blad van een tafel; *papan kajoe djati*, eeu djatihouten plank; *moeka papan*, een onbeschaamde; *papan doewa bilah*, twee planken.

PAPAR *memapar*, snijdende dingen, bv. de tanden, door afvijlen glad of plat maken; *giginja dipapar*, zijn tanden zijn afgevijld.

PARA *para-para*, stelling van hout of bamboelatten om er iets op te plaatsen, bv. visch om te drogen de zoogenaamde klimlatten voor klimop.

PARAM (*parĕm*) geneeskundig smeersel.

PARAN (Bat.) *paranin,* naar iemand of iets toegaan.

PARANG kapmes; *memarang,* kappen.

PARAS glad, effen; vlakte van het aangezicht, het aangezicht zelf; *èlok parasnja,* haar gelaat is schoon; *paras jang èlok,* een bekoorlijk gelaat.

PARI *ikan pari,* de rog.

PARIT dreg; *memarit,* dreggen; gracht, vaart; mijn, groeve.

PARO (Bat.) gedeelte; *separo,* een gedeelte, de helft; *separonja* (*separo dari pada itoe*), de helft daarvan.

PAROE *paroe-paroe,* de long, zwemblaas van een visch.

PAROEH de bek van een vogel.

PAROET (Bat. *paroedan*) rasp; *memaroet,* raspen.

PASANG paar, koppel, span; wederga; inzet; vloed, getijde; *memasang,* in werking stellen, samenvoegen; *sepasang koeda, sepasang sepatoe,* een span paarden, een paar schoenen; *pasangannja,* zijn wedergade; *pasang oeang,* geld inzetten; *pasang bendéra,* de vlag hijschen; *pasang lajar,* de zeilen bijzetten; *pasang karèta,* een rijtuig inspannen; *pasang djaring,* netten spannen; *pasang bĕdil,* een geweer afschieten; *pasang koeping,* de ooren spitsen; *pasang lampoe,* een lamp aansteken; *ajer pasang,* het water wast; *pasang soeroet,* springtij; *pasang omong* een gesprek voeren.

PASAR markt.

PASÉBAN huisje in den vorm van een koepel op een aloen-aloen voor de woning van den regent.

PASIAR (Bat) wandelen, toeren.

PASIR zand.

PASISIR = *panté.*

PASOE groote kom, tobbe.

PASOEK (*pasoekan*) bende, korps; *satoe pasoekan bersendjata,* een gewapende bende.

PASOENG blok, gevangenis; *memasoeng*, gevangen zetten, in 't blok sluiten; *orang pasoengan*, gevangene.

PASTI (*pĕsti*) vast, zeker, stellig, gewis.

PATAH doorgebroken, geknakt (van harde voorn. betrekkelijk lange en dunne voorwerpen); *kakinja patah*, zijn been brak (hij brak zijn been). Zie *pĕtjah* en *poeloes*.

PATÈK eene huidziekte, bestaande in kwaadaardige wonden.

PATĔMAJANG (Bat.) *ramboet patemajang*, van nature golvend haar.

PATĔRI soldeersel; *toekang patĕri*, koperslager.

PATIH inlandsch hoofd, in rang volgende op den regent.

PATIK slaaf, knecht, dienaar, onderdaan; aderlaten.

PATIMAN verglaasde aarden pot.

PATING (ook *pantèk*) houten pen, die ergens in geslagen wordt, om er iets aan op te hangen.

PATJAT en *patjèt*, naam van een soort van kleine bloedzuigers.

PATJOL spade; *mematjol*, omspitten.

PATOENG lichamelijk beeld, pop, afgodsbeeld, standbeeld; (Bat.) door verscheidene lieden bijeengebracht geld om iets te ondernemen of te kunnen koopen, bv. een lot in eene loterij.

PATOET behoorlijk, betamelijk, voegzaam, overeenkomstig; *itoe tida patoet sekali*, dat is zeer onbetamelijk. Zie *pantas*.

PATOK *mematok*, van dieren, pikken; van levenlooze voorwerpen, met het bovenste gedeelte nederslaan, zooals bv. de haan van een geweer; *ajam patok tĕmannja*, de kip pikt haar kameraad; *dipatok ajam*, door een kip gepikt.

PĔDA *ikan peda*, ingepekelde visch, de indische hareng.

PĔDAH voorteeken, beteekenis van een droom of gebeurtenis.

PĔDANG zwaard; *pedang loeroes*, degen; *pedang bèngkok*, kromme sabel.

PĔDAS en *pĕdĕs*, prikkelend, bijtend, heet, sterk (van smaak), zooals bv. peper; scherp, bijtend (van gezegden); *perkataän pedas*, een bijtend of scherp woord.

PĔDATI kar.

PÈDÈL (Bat.) plat gedrukt.

PĔDIH bijtend, scherp, bv. van een wond als men er azijn op doet.

PĔGAL en *pĕgĕl*, verstijfd, verdoofd, vermoeid; *saja berdjalan sampé pegal*, ik liep tot moe wordens toe.

PĔGANG (Bat. *pègang*) *memegang*, houden, aanvatten, onder zich hebben, waarnemen; *memegang poewasa* (of ook alleen *memegang*, d. i. houden bij uitnemendheid), de vasten aanvaarden; *memegang bĕdil*, een geweer houden; *memegang tangan*, de handen aanvatten, houden; *memegang djawatan*, een ambt waarnemen; *memegang toko*, *waroeng*, een toko, waroeng houden; *pegangan*, ambt; handvatsel; *dia pegang tangan saja*, hij houdt mijn hand vast.

PĔGAT iemand den weg afsnijden.

PĔGAWÉ ambtenaar.

PĔGĔL (Bat.) vermoeid, moede.

PÉGO (Bat.) onduidelijk van spraak; *dia pego biljaranja*, hij spreekt onduidelijk. Zie *pélo*.

PĔJOT (Bat.) en *pèot*, oud en gerimpeld, van het gelaat.

PĔKĔRTI aard, inborst, karakter.

PĔLAMPANG (Bat.) een tijdelijk opgeslagen atappen feestloods.

PĔLAMPOENG dobber, boei.

PĔLANDOEK dwerghert, grooter dan een *kantjil*.

PĔLANGKI (Bat.) palankijn (*karèta pelangki*).

PĔLÈR het mannelijk geslachtsdeel; *peler itik*, schroef.

PĔLÈSÈT uitglijden; *terpeleset*, uitgegleden; *dia terpeleset djatoh*, hij gleed uit en viel.

PĔLÈT (Bat.) opstroopen.

PĔLĔTJOK en *terpelĕtjok*, verzwikt.

PĔLIHARA (Bat. *pijara*) *memelihara*, hoeden, behoeden, sparen, beveiligen, in dienst houden, grootbrengen, fokken, kweeken; *pijara koeda, bèbèk*, er paarden, eenden op nahouden.

PĔLINTIR (Bat.) en *pintal* wringen, uitwringen, bv. een handdoek; *pelintir tali*, een touw in elkaâr draaien.

PĔLIPIS slaap (gedeelte van het hoofd).

PĔLIT (Bat.) gierig.

PĔLITA (*palita*) pit eener inlandsche lamp, de lamp zelf.

PÉLO (Bat.) gebrekkig spreken, van kinderen, die bv. *rari* in plaats van *lari* zeggen. Zie *pégo*.

PĔLOE impotent.

PĔLOEH zweet. Zie *kĕringĕt*.

PĔLOEPOEH (Bat. *pĕloepoe*) platgeklopte bamboe's voor vloer en zoldering.

PĔLOEROE (Bat. *pèlor*) kogel; *peloeroe mĕriam*, kanonskogel; *peloeroe bĕdil*, geweerkogel; *pengasak peloeroe*, kogelaanzetter; *penoeang peloeroe*, kogelgieter; *tjitakan peloeroe*, kogelvorm; *penjaboet peloeroe*, kogeltrekker; *seroepa peloeroe*, kogelvormig.

PĔLOK *memelok*, omvatten met den arm, omarmen; *memelok toeboeh* (*pelok badan*), zijn eigen lichaam omarmen, d. i. de armen over de borst houden.

PĔMALI verboden; wat eenig kwaad ten gevolge heeft, hetzij eene handeling of het nalaten eener handeling; *mengindjĕk makanan itoe pemali*, trappen op eten is *pemali*; *segala djandji itoe hĕndak disampékĕn, djika tida pemalilah*, alle beloften moeten worden vervuld, zoo niet dan is het *pemali*. Zie *larang*.

PĔMIDANGAN borduurraam.

PÈNA schrijfpen.

PĔNAKAWAN (*panakawan*) lijfknecht van een inlandsch hoofd.

PĔNAWAR geneesmiddel.

PĔNDAM (*pĕndĕm*) in den grond of modder begraven, verbergen.

PĔNDARINGAN (Bat.) rijst-martevaan.

PÈNDÈK kort.

PĔNDING metalen plaat aan een buikgordel (*tali pĕnding*).

PENDJARA kerker, gevangenis; *memendjara* (en *mendjara*), kerkeren; *terpendjara*, gekerkerd; *pendjaraän*, gevangenzetting, gevangenschap.

PĔNDOK metalen omkleedsel van eene krisscheede.

PĔNDÒPO overdekte open galerij aan een woning.

PĔNGAK (Bat.) kwalijkriekend.

PĔNGANTÈN bruid, bruidegom (*penganten perampoean*, *penganten laki-laki*).

PĔNGAROE (Bat.) geheimzinnige kracht hebbend, onkwetsbaar, onkwetsbaarheid.

PĔNGÈMPANG (ook alleen *èmpang*) vijver.

PĔNGĔRAT (Soend.) bindbalk van een huis of brug.

PĔNGKI en *poengki*, plat mandje waarin aarde, steenen, zand, mest, enz. gedragen wordt, stalmandje.

PĔNING duizelig; *kapening-peningan*, duizelig worden.

PĔNITI speld.

PÈNJÈK plat en breed gedrukt, zooals bv. een kikvorsch waarop men getrapt heeft; *idoeng penjek* (Bat. *pèsèk*), een platte en breede neus.

PĔNJOE zeeschildpad.

PĔNOEDJOE aanstaan, zin hebben in iets; *kain ini saja penoedjoe sekali*, deze kain staat mij zeer aan.

PĔNOEH vol; *penoehkĕn gĕlas itoe* (Bat. *bikin penoeh itoe gĕlas*), vul dat glas; *penoeh sĕsaklah roemah itoe*, stampvol was dat huis; *memenoehi*, vervullen; *memenoehi kahĕndak hati*, een hartewensch vervullen.

PĔNTAL (Bat.) slingeren, wegslingeren; *terpental*, weggeslingerd; *kapental*, verslingerd geraakt.

PĔNTANG (Bat.) iets breed openleggen, zetten of houden, spannen; *pentang tali*, een touw spannen; *dia pentang kakinja*, hij zet zijn beenen wijd open.

PĔNTÈS welbespraakt; van kinderen, niet op het mondje gevallen.

PĔNTIL (Bat.) iets, bv. een knikker met den duim en middelsten vinger wegknippen, tikken; *dia pentil tangankoe sampé sakit*, hij tikte me op de hand, zoodat zij er zeer van doet; een pas uit de bloem ontwikkelde vrucht; *pentil boewah dĕlima*, een *pentil* van een granaatappel; *pentil soesoe*, de tepel der borst.

PĔNTJÈT plat knijpen met den duim en voorsten vinger.

PĔNTOENG *mementoeng*, met een knuppel of knots slaan, knuppelen, beuken; *pementoeng*, knuppel, knods.

PÈPÈR *meper* (van een vaartuig), dwars afdrijven, door stroom of wind.

PÈPÈS Zie *pais*.

PĔPILIS (ook *pilis*) geneeskrachtig smeersel voor het voorhoofd en de slapen. Zie *polpol* en *poepoek*.

PĔPOEROES (Bat.) de blaas.

PĔRABOT gereedschap, werktuig; *perabot roemah*, meubelen, huisraad; *perabot dapoer*, keukengerij.

PĔRADA klatergoud; *hoeroef berperada*, vergulde letters.

PĔRAHOE (*pĕraoe* en *praoe*) vaartuig, prauw.

PÈRAK zilver; *satoe roepija pèrak*, één gulden zilver.

PĔRAMPATAN (Bat. *perapatan*, *parapatan*) kruisweg, viersprong of ontmoeting van twee wegen die elkander snijden.

PĔRAMPOEAN en *prampoean*, eene vrouw; wijfje van dieren. Zie *bĕtina*.

PĔRANG oorlog, slag, gevecht; *mengatakĕn perang*, den oorlog verklaren; *pergi berperang*, ten oorlog gaan; *pasoekan perang*, oorlogsbende; *orang perang*, krijgsman, krijgsvolk; *soeka berperang*, oorlogzuchtig, *orang ber-*

perang, vechtende menschen; *médan peperangan*, slagveld; *alat peperangan*, oorlogstuig; *kapal perang*, oorlogschip; *ilmoe perang*, krijgskunde; *pĕrang sabil*, de heilige oorlog.

PĔRANGGOE een stel kleeren of muziekinstrumenten.

PĔRANGI = *pĕkĕrti*.

PĔRANGKAT stel; *seperangkat kantjing mas*, een stel gouden knoopen.

PĔRANTI toestel, gereedschap; *peranti loekoe*, ploeggereedschap; doorgaans, gewoonlijk; *perantinja tidoer di sini*, hier slaapt hij gewoonlijk.

PĔRAPATI (ook *merpati*) duif; (Bat.) *boeroeng dara*.

PĔRAS (Bat. *pĕrĕs*) uitpersen, uitwringen; *peres soesoe*, melken; *peres kĕlapa*, kokosnoot persen.

PERAWAN maagdom; *anak perawan* (ook *anak dara* en alleen *perawan*), maagd.

PERBANI *ajĕr perbani*, doodtij.

PERDOELI Zie *fedloeli*.

PĔRĔT (Bat.) stroef, nauw.

PĔRGI (Bat. *pĕgi*) weggaan, heengaan, zich begeven, zich vervoegen; *dia pergi*, hij gaat heen; *marilah kita pergi*, kom, laat ons gaan; *pergi kamana?* waarheen? *bila mana perginja?* wanneer vertrekt hij?

PĔRI (*pri*) staat, gesteldheid, toestand, omstandigheden, trant, gezegde; *peri hal*, de gesteldheid eener zaak; *peri hal jang membĕratkĕn*, verzwarende omstandigheid; *peri hal jang tiada diloepakĕn*, een omstandigheid die men niet vergeet; *berperi*, over omstandigheden spreken, keuvelen; *memperikĕn*, tot onderwerp van een gesprek maken. Zie *hal*.

PĔRIEI (*prijai*) kleine ambtenaren.

PĔRIGI put, bron.

PĔRIH Zie *pĕdih*.

PĔRIKSA *memeriksa*, onderzoeken; *koerang periksa*, ik heb

het niet genoegzaam onderzocht (nederig of beleefd voor: ik weet het niet); *perkara itoe belom diperiksa,* die zaak is nog niet onderzocht; *oleh toean Residen diperiksanja sijapa sijapa jang soedah datang*, door den Resident werd onderzocht wie er reeds gekomen waren; *pemeriksaän,* onderzoek; *pemeriksaän atas pĕrèntah hoekoem*, gerechtelijk onderzoek.

PĔRINTAH en *pĕrèntah*, bevel, last, gebod, verordening; *memerintah*, bevelen, enz; regeeren, gezag voeren; *soerat perintah*, bevelschrift, lastbrief; *pemerintahan*, bestuur, regeering; *pemerintah*, bestuurder, enz; *jang memběri perintah*, de lastgever; *dia perintah kapal*, hij kommandeert een schip; *saja toeroet toean poenja perintah*, ik volg uw bevel op; *apa perintah toean*? wat beveelt u? Zie *titah.*

PĔRIOEK aarden pot met wijden buik en nauwen hals.

PĔRISTIWA *peristiwalah,* eens gebeurde het.

PĔRIT *boeroeng perit*, klein rijstvogeltje.

PĔRKAKAS Zie *pĕrabot.*

PĔRKARA zaak, geval, onderwerp, punt; *perkara bĕsar*, belangrijke zaak, voornaam punt; *perkara itoe bagini*, de zaak is deze; *bagitoelah perkaranja*, zóó is zijne (de) zaak; *perkara apa dibitjarakĕnnja*? waar heeft hij het over? *perkara jang perloe*, een dringende zaak; *itoe boekan saja poenja perkara*, dat is niet mijn zaak; *masing masing hĕndak menanggoeng perkaranja sendiri,* iedereen moet verantwoordelijk zijn voor zijn eigen zaak.

PĔRKASA kloek, dapper; *orang perkasa*, een dapper man.

PĔRKOETOET naam van eene soort van tortelduif.

PĔRLAHAN (*perlahan-lahan*, verk. *pĕlan-pĕlan*) langzaam; *berdjalan perlahan,* langzaam gaan; *kasih djalan perlahan,* langzaam laten gaan, laat langzaam gaan; *dĕngan perlahan-lahan*, langzamerhand, zachtjes aan, zoetjes aan.

PERLEINTÉ (Bat.) coquette.

PERLOE Zie *ferloe.*

PERMADANI tapijt.

PERMATA juweel, edelgesteente.

PERMÉ mooi, liefelijk, fraai, sierlijk.

PERNAH immer; *tida pernah*, nooit, nimmer; *belom pernah*, nog nimmer.

PĔROEAN ra.

PĔROET buik; *isi peroet*, ingewanden; *sakit peroet*, buikpijn; *saja sakit peroet*, ik heb buikpijn.

PĔROK (Bat.) ingevallen, gezonken, geslonken.

PERSAGI (*pĕsagi*, *pĕsĕgi*) vierkant; *médja persagi*, een vierkante tafel; *persagi pandjang*, langwerpig vierkant; *ampat persagi*, vierkant (van vorm).

PERSÉRO (Bat.) deelgenoot, aandeelhouder.

PERSIANG (juister *parak siang*) in den morgenstond.

PERTAMA eerste, aanvangend, ten eerste; *fatsal jang pertama*, het eerste hoofdstuk; *pertama jang dilihatnja*, de eerste, dien hij zag.

PERTJA naam van den boom die de *gĕtah pertja* levert; *poeloe pertja*, Sumatra.

PERTJAJA vertrouwen op iets, gelooven aan iets; *dia tida maoe sadja pertjaja*, hij wil (het) maar niet gelooven; *itoe boleh dipertjaja*, dat is te gelooven; *haroes dipertjaja*, geloofwaardig; *kapertjajaän*, vertrouwd of geloofd worden; vertrouweling.

PETJOEMA (*tjoema-tjoema*) voor niets, om niet, gratis, nutteloos, te vergeefs; *pekerdjaän pertjoema*, nutteloos werk; *tjoema-tjoema loe koeroeng itoe ajam*, voor niets sluit gij die kip op.

PĔSAN en *pĕsĕn*, opdracht, last, bestelling, aanbeveling; *memesan*, opdragen, enz.; *pesanan*, het bestelde, het aanbevolene, enz.; *djangan loepa saja poenja pesanan*, vergeet niet het door mij bestelde, vergeet niet

wat ik heb aanbevolen; *dia tida pesan satoe apa,* hij heeft niets besteld.

PĔSANGGRAHAN en *pasanggrahan,* tijdelijk logement, pleisterplaats voor reizende ambtenaren.

PĔSAWAT koord, streng; machine inz. stoommachine.

PĔSIANG schoon maken van visch, vleesch, kippen, enz.; *saja lagi pesiang ajam,* ik ben nog aan het schoon maken van een kip.

PĔSING vunzig; *baoe pesing,* de lucht van urine.

PÈSTA feest, bal, partij; *dia pĕgi pesta,* hij gaat naar een feest; *dia poelang pesta,* hij komt terug van een partij.

PĔTA teekening, plaatje, afbeelding; *peta tanah,* landkaart.

PĔTAK perk, vak; *sapetak sawah,* een vak van een sawah; ruim van een vaartuig. Zie *roeang.*

PĔTANG duister, avond.

PĔTÉ stinkboon.

PĔTI kist, koffer; *peti oeang,* geldkist.

PĔTIK *memetik,* plukken, afplukken; tokkelen op een snaarinstrument; *dia petik boewah,* hij plukt vruchten; *segala boewah dipetiknja,* hij plukt alle vruchten; *petikan jang pertama,* de eerste pluk; *petik ketjapi,* op de ketjapi tokkelen.

PĔTIR ratelende donderslag, bliksem die inslaat.

PĔTJAH gebroken, gebarsten, aan stukken, kapot; zegt men van broze voorwerpen; *soesoe petjah,* geschifte melk. Zie *patah* en *poetoes.*

PĔTJAT afgezet, ontslagen, ontzet; *memetjat,* ontslaan, enz.; *dia dipetjat dari pada djabatannja,* hij is uit zijn ambt ontzet.

PĔTJOET zweep, karwats; *memetjoet,* met de zweep klappen.

PĔTJOK gedeukt, als bv. van een blikken trommel.

PĔTJOMBÈRAN vuilnishoek, algemeene waschplaats bij een put.

PIAL de lellen van een haan.

PIDIT dicht bij iets anders, zoodat er aanraking plaats heeft; gedrang.

PIDJAK (ook *tidjak*) *memidjak*, treden op iets; *pěmidjak kaki*, iets om er den voet op te zetten, stijgbeugel.

PIDJĔT *memidjet*, drukken en knijpen met de vingers of volle hand, masseeren.

PIHAK en *fihak*, kant, zijde, ligging, richting, afdeeling; *memihak*, op zijde doen, afzonderen; *pada pihak kapala koeboer*, aan het hoofdeinde van het graf; *atas pihak jang tertentoe*, op eene bepaalde wijze; *dari pada segala pihak*, van alle zijden.

PIJALA drinkglas, beker, bokaal.

PIJATOE ouderloos, wees; *anak pijatoe*, weeskind; *roemah pijatoe* (ook *roemah miskin*), weeshuis.

PIKAT *memikat*, lokken; *pěmikat*, lokvogel; *boeroeng itoe tida dapat dipikat*, die vogel is niet te lokken.

PIKIR Zie *fikir*.

PIKOEL 125 Amst. pond = 10 gantang = 100 kati; *memikoel*, een last dragen, voorn. op den schouder of op den rug; eene zaak dragen; *pikoelan*, draagstok (juk).

PILĔG (Bat. Jav.) verkouden.

PILIH *memilih*, kiezen, uitkiezen; *pilihan*, wat gekozen is; *pemilih*, wie kiest, kiezer.

PILIS Zie *pěpilis*.

PILOEANG stilte, bv. van den wind, van drukken arbeid, enz.

PIMPIN *memimpin*, bij de hand leiden; *dia pimpin anaknja*, hij leidt zijn kind bij de hand.

PINANG naam van een palmboom, welks vrucht bij de betel gebruikt wordt.

PINDAH *berpindah*, van plaats veranderen, verhuizen; *dia sěring pindah*, hij verhuist dikwijls.

PINDJAM en *pindjěm*, *meminjam*, te leen vragen, te leen nemen; *memindjamkěn*, te leen geven (ook *kasih pindjam*, het tegengestelde van *minta pindjam*).

PINGGAN bord, schotel; *sajoer sepinggan*, een bord groente. Zie *piring*.

PINGGANG midddenlijf, lendenen.

PINGGIR zoom, rand, kant, boord; *pinggir kali*, rivierkant, oever; *pinggir piring*, rand van een bord; *pinggir oetan*, zoom van een bosch; *pinggir kapal*, boord van een schip; *menjimpang ka pinggir* (ook *minggir*), naar den kant uitwijken.

PINGSAN bezwijmen.

PINTA (*minta*) *meminta*, verzoeken, vragen om iets; *minta makan*, om eten vragen; *permintaän*, verzoek.

PINTAL samengedraaid; *memintal*, spinnen. Zie *pĕlintir*.

PINTAR en *pintĕr*, slim, sluw, geslepen, bij de hand, knap.

PINTJANG mank, kreupel; *koeda itoe pintjang*, dat paard is kreupel; *berdjalan pintjang*, mank loopen; *dia djalan pintjang*, hij loopt mank.

PINTOE deur, poort, door-, uit- of ingang; *pintoe kàmar*, kamerdeur; *pintoe roemah*, huisdeur; *pintoe bĕlakang*, achterdeur; *di tengah pintoe*, in het midden van de deur; *di moeka pintoe*, vóór de deur; *di bĕlakang pintoe*, achter de deur; *penoenggoe pintoe*, portier; *koentji pintoe*, deursleutel; *mengoentji pintoe*, de deur sluiten; *koentjilah pintoe itoe*, sluit die deur; *toetoeplah pintoe*, doe de deur dicht; *boekalah pintoe*, doe de deur open; *koentji pintoe ini*, deze sleuteldeur, de sleutel van deze deur; *pintoe terkoentji*, gesloten deur; *pintoe dikoentji*, de deur is gesloten; *pintoe ajĕr*, sluis.

PIOET kleinkind van een kleinkind; *piat-pioet*, het verre nageslacht. Zie *oèng*.

PIOETANG schuldvordering, inschuld. Zie *oetang*.

PIPA pijp, vat; *pipa roko*, sigarenpijp; *satoe pipa anggoer*, een vat wijn; *satoe pipa mĕntéga*, een vaatje boter.

PIPI wang.

PIPITAN (Bat.) en *pĕmipitan*, houten pers om olie uit de kokosnoten te persen.

PIRING benaming van allerhande soorten van borden en schotels, kleiner dan gewone tafelborden. Zie *pinggan*.

PISAH (Soend.) *memisah*, scheiden, afscheiden, afzonderen; *dia pisahkĕn ajam berkalahi*, hij scheidt vechtende kippen van elkaâr; *dia pisahkĕn dirinja dari pada orang banjak*, hij zondert zich van de menschen af.

PISANG de banaan of pisang.

PITA en *fita*, lint, band.

PITAK (Bat.) *koeda pitak*, een paard met een witte plek aan den kop (heeft het een plek of plekken, overschillig van welke kleur, aan het lijf, dan is het een *koeda bĕlang*.)

PITAR *memitar*, richten, bv. een vuurwapen, door het rechts of links te wenden.

PITĔNA Zie *fitnah*.

PITJĔK en *pitjak*, van een oog, vernield en uit de kas.

PITJOE slot van een geweer.

POKAS verzadigd, tevreden gesteld.

POEDJI prijs, lof, loftuiting; *memoedji*, prijzen, loven, vleien; *poedji-poedjian*, de vleitaal of complimenten waarmeê men een brief begint.

POEKAL klomp, bv. van goud; *memoekal*, alles tot een klomp maken, bv. stofgoud; *mas poekal*, goud in klompen.

POEKANG bout van een geslacht dier.

POEKAT sleepnet, zegen; *memoekat*, visschen met een *poekat*.

POEKI de vrouwelijke schaamdeelen.

POEKOEL slag (niet veldslag); *memoekoel*, slaan, verslaan, beoorlogen; *memoekoel moesoeh jang tiada melawan itoe, tiada soesah*, een vijand die zich niet verdedigt te verslaan, is niet moeilijk; *dia kĕna poekoel*, hij

kreeg een slag; *pěmoekoel běsi* (Bat. *martil*), hamer; *dia dapat poekoel*, hij kreeg slaag.

POELA op nieuw, wederom, ook; *děmikian poela*, insgelijks, wederkeerig; *apa poela nama orang itoe?* hoe heet die man ook weer? *istiméwa poela*, te meer nog; *lagi poela*, bovendien; *toeroen poela*, weder afkomen; *moelaï poela*, weder beginnen.

POELAN (Bat. *poelĕn*) van gekookte rijst of aardvruchten, eenigszins hard doch gaar, eenigszins lijmerig; vast en kleverig als deeg.

POELANG terugkeeren, wederkeeren, tot den vorigen staat terugkeeren, naar huis gaan; *memoelangkĕn*, terug geven, in de plaats terug geven van iets, dat men ontvangen heeft, terugzenden; *ta'oesah dipoelangkĕn barang itoe*, die goederen behoeven niet te worden terug gezonden; *poelang ka rahmat* (dichterlijke uitdrukking) sterven.

POELAOE (Bat. *poeloe*) eiland.

POELAS (Bat. *poelĕs*) vast slapen, inslapen; *dia soedah poelas*, hij is reeds ingeslapen; *dia tidoer poelas*, hij slaapt vast; *poelas tidoernja*, vast is zijn slaap.

POELIR de getrokken loop in een geweer; draaien, in elkander draaien, zooals bv. garen (ook *pělintir*).

POELOEH tiental; *sěpoeloeh*, tien; *doewa kali sěpoeloeh djadi doewa poeloeh*, twee maal tien is twintig; *berpoeloeh poeloeh*, bij tienen; *ada bĕrapa poeloeh?* hoeveel tienen zijn er? *saperpoeloeh*, een tiende; *pada sěpoeloeh hari boelan*, op den tienden dag der maand.

POELOENG (Bat.) pilvormig maken; *memoeloeng*, iets, bv. kruimels brood tot een balletje rollen; *poeloengan*, balletje, pil; *ròti itoe dipoeloengnja sabĕsar anak soempitan laloe ditelĕnnja*, hij maakte van het brood pillen ter grootte van een *soempitan* (d. i. een bal-

letje van klei dat als projectiel voor een blaaspijp dienst doet), welke hij vervolgens inslikte.

POENAH men mag niet over eenig werktuig, bv. een net, een hengelroede, een geweer of ander wapen, enz. heen stappen, noch er op trappen of staan; want doet men zulks dan is het *poenah*, d. i. tot niets meer nuttig; op, verkwist, doorgebracht; geheel en al, ten eenen male.

POENDAK schouder, bovenrug.

POENDI *poendi poendi*, beurs, geldtasch.

POENGOET *memoengoet*, van den grond opnemen, oprapen; lezen (inzamelen); heffen (belastingen); *dia poengoet batoe*, hij raapt een steen op; *dia poengoet tjoeké*, hij heft het $^1/_5$ van den oogst; *poengoetlah tjintjin itoe*, raap dien ring op; *poengoet ilmoe*, kennis vergaren.

POENJA Zie *ampoenja*.

POENOEK vleezige wrong in den nek van zeer vette menschen en dieren.

POENTJAK top, kruin, torentje op een gebouw; *memoentjak*, in een *poentjak* uitloopen, een *poentjak* vormen; *pemoentjak*, wat een *poentjak* vormt, knop, bv. van een degen, een vlaggestok (*poentjak pĕdang*, *poentjak tiang bĕndéra*). Voor den knop van een wandelstok en den kop van een speld gebruikt men *kapala* (*kapala toengkat*, *kapala pĕniti*).

POENTOEL (Bat.) stomp, bot, bv. van een mes. Zie *toempoel*.

POENTOENG overgebleven stuk, eind van langwerpige dingen, zooals bv. kaarsen, sigaren, potlooden en dgl.; *poentoeng lilin*, eind van een kaars; *poentoeng roko*, eind van een sigaar; *poentoeng api*, eind van een brandend stuk hout.

POEPOE graad van zijverwantschap, zijnde kinderen van broeders en zusters onder elkander, en met hunne

ooms en moeien in den eersten graad; *sĕpoepoe*, één graad van zijverwantschap; *soedara sĕpoepoe*, broeder of zuster van één (den eersten) graad van zijverwantschap, d. i. neef en nicht; *ajam poepoe*, groote vechthaan.

POEPOEK geneeskrachtig smeersel; *memoepoek*, iemand *poepoek* op het voorhoofd smeren of leggen; *memoepoekkĕn*, iets als *poepoek* op het voorhoofd, ook wel op een ander ziek lichaamsdeel van iemand smeren of leggen. Zie *pĕpilis* en *polpol*.

POEPOER zeker smeersel voor het aangezicht. Zie *bĕdak*.

POEPOES geheel en al op, schoon op (van geld, spijzen of weggenomen zaken).

POEPOET (Bat. *linggis*) koevoet, breekijzer, ijzeren hefboom.

POERA *poera-poera*, veinzen, den schijn aannemen; geveinsd; *dia poera-poera tida lihat*, hij veinst niet te zien; *semoewa poera-poera sadja*, dat alles is slechts geveinsd.

POERBA *poerba kala*, in den ouden tijd, oude tijden.

POERNAMA *boelan poernama*, volle maan.

POESAKA erfenis, nalatenschap; erfstuk, familiestuk; oude rechten en verplichtingen die van geslacht tot geslacht overgeërfd zijn.

POESAR (Bat. *poesĕr*) draaiing; *memoesar*, draaien in de rondte of in een spiraallijn, zooals bv. een draaikolk of dorre bladeren in een wervelwind; *ajer memoesar*, het water draait in de rondte; *poesaran ajer* (Bat. *oesĕran ajer*), draaikolk; *poesar kapala* (Bat. *oesĕr-oesĕran*), de spiraalvormige draaiing der haren op de kruin van het hoofd.

POESAT (Bat. *poesĕr*) naaf, navel, middelpunt.

POESING ronddraaien; *poesing kapala*, ronddraaien van het hoofd; *banjak poesing kapala*, zegt men, als er iets is dat door zijn menigvuldigheid of moeilijkheid het hoofd doet draaien of omloopen; *kapalakoe poesing*,

ik ben duizelig, mijn hoofd draait, het loopt me om. (Bat. ook *poejing*).

POESOET lancet, priem.

POETAR *moemoetar*, in de rondte draaien, omwinden, opwinden (bv. een horloge); uitvluchten zoeken, omwegen gebruiken (Bat. en Jav. *poetĕr*); zijne woorden verdraaien. (Bat. *bitjara poeter balik*); *poetaran kĕmoedi*, stuurrad; *poetar kantjing*, knoopen draaien, vleien; *memoetar tali*, een touw draaien; *kajoe poetaran*, draaiboom; *djambatan berpoetar*, draaibrug; naam eener soort van torteldui (*boeroeng poetar*).

POETĔRA (en *poetra*) zoon (in de eerbiedige of hoffelijke spreekwijze), prins; *parapoetĕra*, de prinsen.

POETĔRI (en *poetri*) dochter van vorsten, prinses.

POETIH wit, blank, zuiver (van het hart); *poetih koening*, wit naar het geel zwevend, geelachtig wit; *poetih tĕlor*, het wit van een ei; *poetih mata*, het wit van het oog; *mata poetih*, een wit oog.

POETJAT (Bat *poetjĕt*) bleek van 't aangezicht.

POETJOEK teeder uiteinde van planten, spruit; de kruin van palmboomen; *poetjoek rĕboeng* (ook alleen *rĕboeng*), spruitjes van jonge bamboes, waarvan men zuur maakt. Zie *rĕboeng*.

POETOES in tweeën; van onderdeelen van een geheel: af; van een touw en dgl.: gebroken; van eene zaak: afgedaan, beslist, enz; van een verhaal: afgebroken, uit; *memoetoeskĕn*, breken, afdoen, enz.; *itoe perkara soedah poetoes*, die zaak is afgedaan, is uit; *poetoes pengharapan* (ook *poetoes asa*), verijdelde hoop, wanhoop; *njawanja baroe poetoes*, zijne ziel heeft hem pas verlaten (*dia baroe mati*). Zie *patah* en *pĕtjah*.

POEWASA vasten; *dia lagi poewasa*, hij is aan het vasten; *dia tida taoe poewasa*, hij vast nooit; *boelan poewasa*, de vastenmaand.

POHOON (Bat *poehoen*) plant in het algemeen; boom, voornaamste deel van een plant of boom, inz. als oorsprong der takken, d. i. de stengel of stam uit den wortel, vandaar: oorsprong, oorzaak, grondslag, kapitaal, grondwoord; *pohoon kajoe*, houtplant, d. i. boom in den eig. zin van het woord; *pohoon kĕmbang* (*boenga*), bloemplant; *pohoon* = *pòkò'*; *dia ta' taoe oedjoeng pokonja*, hij weet (van de zaak) kop noch staart.

POKO *minjak poko*, zekere pepermuntolie

PÒKÒ' stam, stengel, boom, plant; hoofdzaak, grond, oorsprong; kapitaal, hoofdsom, inleg, inzet; *poko' kajoe*, boom. Zie *pohoon*.

PÒLÈNG (Bat.) rechthoekige of vierkante figuren op geweven goederen.

PÒLÈS (Bat.) opgelegd zilver; polijsten, politoeren.

PÒLONG (Bat.) peulen, peultjes.

PÒLOS (Bat.) glad, effen.

POLPOL gemalen verkoelende bladeren of geneeskruiden, die op het voorhoofd of de slapen gelegd worden. Zie *pĕpilis* en *poepoek*.

POMPA pomp, brandspuit.

PONDOK (Soend.) tijdelijk verblijf- of logeerplaats; huisje; *mondok*, bij iemand inwonen, logeeren.

PONGKOL (Bat.) Zie *pongkot*.

PONGKOT (Bat.) ondereinde of onderste deel van iets, 't tegengestelde van *oedjoeng*; *pongkot batang pohoon*, ondereinde van een boom; *pongkot gigi*, onderste deel van een tand.

PONGPONG (Bat.) door knabbelen bv. een gat of holte in iets maken, als bv. in een klappernoot om het water er uit te slurpen; *kĕlapa dipongpong badjing*, een door een klapperrat doorboorde en geledigde klappernoot.

PONTANG (Bat.) een soort zilveren beslag; *gòlòk pontang,* een golok waarvan de scheede met zilver is beslagen.

PÒPÒR (Bat Jav.) de kolf van een geweer (ook *sikoe bĕdil*).

PORAK *porak-parik,* op verschillende wijzen van of uit elkander, zooals bv. een verslagen leger.

PÒROS (Bat. *indjèn*) as, wagenas.

PORTĔGIS *orang portegis,* Portugees.

PÒTOL (Bat) al zijn geld verliezen (bij het spel of eene speculatie); *dia soedah potol,* hij is lens, blut.

PÒTONG *memotong,* doorsnijden, afsnijden, slachten, kelen, aftrekken; *potong ajam doewa èkor* (Bat. *potong doewa ajam*), slacht twee kippen; *tiga dipotong doewa tinggal satoe,* twee van de drie blijft één.

PRAMĔSVARI verb. van *parame'svari* — *pĕrmeisoeri,* de koningin.

PRASMAN *orang prasman,* Franschman.

R.

RABA *meraba,* tasten, betasten, bevoelen, met de hand aanraken; *berdjalan dĕngan meraba sĕpĕrti orang boeta,* tastende loopen als een blinde; *dia raba langannja di tĕmpat jang sakit,* hij betastte zijn arm op de pijnlijke plaats.

RABĔNG beneveld, van de oogen. Zie *kaboer.*

RABIT uitgescheurd, van iets waar een gat in is, zooals bv. de oorlel.

RABOEK zwam, tondel.

RADÈN zekere Javaansche titel.

RADJA koning, vorst; *radja moeda,* titel van den kroonprins; *radja singa,* soort van venerische ziekte; *radja poetih,* de witte vloed; *radja wali,* havik, arend; *meradja,* als *radja* handelen; *karadjaän,* koningschap, koninkrijk; *radja-radja,* de vorsten.

RADJAT (juister *dĕradjat, dardjat*) grootheid, aanzien, waardigheid; *dardjat radja*, de koninklijke waardigheid.

RADJIN ijverig, vlijtig, naarstig; *anak radjin*, een vlijtig kind; *dia bekerdja dengan radjin*, hij werkt met vlijt; *karadjinan*, ijver, vlijt, naarstigheid.

RAGAM kleur, tint, verf; luim, kuur, gril; wijs (in de muziek); *banjak ragam angkau*, gij hebt veel luimen (veel noten op uw zang); *banjak ragamnja kain itoe*, die stof heeft velerlei kleuren; *poespa ragam*, gekleurde bloemen, topaas.

RAGI gist; *meragi*, met gist mengen, gisten.

RAGOEM schroef, schroefstok, handschroef, bankschroef.

RAHIM barmhartig, genadig; *berboeat rahim*, barmhartigheid uitoefenen.

RAHMAT barmhartigheid, genade; *rahmat Allah*, Gods genade, Gods barmhartigheid.

RAJA groot, grootsch, heerlijk, prachtig, voortreffelijk; *djalan raja*, groote weg, 's heerenweg; *rimba raja*, groot bosch; *hari raja*, feestdag; *memoeliakĕn hari raja*, een feestdag vieren.

RAJAP witte mieren; *merajap*, van kleine dieren, zooals bv. insecten, en planten: kruipen, voortkruipen; *kajoe itoe dimakan rajap*, dat hout is door witte mieren aangetast.

RAJAT weidende lastdieren, bewaakte lastdieren; onderdanen, het volk, het gemeene volk.

RAKIT (Bat *gèlèk*) vlot; *boeloeh sepoeloeh rakit* (Bat. *bamboe sepoeloeh gèlèk*), tien vlotten bamboes; *roemah rakit*, een huis op een vlot (ook *lanting*).

RAKSASA reus.

RAKSI *meraksi*, welriekend maken, bv. olie, door er iets welriekends bij te voegen, of kleederen, door tusschenvoeging van bloemen of welriekende bladeren; *peraksi*, wie of wat welriekend maakt; parfumerieën.

RAMAS (Bat. *raměs*) *meramas*, kneden.

RAMBAK van gewassen, uitgebreid in de breedte; van menschen, op zijn gemak, gegoed; *merambak*, van gewassen, zich in de breedte uitbreiden; van menschen, op zijn gemak zijn, zich kunnen roeren of bewegen, d. i. niet belemmerd zijn in zijn doen en laten, het naar den vleesche gaan; een hooge borst zetten.

RAMBAT *merambat*, zich uitbreiden van de eene plaats naar de andere; ranken, zooals de sirih, de peper, enz; *rotan sampè anam toedjoeh poeloeh děpa rambatnja*, de rotting rankt tot zestig zeventig vadem; *perniagaännja merambat kapada sěgěnap něgri*, zijn handel breidt zich over het geheele land uit; *merambatkěn*, zich doen uitspreiden; *pohoon anggoer dirambatkěnnja sepandjang roemah*, hij doet den wijnstok langs het huis ranken.

RAMBOET hoofdhaar.

RAMÉ talrijk, volkrijk, levendig, druk, vroolijk, met zijn velen; *merameкěn*, verlevendigen (bv. den handel); met zijn velen aanvallen, met zijn velen bij iemand komen ter verkrijging van iets; *pergi mandi rame-rame*, met zijn velen gaan baden; *kělěmarèn rame djoega di pasar*, gisteren was het druk op de pasar.

RAMI naam van een soort van netel, waarvan touw (*tali rami*) gemaakt wordt.

RAMPAS *merampas*, met geweld afnemen, ontrukken; confisqueeren, nemen bij plundering; *dia rampas barang orang* (of *orang poenja barang*), hij rooft iemands goed; *dia kěna dirampas*, hij is beroofd geworden; *barangnja didendaï rampas*, zijne goederen werden verbeurdverklaard.

RAMPÉ mengsel van verschillende dingen, potpourri; *boenga rampé*, mengsel van verschillende welriekende

bloemen of bladeren; *minjak rampé,* olie uit verschillende welriekende zelfstandigheden getrokken.

RAMPING slank van gestalte, schoon van leest, tenger.

RAMPOG (Jav.) met zijn velen met lansen aanvallen, bv. een tijger.

RAMPOK (Bat.) rooven, kapen; *orang perampokan,* roover.

RANDA (ook *djanda*) weduwe.

RANDJANG ledikant voor meer dan een persoon, *dia tidoer di dalam randjangnja,* hij slaapt in zijn *randjang.* Zie *katil.*

RANGAS (Bat. *rĕngas*) soort van kleine witte mieren.

RANGGA klein-adellijke titel, minder dan *mas,* (Jav. *ronggo*); hert met getakte horens.

RANGGON (Bat.) hoog open hutje op rijstvelden.

RANGKAK *merangkak* (Bat. *merangkang*), op vier voeten gaan, op handen en voeten of op handen en knieën kruipen; (Bat.) *anak itoe soedah moelaï merangkanq,* dat kind begint reeds te kruipen.

RANGKAP en *rangkĕp,* vereeniging van twee of meer gelijksoortige en betrekkelijk dunne dingen, zooals pieken, pennen, potlooden en dgl.; *merangkap,* dergelijke dingen samenvatten; *berangkap,* van twee of meer gelijksoortige dingen, vereenigd zijn; *bĕnang rangkap,* dubbele draad; *rangkap doewa, rangkap tiga,* twee voud, drie voud vereenigd, (Jav.) *rangkapan* = *lapisan,* voering.

RANGKÉ en *rangkei,* wat tot één verbonden is; trosje, zooals van limoenen, ramboetan's enz; *serangke boewah ramboetan,* een rist ramboetan's; *tiga serangké,* drie aan één trosje; *rangké hatikoe,* pees van mijn hart (een uitdrukking van ouders jegens hun kind of van geliefden jegens elkaâr); *merangké,* tot één verbinden (doch niet door lijm, spijkers en dgl.); *perangkéan,* verbinding tot een.

RANGKÈT afrossen, ranselen, rietslagen geven.

RANGKOEM zooveel als men in eens kan nemen; *merangkoem*, met beide handen in eens nemen of samenvatten, bv. een hoeveelheid boeken.

RANGKOET en *angkoet*, iets van een ander bij zijn eigen goed inpakken, hetzij onwetend hetzij met voordacht.

RANOE meer. Zie *danaoe*.

RANTANG mand met deksel van rotting voorn. ter berging van eetwaren of eet- en kookgereedschap.

RANTAOE (*rantau*) streek, landstreek, uitgestrekte kust, in tegenstelling van *tělok* en *tandjoeng*; recht gedeelte van een rivier of een weg (tusschen twee krommingen); *merantaoe*, langs de kusten varen, handel drijven, zeeroof plegen.

RANTÉ keten, ketting; *ranté mas*, gouden ketting.

RANTJAK *merantjak*, snoeien; (Bat.) *rantjakin pohoon*, een boom snoeien; *dia rantjakin segala pohoon*, hij snoeide alle boomen.

RANTJOEM *merantjoem kalam*, een pen versnijden; *idoengnja seperti pèna dirantjoem*, zijn (haar) neus gelijkt een versneden pen, d. w. z. is schoon.

RAOENG *meraoeng*, hard en langgerekt zijn stem laten hooren, huilen inz. als uitdrukking van smart; *děngarkěnlah matjan meraoeng*, hoor den tijger huilen!

RAOEP zooveel als men in de twee aaneengesloten holle handen kan nemen; *meraoep*, met twee handen (zelden met één) naar zich toehalen; *seraoep*, een twee-handen vol; *laloe semoewa diraoepnja* (Bat. *lantas dia raoep semoewa*), toen haalde hij alles (met beide handen) naar zich toe.

RAOET *meraoet*, wegnemen met een mes de scherpe kanten van iets; *meraoet ròtan*, gespleten rotting van zijn scherpe kanten ontdoen (en op die wijze geschikter maken tot binding); (Bat.) *ròtan kaloe maoe diraoet*

mĕsti dibĕlah doeloe, als men rotting op die wijze wil bewerken, moet men hem eerst splijten; *piso raoet,* het mes daarvoor.

RAPAT dicht (ook van een weefsel, dicht bij elkaâr, aaneensluitend (van timmer- en ander werk, dat uit verschillende deelen bestaat); tegen iets aan, dicht bij of naast en op elkander; *kain ini rapat tenoenannja,* dit kleed is dicht van weefsel; *merapat,* naderen tot iets; *djangan rapat,* nader niet; *toetoeplah pintoe jang rapat,* sluit de deur goed dicht; *koersi djangan ditaroh rapat pada tèmbòk,* zet den stoel niet vlak tegen den muur; *rapatan,* nadering, aanrukking, oprukking; *praoe itoe ta'boleh rapat,* dat vaartuig kan niet naderbij komen.

RAPI (Bat.) in goede orde, netjes, alles op zijn plaats.

RARAK afhangen, zooals de takken van klapperboomen die benedenwaarts hangen, afvallen, vallen (van bladeren en bloemen); *berarak,* een afgevallen droog klapperblad. Zie *berarakan.*

RARON (Bat. Jav. *laron*) vliegende witte mieren.

RASA smaak, gevoel, gewaarwording, gevoelen; *merasa,* smaken, gevoelen; *berasa,* een smaak hebben, niet smakeloos zijn, bv. van een spijs; *dia rasa lapar,* hij gevoelt honger; *rasa saja ada mahal,* ik vind (het) duur; *ajer rasa,* kwikzilver.

RASÉ (ook *tenggaloeng*) civetkat.

RASIA (ook *roesia* en *rahasia*) geheim, verborgenheid; *memboekakĕn rasia,* een geheim openbaren; *orang prempoean itoe tiada dapat menjimpĕn rasia hanja rasianja sendiri,* een vrouw kan geen geheim bewaren, tenzij haar eigene; *rasia ini djangan katahoean kapada saorang poen,* dit geheim moet aan niemand bekend worden.

RAT (*ĕrat*) *mengerat,* eene binding strak aanhalen.

RATA effen, gelijk, vlak, overal, gelijkelijk; *batoe oebin*

ini dipasangnja (of *ditarohnja*) *tida rata*, hij heeft deze vloersteenen niet gelijk gelegd; *meratakĕn*, effen, enz. maken; *harta peninggalan itoe soedah terbagi rata antara tiga waris*, die nalatenschap is gelijkelijk onder drie erfgenamen verdeeld; *sawahnja soedah rata semoewa ditandoeri*, zijne sawah's zijn reeds overal beplant; *harga koeda-koeda itoe poekoel rata seratoes roepija satoe satoenja*, door elkander kosten mij die paarden honderd gulden elk.

RATAP *meratap*, luide weeklagen, luid jammeren, luid bejammeren; *dia ratapi anaknja jang soedah meninggal itoe*, luide bejammert hij zijn overleden kind; *maka radja poen meratap kĕrana poetranja jang soedah hilang itoe*, en de vorst weeklaagt luide om zijn gestorven zoon.

RATIB voortdurend, vast, bestendig, standvastig; *meratib*, bij voortduring tot uitputting toe, opzeggen de woorden „*la illah il Allah*" (er is geen god dan God), waarbij het bovenlijf heen en weder bewogen wordt; *meratibkĕn*, die woorden opzeggen ten behoeve van een afgestorvene.

RATJAOE *meratjaoe* (Bat. *mengatjo*) ijlen, wartaal spreken; *dia meratjaoe*, hij ijlt, spreekt wartaal, onzin.

RATJIK afgesneden of afgebroken klein stuk; *meratjik*, harde voorwerpen in kleine stukken snijden, kerven (bv. een geneeskrachtigen wortel waarvan men een afkooksel wil maken); gereedmaken van ingrediënten voor een gerecht; *mèratjikkĕn boemboe kari*, ingrediënten voor het bereiden van kerri gereedmaken; *ratjikan boemboe kari*, het daarvan gereedgemaakte; *nanti saja ratjikkĕn* (Bat. *ratjikin*) *boemboe itoe*, ik zal die ingrediënten gereedmaken, gereedzetten.

RATJOEN delfstoffelijk vergift; *meratjoen*, vergiftigen; *peratjoen*,

giftmenger of -mengster; *peratjoenan*, vergiftiging; *dia ratjoeni tikoes dengan warangan*, hij vergiftigt de ratten met rattenkruit; *warangan dia ratjoenkĕn tikoes*, hij gebruikte rattenkruit om ratten te vergiftigen. Dierlijk vergift is *bisa*; plantenvergift, *ipoeh* en *oepas*.

RATOE vorst, vorstin.

RATOES honderdtal, honderd; *sĕratoes*, één honderdtal, één honderd, honderd; *berapa ratoes?* hoeveel honderdtallen? *beratoes-ratoes*, met honderden; *beratoesan*, bij honderdtallen, bij honderden.

RAWAH stilstaand water, poel, moeras.

RAWAN angstig, zooals bv. iemand die van eene aanzienlijke hoogte naar beneden ziet; bezorgd, ongerust ten aanzien van iemand; *merawankĕn*, het gemoed aandoen, als bv. muziek; bepraten, ompraten, treffen (het gemoed); *njatalah maka tjĕritĕra itoe poen merawankĕn hatinja* (of *merawankĕn dia*), dat verhaal heeft blijkbaar zijn gemoed aangedaan (of heeft hem blijkbaar getroffen).

RAWAT (Bat. *rawatin*) verplegen, onderhouden, in orde houden; *dia rawatin orang sakit*, hij verpleegt zieken; *roemahnja tida dirawatin*, zijne woning wordt niet onderhouden; *rawatannja koerang baik*, de verzorging, verpleging, behandeling of het onderhoud laat te wenschen over. Zie *pĕlihara*.

RĔBA een menigte op den grond liggende dorre boomen, kreupelhout of takken, hetzij op de plaats zelve geveld of door eene andere oorzaak daar gekomen, inz. het gevelde hout op een stuk boschgrond, dat men wil gebruiken.

RĔBAB een soort van snaarinstrument, dat met een boog gestreken wordt, de inlandsche viool.

RĔBAH in de lengte nedervallen, omvervallen, in de lengte

liggen; *rebah bangoen*, vallen en weder opstaan, zooals bv. jongens die krijgertje spelen; *anaknja dia rebahkĕn di tĕmpat tidoernja*, hij legde zijn kind weder in zijn bed.

RĔBANA een soort van handtrom met één vel.

RĔBO *hari rĕbo*, Woensdag.

RĔBOENG jonge even uitschietende loten aan den voet van een bamboe, waarvan de meeste soorten eetbaar zijn en tot zuur worden bereid (*atjar reboeng*).

RĔBOES *mereboes*, zieden, koken; *mereboes kĕntang* (of *oebi*), aardappelen koken; *kĕntang reboes*, gekookte aardappelen; *reboesan*, wat gekookt is, gekookte spijs.

RĔBOET *mereboet*, schielijk grijpen, ontrukken, schielijk ten uitvoer brengen; vóór een ander nemen, trachten de een vóór den ander te nemen, onder elkaâr grabbelen om iets; *reboetan*, schielijke grijping, enz, wat schielijk gegrepen is of moet worden, enz; *barang ini saja jang reboet boekan dia*, deze dingen heb *ik* ontrukt, niet hij.

RĔDJASA tin, ook en meer gebr. *timah*.

RĔDJĔKI onverwacht voordeel, portie, al wat aan iemand toegekend wordt en hem tot gerief strekt; nooddruft, levensbehoeften, dagelijksch brood; *dia dapat banjak redjeki*, hij behaalde veel voordeel, de fortuin was hem gunstig.

RĔGA (*harga*) prijs, waarde; *meregakĕn*, waardeeren, schatten, prijs stellen op iets; *dia tida bisa regakĕn barang*, hij weet den prijs of de waarde van iets niet te stellen, hij is niet op de hoogte van den prijs of de waarde van eenig goed.

RĔGANG *meregang*, stijf spannen, uitspannen, rekken; *meregangkĕn tali*, een touw stijf, strak spannen; *peregangan*, uitspanning, uitrekking.

RĔMAT Zie *rĕmĕs*.

RĔMBĔS sijpelen, uitzweeten.

RÈMBÈT (Bat.) *merembet*, loopen terwijl men zich aan 't een of ander vasthoudt, voortkruipen van een slingerplant (ook *rĕmboek*).

RĔMBOEG (Bat.) overleg, beraadslaging, overeenstemming; *beremboeg*, overleggen, beraadslagen, overeenstemmen.

RĔMĔS kneden; *remes tĕpoeng*, meel kneden.

RĔMOEK aan kleine stukken, aan gruis; *meremoekkĕn*, vermorselen; (Bat.) *gĕlas gĕlas soedah pada remoek*, al de glazen zijn reeds aan gruis.

REMPAH drogerij, kruiderij (medicamenten).

RÈMPOH en *rèmpo*, afgetobd, afgewerkt, op; *orang rempoh*, een afgetobd mensch.

RĔMPON en *roempon*, staketsels van bamboe op den bodem der zee geplaatst om visch te lokken zich daar te nestelen en die vervolgens met den hengel te vangen.

RÈNDA kant, speldewerk.

RĔNDAH laag, nederig, ootmoedig, bescheiden; *orang itoe rendah hatinja*, die man is nederig; *pohoon rendah*, een lage boom; *tĕmpat rendah*, eene lage plaats; *karendahan*, nederigheid.

RĔNDAM en *rĕndĕm*, iets in een vloeistof laten staan, weeken; *rendam barang kòtòr*, vuilgoed in het water zetten; *rendam kaki*, een voetbad nemen; *dia berendam* (of *dia rendam dirinja*) *di kali*, hij neemt een bad in de rivier.

RÈNDÉNG van boomen, bladerrijk, vol bladeren, dichtgebladerd; *moesim rendeng*, het seizoen waarin de boomen zich in dien staat bevinden.

RĔNGAT gebarsten, barst; *gĕndi soedah rengat*, de gendi is gebarsten; *gĕndi ada rengatnja*, er is een barst in de gendi.

RĔNGGANG wijd van elkander (het tegengestelde van *rapat*);

niet meer eensgezind, koel, van elkander verwijderd, vervreemd.

RÈNGKÈH (Bat.) en *rènkèk*, *merèngkèk*, vermagerd en gekromd, hetzij door ouderdom of door ziekte.

RĔNGOES norsch, stuursch, korzelig; *merengoes*, norsch zijn.

RĔNJAH het tegengestelde van *lĕgit*, min of meer krokant, als van komkommers; broos.

RĔNTĔK *merentek*, zich kwijnend voordoen, zooals bv. een zieke kip.

RĔNTJANA ordelijke en behoorlijke schikking, samenstelling. Zie *rĕtjana*.

RÈOT en *rèat-rèot*; oud en scheef, op instorten; *roemah jang soedah reat-reot*, een bouwvallig huis.

RĔPAS en *rĕpak*, broos, niet taai of veerkrachtig, breekbaar, licht barstend (niet van natuur), bv. door ouderdom of andere oorzaak.

RĔPÈH *merepeh*, met de handen breken, zooals bv. brood in kleine stukjes breken, verbrokkelen, afbrokkelen; breken van broosheid of mindere hechtheid, zooals bv. een kopje, waarvan men het oor in de hand houdt.

RÈPOT (Jav.) drukte, drukke bezigheden hebbend; *di kantor repot sekali hari ini sĕbab toean bĕsar maoe datang*, men heeft het druk vandaag ten kantore, omdat de Gouverneur-Generaal wil komen.

RÈROK (Bat.) terzijde zien; *mererokin*, van iemand in gramschap de oogen afwenden; *dia rerokin saja*, hij wendde zijne oogen van mij af.

RÈROT *mererot*, zich in een lange rij achter elkander bewegen, bv. van menschen of rijtuigen.

RĔSAN *meresan*, zich een gezegde van een ander aantrekken of op zich toepassen, al is dit gezegde geheel zonder kwade bedoeling geweest; *meresankĕn perkataän orang*, iemands woorden op zich toepassen;

djangan meresankĕn perkataän saja, pas mijne woorden niet op u toe.

RĔSAP *meresap*, eene onbekende plaats blindelings indringen; *djanganlah kasih meresap koeliling anak itoe*, laat dat kind toch niet overal zoo maar blindelings komen.

RĔSĔMI manier, tweede natuur; *resemi babi*, varkensmanier.

RĔSTOENG en *rastoeng*, venerische neuszweren.

RĔTA Zie *arta*.

RĔTAK gebarsten, zooals bv. glas, porselein, bamboes en dgl. broze voorwerpen; barst; *retak tangan*, de lijnen in de hand; *meretak* (Bat. *melĕtak*), barsten.

RĔTÉH *mereteh*, knetteren, zooals bv. zout in het vuur of een door water vochtig geworden pit eener lamp, bij het aansteken, (Bat. *mĕritik*).

RĔTI Zie *arti*.

RĔTJANA en *rĕntjana*, letterkundig opstel, verhaal, ontwerp, schets, klad, afschrift, exemplaar; *meretjana*, verhalen; *meretjanakĕn*, opstellen, ontwerpen, schetsen, een klad en een afschrift van iets maken.

RĔTJIK spat; *meretjik*, spatten.

RĔTJOEP *meretjoep* (van een menigte kleine vischjes en garnalen) opspringen; (van erwten, graan, gras en dgl.) uitbotten.

RĔTNA en *ratna*, juweel, edelgesteente; ook *retna manikam*.

RÈWANG gieren, van een vaartuig; *kapal itoe tinggal merewang di sitoe doewa hari ta'maoe madjoe sadja*, dat schip bleef daar twee dagen gieren en wilde maar niet vooruitgaan.

RIAK en *rèak*, fluim; *meriak* en *beriak*, een fluim uitspuwen.

RIAM snelle stroom in eene rivier tusschen klippen, bij aanzienlijken val van het water.

RIBOE duizend, duizendtal; *sĕriboe*, één duizend, één duizendtal; *beriboe*, met duizenden; *beriboean*, bij

duizenden, bij duizendtallen; *tiga riboe*, drie duizend; *berapa riboe?* hoeveel duizend? *riboean*, in getallen van duizend; *dia djoeal riboean*, hij verkoopt bij duizend tegelijk.

RIBOET storm, geraas (als dat van een storm, van eene groote menigte in beweging); *angin riboet*, stormwind; *ada riboet di pasar*, er is opschudding op de markt. Zie *roesoeh*.

RIMAOE en *harimaoe* (Bat. *matjan*), tijger.

RIMBA oud, hoog bosch van zware boomen.

RIMBAS dissel (gereedschap); *merimbas*, met een dissel werken, disselen.

RINDOE sterk en aanhoudend verlangen naar iets of iemand dat of die afwezig is, reikhalzen, smachten, snakken; *rindoe dĕndam*, sterk verlangen; *maka ia poen sangat rindoe dĕndam akan iboe bapanja*, en hij reikhalsde zeer naar zijne ouders; *ikan rindoe akan ajer*, de visch snakt naar het water.

RING (Jav. *rèng*) paulat. Zie *kasaoe*.

RINGAN licht, verlicht van ziekte, smart, kommer, enz; *meringankĕn*, licht maken, verlichten (bv. van een straf); *menghoekoemkĕn orang dengan hoekoem jang ringan*, iemand met een lichte straf straffen; *orang sakit itoe ada ringan sedikit*, de zieke gevoelt zich een weinig beter.

RINGGIT inkervingen of insnijdingen in den rand van iets, bv. van een munt, eene tafel; *sĕringgit* (*satoe ringgit*), één rijksdaalder.

RINGIK en *rèngèk*; *meringik*, *merèngèk*, aanhoudend en op huilenden toon om iets vragen, nu dit dan dat vragen, zooals kleine kinderen doen.

RINGKAS ingekort, bekort, beknopt, in een kleiner bestek.

RINGKĔS (Bat.) slinken, geslonken,

RINTI (Bat.) *merinti*, stenen, kreunen (van pijn); *dia me-*

rinti antèro (*enteiro*) *malam*, hij kreunt den geheelen nacht.

RIOEH luidruchtig, woelig; *merioeh*, luidruchtigheid maken.

RIRIK (Bat.) *meririk*, van terzijde aanzien, van terzijde fixeeren; *dia tida bĕrĕntinja meririk*, hij hield niet op met fixeeren.

RISIK geheime mededeeling, geheim, gefluister; *berisik* (Bat. *membisik* en *bisik-bisik*), fluisteren, toefluisteren.

ROBAH veranderen; *berobah*, veranderd.

ROBÈK (Bat. *sowèk*, Jav. *soewèk*) scheuren, *robak-rabik*, op verschillende wijzen gescheurd, aan flarden.

RODA rad, wiel; *kĕrèta roda ampat*, een rijtuig met vier wielen.

RODJA tot één bloem samengebonden bloempjes; roos of krans van bloemen; *merodja*, aan elkander voegen, bv. bloemen tot een ruiker.

RÒDJOL *merodjol*, schielijk uit eene opening te voorschijn komen, zooals bv. de kop eener slang; van dingen die door iets bedekt zijn, zooals bv. een rat onder een doek, eene schielijke beweging naar buiten maken.

RÒDOK *merodok*, met iets puntigs, bv. een piek zachtjes naar iets steken, bv. een vrucht; in een gat of onder water steken om iets te treffen of te verjagen.

ROEA straat.

ROEANG ruimte of vak tusschen twee rijen palen in de diepte van een gebouw (zie *timbaroeang*); het ruim van een schip (zie *pètak*); *meroeang*, een lijk reinigen; (Bat.) wijd, ruim; *pasar roeang*, een ruime marktplaats.

ROEAS lid tusschen twee ringen van gelede planten, zooals rotting, suikerriet, bamboe; *tĕboe seroeas*, een geleding suikerriet; *roeas soeling*, een lid van een fluit; *roeas sikoe*, de onderarm.

ROEBOEH instorten, invallen; *meroeboehkĕn*, doen instorten, omverhalen; *roemah itoe diroeboehkĕn angin*, dat huis is omvergewaaid; *roeboehan*, instorting, puin; *peroeboehan*, omverwerping.

ROEBOENG Zie *kĕroeboeng*.

ROEDJAK een mengsel van spaansche peper, tamarinde, zout, suiker en naar verkiezing nog meer ingrediënten, aangemaakt met soja of water, in welke saus jonge vruchten, komkommers en dgl. gesopt worden.

ROEDJI hoofdspijs, dagelijksch brood, d. i. in de Maleische landen: rijst.

ROEGI en *karoegian*, schade, nadeel, verlies; *dia dapat (kĕna) banjak roegi*, hij heeft veel schade geleden; *dia tida maoe meroegikĕn orang*, hij wil den menschen geen schade berokkenen; *dia mĕsti ganti karoegian*, hij moet de schade vergoeden; *dia djoeal dĕngan roegi*, hij verkoopt met verlies.

ROEHARA ook *hiroe-hara*. Zie *haroe*.

ROEL liniaal; *beroel*, liniëeren. Ook *djidar*.

ROEMAH woning, huis; *roemah tangga*, eigen huis, eigen haard; *beroemah*, wonen, woonachtig zijn; *dia tinggal di roemahnja sendiri*, hij woont in zijn eigen huis; *roemah monjèt*, schildwachthuisje; *roemah kòlòng*, een huis op neuten; *roemah makan*, logement; *roemah bola*, societeit; *roemah miskin*, verzorgingsgesticht; *roemah sèwa*, huurhuis; *roemah gila*, krankzinnigengesticht; (Bat.) *roemah sètan*, het logegebouw; (Bat.) *roemah (gĕdong) bitjara*, het stadhuis; (Bat.) *roemah pandjang*, bordeel.

ROEMBÉ nederhangend versiersel, franjes, die van een gordijn (*tabir*) afhangen.

ROEMPOET gras, wild kruid; *roempoet kĕring*, hooi.

ROENDJAH (Bat.) *beroendjah*, den voet omhoog trekken, als men bv. in vuur of in glas trapt; steigeren, van een paard.

ROENDJOENG zich piramidaal of kegelvormig naar boven verheffen, zooals bv. een kogelstapel.

ROENTÉ slordig nederhangen, zooals bv. een touw dat behoort opgebonden te zijn.

ROEPA natuurlijke eigenschap; vorm, gedaante, uiterlijk voorkomen, gestalte; soort; schijn; *roepanja*, zijn voorkomen, uiterlijk; zoo het schijnt; dus, in een gevolgtrekking; *bĕlom datang dia roepanja*, hij is dus (zoo het schijnt) nog niet gekomen (ook als vraag); *meroepakĕn*, een vorm aan iets geven; *roepa-roepa barang*, allerlei waren; *saroepa*, van dezelfde soort, enz.

ROEPIJA gulden; *saroepija*, een gulden; *saroepija sĕtèngah*, een en een halve gulden; *sĕtèngah roepija*, een halve gulden.

ROEROET aftrekken, zooals den ring van den vinger, kralen van een snoer; *meroeroet*, padi afstrijken d. i. de aren aftrekken; goud of zilver tot een draad trekken.

ROESA hert.

ROESAK (Soend. *roeksak*) bedorven, beschadigd, gehavend; vernield, te gronde gericht; onteerd (van eene maagd); *praoenja roesak*, zijn prauw is beschadigd; *taoenja melainkĕn meroesakkĕn barang orang*, hij weet niet anders dan andermans goed te bederven.

ROESOEH geraas, getier, geweld; *memboeat* (of *berboeat*) *roesoeh*, geraas maken; (Bat.) *djangan bikin roesoeh* of *djangan roesoeh*, maak geen geraas. Zie *riboet*.

ROEWAH *meroewah*, aanroepen, toeroepen; (Bat.) = *aroewah*, *meroewahin si anoe*, een doodenmaal voor N. geven.

ROGO in of door iets heen tasten; *rogo oeang di kantong*; in de beurs tasten.

ROGOL *merogol*, een meisje of vrouw onteeren, door in haar slaapvertrek te komen, hetzij de bijslaap al of niet uitgeoefend wordt; onteeren.

ROH geest; *roh al koedoes*, de Heilige Geest; *aroewah*, afgestorvenen, is het meervoud van *roh*. Zie *roewah*.

ROKO sigaar.

ROMAN gedaante, houding, voorkomen. Zie *roepa*.

ROMBAK *merombak*, omverhalen, afbreken, sloopen, uit elkander nemen; een kleed dat reeds gemaakt is weder lostornen of opentornen en vermaken; eene overeenkomst te niet doen; *roemahnja dirombak*, zijn huis is gesloopt.

ROMBING en *rombèng*, vol gaatjes en scheuren, gescheurd in lappen of in stukken; *rombang-rombing*, door en door in stukken, overal gescheurd; *kain rombang-rombing*, een *kain* in dien staat.

ROMPANG schaarde, geschaard; *piso rompang*, een mes met schaarden; *gigi rompang*, een oneffen gebit; *rompang-ramping*, overal geschaard.

ROMPIOK (Bat.) tros of bos, bv. druiven, sleutels en dgl.; *boewah anggoer berompiok*, druiven in trossen; *boewah anggoer berompiokan*, druiven bij trossen.

RONGGÈNG (Bat. Jav.) dansmeid.

RONGKONG strottenhoofd, slokdarmopening; *kĕring sĕkali rongkongkoe ini* (ook *lèhèrkoe ini*), mijn keel is zeer droog, ik heb een zeer droge keel. Zie *kĕrongkong*.

RONGRONG knabbelen, doorboren, invreten; *laboe dirongrong tikoes*, de pompoen is door een rat doorknabbeld.

RONGSOK afgeleefd, afgevallen, gerimpeld.

RONTAK (Bat.) *merontak*, steigeren, springen van paarden, van iemand die zich los maken wil.

RONTOG (Bat. Jav.) afvallen, zooals bloesems, vruchten, haren: *ramboetkoe rontog*, mijn haren vallen uit; *giginja soedah rontog semoewa*, al zijne tanden zijn uitgevallen.

RÒROT *merorot*, afzakken, nederzakken, van een klee-

dingstuk, bv. een broek, die men aanheeft; *tjelananja merorot*, zijn broek zakt af.

RÒSOT (Bat.) *merosot*, afglijden, bv. van een gladde vlakte; *dia merosot dari atas ka bawah*, hij gleed van boven naar beneden.

RÒTAN rotting.

RÒTI brood; *toekang roti*, broodbakker of broodverkooper; *roti kismis*, krentenbrood.

S.

SABAN (Bat.) *saban hari*, elken dag; *saban kita pandang*, telkens wanneer ik aanschouw; *saban dia datang dia bikin roesoeh*, telkens wanneer hij komt, maakt hij ruzie.

SABAR (Arab.) geduld, standvastigheid; *sabar doeloe*, wacht even, heb een weinig geduld.

SABDA klank, woord, gesproken woord, gezegde; *bersabda*, spreken (in verheven stijl).

SABĔT (Bat.) slaan, striemen.

SABIL open weg; *sabiloe Allah*, de weg Gods; *pĕrang sabil*, de vrijwillige oorlog voor de zaak Gods, d. i. tegen de ongeloovigen (*kafir*) of andersdenkenden.

SABOEK stuk doek om het lichaam te slaan, hetzij om de lendenen of om de borst; sjerp of buikband van een man; *dia pakè saboek soetĕra*, hij heeft een zijden sjerp of buikband aan.

SABOEN (Arab.) zeep.

SABOENG vechthaan; *bersaboeng*, (van hanen) met elkaâr vechten; *menjaboeng*, laten vechten; *penjaboeng*, wie de hanen laat vechten, liefhebber van hanengevechten; *penjaboengan*, plaats waar men hanen laat vechten.

SABOER vermengd, door elkander wemelend, niet goed te onderscheiden, gewemel; *menjaboer*, zich ongekend onder eene menigte mengen (bv. onder den vijand); *angkau menjaboer di sana hĕndak menjerahkĕn njawamoekah?* begaaft gij u onder de menigte daarginds om uw leven te geven?

SABOET vezelachtig omhulsel van de kokosnoot; *tali saboet*, touw van *saboet*; (Bat.) *samboek.*

SABTOE *hari sabtoe*, Zaterdag; *malam sabtoe*, de nacht van Vrijdag op Zaterdag.

SADA (Bat.) *sada-sada*, min of meer; *maka soenting pada tĕlinganja itoe poen sada-sada lajoe menoetoepi tĕlinganja*, en de min of meer verwelkte *soenting* (bloem achter de oorschelp gestoken) bedekte zijn oor.

SADAR in staat van bewustheid zijn (bewustzijn); *sadar dari pada tidoer*, uit den slaap ontwaakt zijn; *sadar akan dirinja*, zich zelven bewust zijn.

SADJA Zie *sahadja.*

SADJI toebereid eten op een bord of schotel en gereed om voorgediend te worden; *menjadji*, aanrichten, in gereedheid brengen op borden of schotels; *toedoeng sadji* (Bat. *toetoep sadji*), deksel over de schotels; *sadjian*, disch; *disadjikĕn*, opgedischt worden.

SADOER bekleedsel van eene dunne metaallaag; *menjadoer ĕmas*, vergulden; *disadoer timah*, werd vertind; *sadoer pèrak*, verzilvering; *bersadoer mas*, met eene dunne laag goud overtrokken zijn.

SAGOE de *sago.*

SAH gezond, gaaf, zonder gebreken; recht, juist; echt, zeker; geldig; *chabar jang sah*, een zeker bericht; *tiada sah perkataännja*, zijn zeggen is niet geldig.

SAHABAT (Arab.) vriend; *bersahabat*, vriendschap sluiten.

SAHADJA (*sadja*) wil, voornemen, opzet, willens, opzettelijk,

alleenlijk, slechts, eenvoudig; *menjahadja*, met opzet verrichten, op het oog hebben; *bersahadja*, voornemens zijn, willens zijn, zonder versierselen zijn; *menjahadjakĕn*, tot een voorwerp van opzet maken, opzettelijk doen zijn; *diambilnja satoe sadja* (Bat. *dia ambil tjoema satoe*), hij nam er maar één; *tiada lain melainkĕn itoe sadja*, niets anders dan dat; *pakéanja bagitoe sadja*, zijne kleeding was zóó maar, eenvoudig.

SAHIB (Arab.) *saib*, heer, meester.

SAHOER (Bat. uitspr. *saoer*) spijs of maaltijd vóór het aanbreken der morgenschemering gebruikt voorn. in de vasten.

SAHOET *menjahoet* (of *menjaoet*), antwoorden, beantwoorden; *dia lĕkas sadja menjahoet*, hij is gauw met zijn antwoord; *disahoet*, beantwoord worden; *maka soewatoe poen tiada hamba menjahoet*, ik heb niets geantwoord.

SAING *bersaing*, niet elkander varen.

SAJA (verk. van *sahaja*), slaaf; ik; ja; *saja toean*, ja meneer.

SAJANG medelijden, deernis; *menjasang*, belangstelling gevoelen, deernis hebben, houden van, liefhebben, bejammeren; *sajang akoe melihat orang itoe*, ik gevoel medelijden als ik dien man zie; *itoelah koeda jang disajangnja*, dat was het paard waarvan hij hield; *sajang sekali!* zeer jammer! *sajang toean tida datang*, jammer dat u niet gekomen is; *sajang akan dirinja*, zich zelven liefhebben, medelijden met zich zelven hebben; *sajang obat sadja*, het is maar jammer om het kruid; *sajang anakkoe!* mijn arm kind!

SAJAP vleugel; *bersajap*, vleugels hebben; *segala boeroeng ada poenja sajap* (of *bersajap*), alle vogels hebben vleugels.

SAJOER moeskruid, groente, toebereide toespijs; *sajoer-sajoeran*, allerhande toespijs.

SAKING (Bat. Jav.) door, uithoofde van, omdat, vermits (evenals *sebab*); *saking koeatnja*, uithoofde van zijne kracht; *saking dia mesti mati*, het was omdat zijn uur (om te sterven) daar was.

SAKIT door eenige pijn of eenig ongemak aangedaan, ziek, ongesteld; *sakit kapala*, pijn in het hoofd; *orang sakit*, een ziek mensch; *dia sakit kĕras*, hij is erg ziek; *penjakit*, ziekte, kwaal; *dia sakit-sakit*, hij is ziekelijk.

SAKSI getuige; *naik saksi*, als getuige optreden; *bersaksi*, een getuige of getuigen hebben; *tiada bersaksi*, zonder getuigen zijn; *menjaksikĕn*, tot getuige maken, getuigen, door getuigen staven; *saksian*, getuigenis; *kasaksian*, aflegging van getuigenis; *saksinja doewa*, hij heeft twee getuigen.

SAKTI bovennatuurlijke kracht, goddelijke kracht bezittende.

SALAH verkeerd, het mis hebben, ongelijk hebben, verkeerdelijk handelen; fout, misslag, dwaling, misdaad, overtreding, schuld, vergissing; *salah ka bawah doeli*, majesteit-schennis; *salah sewatoe* (Bat. *salah satoe*), één uit velen, onverschillig welk; *bersalahan*, in strijd met; *tangan badjoe dipasangnja salah*, hij heeft de mouw verkeerd aangezet; *dia salah melanggar larangan*, hij is schuldig aan overtreding van een gebod; *apa salahnja?* wat is zijn schuld? *orang itoe djika ada salahnja*, als die man iets misdreven heeft.

SALAM groet; *membĕri salam*, groeten. Zie *tabé*.

SALANG (Bat.) slingermandje voor eetwaar.

SALÉ drogen over vuur of in de zon, bv. visch, vleesch, vruchten en dgl.; *pisang salé*, in de zon gedroogde pisang. Zie *djĕmoer*.

SALIN *menjalin*, overgieten; overbrengen uit eene taal in eene andere, vertalen,. overschrijven, afteekenen; verwisselen van kleederen, verkleeden; *salin kain*, van *kain* verwisselen; *bersalin*, zich verkleeden, ook baren; *persalin*, wisselkleed; *ia soedah bersalin*, hij heeft zich verkleed.

SALING elkander; *saling toemboek*, elkander met vuisten slaan; *saling maki*, elkander uitschelden.

SAMA gelijk, gelijke, tegelijk, even, eveneens, om het even, samen, te zamen, met; *sama manoesija*, evenmensch; *sama djoega*, juist hetzelfde, om het even; *sama tengah*, juist in 't midden; *menjamakĕn*, gelijk maken, gelijkstellen, gelijk achten; *menjamaï*, gelijk zijn aan iets; *bersamaän*, gelijk zijn; *persamaän*, gelijkheid, overeenstemming, eenparigheid; *itoe tiada sama*, dat is niet gelijk; *itoe tiada sama djoega*, dat is niet hetzelfde

SAMAK looi, run; *menjamak*, looien, leder bereiden.

SAMAR onduidelijk, niet te onderscheiden, vermengd, verborgen; *menjamar*, zich onkenbaar maken; *djalan menjamar*, verkleed uitgaan; *dengan samar*, incognito.

SAMBAL toespijs bij de rijst; *menjambal*, *sambal* maken.

SAMBANG *rad sambang*, omgaand gerecht, rechtbank van omgang.

SAMBAR *menjambar*, grijpen in de lucht of in snelle vaart, aanvliegen op iets om het te grijpen; (*boeroeng*) *oeloeng-oeloeng menjambar anak ajam*, de kiekendief vliegt op het kuiken aan, grijpt het kuiken; *anak ajam disambar* (*boeroeng*) *lang*, het kuiken wordt door den kiekendief gegrepen.

SAMBAT *menjambat*, slaan met een buigzaam voorwerp, bv. rotting, een karwats; *disambat dengan tjamboek*, met een zweep geslagen.

SAMBĔT (Bat.) *kasambet*, een toeval krijgen, plotseling ziek worden.

SAMBIL te gelijker tijd, iets te gelijker tijd doen, terwijl, bv. rooken en lezen; *dia batja sambil minoem roko,* hij leest en rookt tegelijk.

SAMBOEK (Bat.) de bolster van een kokosnoot.

SAMBOENG *menjamboeng*, samenvoegen, lasschen, aaneenhechten; *samboengan,* lasch, vervolg van een geschrift.

SAMBOET *menjamboet*, aannemen, ontvangen, bv een gast; inhalen.

SAMOEN *menjamoen*, rooven op het land (niet op zee), struikroof bedrijven.

SAMPAH en *sĕrampah*, allerhande droge vuilnis, uitveegsel, wegwerpsel, afval.

SAMPANG verlak, vernis; *menjampang*, verlakken, vernissen; *sampangan,* verlakt (verlakt werk), gevernist werk.

SAMPAR pest, epidemie onder menschen en vee.

SAMPÉ tot, tot aan, bij, aan; aankomen; voldoen, bevredigen; toereikend, genoeg, genoegzaam, voldoende; zoodat, zoo zeer, dat; zelfs; *sampé hati,* hardvochtig zijn, het hart hebben iets kwaads te doen; *dari Ban'en sampé ka Banjoewangi*, van Banten tot Banjoewangi; *menjampékĕn djandji,* een belofte vervullen; *itoe belom sampé*, dat is nog niet genoeg; *dia djatoh sampé patah tangannja*, hij viel, zoodat zijn arm brak.

SAMPERIN (Bat) iemand komen halen, iemand benaderen.

SAMPI (Bat.) Jav. *sapi,* koe, os.

SAMPING zijde, kant; *di samping roemah*, op zij van het huis; *berkĕris di samping*, een kris op zijde dragen; *djalan di samping*, een zijweg, bv. een voetpad naast den grooten weg; *samping soetéra,* een saroeng van zijde.

SAMPIR (Bat.) *menjampir,* iets ophangen; *sampiran,* kapstok.

SAMPOEL overtreksel, sloop, kap, helm (waarmede kinderen en dieren soms geboren worden); *bersampoel*, van

een overtreksel enz. voorzien; *menjampoel*, overtrekken, in een overtreksel enz. steken; *sampoel bantal*, kussensloop; *boedak bersampoel*, een kind met een helm.

SAMPOK *menjampok*, tegen iets aanstooten, bv. met den voet tegen een steen; tegen iets aanvliegen, bv. een vlieger tegen een anderen vlieger, of een roofvogel tegen een anderen vogel; van degens, sabels, pieken en dgl., kruisen; *menjampok ikan*, visch vangen des nachts met een schepnet en bij het schijnsel van een flambouw, waardoor de visch verrast wordt.

SANA eene van den spreker verwijderde plaats; *di sana*, daar; *ka sana*, derwaarts (het tegengestelde van *di sini* en *ka sini* — ook *kamari* —, hier en herwaarts); *dia pergi ka sana*, hij gaat derwaarts, daar heen; *dia ada di sana*, hij is daar.

SANAK bloedverwant, maag; bloedverwantschap, maagschap; *sanak soedara*, bloedverwanten; *dia saja poenja sanak*, hij (zij) is mijn bloedverwant; *saja bersanak dengan dia*, ik ben met hem vermaagschapt.

SANDANG schouderriem, draagband (om den schouder), bandelier, sjerp over den schouder, band eener hooge ridderorde; *menjandang*; omhangen, bv. een belletje om den hals; aan een *sandang* hangen, tegen den schouder dragen, bv. het koninklijk zwaard.

SANDAR (Bat. *sèndèr*) *bersandar*, leunen; *menjandarkĕn*, doen leunen; *korsi disandarkĕn pada tèmbok*, een stoel tegen den muur doen leunen (zetten); *persandaran korsi*, rugleuning van een stoel; *penjandaran*, leuning (het leunen); *tĕmpat bersandar*, een plaats om tegen te leunen; *bersandarkĕn bantal*, een kussen nemen (gebruiken) om tegen te leunen; *bantal penjandaran*, een kussen om er op te leunen; *korsi penjandaran*, leuningstoel.

SANDOENG *menjandoeng*, met den voet tegen iets, bv. een steen aanstooten, tegen iets aanstooten; *kasandoeng*, met den voet tegen een steen gestooten; *akoe kasandoeng batoe*, ik heb met mijn voet tegen een steen gestooten.

SANGAT en *sangĕt* = *amat*.

SANGGA wat iets belet te vallen of in de beweging stuit; *mĕnjangga*, met de handen beletten (tegenhouden of ondervangen) dat iets valt; *sangga mara*, sloepshaak; *sangga pĕdang*, de pareerstang van een sabel; *penjangga sĕnapan* (*bĕdıl*), geweerrek; *penjangga pajoeng*, de schuif van een paraplu; hoeveelheid van 5 of 10 bossen padi.

SANGGAOEDI en *sanggoerdi*, stijgbeugel (Jav. *sangga wĕdi*).

SANGGĔRAH aderlaten.

SANGGOEL opgebonden haarwrong, kapsel der Maleische vrouwen; *menjanggoel*, het haar in een wrong opbinden.

SANGGOEP *menjanggoep*, op zich nemen, aannemen, durven doen; *akoe ta' sanggoep*, ik neem het niet op mij. Zie *tjakap*.

SANGIT (Bat.) aangebrand (van gebraad en dgl.).

SANGKA vermoeden, argwaan, onderstelling; *menjangka*, vermoeden hebben, verdenken, veronderstellen, meenen; *sangka saja*, naar mijne meening; *sangka jang tĕgoeh*; een vaste overtuiging.

SANGKAK belet, verhinderd; *menjangkak*, beletten, verhinderen iemand of iets.

SANGKAL *menjangkal* en *bersangkal*, loochenen, ontkennen.

SANGKAR de steel van dissels, bijlen, patjols en dgl. gereedschappen; kooi.

SANGKÈT en *sangkètan*, haak; *sangketan kĕlamboe*, gordijnhaak.

SANGKOER bajonet; naam aan staartlooze hoenders gegeven (*ajam sangkoer*).

SANGKOET *tersangkoet* en *kasangkoet*, ergens aan blijven hangen,

haken, vastzitten; haperen, blijven steken; *sangkoetan*, haak; belemmering, verhindering. Zie *sangsang*.

SANGOE (Jav. Bat. *běkal*) leeftocht, voorraad.

SANGSANG (Bat.) *kasangsang*, *menjangsang*, overdwars in den weg of in het water liggen, aan iets blijven hangen of vastzitten. Zie *sangkoet*.

SANGSARA moeilijk, netelig; moeilijkheid, kwelling, marteling; *menjangsarakěn orang*, iemand eene moeilijkheid aandoen, kwellen, martelen.

SANGSI (Bat.) = Arab. *sjak*, twijfelzinnigheid, van iemand die niet weet wat hij wil, op twee gedachten hinkt.

SANTAN (Bat. *santěn*) uitgeperst sap van de kern der kokosnoot, zgn. kokosmelk.

SANTER heftig, onstuimig, driftig; *angin santer*, een harde wind.

SANTĚRI aankomend Mohammedaansch priester.

SANTOEN langzaam (van lichaamsbewegingen), manierlijk, deftig, aristocratisch; *sopan santoen*, gemanierd, deftig.

SAOEH anker; *tali saoeh*, ankertouw.

SAPA *menjapa*, vriendelijk aanspreken; *sijapa?* (Bat. *sapa?*) wie? *sijapa itoe?* wie is dat? *sapa poenja ini?* of *sapa jang poenja ini?* ook *ini sapa jang poenja?* van wien is dit?

SAPADA (Bat.) samengetr. *sijapa ada?* wie is daar?

SAPATOE en *sepatoe*, schoen.

SAPI Zie *sampi*.

SAPIH heengaan, scheiden; spenen; *anak itoe baroe disapih*, dat kind is pas gespeend.

SAPOE werktuig om te strijken, bezem; *menjapoe*, strijken over iets, wisschen, vegen, bestrijken, afwisschen, afvegen, streelen.

SAPOETANGAN (ook *sětangan*) handdoek, zakdoek; *setangan kapala*, hoofddoek.

SARANG nest; *sarang boeroeng*, vogelnest; *sarang laba-laba*,

spinneweb; *sarang sĕmoet*, mierennest; *bersarang*, een nest maken of hebben.

SARAP soort van uitslag bij kleine kinderen.

SARAT zijn vollen last hebbend, vol beladen; *praoe sarat*, een volbeladen vaartuig; *pohoon itoe sarat boewahnja*, een vol (met vruchten) beladen boom; *sarat daoen*, bladerrijk.

SARI bloem, vrouw; *sanglir sari*, die gelijk een bloem is (liefkoozend woord jegens een minnares); (Bat.) altijd; *kaloe dia lihat saja sari dia kasih tabé*, als hij mij ziet, groet hij altijd.

SARING *menjaring*, doorzijgen (door een doek of trechter); *saringan ajer*, leksteen; *ajer saringan*, water door een leksteen.

SAROENG overtreksel, scheede, koker, huisje van schelpdieren; *saroeng bantal*, kussensloop; *saroeng pĕdang*, de scheede van een zwaard; *menjaroeng*, van een overtreksel, enz. voorzien; (Jav.) kleed der vrouwen om het onderlijf.

SASAK (ook *pĕloepoeh*) soort van grof vlechtwerk van gespleten of plat geklopte bamboe of jong hout, dienende tot dekking van wanden, vloer, zoldering, ombeining en dgl.; (Bat.) vlot inz. van bamboe.

SASAR schijf (schietmerk); *sasaran*, schijf om er op te schieten; (Bat.) *kakasar*, verdwaald. Zie *sasat*.

SASAT verdwalen; *maka marika itoe sekalian poen sasat di dalam hoetan*, en zij allen verdwaalden in de wildernis; *menjasatkĕn*, doen verdwalen; *kasasatan*, verdwaling.

SAT *sat-sat*, alle oogenblikken; *sat-sat datangnja*, alle oogenblikken kwam hij.

SATÉ en *sesaté*, een speetje gebraden vleesch.

SATOE (en *soewatoe*, bij verk. *sa*) een; *sirih sakapoer*, één

betelpruimpje; *daoen salei*, één blad, *kartas salei*, één vel papier; *boenga satangkei*, één bloem; *pohoon sabatang*, één boom; *soerat sapoetjoek*, één brief, *gading sapoetjoek*, één olifantstand, *tjarang sapoetjoek*, één loot (takje); *intan sabatoe*, één diamant, *gigi sabatoe*, één tand, *kapala sabatoe*, één hoofd; *roempoet salidi*, één grashalm; *roemah saboewah*, één huis; *kapal saboewah*, één schip, *goenoeng saboewah*, één berg; *ranté saoetas*, één ketting; *kain sakajoe*, één rol lijnwaad; *orang saorang*, één mensch, *prampoean saorang*, één vrouw; *pisaoe sabilah*, één mes, *pědang sabilah*, één zwaard of sabel, *papan sabilah*, één plank; *batoe sabidji*, één steen, *mata sabidji*, één oog, *moetiara sabidji*, één parel, *boewah sabidji*, één vrucht; *koeda saèkor*, één paard; *kěbon sabidang*, één tuin, *lajar sabidang* (ook *saladjoer*), één zeil, *dastar sabidang*, één tulband; *poekat sarawang*, één vischnet; *tělor saboetir*, één ei; *kata sapatah*, één woord; *doewa poeloeh satoe*, een en twintig; *lima poeloeh satoe*, een en vijftig; *saratoes*, honderd of een honderd; *sariboe*, duizend of een duizend; *djaoehnja satoe djam*, een uur ver; *sěkarang soedah djam poekoel satoe* (of alleen *soedah poekoel satoe*), het is nu reeds een uur; *satoe salah*, een misslag; *salah satoe*, één (onverschillig welk) van allen; *jang satoe ataoe jang lain*, de een of ander; *saja tida maoe satoe apa*, ik wil niets hebben; *tiada ada satoe apa*, er is niets; *dia orang berdjalan satoe di bělakang lain*, zij liepen achter elkander; *satoe dari doewa*, een van de twee; *satoe dengan lain*, tegen elkander.

SAWAH rijstveld.

SAWAN stuipen, bij kinderen.

SAWANG (Bat. *sabang*) roet.

SAWĔT (Bat. en Jav.) halsband van rotting aan het juk van een ploeg-buffel.

SĔ een voorvoegsel; *separo*; een half; *separo anggoer separo ajer*, half wijn half water.

SĔBAR (Bat. en Jav.) *menjebar*, zaadkorrels strooien, zaaien.

SĔBĔLAH een enkele zijde of kant, de helft; *di sebelah*, er naast, hier naast; *dia ada di sebelah*, hij is hier naast; *sebelah kanan*, op de rechter zijde; *sebelah bawah*, op de beneden zijde, van onderen; *roemah sebelah djalan*, huis naast of tegenover den weg; *menjebelah*, twee tegenovergestelde zijden vormen; *sebelah menjebelah*, van weerskanten

SĔBĔRANG de overzijde van een water, rivier, meer, enz.; overkant, overwal, aan de overzijde; *menjeberang*, oversteken, overvaren; *seberang soengei*, aan den overkant der rivier; *seberang menjebrang*, heen en weer oversteken, aan weerszijden (van een water).

SĔBĔROT (Bat.) *menjebrot*, rooven, afrooven, straatrooven; *diseberot*, geroofd, afgeroofd.

SÈBÈT (Bat.) *menserebetan*, te lang, van een kleedingstuk, zoodat men er op trapt.

SĔBIT (Bat.) scheuren; een gerecht van vleesch.

SĔBOET *menjeboet*, uitspreken, vermelden; noemen; *sĕpĕrti jang terseboet di atas*, zooals boven gemeld is.

SĔDANG van pas, juist (van tijd), middelmatig; *bĕsar tida kĕtjil tida, sedang sadja*, niet groot en niet klein, middelmatig.

SĔDAP streelend voor de zinnen, doch minder voor het gezicht; aangenaam, genoegelijk; lekker, smakelijk; *sedapan*, lekkernij; *boenga itoe ta'sĕkali sedap baoenja* (of alleen *ta'sĕkali sedap*), die bloem is niets geurig; (Bat.) *sédĕp*, welriekend; *sedep malĕm* (ook *soendĕl malĕm*), naam eener welriekende witte lelie.

SĔDĔKAH offerande aan God, gift, aalmoes.

SĔDĔKALA de geheele tijd, al de tijd, altijd, immer; *pada sedekala*, te allen tijde (ook *pada sedekala waktoe*) (Bat. *selamanja*); *adat sedekala*, oude gewoonte.

SĔDĔRHANA en *sĕdĕrana*, het juiste midden houdend, niet te veel en niet te weinig (van eene hoedanigheid), middelmatig, juist, recht; *kasederhanaän*, de juiste maat hebben

SĔDIH onaangenaam, aangedaan, spijt, hartzeer, leedwezen hebben, droevig gestemd.

SĔDIJA gereed, bereid, klaar; *bersedija*, gereed, bereid, klaar zijn, zich gereed maken; *menjedijakĕn*, klaar maken, in gereedheid brengen; *makanan soedah sedija*, het eten is klaar.

SĔDIKIT een weinig, een beetje; kleinigheid; *sedikitnja*, evenwel, echter; *sedikit-sedikit sĕkali*, bij beetjes; *saja sakit sedikit*, ik ben een weinig ziek; *oeang jang dapat disimpannja sedikit-sedikit itoe soedah habis*, het geld, dat hij bij beetjes heeft kunnen sparen, is opgegaan.

SĔDJAK sedert, sinds; *sedjak* (of *sedjaknja*) *koetika itoe*, sedert dien tijd

SĔDJOEK koud, koel, frisch, verkoelend, verfrisschend; *kasedjoekan*. koud wordend of geworden, het koud krijgen of hebben.

SĔDOE *menjedoe*, met kokend water begieten; (Bat) *sedoe the*, thee zetten

SĔDOET onaangenaam, aangedaan, verdrietig, niet lekker; (Bat. Jav.) *sĕdot*, rooken, rook inademen, een trek doen aan een sigaar of pijp.

SĔGALA al, geheel, gansch; *segala apa jang baik*, al wat goed is; *segala radja-radja*, al de koningen; *segala hamba*, al de slaven; *segala barangnja*, al zijn goed; *segala pĕrabot roemah*, al het huisraad.

SĔGAR frisch, niet kwijnend, gezond; versch, niet verlept; krachtig.

SĔGI zijde van een figuur; *seginja ampat*, vierzijdig; *ampat pesegi*, vierkant (van vorm); *segi tiga*, driehoek: *bersegi lima*, vijfzijdig; *tiang bersegi delapan*, een achtkantige stijl of paal.

SÈKA (Bat.) afvegen; *seka médja*, veeg de tafel af, de tafel afvegen.

SĔKADAR (en *dĕngan sekadarnja*) naar mate; *sekadar salahnja*, naar mate zijner schuld; *makan dĕngan sekadarnja*, bij mate eten.

SĔKAKER (Bat. *kikir*) gierig; *orang sekaker*, gierigaard; *dengan sekaker*, gieriglijk.

SĔKALIAN geheelheid, alheid; *sekalian alam*, de geheelheid der wereld; allegaâr; *alam sekalian*, de werelden allegaâr.

SĔKAM kaf van rijst.

SĔKARANG aanstonds, zoo met een; *sekarang ini*, nu, oogenblikkelijk; *sekarang itoe*, op hetzelfde oogenblik.

SĔKĔP (Bat.) rijp maken door warmte of broeiing; *boewah sekepan*, een op die wijze rijp gemaakte vrucht.

SĔKĔROEP schroef.

SĔKOETOE deelgenoot; *persekoetoean*, deelgenootschap; *menjekoetoeï*, iemand als deelgenoot bijstaan, iets in deelgenootschap doen.

SĔKOLA school.

SĔKONGKOL konkelen.

SÈKSÈK (Bat.) houtmot.

SĔLA lichaam tusschen twee andere lichamen, zooals b.v. een diamant tusschen twee smaragden; *sĕla goenoeng*, tusschenruimte tusschen twee bergen.

SÈLA zadel.

SĔLADA salade.

SĔLADĔRI selderij.

SĔLAH ruimte tusschen twee dingen; *di selahnja*, in de tusschenruimte er van. Zie *sĕla.*

SĔLALOE onophoudelijk, gedurig, voortdurend, gestadig.

SĔLAM (verb. van *islam*) *orang selam*, islamiet; *menjelam*, duiken; (Bat. *sĕloeloep*).

SĔLAMA gedurende; *selama dia ada di sini* (en *selama adanja di sini*), gedurende zijn aanwezen alhier; *selamanja sakit*, gedurende zijne ziekte; *selamanja* en *selamalamanja*, altijd.

SĔLANG = *sĕla.*

SĔLANGKA sleutelbeen.

SĔLANGKANGAN (Bat) de liezen.

SĔLASA *hari selasa*, Dinsdag.

SĔLASI naam eener plant, waarvan de pitten in water geweekt, als koeldrank gebruikt worden.

SĔLAT zeeengte, straat; *menjelat*, door eene straat varen.

SĔLATAN het zuiden; *selatan tĕpat*, het rechte zuiden; *selatan dája*, zuid-zuidwest, *selatan menoenggara*, zuid-zuidoost; *angin selatan*, zuidenwind.

SĔLAWÉ (Bat. uit Jav.) vijf en twintig centen (ook *sĕtalèn*).

SĔLĔBOE van de zee, onbegrensd; *laoetan seleboe*, de groote oceaan, de zee bewesten Sumatra of bezuiden Java.

SĔLÈDÈR slordig, slof, liederlijk; *orang seleder*, een slordig mensch.

SĔLĔMPANG ongerust zijn (bv. wegens eene afwezigheid), bezorgd, in 't onzekere verkeeren, vreezen, niet vertrouwen.

SĔLÈNDANG lange, smalle doek door vrouwen over de borst of over het hoofd gedragen.

SĔLÈNDĔRO een wijze van gamelan- spel.

SĔLĔPA metalen busje, aan den zakdoek of aan den buikband gedragen en waarin bereide sirihpruimpjes en tabak worden bewaard.

SĔLĔPAHA (Bat.) ook *pikangan* en *papikangan*, de liezen. Zie *sĕlangkangan.*

SĔLĔSÉ ontward, in orde gebracht, geschikt, vereffend, beslecht; *menjeleseken*, ontwarren, enz; *perkara ini soedah selese,* deze zaak is in orde; *oetang saja bĕlom selese.* mijn schuld is nog niet vereffend; *pĕrang Atjeh bĕlom sadja selese*, de Atjeh-oorlog is nog maar niet beslecht.

SĔLIDIK *menjelidik*, nauwkeurig onderzoeken, doorzoeken, doorsnuffelen.

SĔLIMOET dekkleed, beddedeken.

SĔLIOE en *kaselioe*, verzwikt.

SĔLIR bijzit.

SĔLISIK *menjelisik*, luizen (naar luizen zoeken); (van vogels) het glad strijken der veeren.

SĔLIT beklemd tusschen twee lichamen, zooals bv. een pistool tusschen gordel en lichaam, een stukje vleesch tusschen de tanden; *menjelit*, steken tusschen twee lichamen, waardoor het ingestokene daar tusschen beklemd raakt.

SĔLOEAR broek. Zie *tjĕlana*.

SĔLOELOEP Zie *sĕlam*.

SĔLOEMBAT (Bat.) puntig voorwerp van hout of ijzer om kokosnoten te schillen; *menjeloembat*, kokosnoten met zulk een werktuig schillen.

SĔLOEROEH geheel; *dibĕdaki loempoer seloeroeh toebochnja*, geheel zijn lichaam wordt met modder besmeerd.

SĔLOKAN (Bat. *solokan*) sloot, waterleiding.

SĔLOMPRÈT trompet.

SĔLONGSONG (Bat.) peperhuisje.

SĔMADJA slechts, alleenlijk.

SĔMAJAM (van vorsten) gezeten zijn, zich bevinden, resideeren *jang bersemajam di negeri N.*, die zich bevindt in; de stad N.

SĔMAK (van een stuk grond) dicht begroeid met struiken, verwilderd; (van een bosch) ondoordringbaar; dicht kreupelhout, wildernis.

SĔMANGKA een soort van meloen.

SĔMANTARA (van *antara*) in den tusschentijd, terwijl, zoolang als.

SEMBAH eerbiedige groet; *menjembah*, eerbiedig groeten en spreken; *persembah*, wat eerbiedig wordt aangeboden, geschenk; *mempersembahkĕn*, eerbiedig aanbieden.

SEMBAHJANG van *sembah* en *jang* (godheid), vereering der godheid, verrichting van godsdienstige gebruiken; *menjembahjang*, bidden; *menjembahjangkĕn*, bidden bij een lijk.

SEMBARANG elk, ieder, onverschillig welk; *sembarang orang taoe*, elkeen weet het; *angkau maoe jang mana?* welke wilt ge hebben? *sembarang sadja*, onverschillig welke.

SEMBARI terwijl, al doende; *dia berdjalan sembari menjanji*, hij loopt al zingende. Zie *samantara, sambil, sembèn.*

SEMBAT (Bat.) *menjembat*, met geweld of ongemerkt wegnemen. Zie *sĕbĕrot.*

SEMBĔLÈH *menjembeleh*, slachten; *toekang sembeleh*, slachter.

SEMBÈN (Bat.) terwijl, tusschentijd; *pekerdjaän sesemben*, werk dat tusschentijds verricht wordt.

SEMBILAN het getal negen; *sembilan poeloeh*, negentig; *sembilan bĕlas*, negentien.

SEMBOEH genezen, hersteld, weder gezond.

SEMBOENI *bersemboeni*, zich verborgen houden, schuilen; *menjemboenikĕn*, verbergen, verschuilen; *dia semboenikĕn toengkatkoe*, hij verbergt mijn stok; *dia semboeni di bĕlakang pintoe*, hij schuilt of verbergt zich achter de deur.

SEMBOER *menjemboer*, opgooien (uit den mond) van vocht, uitspniten; bespuwen met geneesmiddelen; *naga jang menjemboer ajer mawar*, draken die rozenwater uitspuwen of uitspuiten; *oelar menjemboer bisa*, slangen spuwen venijn.

SEMBOJAN sein, teeken, signaal; wachtwoord, leus.

SĔMISTA (en *semesta*) geheel, gansch, de geheelheid; *semista alam*, de gansche wereld.

SĔMI het dicht bijeen gezaaide; *menjemi*, dicht bijeen zaaien, om van het zaad jonge plantjes te krijgen ter overplanting; *semi kòpi*, koffie op die wijze gezaaid; *kòpi semajan*, zaaikoffie; *persemajan*, zaaiplaats; *kĕbon persemajan*, kweektuin.

SĔMOE schijn, bedrog, list; *semoe-semoe*, eenigszins min of meer; *semoe-semoe* (of *semoe koening*, min of meer geel).

SĔMOEKA eender van gelaat.

SĔMOELA van den beginne, op nieuw, van voren; *menjemoelakĕn*, van voren of aan doen, beginnen.

SĔMOET mier; *semoetan*, het slapen van ledematen, (Bat.) *kasemoetan*.

SĔMOEWA alle, het geheel, alles, allen; *semoewa ada*, alles is er; *orang semoewa lari*, de menschen vluchten allen.

SEMPAT geschikte of beschikbare tijd voor iets, gelegenheid; *tiada sempat*, geen tijd; *tiada sempat akoe datang*, ik heb geen tijd om te komen.

SEMPĔROET (Bat. *sempĕrot*) lavementspuit; *menjemperoet*, spuiten; *disemperoet*, gespoten worden.

SEMPĔRONG open koker, lampeglas; *koewé semperong*, opgerolde wafels.

SEMPIT eng, nauw; *tĕmpat sempit*, een nauwe plaats.

SEMPORNA volkomen, volmaakt, zonder gebreken, volledig, volbracht; *salamat jang semporna*, een volmaakt geluk.

SÈN cent.

SĔNANG kalm, rustig, gerust, op zijn gemak, in vrede, tevreden, vergenoegd; den tijd hebben tot iets; niet verhinderd zijnde om iets te doen; gestemd zijn tot iets; *dia belom senang*, hij is nog niet rustig, enz.;

tidoer senang, rustig slapen; *kasenangan*, rust, tevredenheid, enz.

SĔNAPAN geweer. Zie *bĕdil.*

SĔNAPATI legerhoofd, generaal.

SÈNDÈR Zie *sandar*.

SENDIRI van *diri*, zelf; *saja sendiri*, ik zelf.

SENDJATA, wapen; *bersendjata*, gewapend zijn. Zie *gaman.*

SÈNDOK lepel, potlepel, schepper, troffel van een metselaar; *menjendok*, met een lepel scheppen; *dia sendok ajer*, hij schept water (met een lepel); *sendok garpoe*, lepels en vorken.

SĔNÈN (*isnèn*) *hari senen*, Maandag.

SENGADJA wil, voornemen, opzet; *dengan sengadja*, opzettelijk; *menjengadja*, met opzet doen, op 't oog hebben; *tiada dengan sengadja*, niet met opzet.

SENGAL (Bat.) buiten adem; *dia berdjalan sampé sengal*, hij liep tot hij buiten adem was.

SENGIT (Bat.) *sengitan*, wrevelig zijn.

SENGGOEK *menjenggoek*, sterk knikkebollen.

SÈNGGOL (Bat.) tegen 't lijf loopen of stooten; *dia ta' sekali boleh disenggol*, hij kan in 't geheel geen stoot verdragen, is spoedig op zijn teentje getrapt.

SÈNGGOT (Bat.) en *sĕnggèt*, met een haak afplukken, aftrekken, bv. vruchten.

SÈNGKLÈK zie *èngkĕlèk*.

SĔNI en *ajer seni*, wateren. Zie *kĕntjing*.

SENJOEM glimlach; *bersenjoem*, glimlachen.

SĔNONOH betamelijk; *tiada senonoh*, onbetamelijk.

SĔNTAK *menjentak*, iemand toesnauwend in de rede vallen.

SÈNTAK afrukken, losrukken, schielijk wegtrekken, bv. de hand; met een ruk trekken aan iets, bv. aan een schellekoord.

SENTIASA steeds, te allen tijde.

SENTIONG (Bat.) de Chineesche graven.

SENTOSA en *sentausa*, rust, vrede, veiligheid, gerustheid; in vrede, in veiligheid, veilig, niet in gevaar, gerust; *bersentosa*, veilig zijn.

SĔPAH uitgekauwd, bv. van een sirihpruimpje.

SÈPAK *menjepak*, schoppen, trappen inz. van een viervoetig dier, bv. een paard met de achterpooten; *disepak koeda*, door een paard getrapt; *sapi itoe soeka menjepak*, die koe schopt.

SĔPAT (Bat. *sĕpĕt*) wrang, bitter; *ikan sepat*, gedroogd plat vischje.

SĔPĔRTI evenals, overeenkomstig; *dengan sepertinja*, naar behooren.

SĔPI stil, eenzaam; kalm, bedaard, tot bedaren gekomen; *tĕmpat sepi*, een stille of eenzame plaats; *laoet soedah sepi*, de zee is (reeds) kalm. Zie *soenji*.

SĔPIT werktuig om te knijpen, tang; *menjepit*, knijpen met een tang.

SĔPOEH *menjepoeh*, het harden van metaal; goud kunstmatig donkergeel maken, vergulden; *toekang sepoeh*, vergulder.

SĔPON spons.

SĔRAH *menjerahkĕn*, overgeven, overhandigen, terhandstellen, toevertrouwen; *perkara itoe soedah diserahkĕn kapadanja*, die zaak is in zijne handen gesteld.

SĔRAK schor; *boeroeng serak*, eene soort van uil.

SÈRAKA hebzuchtig; *orang seraka*, een hebzuchtig mensch.

SĔRAJA tevens, tegelijk, terwijl; *seraja katanja*, terwijl hij sprak of sprekende; *seraja menghampaskĕn dirinja ka boemi*, (of *dengan banting diri ka tanah*) *ia tangiskĕn kamatian soewaminja*, zich tevens ter aarde werpende, beweende zij den dood van haren man.

SĔRAM (Bat. *sĕrĕm*) zich samentrekken, zooals bv. de huid bij koude; van de haren, te berge rijzen; *seram koelit*, kippenvel (door aandoening der huid).

SĔRAMBAHIN (Bat.) *diserambahin*, gelijkgesteld worden, vergeleken worden; *goewa diserembahinja anak kĕtjil*, hij vergelijkt me met een klein kind.

SĔRAMBI galerij, stoep, voorportaal.

SĔRAMPANG werktuig met tanden om te steken of te werpen, vork; *menjerampang*, met een *serampang* werpen of steken; (Bat.) met een stuk hout naar iets werpen.

SĔRANG opperstuurman aan boord van een inlandsch vaartuig; *menjerang*, overvallen, bestormen, aantasten.

SĔRANI inlandsch Christen.

SERBA (ook *sarwa*) al, geheel, voltallig; allerlei; *serba djĕnis*, allerlei soorten; *serba salah*, alles is verkeerd; *serba roemah*, huisraad; *serba kapal*, scheepstuig.

SERBAN (Bat. *sorban*) = *dastar*, tulband (kleedingstuk).

SERBAT (*sorbat*) een soort van koeldrank.

SERBÈT servet; *gĕlang* (*tjintjin*) *serbet*, servetring of -band.

SERBOE *menjerboe*, voortsnellen, voorwaarts trekken, aanvallen.

SERBOEK pulver, poeder, stof, gruis, strooisel; *menjerboek*, vergruizen.

SĔRÉAN (Bat.) sergeant.

SĔRÈMPÈT (Bat.) *menjerempet*, rakelings langs iets gaan, langs den wal varen, van een vaartuig.

SĔRENTA en *serta*, (Bat. *srenta*) met, benevens; zoodra; *serenta datang dia tanja apa chabar?* zoodra hij kwam, vroeg hij: welk nieuws? *segala andjing serta koetjing*, de honden benevens de katten; *berserta dengan toean*, met of benevens u; *menjerta*, samen doen; *menjertakĕn*, doen vergezeld gaan van iets; *menjertaï*, samendoen met iets; *serta-merta*, terzelfder tijd, onmiddellijk.

SĔREP (Bat. *menjerepin*) iemand uithooren of polsen.

SĔRÈT (Bat.) sleepen, sleuren.

SERGAP *menjergap*, onvoorziens overvallen, onverwachts bij iemand komen.

SĔRIJAWAN benaming der spruw van volwassen personen.
SĔRING (Bat.) en *sering sering,* dikwerf, meermalen.
SĔRIT fijne haarkam.
SERKAP kegelvormige korf, waaronder men bv. kuikentjes houdt, ook om visch te vangen; *menjerkap*, vangen, bv. een kapel.
SERKOEP stolp.
SÉRO (Bat.) bamboezen hekwerk om visschen te vangen.
SĔROD (Bat.) *meserod*, indringen van iets zwaars in iets weeks, bv. de vingers in deeg; *menjerodin*, van een helling langzaam afglijden, bv. van een schip.
SĔROE *menjeroe*, luidkeels roepen, aanroepen.
SĔROET (Bat.) schaaf, het schaven.
SĔRÒJÒNG (Bat.) slingerend loopen, waggelen; *serojongan* of *serajang-serojong*, slingeren als een beschonkene, waggelen als een gewonde.
SÈRONG schuin, scheef; *serong lipatannja*, scheef gevouwen.
SĔSAK nauw; *sesak badjoe anak itoe*, het baadje van dat kind is nauw; dicht bijeen, opeen gedrongen, benauwd.
SĔSAL *menjesal*, berouw hebben.
SĔSAT verdwaald; *mati sesat*, zelfmoord plegen.
SĔSEP (Bat.) *menjesep*, kruipen ergens onder, als slangen, hagedissen; *mĕnjesep ka mana ajam itoe*, waar of die kip gekropen is?
SĔTAL stal.
SĔTAMBOEL (*istamboel*) Konstantinopel.
SÈTAN (*sjaitan*), duivel, spook, geest.
SĔTANGAN of *sapoe tangan*, zakdoek; (Bat.) *sĕtangan kapala*, hoofddoek.
SĔTANGGI Zie *istanggi*.
SÈTÈNG (Bat.) puist op het oog.
SĔTĔROE persoonlijke vijand; *berseteroe*, een vijand hebben;

menjeteroeï, iemand als vijand behandelen; *berseteroean*, in vijandschap met elkander zijn.

SĔTIAR (Bat.) herstel van krachten zoeken; *dia pergi setiar di sana*, hij ging daar herstel van krachten zoeken.

SĔTIJA oprecht, getrouw; *bersetija*, getrouw zijn.

SĔTIJAWAN trouw, getrouw.

SĔTIK (Bat.) een span met duim en vinger, bij het knikkeren gebruikelijk; *goendoe disetikin*, de knikker is bespannen.

SĔTINGGI geitouw, gording.

SĔTIWĔL (Bat.) stevel, laars.

SĔTOERI Zie *istoeri*.

SĔTOLOP stolp (voor een lamp).

SĔTOP gestoofd gerecht.

SÉWA huur, huurpenning (ook *oeang sewa*); *menjewa*, huren, pachten; *sewakĕn*, te huur geven; *sewa tanja*, het ondervragen van een slapende, uit wiens antwoorden men achter de waarheid van iets wil komen.

SI toch; *apa si?* wat is het toch? *kenapa si?* waarom toch? *taoe si*, ik weet het niet; *si Miskin*, de Arme; *si Bagong*, die Bagong.

SIA *sia-sia*, ijdel, te vergeefs.

SIAL ongelukkig in een onderneming of handeling, ongelukkig ter bereiking van een doel; als bv. een verkooper 's morgens als eersten kooper iemand aantreft, die op krediet koopt, dan is dat voor den verkooper *sial*.

SIANG dag, daglicht; *ampir siang*, het is bijna dag; *ini soedah siang* (of *siang hari*), het is reeds dag; *pada siang*, bij dag, bij daglicht; *pada siang dan malam*, bij dag en bij nacht; *siang malam* (of *siang dan malam*), dag en nacht; *sĕkarang lagi* (of *masih*) *siang*, het is nog dag; *sĕbĕlomnja siang*, vóór dat het dag is.

SIDANG vergadering.

SIFAT (Arab.) ook *sipat*, hoedanigheid, eigenschap.

SIGAR halve duit, halve cent. Ook *pèsèr*.

SIGĔRA onverwijld, spoedig, haastig

SIHAT volkomen welstand, geheel welvarend.

SIJAPA wie? *sijapa itoe*? wie is dat? (Bat.) *sijapa jang bilang*? wie zegt het? *sijapa poenja ini*? van wien is dit?

SIJOEMAN bij zinnen, bij zijn verstand, nuchter, bekomen van krankzinnigheid, bedwelming. Zie *sadar*.

SIKAP lichamelijke gestalte.

SIKAT kam, borstel, schuier; *menjikat*, kammen, borstelen, schuieren.

SIKEP dragen, aanhebben.

SIKOE elleboog, hoek, timmermans rechthoek; *sikoe-sikoe*, knie.

SIKSA kastijding, straf, pijniging; *disiksa*, een straf ondergaan; *kĕna siksa*, straf krijgen; *menjiksakĕn*, straffen; *disiksakĕn*, gestraft worden.

SILA *bersila*, zitten met de beenen kruiselings onder het lichaam.

SILAOE (Bat. *siloe*) van de oogen, door het licht verblind, schemerend; *mengilaoe*, kijken met de hand voor de oogen wegens het verblindend licht.

SIMPAN *menjimpan*, bewaren, bergen, wegleggen; in bewaring hebben; in voorraad hebben.

SIMPANG zijweg, zijpad; zijtak eener rivier, arm eener rivier; *menjimpang*, een zijweg inslaan, op zijde gaan.

SIMPAT (Bat.) *kasimpatan*, iets in het verkeerde keelgat krijgen; *simpatan*, hoesten als men iets in 't verkeerde keelgat gekregen heeft of zich verslikt.

SIMPÉ (*simpei*) hoepel of band; *simpe bĕsi*, een ijzeren hoepel of band; *simpe rotan*, een band van rotting.

SINAR licht van lichtende voorwerpen; schijn, bv. van de

maan; *bersinar*, lichtend, schijnend; *sinar matahari*, zonnestralen.

SINDIR *menjindir*, zinspelen, boerten; *sindiran*, boert.

SINGA leeuw.

SINGGAH ergens aangaan, aanleggen, eene plaats aandoen; *marilah kita singgah di sini*, laten wij hier aanleggen. Zie *mampir*.

SINGIT afwijken van den loodrechten stand, op zijde hellen, scheef staan, op zijde liggen, bv. van vaartuigen, vliegers en dgl.

SINGKAB tot aan toe, vol; *singkablah sembilan boelan*, volle negen maanden. Zie *gĕnap*.

SINGKAP *menjingkap*, opendoen een gordijn, openslaan een boek, oplichten een kleed.

SINGKÉ een Chinees-baar.

SINGKIR *menjingkir*, op zijde of uit den weg gaan; *menjingkirkĕn* en *singkirkĕn* (Bat. *singkirin*), iets op zijde of uit den weg zetten, verbergen; *singkirkĕn piring mangkok itoe*, zet dat bordengerei op zij; *piring mangkok itoe disingkirkĕn*, dat bordengerei dient op zij gezet (of weggeborgen) te worden.

SINI en *di sini*, hier, te dezer plaatse; *ka sini*, naar hier, naar deze plaats, herwaarts; *mari sini*, kom hier; *orang sini*, de menschen van hier, de menschen van deze plaats; *sini sana*, hier en daar.

SIOEL *bersioel*, fluiten met den mond; *menjioel*, fluiten met den mond naar iets; *pĕsijoelan*, gefluit. Zie *soeït*.

SIOENG slagtand.

SIPAT streep, rechte lijn, regel, liniaal; *tali sipat*, timmermans lijn; *sipat mata*, verf voor de oogleden.

SIPIT fijn gespleten (van de oogen), zooals bv. die der Chineezen.

SIRAM *menjiram*, begieten; *bersiram*, baden door begieting; *penjiraman*, gietemmer, gieter.

SIRAP opgelicht aan den eenen kant, zooals bv. dakpannen door den wind; opengaan (van het hart) bij het zien van iets dat de zinnen streelt, zooals bv. bij het zien van eene schoone vrouw; houten dakpan (ook *atap kajoe* of *atap papan*).

SIRAT *menjirat*, breien, strikken, brei- of strikwerk doen; *penjirat*, rijglijn.

SIRĔP toovermiddel bij dieven in gebruik om den te bestelene in slaap te brengen; *menjirepkĕn* (Bat. *sirepin*), in slaap doen vallen.

SIRIH betel.

SISA overblijfsel, overschot, kliekje; *berapa sisanja?* hoeveel blijft er over?

SISI zijde, flank; *di sisi*, aan de zijde, naast; *di sisi djalan*, aan den kant van den weg; *bersisi*, zijde aan zijde, naast elkander.

SISIK schub van een visch; *bersisik*, geschubd; *menjisik*, visschen afschubben.

SISIR kam; *menjisir*, kammen.

SITA dagvaarden, dagvaarding; *soerat sita*, schriftelijke dagvaarding, exploot; *disita*, gedagvaard.

SITOE (Soend.) en *sètoe*, een groote vischvijver, die grootendeels door de natuur gevormd en ingedijkt is; *èmpang* en *balong* zijn gewone kunstmatige vischvijvers en *koelah* is een kleine vijver of waterkom; (en *di sitoe*), daar, te dier plaatse; *ka sitoe*, naar die plaats, derwaarts; *dari sitoe*, van daar; *dia ada di sitoe*, hij is daar.

SJAHDAN verder, voorts.

SJAIR het opzeggen en het maken van een gedicht; gedicht, poëzie.

SJAK argwaan; *menaroh sjak*, argwaan koesteren; *mengadakĕn sjak*, argwaan wekken; *mendatangkĕn sjak*, argwaan veroorzaken.

SJART voorwaarde, beding, bepaling, vaststelling, voorschrift, reglement, instructie; *sjart djabatan*, instructie voor een ambt.

SJEICH grijsaard, oud man, eerwaardig man, aanzienlijk man; opperhoofd; geleerd man, leeraar.

SJOEKOER (Bat. *soekoer*) dank, dankzegging; *sjoekoer kaloe bagitoe*, Goddank, als het zoo is; *mengoetjap sjoekoer*, dank zeggen.

SOBAT (van *sahbat*) vriend, makker, gezel, kameraad.

SODJA (Bat.) buigen bij 't bidden voor een afgod, zooals de Chineezen doen.

SOEAL het vragen, vraag; *soeal djawab*, vragen en antwoorden.

SOEAP wat men in eens in den mond brengt om het te eten; *sesoeap*, een mondvol; *sesoeap nasi*, een mondvol rijst; *menjoeap*, het eten in den mond van iemand brengen; *dia menjoewapi anaknja*, zij brengt haar kind het eten in den mond; aangeboden geschenk om van iemand iets gedaan te krijgen; *makan soeap*, zulk een geschenk aannemen, omgekocht zijn.

SOEAR vuursein, scheepslantaarn.

SOEBAN (ook *soebanan*) splinter; *kasoeban* (of *kĕna soeban*), een splinter krijgen.

SOEBANG (Bat. Jav. *soebĕng*) oorsieraad. Zie *kĕraboe.*

SOEBÈK (ook *soewek* en *sowek*) scheuren, verscheuren, gescheurd; *disoewek*, gescheurd of verscheurd worden; *disoewek matjan*, door een tijger verscheurd; *soebekan*, scheur, scheuring; *menjoewek*, scheuren, b.v. van linnen.

SOEBHANA *soebhana Allah*, Gode zij lof; *soebhanahoe*, lof zij hem (Gode).

SOEBIK *menjoebik*, een klein stukje van iets afscheuren.

SOEBOEH begin van den dag, eerste licht van den dageraad.

SOEBOER (van planten en dieren) welig groeiend, frisch van

voorkomen, zooals bv. een boom na den regen, een gezonde jongen na een bad; *soeboer badannja anak itoe,* gezond is het lichaam van dat kind.

SOEDAGAR en *saudagar,* koopman, gevestigd koopman, groothandelaar. Zie *dagang.*

SOEDAH geëindigd, voltooid, gedaan; reeds, al; genoeg; *soedah itoe,* daarna; *soedah tiada,* niet meer zijn; *ia soedah tiada,* hij is er niet meer, hij is reeds gestorven; *menjoedahi,* een verzoek verwezenlijken, stillen, bv. een schreiend kind, een twist beslechten, sussen; *penjoedahan,* eindiging; *akoe soedah makan,* ik heb gegeten; *dia belom soedah,* hij heeft nog niet gedaan, bv. met eten; *soedah-soedah,* al vast; bij voorbaat; *ambillah soedah-soedah,* neem al vast; *ta' soedah,* onophoudelijk.

SOEDARA broeder, zuster (*soedara laki-laki, soedara pĕrampoean*); *soedara tiri,* stiefbroeder, stiefzuster.

SOEDI genoegen nemen met iets, goedvinden, verkiezen, gewillig zijn; *ia ta' soedi datang,* hij verkiest niet te komen.

SOEDJI en *soedjian,* borduurwerk, borduursel; *menoedji,* borduren. Zie *soelam.*

SOEDJOED nederigheid, teraardebuiging, nederbuigen ten teeken van eerbied; *bersoedjoed,* zich nederbuigen.

SOEDOE eetlepel, snavel van een eend of gans; *menjoedoe,* scheppen met een lepel, lepelen (van een eend of gans).

SOEDOEK schoffel; *menjoedoek,* wegschoffelen, opspitten, bv. aardappelen; (Bat) *sòdòk,* steken.

SOEGOEH (Jav.) onthalen, trakteeren.

SOEÏT (Bat.) *bersoeït,* fluiten met den mond; *menjoewitin,* naar iets, bv. een vogel fluiten. Zie *sioel.*

SOEKA gevoel, vreugde, vermaak, geneugte, verheuging, blijdschap, behagen, welgevallen, wensch; zich verheugen, blijde zijn, zich gelukkig gevoelen,

vreugde enz. smaken, wenschen, bevallen, aanstaan; *itoe jang disoekaïnja*, dat is hetgeen hij wenscht, dat is juist naar zijn zin; *soeka tjita* (ook *soeka hati*), gemoedsaandoening, waarbij vreugde enz. gevoeld wordt (het tegengestelde is *doeka tjita*); *masing-masing dĕngan soekanja*, ieder naar zijn eigen genoegen; *tanda kasoekaän*, een bewijs van tevredenheid; *bersoeka-soekaän*, te zamen pleizier hebben; *tiada disoekaï orang*, niet door de menschen bemind worden; *menjoekakĕn hati*, het hart verheugen.

SOEKAK (Bat.) een graatje in de keel hebben; *kasoekakan*, in de keel blijven steken.

SOEKAR moeilijk, lastig, zwaar, netelig; *kasoekaran*, moeilijkheid. Zie *soesah*.

SOEKOE (Jav. been, voet; bodem, basis; een halve gulden) deel, onderdeel, afzonderlijk deel, gedeelte, bestanddeel; tak van een volksstam, geslacht; *soekoe kalimah*, lettergreep.

SOELAM borduren op een raam. Zie *soedji*.

SOELAP (Bat. *soenglap*), goochelen, tooveren.

SOELĔT (Bat.) *menjoelet*, aansteken (een pit van een lamp of kaars).

SOELING fluit, flageolet; *menjoeling* en *bersoeling* (ook *tioep soeling*), op de fluit spelen.

SOELOEH licht, fakkel, toorts; *menjoeloeh*, met een *soeloeh* verlichten.

SOELOER spruit, puntig uitloopsel van sommige planten, rank; *menjoeloer*, ranken (van planten).

SOEMBANG beleedigend voor het gezicht, het gehoor of het zedelijk gevoel, wanstaltig, wanvoegelijk, wanklinkend, onzedelijk, ontstemd (van een muziekinstrument); bloedschande.

SOEMBING van snijdende werktuigen, aarden gereedschappen

en dgl. broze dingen, schaardig; schaardig zijn; schaard; *moeloet soembing,* hazemond; *bibir soembing,* hazelip.

SOEMBOE (Jav.) lampe- of kaarsepit.

SOEMOER (Bat.) put; *ajer soemoer,* putwater. Zie *përigi.*

SOEMPAH *bersoempah,* het doen van een eed, zweren, vloeken; *menjoempah,* vervloeken, verwenschen; *menjoempahi,* een eed laten doen, beëedigen; (Bat.) *dimakan soempah,* vervloekt zijn wegens mishandeling of miskenning van ouders.

SOEMPÉ (Bat.) hoepel. Zie *simpé.*

SOENAN (*soesoehoenan*) titel van den regeerenden vorst van Soerakarta.

SOENAT besnijdenis; *anak itoe soedah disoenat,* dat kind is reeds besneden; *anak itoe hëndak disoenatkën,* dat kind moet besneden worden.

SOENGEI (*soengi*) (Jav. *kali*) rivier; *përgi ka soengei,* naar de rivier gaan (om zijne natuurlijke behoeften te doen).

SOENGGOEH werkelijk, waarachtig, in ernst, inderdaad; *sasoenggoehnja,* in waarheid; *soenggoeh poen,* wel is waar, ofschoon; *disoenggoeh-soenggoeh hatinja,* hij deed zijn uiterste best; *menjoenggoeh-njoenggoehi,* zich met allen ernst voor iets inspannen; *menjoenggoehkën,* verwezenlijken, bevestigen.

SOENGLAP Zie *soelap.*

SOENGOET *bersoengoet,* ontevreden zijn, morren, mompelen, pruttelen, grommen.

SOENJI ledig, eenzaam, woest, verlaten, stil, onbewoond, weinig bewoond, onbezocht, weinig bezocht; *soenji tëmpat itoe,* die plaats is stil. Zie *sëpi.*

SOENTING bloem achter het oor gestoken; *menjoenting,* achter het oor steken, bv. eene bloem of eene pen; *bersoenting,* een bloem achter het oor dragen.

SOERAK *bersoerak*, kreten van vreugde, aanmoediging of goedkeuring slaken, juichen, applaudiseeren; *menjoeraki*, iemand toejuichen.

SOERAM en *soerĕm*, donker, duister, somber; *matakoe soeram*, mijne oogen zijn verduisterd.

SOERAT geschrift, brief, zendbrief; *soeratan*, schrift (het geschrevene); *soerat kondé*, hoofdgeldbriefje voor Chineezen; *soerat pagadéan*, pandbriefje; *soerat wasiat*, testament; *menjoerat*, een brief schrijven; *penjoerat*, schrijver.

SOEROEH *menjoeroeh*, gelasten, bevelen, gebieden, opdragen iets te doen; *soeroeh ia pergi*, laat hem weggaan; *ia disoeroeh pergi*, hij wordt gelast heen te gaan.

SOEROET (van het water) verminderen, afloopen, zakken, vallen, ebben; *ajĕr soeroet*, het water loopt af, d. i. het is eb.

SOESAH moeilijk, verdrietig; moeilijkheid, verdriet, verlegenheid (ook *kasoesahan*); *roepanja seperti orang soesah*, zijn uitzicht is dat van een mensch dat verdriet heeft; *pakerdjaän soesah*, een moeilijk werk; *maka itoelah jang mendjadi kasoesahankoe*, dat brengt mij in verlegenheid; *meloepoetkĕn orang dari pada kasoesahan*, iemand uit eene verlegenheid redden. Zie *soekar*.

SOESOE de borsten (voorn. van eene vrouw), boezem, uier; *menjoesoe*, zuigen van kleine kinderen en jongen van dieren, aan de borst zijn; *anak lagi menjoesoe*, een nog zuigend kind; *menjoesoeï*, zoogen, aan de borst hebben om te laten zuigen *ajer soesoe* (ook alleen *soesoe*) melk, zog; *anak soesoe*, zoogkind; *baboe soesoe* (Bat. *baboe tètè*), min.

SOESOEK (Bat.) fuik, vangen met een fuik.

SOESOEL *menjoesoel*, iemand achterna gaan, met het voornemen om hem in te halen; achtervolgen.

SOESOEN stapel, stel van in elkander geplaatste voorwerpen, bv. van koffers, ijzeren pannen; *menjoesoen*, opstapelen; *bersoesoen*, op elkaar gestapeld of gezet; *soesoen tiga*, stel van drie voorwerpen.

SOESOEP *menjoesoep* en *njoesoep*, zich bukkende of zich wringende ergens in- of doorgaan, doordringen door eene nauwe tusschenruimte of opening, door iets heenkruipen, onder iets doorkruipen, onder iets kruipen; *kamana njoesoepnja ajam itoe*, waar of die kip gekropen is.

SOESOER (Bat.) tabakspruim.

SOESOET verminderen, spilleeren; *menjoesoetkĕn oetang*, een schuld doen verminderen door betaling van een gedeelte.

SOETĔRA (*soetra*) zijde, zijden stof; *badjoe soetera*, een zijden baadje; *soetera kĕmbang*, borduurzijde (ook *soetera njoelam*).

SOETJI zuiver, rein, gezuiverd, gereinigd; (van het gemoed en in zedelijken zin) oprecht; *soetji hati*, zuiver van gemoed.

SOEWAM lauw van een vocht.

SOEWAMI echtgenoot, gemaal (in de hoffelijke spreekwijze).

SOEWARA geluid in het algemeen, stem, toon; *bersoewara*, geluid geven; *menjoewaraï*, iemand toeroepen; *boenji soewara*, het geluid der stem; *soewara angin*, het geluid van den wind; *dia tijada dapat bersoewara*, hij kan geen geluid geven; *soewaranja lĕmboet*, hare stem is zwak; *soewara njaring*, eene hooge of doordringende stem; *soewara haloes*, eene fijne stem; *soewara kĕras* (*garaoe*), eene kloeke stem; *soewara mĕratap*, eene klagende stem; *soewara orang bertanja*, de stem eens vragende; *maka kadéngaranlah soewara orang bertĕréak minta toeloeng*, er werd een stem gehoord van iemand die om hulp riep; *soewara*

jang mĕrdoe boenjinja, eene welluidende stem; *dia njaringkĕn soewaranja*, hij verhief zijne stem; *dia tahankĕn soewaranja*, hij matigde zijne stem; *dia bĕri soewaranja*, hij gaf zijne stem; *kalebihan soewara*, de meerderheid van stemmen; *dia dipilih dĕngan soewara orang sekalian*, hij werd met algemeene stemmen gekozen; *soewara soewara itoe tijada bermoefakat*, de stemmen zijn verdeeld; *akoe dé-ngar soewara badak*, ik hoor de stem van een rhinoceros.

SOEWATOE (*satoe*) één, het getal een, de (het) eene; een ding, iets; *soewatoe poen tida'*, niets hoegenaamd; *sesoewatoe*, eenig, een of ander, eenig ding, *soewatoe perkara*, eenig geval; *barang soewatoe*, eenig ding onverschillig welk; *segala soewatoe*, alle dingen doch elk afzonderlijk gedacht.

SOEWOENG ledig, onbezet, onbewoond, verlaten.

SOHOR (Bat.) *kasohor*, geroemd, beroemd, vermaard, berucht; *orang kasohor*, een beroemd mensch Zie *masjhoer*.

SOKONG schuine stut om het omvervallen van iets te beletten, bv. tegen een muur; schoor; *menjokong*, stutten, schoren, een zeil aan de binnenzijde van een *sokong* voorzien (*lajar sokong*); *tangga sokong*, ladder die tevens tot stut dient.

SOLOR (Bat.) *soloran*, slootje.

SOMPĔLAK (Bat.) afgebroken, afgesplinterd maar van een groot stuk; losgeraakt, bv. van een blokje hout dat ergens aan gelijmd zit.

SONGKÈT (Jav.) met bloemen doorweven, borduren.

SONTAK (Bat.) *sontak gĕrowah*, met vele of groote scheuren, van een kleedingstuk.

SOPAN bescheiden, beleefd, wellevend, hoffelijk, beschaafd, gemanierd.

SORÉ (Bat.) achtermiddag, vooravond.

SORONG *menjorong*, schuiven, voortschuiven, voortduwen, toeschuiven; *kĕna sorong*, omgekocht zijn; *sorongan*, schuiflade.

SOSO (Bat. Soend.) *menjoso*, de rijst (*bĕras*) wit zuiveren door stampen.

SOSOK (Bat) mand in den vorm van een stolp om visch te vangen; *sosokan*, een vierkante doos van bamboe.

SOSOL (Bat.) *menjosol*, pikken, bijten van een gans of eend (van andere vogels, *patok* of *mematok*).

SOWANGAN (Bat.) vlieger met een windharp.

T.

TA' (*tida*) niet; *ta' oesah*, het hoeft niet; *maoe ta' maoe*, goedschiks of kwaadschiks; *baik ta' baik*, hetzij goed of kwaad; *sĕkali ta' sĕkali*, éénmaal toch; *soewang ta' soewang*, hetzij gemakkelijk of niet, éénmaal toch; *ta' dapat tijada*, het moet; (Bat.) *trada* = *tida ada*, er is niet.

TAÄLA gewone bijnaam van *Allah*; *Allah taäla*, de verheven God.

TABÉ (*tabik*) gegroet! groete, heilwensch; *kasih tabé*, groeten.

TABIAT (Arab. *tabiah*) natuurlijke aard, karakter.

TABIR gordijn, voorhangsel; (Arab. *ta'bir*) uitlegging van droomen.

TABOEH stok waarmeê op de *bĕdoek* of de *gong* geslagen wordt; *taboeh-taboehan*, slaginstrumenten.

TABOENG holle bamboe om iets in te bewaren, grootere voor water, kleinere voor kunstsporen, *tadji*, van vechthanen; koker, spaarpot; *taboengan*, spaargeld.

TABOER *menaboer*, strooien, zaaien; *menaboeri*, bestrooien, bezaaien; *taboeran*, wat gestrooid is; *penaboer*, wie strooit.

TADAH *menadah*, iets opvangen; *menadah loetoet*, de knieën aan elkander sluiten, om iets op te vangen; *mena-*

dah lajar, de zeilen bijzetten, over stag gaan; *menadah ajer*, water opvangen; *menadah moeloet*, den mond ophouden om iets, bv. water, op te vangen.

TADI zooeven, kort geleden; *baroe tadi datang* of *sebentar tadi datang*, zooeven pas aangekomen; *malam tadi*, laatstleden nacht.

TADJAM scherp; scherpheid, scherpte; snede; *menadjam*, scherp worden; *menadjamkĕn*, scherp maken; *tadjamnja sĕpĕrti gĕlas makan ramboet terbang*, scherp als glas, een zwevend hoofdhaar doorsnijdend; *piso tadjam*, een scherp mes.

TADJI kunstspoor voor een vechthaan; *tadji gòlok*, rechte spoor; *tadji bèngkok*, kromme spoor.

TAÈR (Bat.) wei, dikke melk, gekarnde melk.

TAGIH (Bat. *tagi*) aanmanen, geld vorderen; *menagih*, iemand manen; *katagihan*, aanmaning, invordering.

TAGIL en *tĕgil*, de natuurlijke spoor van een haan.

TAHAN *menahan*, tegenhouden, verdragen, verduren, uithouden; tegengaan, beletten, beteugelen, beperken; duren, duurzaam zijn; volharden; zich onthouden; *bertahan bĕlandja*, zijne uitgaven beperken, zuinig zijn in zijne uitgaven; *menahan dari pada jang ditĕgah*, zich van het verbodene onthouden; *darah bertahan*, ophouden te bloeden.

TAHANG ravijn; (Bat.) kuip, tobbe; *tahang penjiraman*, gieter.

TAHI afscheidsel, uitwerpsel, vuil, drek; *tahi tĕlinga* (*koeping*) oorsmeer; *tahi mata*, het vuil der oogen; *tahi lalat*, zomersproeten, het weer in geweven stoffen; *tahi kambing*, meelklonters, bv. in brei, gebak *tahi ajam*, kippendrek; *tahi angin*, ijdel geklap; *tahi bĕsi*, ijzerroest; *tahi lalĕr*, moedervlek; *tahi gergadji*, zaagsel.

TAHIL naam van een goudgewicht, waarvan 1 = 2 *ringgit* en 16 = 1 *kati*.

TAHOE (*taoe*) weten, kennis hebben van iets, verstaan, bedreven zijn in iets, kennen, bewust zijn van iets; *tahoe rahasija,* een geheim weten; *tahoe membatja,* kunnen lezen; *membĕri tahoe,* kennis geven van iets, *tahoe kĕris dan toembak,* kries en spies kennen (weten te gebruiken); *akoe tahoe ada sadja,* ik weet van niets anders dan dat het (het een of ander) er zijn moet; *katahoean,* bekend zijn, begrijpelijk zijn; *tijada katahoean,* in de war zijn, ongerijmd zijn; *katahoe,* wetenschap; *setahoe,* medeweten.

TAHOEN (*taoen*) jaar; *menahoen,* een jaar duren, een jaar of langer op eene plaats blijven; *bertahoen,* een jaar duren; *bertahoen-tahoen,* jaren duren; *tahoen baroe,* nieuw jaar; *tahoen baroe tjina,* Chineesch nieuwjaar.

TAKDIR (Arab.) beschikking, voorbeschikking; *ditakdirkĕn Allah,* door Gods raadsbesluit.

TAKOET bang, bevreesd, beangst, angstig, bloode, lafhartig; bangheid, vrees, angst, blooheid, lafhartigheid; *takoet akan,* bang zijn voor; *menakoetkĕn,* bang maken; *menakoeti,* bang zijn voor iets, ontzien, vreezen, duchten; *katakoetan,* bang geworden; bangheid, bangigheid, vrees, angst, bloohartigheid; *penakoet,* bloodaard, lafaard.

TAKWIM (Arab.) almanak, dagwijzer.

TALANG bijenkorf; (Jav.) dakgoot.

TALAR openhartigheid, rondborstigheid; *dikatakĕnnja dĕngan bertalaran,* hij sprak er onbewimpeld over.

TALI touw, koord, lijn, draad, zeel, band, streng, reep, snaar; *tali pĕroet,* de darmen; *tali toedoeng,* de keelband van een *toedoeng*; *tali sipatan* (of *bĕnang arang*) zwart gemaakt touw bij de timmerlieden in gebruik om lijnen te maken; *tali bĕnang,* buikband; *tali-temali* (ook *tali-mali*), allerhande touwwerk, het gezamenlijke touwwerk van een vaartuig.

TALOEK (Arab. *ta'alloek*) afhankelijkheid, afhankelijk; onderhoorig, onderhoorigheid; *mentaloekkĕn,* onderwerpen; *nĕgĕri jang ditaloek,* een onderworpen land.

TAMAN lusthof.

TAMAT einde (van een geschrift); *mentàmatkĕn,* ten einde brengen.

TAMBAH bijvoegsel; *bertambah,* vermeerderen, toenemen, aangroeien; *menambah,* bijvoegen, bv. een gulden bij eene som geld; *tambah ta' dapat,* dat moest er nog bij komen dat ik (het) niet kreeg; *tambahan,* wat bijgevoegd is; daarenboven; *tambahan poela,* daarenboven nog.

TAMBAK schoeiing, zooals van een rivier, een terras; dijk, bedijking, dam; dok; *menambak,* bedijken, schoeien.

TAMBAL (Bat. Jav.) lap; *menambal,* een lap op een gescheurd kleed naaien; *badjoe tambalan,* een gelapt baadje; *bapa tambal,* iemand die een vrouw huwt die reeds van een ander zwanger is.

TAMBANG passagegeld, vrachtgeld; *menambang,* tegen betaling een vaar- of voertuig of een rijbeest van een ander gebruiken; (Jav.) touw; een mijn.

TAMBÀNGAN (Jav.) veerschuit, sloep; agent of colporteur (veelal van een Chinees-speelbankhouder); *kĕrèta tambangan,* een huurrijtuig, dat nog vrij is.

TAMBAT *menambat,* vastbinden, aanleggen, verbinden. Zie *ikat.*

TAMBÌRANG staand want van een schip, stag.

TAMBOEL toespijs inz. bij dranken, bv. bij de thee, den wijn; *menamboelkĕn,* kunsten uitvoeren.

TAMBOEN vet, goed in 't vleesch, poezelig; hoop, stapel; *menamboen,* opstapelen; *bertamboen,* in hoopen zijn; *tamboenan,* stapel, mijt, bv. van rijst; *penamboenan,* opstapeling, ophooping.

TAMBOENG balddadig, stout, vermetel; balddadigheid, stoutheid, vermetelheid

TAMBRA (Bat.) *ikan tambra,* eene soort van karper.

TAMPA opvatting; *menaroh tampa,* iets tegen iemand hebben; *ditampanja orang itoelah jang mentjoeri tĕtapi tampanja* (of *tampaännja*) *salah,* hij meent dat die man gestolen heeft, maar hij heeft het mis; *toean itoe koelihat tijadalah tampan mendjadi padĕri,* op het zien van dien heer zou ik niet gemeend hebben dat hij een geestelijke was; verdenken.

TAMPAK en *nampak,* zichtbaar zijn, zich vertoonen; *menampak,* zien, met het gezicht erkennen; *menampakkĕn,* doen zichtbaar worden, toonen, doen blijken.

TAMPAL lap om er iets mede te bedekken, pleister; *menampal,* lappen, pleisteren, verstellen; *menampalkĕn,* iets aanplakken, zooals eene publicatie.

TAMPAN welgemaakt, fraai van gestalte.

TAMPAR slag met de vlakke hand, oorveeg; *menampar,* slaan met de vlakke hand; *tampar tangan,* handslag, bij het sluiten van een verdrag; *bertampar tangan,* bij handslag; *menampar paha,* zich op de dijen slaan.

TAMPAS *menampas,* de uitstekende punten van iets, bv. van een haag, afkappen; effen kappen, bv. eene jonge kokosnoot om er een gat in te maken.

TAMPĔK (Soend.) de mazelen.

TAMPI een rijstwan; *menampi,* wannen.

TAMPIK *menampik,* verwerpen, wraken, van de hand wijzen, niet willen aannemen, bv. iemand tot schoonzoon; niet willen gebruiken, bv. eene spijs, een kleedingstuk en dgl.

TAMPIN (Bat.) *sirih satampin,* een klaargemaakt sirihpruimpje.

TAMTSIL (Arab.) gelijkenis, parabel, vergelijking, allegorie; afbeelding, voorstelling; *mentamtsilkĕn,* vergelijken.

TANAH aarde, grond, aardbodem; land, landstreek, lande-

rijen; grond- of hoofdkleur eener stof; *tanah hidoep*, bebouwde grond; *tanah mati*, verlaten grond; *tanah mengandjoer*, landtong, schiereiland; *tanah liat*, klei, leem; *andjing tanah*, zeker vliegend insect dat uit den grond komt.

TANAK *menanak*, rijst koken; *penanak*, kok, kooksel.

TANAM *menanam*, in of onder den grond doen, planten, poten, bedelven, begraven; *tanaman*, wat geplant enz. is, aanplant, plantsoen; *penanam*, planter; *menanam padi*, rijst planten; *menanamkĕn maït*, een lijk begraven; *menanam katoemboehan*, de pokken inënten; *tanam-tanaman*, cultuurplanten; wilde planten (*toemboeh-toemboehan*).

TANDA teeken, merk, kenteeken, voorteeken; *tanda tangan*, (ook *tapak tangan*), handteekening; *tanda hidoep*, levensteeken; *tanda mata*, geschenk tot aandenken; *menandakĕn* en *menandaï*, teekenen, merken, kenteekenen, onderteekenen; *pertanda*, beul, scherprechter.

TANDAK *menandak*, dansen.

TANDAN trosstengel, tros; *satandan pisang*, een tros pisangs.

TANDANG *menandang*, bij iemand gaan zonder ander oogmerk dan om hem te ontmoeten, een bezoek brengen; *bertandang*, op bezoek zijn; *pengantèn itoe bertandang ka roemah mentoewanja*, de bruidegom brengt een bezoek aan zijn schoonvader.

TANDJAK (Bat.) bergwaarts opgaan; *tandjakan*, steil opgaande weg.

TANDJOENG uitstekende hoek van den oever der zee, eener rivier of van eenig ander water, landtong; *menandjoeng*, een *tandjoeng*, omvaren; naam van een boom die welriekende bloemen draagt.

TANDOE draagstoel.

TANDOEK hoorn; *menandoek*, met de horens stooten.

TANDOER (Bat. Jav.) *padi* planten in de sawahs.

TANGAN hand, hand en arm, mouw; *tangan kĕmoedi* (of *tjĕlaga*), roerpen; *iboe tangan*, de duim; *tapak tangan*, de palm van de hand; *mata tangan*, het gewricht van de hand; *menangani*, met de hand of de handen behandelen, behandelen, de handen aan iets slaan.

TANGGA ladder, trap, optrede van een rijtuig; *roemah tangga*, huis en trap (d. i. het door iemand bewoonde huis); *anak tangga*, sport, trede.

TANGGAL loslaten, uitvallen, zooals bv. een tand; (Bat.) *tanggal boelan*, datum.

TANGGALA ploeg. Zie *loekoe*.

TANGGOEH met iets wachten, uitstel nemen, dralen; *menanggoehkĕn*, uitstellen, tot een lateren tijd verschuiven.

TANGGOENG *menanggoeng*, borg staan, borg zijn, verantwoordelijk zijn, instaan voor iets, op zich nemen; dragen, verdragen; torsen; ondergaan, dulden, lijden; *tanggoeng-tanggoengan*, allerlei zorgen, lasten, verplichtingen die men op zich neemt.

TANGIS *menangis*, weenen, schreien, janken; *menangisi*, weenen om of over iets, beweenen; op iets weenen; *menangiskĕn*, doen weenen; *tangisan*, geween.

TANGKAL behoedmiddel, talisman; *menangkal*, door een talisman krachteloos maken.

TANGKAP *menangkap*, grijpen, vatten, pakken, vangen, gevangen nemen, opvatten.

TANGKAS vlug in bewegingen, snel.

TANGKEI steel, stengel; handvatsel, oor (bv. van een kopje).

TANGKIS *menangkis*, afslaan, afwenden, afweren.

TANGKOEL groot kruisnet (totebel) met langen steel; *menangkoel*, met een kruisnet scheppen, bv. visch.

TANGKOEP tegen elkander sluiten; *menangtoep*, (van den mond of de lippen) zich sluiten.

TANGLONG groote papieren lantaarn. Zie *tèng*.

TANGSI kazerne.

TANI (Bat. Jav.) landbouwer (*orang tani*); *toean tani*, landheer, eigenaar of administrateur van eene plantage (land).

TANJA vraag; *menanja*, vragen, ondervragen, verhooren; *menanjakĕn*, vragen naar iets; *menanjaï*, iemand bevragen; *tanjaän*, vraag die gesteld wordt, vraagpunt.

TANTĔRA (ook *bala tantera*) leger; *pertanteraän*, legerkamp.

TAPA *bertapa*, in afzondering en onthouding leven; *pertapa* (en *orang pertapa*), kluizenaar; *pertapaän*, leven in afzondering en onthouding, plaats daarvoor.

TAPAK palm, voetzool; afdruksel, indruksel of spoor van de hand of den voet, voetspoor, voetstap; *tapak tangan*, handteekening; *tapak tjatoer*, vak van een schaakbord.

TAPIS *menapis*, zijgen, doorzijgen, klenzen, temsen, filtreeren; *tapisan*, zijgdoek, klens, tems, filtreertoestel; *penapisan*, doorzijging.

TARA effen, gelijk, vlak, plat, weinig hellend, zooals bv. een dak; weerga, evenbeeld.

TARI *menari*, dansen.

TARICH (Arab.) tijdrekening; *tarich mĕsĕhi*, de Christelijke jaartelling; *tarich soenat*, de Mohammedaansche jaartelling.

TARIK *menarik*, trekken, aanhalen, halen, ophalen, sleepen; *menarik oetang*, schulden invorderen.

TARIMA *menarima*, ontvangen, aannemen, inwilligen, goedkeuren, toelaten, onthalen; *tarima kasih*, dank zeggen, bedanken.

TARING oogtand

TAROEM naam der indigopalm; de bereide indigo heet *nila*.

TAROH *menaroh*, plaatsen, zetten, stellen, leggen; in pand geven, in bewaring geven; wegleggen, bewaren;

bezitten, hebben; inzetten, inleggen; *menaroh diri*, zich behoorlijk gedragen; *menaroh sjak*, argwaan koesteren; *pĕtaroh* en *tarohan*, pand, inzet, inleg; *penarohan*, bewaarplaats, depot, magazijn.

TASBIH (Arab.) rozekrans, bidsnoer.

TATAH *menatah*, bezetten, omzetten, zooals bv. een ring met steenen; *bertatahkĕn*, bezet zijn; *kĕris bertatah*, een bezette kris; *kĕris bertatahkĕn intan*, een met diamanten bezette kris.

TATAK (Bat.) *tatakan*, onderlaag.

TATAL spaander; *tatal kĕtam*, houtkrul, schaafsel.

TATANG *menatang*, dragen op de palm van de hand of de palmen der handen (ook van vloeistoffen).

TATING *menating*, in de hand houden, de palm van de hand naar boven gekeerd, hetzij met gesloten of met open hand.

TATKALA tijd waarin iets voorvalt; toen, tijdens, wanneer; *tatkala itoe*, te dien tijde.

TAULAN makker, maat, gezel, metgezel, kameraad, bondgenoot. Zie *handei*.

TAWAN gevangene in den oorlog of bij roof, krijgsgevangene, buit; *menawan*, buit maken; *katawanan*, buit gemaakt zijn; *tawanan*, wat gevangen is; *tawanan karang*, strandvond.

TAWAR *menawar*, dingen, bieden, bieden op iets; te koop vragen; afdingen; *menawari*, aan bieden onderwerpen, te koop aanbieden; smakeloos, laf, flauw van smaak, onsterk, (van het hart) laf, (van water) versch, zoet (niet zout of brak), (van sommige eetwaren) versch (niet gezouten), (van gift, tooverij en andere verderfelijke invloeden) krachteloos; smakeloosheid, lafheid, flauwheid, krachteloosheid; *menawar*, krachteloos maken; *tawar hati*, ontmoedigd; *penawar*, pijnstillend of verkoelend geneesmiddel, tegengift.

TAWAS aluin.

TAWON (Bat. Jav.) bij, tor.

TĔBAL (van lange en breede voorwerpen) dik; (van eene menigte van voorwerpen), dicht, talrijk; *tebal hati*, hardvochtig; *moeka tebal*, onbeschaamdheid.

TĔBANG *menebang*, vellen, omkappen; *tebangan*, wat omgekapt is; *penebang*, wie omkapt; *penebangan*, omkapping.

TĔBAS *menebas*, ruigte, struiken, kreupelhout omkappen, wegkappen, zuiveren van ruigte; *menebas djalan*, een weg zuiveren, een weg kappen.

TĔBING opstaande kant van iets; dam, dijk, hooge en steile oever.

TĔBOE suikerriet; *teboe-teboe*, ringen of kringen om iets; *berteboe-teboe*, van ringen of kringen voorzien zijn.

TĔBOES los- of vrijkoopen iets dan verbonden is, waardoor het al dan niet op nieuw verbonden wordt; lossen; *peneboes*, losgeld, losprijs en ook, wie loskoopt; *peneboesan*, loskooping, vrijkooping, lossing.

TĔDOEH (van water, wind of regen) stil, bedaard, kalm; (van het weder) zonder regen, zonder zonnehitte; (van den hemel) betrokken; (van plaatsen) lommerrijk, stil; (van levende wezens) veilig; *bertedoeh*, onder dak zijn.

TĔGAH *menegah*, beletten, verhinderen, tegengaan, weerhouden, stuiten.

TĔGAK overeind, opgericht, loodrecht; *menegakkĕn*, overeind zetten, oprichten.

TĔGAL (Bat. Jav.) *tegalan*, droog rijstveld, open grasveld.

TĔGAP krachtig, stevig, sterk, vierkant, gezet, vast, kloek, wakker; stevigheid, enz.

TĔGAR stijf, onbuigzaam, onveranderlijk; (Bat.) onverschrokken in gevaren.

TĔGIL (Bat.) Zie *tagil*.

TĔGOEH (*tĕgoh*) vast, hecht; sterk, bestendig, duurzaam; onwankelbaar; vasthoudend; vastheid enz; *menegoehkĕn sĕtijanja*, steeds trouw blijven.

TĔGOEK (*tĕgok*) slok, teug.

TĔGOER (*tĕgor*) *menegoer*, aanspreken, toespreken, aanroepen, aanspreken over iets; berispen, vermanen-*tegoer adjar*, berispen.

TĔKAK zacht gehemelte, keelachtervlakte, orgaan van den smaak, natuurlijke smaak dien men in den mond heeft zonder iets gegeten te hebben; *anak tekak*, de huig; *apa rasa tekak toean*? wat voor een smaak hebt gij in den mond?

TĔKAN *menekan*, drukken, persen.

TĔKAP iets waarmede iets bedekt wordt, iets hols dat op iets gezet wordt; *menekap*, bedekken of dicht houden, bv. den mond eener flesch, zijne naaktheid met de hand.

TĔKĔN (Jav.) wandelstok. Zie *toengkat*.

TÈKÒ (Bat.) trekpot.

TĔKOEK (Bat.) omvouwen, ombuigen; *katekoek*, verfrommeld.

TĔKOEKOER en *terkoekoer*, soort van tortelduif.

TĔLAGA put, met of zonder water.

TĔLAH reeds, al; *setelah*, nadat.

TĔLAN *menelan*, slikken, inzwelgen, verslinden; *menelan oental*, slikken alsof men pillen slikt, d.i ongekauwd.

TĔLANDJANG naakt, bloot, ongedekt; naaktheid, blootheid; *telandjang boelat* of *telandjang boegil*, geheel naakt, poedelnaakt, spiernaakt, moedernaakt; *bertelandjang*, naakt zijn.

TĔLANDJOER en *terlandjoer*; *telandjoeran*, te ver, te zeer, uitermate.

TĔLĔDOER een scheldwoord: slaapkop.

TĔLĔNTANG op den rug liggen; *tidoer menelentang*, op den rug liggende slapen.

TĔLINGA oor, ook van pannen, vazen en dgl. Zie *koeping.*

TĔLOENDJOEK (van *toendjoek*) de wijsvinger; *berteloendjoek,* met den wijsvinger wijzen; *meneloendjoeki,* met den wijsvinger aanwijzen.

TĔLOET *berteloet,* knielen. Zie *loetoet.*

TĔLOK baai, zeeboezem, golf, bocht, inham; *telok rantaoe,* baaien en stranden.

TĔLOR ei, pop van een vlinder; *telor koepoe-koepoe,* vlinderei, pop van een vlinder; *bertelor,* eieren leggen.

TĔMAN (*tĕmĕn*) makker, metgezel, kameraad. Zie *kawan.*

TĔMBAGA koper; *tembaga poetih,* berlijnsch zilver, pleet; *tembaga koening,* geel koper, messing; *tembaga mèrah,* rood koper, *tembaga lantak,* koper in staven.

TÈMBAK *menembak,* schieten met vuurwapenen, bv. een vogel; afvuren, vuren; *menembak boeroeng dĕngan pĕloeroe,* een vogel schieten met een kogel; *menembakkĕn,* schieten, afschieten (een projectiel).

TĔMBAKAOE (*tembakoe*) tabak.

TÈMBOK ophooping van aarde, steenen en dgl.; dijk, wal, muur, beer; *menembok,* van een dijk enz. voorzien.

TĔMENGGOENG (Jav. *toemenggoeng*) titel van regenten.

TĔMOE ontmoeten, tegenkomen; *bertemoe dĕngan,* iemand ontmoeten; *saja bertemoe dĕngan dia,* ik ontmoette hem.

TĔMOEKOES staartpeper.

TEMPA *menempa,* smeden, hameren, vormen, bv. een beeld, een baksteen; beeldhouwen; *jang menerima tempa,* wat zich laat smeden of hameren, d.i. metaal; *tempaän,* geslagen werk; *penempa,* smid, beeldhouwer.

TEMPAJAN groote aarden pot met wijden buik, martavaan.

TĔMPAT plaats, plek, oord, verblijfplaats; *tempat toempah darah,* geboorteplaats; *menempatkĕn* en *menempati,* plaatsen.

TÈMPÈL *menempel,* belenden, aan iets palen, bevestigen tegen iets, aanplakken.

TĔMPILING slag op de wang, slag om het oor, oorveeg; *menempiling*, een oorveeg geven aan.

TÈMPOE (*tèmpo*) tijd, uitstel, ten tijde.

TEMPOELING soort van harpoen met ijzeren punt en weerhaak.

TEMPORONG harde dop van nootachtige vruchten inz. van de kokoskoot; *temporong kapala*, schedel; *temporong loetoet*, knieschijf.

TĔNANG (van water) kalm, bedaard; *ajer tĕnang*, stilstaand water.

TÈNDA tent over een vaartuig; (Bat.) gehemelte van een ledikant.

TENDANG *menendang*, schoppen (voor of achteruit) Zie *tĕradjang*.

TÈNG (*ting*) kleine lantaarn, hetzij van papier, glas, blik of wat anders; (Bat.) een lantaarn van papier.

TENGADAH *mengadah*, de oogen opslaan, hemelwaarts zien, met opgeslagen oogen aankijken, iemand in de oogen kijken, brutaal aankijken, bv. een knorrenden meester; trotseeren, aandurven; *tertengadah*, met opgeslagen oogen aangekeken worden.

TENGAH midden, middelpunt, helft, gedeelte; *setengah*, een helft, een gedeelte, midden, in het midden, te midden, ten halve; *tengah bekerdja*, midden in 't werk zijn, goed bezig zijn met werken; *tengah hari*, middag; *tengah doewa*, een en een half; *tengah doewa poeloeh*, vijftien; *tengah toedjoeh poeloeh*, vijfenzestig; *tengah tiga ratoes*, twee honderd vijftig; *tengah ampat riboe*, drie duizend vijf honderd; *di tengah*, in het midden; *tengah ia berdjalan*, terwijl hij op weg was.

TENGGARA en *toenggara*, Zuidoosten.

TENGGĔLAM (*tenggĕlĕm*) zinken, verzinken.

TENGIK (van vet, olie en dgl.) garstig, rans, sterk.

TENGKOERAK het bekkeneel, de schedel.

TÈNGOK (Bat.) gaan zien, bezoeken, kijken, zien.

TĔNOEN *menenoen*, weven; *tenoenan*, wat geweven is, weefsel; weefstoel, weefgetouw; *penenoen*, wever; *pertenoen*, het weven.

TÈNONG groote gevlochte doos met deksel voor eetwaren.

TENTANG ten aanzien, nopens, met betrekking tot, ter hoogte van, ter plaatse van, op of aan eene plaats; *tentangan*, wat recht aangekeken wordt, bv. een huis aan den overkant.

TENTOE zeker, gewis, vast, bepaald; zekerheid enz.; *menentoekĕn*, verzekeren, vaststellen, bepalen, toekennen; *tentoe nanti dia datang*, hij zal zeker komen.

TĔPAT recht, het midden (in tegenstelling van de kanten of randen); *barat tepat*, het rechte westen (in tegenstelling van een andere westelijke streek); *djalan tepat*, recht op iets afgaan; *kĕna tepat*, in het midden geraakt; *tikam tepat*, loodrecht naar beneden steken.

TĔPI rand, boord, kant, zoom, lijst, oever, grens; *menepi*, aan den kant gaan, naar den kant, d. i. op zij gaan; *menepikĕn*, naar den kant brengen, op zijde leggen; *bertepikĕn ĕmas*, van gouden randen voorzien zijn.

TĔPOEK *menepoek*, zachtjes met de vlakke hand slaan, in de handen klappen.

TĔPOENG meel; *menepoeng*, tot meel maken.

TĔRA stempel, het gestempelde; *menera*, stempelen, drukken (van boeken); *penera*, drukker; *perteraän*, stempeling, het drukken, drukkerij.

TĔRADJANG schop, trap; *meneradjang*, schoppen, trappen (naar voren). Zie *tendang*.

TĔRAN *meneran*, drukken, persen (bij het verrichten der natuurlijke behoeften).

TĔRANG licht, helder, klaar, duidelijk, doorschijnend; *terang tanah*, de eerste morgenschemering; *terang benderang*,

licht dat zich naar alle zijden verspreidt; *terang tjoewatja*, de klare, lichte dag; *menerang*, licht verspreiden; *menerangkĕn*, verlichten, toelichten, verklaren, verduidelijken, ophelderen; *menerangi*, verlichten; *lampoe menerangi kàmar*, de lamp verlicht de kamer; *katerangan*, toelichting, verklaring, verduidelijking, opheldering.

TĔRAS de kern, het hart (van boomen), de geheel zuivere korrel (van graan); *meneras*, rijst geheel wit maken door stampen.

TĔRASI (*trasi*). Zie *belatjan*.

TĔRATÉ een waterlelie.

TERBANG *menerbang*, vliegen, wegvliegen, opvliegen; *menerbangkĕn*, met iets wegvliegen.

TERBIT opkomen, oprijzen; voortkomen, voortspruiten, ontstaan, ontspringen, uitbreken (van zweet).

TERDJOEN afspringen, zich afstorten.

TĔRIAK schreeuwen, krijschen, roepen, met luider stemme roepen; *berteriak*, roepende, bezig zijn met roepen enz.

TĔRIGOE tarwe.

TĔRIK gespannen, stijf aangehaald; *menerikkĕn*, spannen, aanspannen, stijf aanhalen.

TĔRIPANG zeeëgel, zeeworm.

TERKA (ook *tĕka*) raadsel; *menerka*, gissen, raden, vermoeden, verdenken; *menerkakĕn*, te raden opgeven; *ter katerki*, elkander raadsels opgeven en oplossen; *terkaän*, het gegiste, raadsel; *penerkaän*, gissing, vermoeding.

TERKAM *menerkam*, bespringen, zich met een vaart op iets werpen.

TĔROEBOEK naam van een zout-watervisch waarvan de kuit gezouten in den handel wordt gebracht, ook deze kuit zelf.

TĔROEMPA (*tĕrompa*) sandalen. Zie *bakiak*.

TĔROENG (en *tèrong*) naam eener plant met eetbare vruchten die als toespijs bij de rijst gegeten worden.

TĔROES door, door en door, door heen, recht door, recht uit, recht toe, recht aan, rechtstreeks; (van de oogen of het verstand) doordringend, vooruitziend, doorzichtig; (van het gezicht) onbelemmerd, vrij; *meneroes,* doorgaan, doordringen; *teroes tĕrang,* ronduit, zonder omwegen; *tĕrang teroes,* doorzichtig tot aan den anderen kant; *teroes meneroes,* door en door, geheel en al door (ook *teroes temboes*); *meneroeskĕn,* doorsteken, doorgraven, doorbŏren; *teroesan,* doorgang.

TĔROESI (*toersi*) groen vitriool.

TĔRÒPONG buis, pijp (om er het vuur mede aan te blazen), verrekijker; *teropong bintang,* telescoop; *teropong toena,* microscoop.

TERTAWA en *tĕtawa,* lachen; *tertawa bĕsar,* hardop lachen; *menertawakĕn,* lachen over iets, uitlachen; *menertawaï,* belachen, toelachen, iemand in 't aangezicht lachen.

TESMAK bril. Zie *katja.*

TĔTAK houw, hak; houwer; *menetak,* houwen, hakken, zooals bv. met een sabel; *maka pĕdangnja ditetakkĕnnja ka kiri ka kanan,* hij hieuw met zijn sabel naar rechts en links.

TĔTAL dicht ineengedrukt tot een compacte massa, bv. klei, gekookte rijst en dgl.; (van een weefsel) dicht; *menetal,* dicht ineendrukken.

TĔTAMOE (Bat. Jav.) gast, bezoeker, visite; *ada tetamoe,* er is bezoek.

TĔTAMPAH (Bat. Jav.) wan, groote platte mand.

TĔTAP *menetap,* iets nats, bv. een inktvlak, pas geschreven schrift met vloeipapier droog maken; *kertas penetap,* vloeipapier; vast, onbeweeglijk, bestendig, volhardend; *tetap hati,* kalm, gerust, bedaard; *me-*

netapkĕn, bevestigen, bestendigen; *menetapkĕn hati*, geruststellen, moed inspreken, een hart onder den riem steken; *menetapkĕn mata*, het oog vestigen.

TĔTAPI maar, doch, evenwel, echter.

TĔTAS *menetas*, verbreken, doorbreken, doorgraven, openhakken, lostornen, openbarsten (van een uitgebroed ei).

TÈTÈ (Bat.) de borsten eener vrouw; *baboe tètè*, min, zoogster. Zie *soesoe*.

TÈTÈS (Bat.) vlot spreken; droppel (*titis*).

TIAN buik van eene zwangere vrouw.

TIANG mast, stijl, pilaar, zuil.

TIAP ieder, elk; *tiap hari*, iedere (elke) dag; *setiap hari*, elken dag.

TIBA aankomen op eene plaats; gebeuren; *tiba-tiba*, plotseling, eensklaps.

TIDA of *tidak*, niet, neen.

TIDOER slapen; *menidoerkĕn*, doen slapen, te slapen leggen; *menidoeri*, beslapen, op iets slapen; *katidoeran*, ingeslapen; slaapplaats, slaapstede; *sekatidoeran*, slaapkameraad; *tertidoer*, in slaap vallen; *penidoer*, slaper, slaapkop, slaapmiddel; *pertidoeran*, slaap; *katidoertidoeran*, slaapzucht.

TIGA drie, het getal drie; *bertiga*, drie in getal, met zijn drieën zijn; *pertiga*, derde deel; *katiga*, derde, ten derde; *tiga-tiga*, drie aan drie; *bertigaän*, bij hoopen van drie.

TIJADA er niet zijn, niet bestaan.

TIJARAP voorover liggend, op den buik liggen, het onderste boven liggend of staand.

TIKAM *menikam*, met iets puntigs steken, werpen naar iets, zooals bv. met een knikker naar een anderen; *menikam tĕpat*, loodrecht naar beneden steken; *menikam toeding*, schuin naar beneden steken; *meni-*

kam lansar, (bij spelen) horizontaal over den grond werpen, bv. een stuk lei.

TIKAR mat; *tikar bantal*, een matje en een kussen, beddegoed.

TIKOES muis, rat.

TILAM matras, bultzak.

TILIK *menilik*, zeer oplettend en scherp zien naar iets, bezien, beschouwen, bekijken.

TIM soort van bouillon in een pot, die in kokend water staat, gekookt; *nasi tim*, aldus gekookte rijst.

TIMAH lood, tin; *timah hitam*, lood; *timah poetih*, tin; *timah sari*, zink.

TIMBA putemmer; *menimba*, putten, uithoozen.

TIMBAL wat tegen iets opweegt, wie tegen iemand is opgewassen, tegenhanger; *menimbal*, opwegen tegen iets, het tegenwicht houden aan iets; *bertimbal*, een tegenhanger hebben; *timbalan*, tegenhanger, symetrie.

TIMBANG wegen, overwegen, het tegenwicht houden aan iets; *timbangan*, wat gewogen is; weegtoestel, weegschaal; weerga; *batoe timbangan*, gewicht om te wegen; *timbang menimbang*, wikken en wegen.

TIMBAROEANG (van *timba* en *roeang*) ook wel *roeang*, middelste vak in het ruim van een vaartuig, waar het water uit gehoosd of uit gepompt wordt.

TIMBOEL opkomen, verrijzen, te voorschijn komen, ontstaan; vlotten, drijven; *batoe timboel*, puimsteen; *hoeroef timboel*, letters en relief.

TIMBOEN Zie *tamboen*.

TIMBOES en *tamboes*; *menimboes*, bedekken met aarde, zand, asch en dgl.; (Bat.) iets ingewikkeld met heete asch bedelven om het gaar te maken.

TIMOEN (Bat. *kĕtimoen*) komkommer.

TIMOER oosten; *timoer tĕpat*, het rechte oosten; *timoer laoet*, noordoosten.

TIMPA *menimpa*, van boven vallende treffen, vallen op iets,

nederkomen op iets; *ditimpa doelah* (*daulat*) *marhoem*, getroffen worden door den vloek der voorouders.

TIMPAL (Bat.) *setimpal sama si Anoe* (*sama rata*), een goed span uitmaken, goed bij elkaâr passen; *timpalan*, tegenhanger, pendant, het span van een ander.

TINDAS (Bat.) *tindĕs*, met de nagels luizen dood knippen.

TINDIS (Bat.) drukken, verdrukken; *menindisin*, op iets iets zwaarders leggen, bv. een mes op een stuk papier opdat dit niet wegwaaie.

TINDJAOE met gerekten hals op een afstand en inz. uit of van een hoogte naar iets zien, op die wijze bespieden.

TINDJAK drukken met den voet, de voeten ergens opzetten en zoo drukken of vastzetten; (Soend. *tjintjak*).

TINDJOE vuist; *menindjoe*, stooten met de vuist of de knokkels, inz. in het gezicht of op het hoofd; *kadoewa boedak itoe diadoenja bertjindjoe*, hij liet de beide knapen boksen.

TINGGAL blijven, achterblijven, overblijven; verblijven, wonen; voortduren; *meninggalkĕn*, laten, verzuimen; afzien van iets; achterlaten, overlaten, nalaten; *tĕlah meninggalkĕn doenja*, de wereld verlaten hebben, gestorven zijn (ook alleen *tĕlah meninggal* of eenvoudig *meninggal*); *tinggalan*, overblijfsel, overschot, nalatenschap, (Bat.) nazaat, overblijvende, langstlevende; *sepeninggal*, sedert het vertrek.

TINGGI hoog, verheven; *pĕtinggi*, een inlandsch hoofd.

TINGGIL galerij, gang, zaal.

TINGKAH zotte inval, kuur, manieren; *tingkah lakoe*, streken.

TINGKAP venster, luik.

TINGKAT verdieping.

TINTA inkt; *tĕmpat tinta*, inktkoker.

TINTING *meninting*, schuddend wannen (van de rijst).

TIOEP *menioep*, blazen, waaien, wegblazen, wegwaaien; aanblazen, aanwaaien; instrumenten blazen; *soerat*

ini ditioep (of *dibawa*) *angin*, deze brief is door den wind weggewaaid.

TIPIS en *nipis*, dun, fijn; dunheid, fijnheid; *bibir tipis*, dunne lippen; *djĕroek tipis*, kleine citroen (het zgn. lemmetje).

TIPOE bedrog, misleiding; *menipoe*, bedriegen, misleiden; *tipoe daja*, bedrog en listen; *katipoean*, bedrogen geworden zijn; *tipoean*, bedrog, misleiding.

TIRAM oester.

TIRAS (Bat.) knipsels van een stuk katoen, pluksel.

TIRÉ gordijn, voorhang, behangsel.

TIRI *bapa tiri*, stiefvader; *anak tiri*, stiefkind.

TIRIS *meniris*, (van vloeistoffen) in kleine stralen afdruipen; uitlekken, zijpelen.

TIROE *meniroe*, nabootsen, namaken, nadoen, naäpen; *peniroe*, nabootser; *penirocan*, nabootsing.

TIROES dun en spits toeloopend, bv. de kris, de vingers, de pooten (als van een dwerghert); *pipi jang tiroes*, smalle wangen.

TIS (Bat.) koel.

TISIK (Bat.) stoppen (met garen dicht maken).

TITAH (van een vorst) gezegde, bevel; *maka titah radja*, en de vorst sprak.

TITIK stip, punt.

TITIR (Jav.) trommelen, rumoer maken ten teeken van onraad; *titiran* (Jav. *kitiran*), soort van ratel die door den wind bewogen wordt.

TIWAS in een hoedanigheid minder zijn dan een ander, onderdoen voor een ander.

TJABÉ (Bat.) spaansche peper.

TJABANG tak, twijg; (van rivieren) tak, zijtak, arm, *bertjabang*, takken hebben; *hati tjabang*, dubbelhartig.

TJABOEK zweep.

TJABOET *mentjaboet*, uittrekken, uitrukken; *ditjaboetnja tjintjin dari pada djarinja*, hij trok den ring van zijn vinger.

TJABOEL vermetel, roekeloos, stout, brutaal, pochend, snoevend, schaamteloos, onbeschoft, niets ontziend; *tertjaboel*, vermetel behandeld.

TJADAS (Soend. Jav. *wadas*) harde aardkorst.

TJAÏNG hoeveelheid padi van 200 bossen, wegende ieder 20 pond; (Bat.) patimaat van 200 gèdèng.

TJAHAJA glans, licht, luister; *bertjahaja*, glans verspreiden.

TJAÏR vloeibaar, dun, niet gebonden (bv. soep); (van koffie, thee en dgl.) slap.

TJAKAP *mentjakap*, praten over iets; zich in staat verklaren iets te doen; durven; zich genegen of bereidvaardig verklaren iets te doen; iets op zich nemen; *tjakap angin*, onnutte praat, wind, bluf; (Bat.) *tjakĕp*, knap, dettig, vaardig; *bertjakep*, op zich nemen.

TJAKAR krab, wat omgekrabd is; *mentjakar*, krabben met de klauwen of nagels, omkrabben, zooals bv. een kip den grond; *tjakar ajam*, hanepooten (slecht schrift).

TJAKRAWALA kim, hemelgewelf.

TJAMAT titel van een inlandsch hoofd

TJAMBANG bakkebaard.

TJAMBOEK (Bat.) een rijtuigzweep.

TJAMPAH beleedigend voor een van de zintuigen; (van spijzen) niet behoorlijk toebereid; (van tonen) wanklinkend; (van woorden) onkiesch; (van muziekinstrumenten) ontstemd. Zie *soembang*.

TJAMPAK de mazelen.

TJAMPOENG geknot, getopt.

TJAMPOER gemengd zijn met iets; betrokken zijn in iets; zich bemoeien met iets, zich inlaten met iets; zich afgeven met iemand, verkeeren met iemand, omgaan met iemand; *mentjampoer*, mengen, vermengen, onder elkander doen; verwarren; *mentjampoer pasir dĕngan*

kapoer, zand met kalk vermengen; *pasir bertjampoer kapoer*, zand met kalk gemengd; *akoe tijada bertjampoer*, ik ben er niet in betrokken; *bertjampoer dĕngan orang djahat*, zich met slecht volk afgeven; *tjampoeran*, wat gemengd is, mengsel, wat dient om met iets vermengd te worden; *perkataän tjampoer baoer*, verwarde taal; *tjampoer adoek*, allerlei, mengelwerk.

TJALING gewoon te liegen, leugenachtig; (Bat.) slagtand.

TJANANG diep koperen bekken, omroepersbekken; *mentjanang*, bij bekkenslag bekend maken of omroepen; *tjanangan*, wat bij bekkenslag bekend gemaakt is; *pentjanang*, omroeper; *pentjanangan*, bekendmaking.

TJANDI graf, graftombe, grafnaald, mausoleum, tempeltje, pagode, ruïnes uit den Hindoetijd.

TJANDOE bereide opium om te rooken of te slikken.

TJANGKIR kopje, drinkglas.

TJANKĔLING den arm geven, gearmd; in elkander gekromd, bv. de vingers; geschakeld, bv. de ringen van een ketting.

TJANTIK (van uiterlijk voorkomen) bevallig, aardig, net, sierlijk.

TJANTOEM (van twee lichamen) elkander rakend, tegen elkander; (Bat.) vastspelden.

TJAP stempel, zegel, afdruksel van een stempel of zegel; *mengetjap*, stempelen; *pengetjap*, boekdrukker.

TJAPÉ (Bat.) vermoeid, beu.

TJAPEI *mentjapei*, met de hand vatten, grijpen; *ditjapeinja tangannja*, zij vatte zijne hand.

TJAPOEK pokdalig. Zie *tjĕrĕtjak*.

TJARA (Jav.) stijl, manier, wijze, mode, aard, gebruik; *tjara malajoe*, maleische manier, op zijn maleisch; *tjara andjing*, hondenmanier; *tjara bahasa*, fatsoenlijk

TJARANG loot van rankgewassen, zooals bv. van de sirih- en peperrank.

TJARI *mentjari* en *mentjahari*, zoeken, opzoeken, opsporen, navorschen; *tjarian*, wat gezocht wordt en gevonden is, verworven goed; *pentjarian*, kostwinning, bedrijf; *mentjari oentoeng*, zijn fortuin zoeken; *mentjari akal*, een middel op iets bedenken; *tjarilah sampé dapat*, zoek tot gij (het) vindt.

TJARIK scheur, afgescheurd stuk; *satjarik kertas*, een stukje papier; (Jav.) schrijver, klerk. Zie bij *toelis*.

TJAROET vuile taal, onzedelijke taal, vuiligheden; *mentjaroet*, vuilbekken; *mentjaroeti*, met vuile taal bejegenen; *tjaroetan*, vuilbekkerij; *pentjaroet*, vuilbek.

TJAT (en *tjèt*) verf, verfstof, olieverf; *mentjat*, verven; *pentjat*, verver.

TJATJAH *mentjatjah*, prikken, beprikken, tatoeëeren; (Jav.) hoeveelheid, getal.

TJATJAK *mentjatjak*, lange, puntige voorwerpen in iets, bv. den grond steken.

TJATJAP (Bat.) betten, nat maken (het hoofd).

TJATJAR de kinderpokken (meer gebr. *katoemboehan*); *tjatjar ajĕr*, de mazelen (ook *tjampak*).

TJATJING aardworm, ingewandsworm; *tjatjing pipih*, lintworm.

TJATOER schaakspel; *boewah tjatoer*, de stukken van het schaakspel; *papan tjatoer*, schaakbord; (Jav.) spreken, zeggen; gesprek, gezegde.

TJAWAN kopje (zonder voet).

TJAWAT gordel, die om de lendenen geslagen en tusschen de beenen doorgehaald wordt; *andjing bertjawat èkor*, een hond met zijn staart tusschen de beenen.

TJĔBAK *mentjebak*, opdelven, bv. tinerts.

TJĔBOER plomp!

TJÈBOK vat om te scheppen, zonder steel, inz. van den dop eener kokosnoot; *mentjebok*, met een *tjebok* scheppen;

(Bat.) zich wasschen na het doen eener natuurlijke behoefte.

TJĔKÈK *mentjekek*, de keel dicht knijpen aan iemand, wurgen.

TJĔKĔL (Jav. Bat.) iets met de hand omspannen.

TJĔLA onvolmaaktheid, gebrek, fout, vlek, smet; *mentjela*, bevlekken, schandvlekken, beleedigen, smaden, berispen, afkeuren, achterklappen.

TJĔLAH tusschenruimte, zooals bv. tusschen de vingers, de dijen, de tanden; kloof, spleet, reet, nauwe doorgang; *di tjelah goenoeng*, tusschen de bergen; *bertjelah*, een spleet hebben. Zie *sĕla* en *sĕlah*.

TJĔLAKA slecht, boos, verderfelijk, onheilbrengend, ongelukkig, rampzalig; slechtheid enz.; ongeluk, ellende, ramp, tegenspoed.

TJĔLAM *tjelam-tjeloem* en *tjeloem-tjelam*, *mentjelam-tjeloem*, ongegeneerd in- en uitgaan.

TJĔLANA broek. Zie *sĕlocar*.

TJÈLÈNG (Jav. Bat.) wildvarken; *sawan tjeleng*, stuipen, zenuwtoeval; *tjelengan*, spaarpot.

TJĔLOEP *mentjeloep*, indoopen, indompelen, soppen; lijnwaden en andere stoffen indompelen in een vloeiende verfstof, verven op die wijze; *tjeloepan*, geverfd goed, inz. blauw geverfd katoen.

TJĔLOS (Bat.) *mentjelos doeït*, geld vallen uit een zak waarin een gat is; ongemerkt wegvallen; *mentjelos hatinja hilang pikiran*, als 't hart verloren is, gaat het verstand weg.

TJĔMAR onrein, onzuiver, morsig, vuil, beklad; (van woorden en handelingen) vuil, onzedelijk; *tjemar kain* (Bat. *kain kòtor*), de maandelijksche zuivering; *soedah tjemar kain*, zij heeft de maandstonden reeds; *mentjemarkĕn*, verontreinigen.

TJĔMARA *pohoon* (*kajoe*) *tjemara*, soort van pijnboom (de kasuarisboom); vlecht van valsch haar.

TJEMBOEROE naijverig, ijverzuchtig; achterdochtig; *mentjemboeroe*, jaloerschheid vertoonen; *mentjemboeroekĕn*, naijverig zijn op.

TJĔMĔTI karwats.

TJEMPAKA naam van een boom, die welriekende bloemen draagt.

TJEMPĔDAK naam van een vruchtboom van het geslacht der nangka.

TJEMPĔLAK soort van kruis- of muntspel (Jav. *kĕplèk*).

TJENDANA de sandelboom.

TJENDAWAN paddestoel, schimmel.

TJĔNÈLA muil, slof, pantoffel.

TJENGANG verstomd staan, zich verbazen, zich verwonderen; *tertjengang*, verbaasd staan te kijken.

TJENGKÈH kruidnagel.

TJENGKĔRIK en *tjangkrik*, krekel.

TJENGKIR (Bat. Jav.) nog niet gevuld, van kokosnoten.

TJÈPAR kleine vlakke metalen schotel, klein presenteerblad, mondstuk van blaasinstrumenten; (Bat. Jav.) *tjèpèr*, plat, ondiep; *piring tjèpèr*, een plat bord.

TJĔPAT snel, gezwind, gauw, vlug, behendig.

TJĔRAH helder, doorschijnend, klaar (bv. glas, de lucht); *hari tjĕrah*, helder weder.

TJĔRAT kraan, tuit; *mentjerat*, aftappen.

TJERDAK slim, sluw, geslepen, leep, bij de hand, listig.

TJĔRÉ *bertjeré*, van elkander gaan, scheiden, echtscheiden.

TJÈRÈT *mentjèrèt*, dunnen afgang hebben.

TJĔRĔTJAK pokdalig, schaarsche en ondiepe pokdalen.

TJĔRÈWÈT *mentjerewet*, veel aanmerkingen maken, moeilijk of lastig zijn, kibbelen, bedillen, harrewarren; *pentjerewet* (*orang tjerewet*), een lastig mensch.

TJĔRITÉRA en *tjĕrita*, verhaal, vertelling, vertelsel; lotgevallen, gebeurtenissen; *mentjeritera*, verhalen, vertellen.

TJERLANG *mentjerlang*, glinsteren, schitteren, flikkeren.

TJERMIN (uitspr. *tjermien*) spiegel; *tjermin mata*, bril. Zie *katja*.

TJEROETOE (Bat. Jav.) ook *séroetoe*, sigaar.

TJERPĚLÉ de slangendooder.

TJERTJA *mentjertja*, smaden, uitschelden, uitmaken, door woorden vernederen, schandvlekken, beleedigen. Zie *kědji*.

TJIDĚRA geschil, oneenigheid; schade, nadeel, ongemak, letsel; schade lijden; *katjideraän*, geschil, oneenigheid.

TJIKOETAN (Bat.) den hik hebben.

TJINA Chineesch, Chinees (ook *orang tjina*)

TJINTA aandenken bij voortduring en herhaling; aandenken in liefde; belangstelling, deelneming; bezorgdheid, bekommering; toegenegenheid, liefde, verlangen, begeeren, wensch; *mentjinta*, denken aan iets, in liefde gedenken, belangstellen in iets, liefhebben, behartigen; *menaroh tjinta di dalam hati*, bezorgdheid in het hart dragen; *doedoek bertjinta*, in bekommering zitten; *tjinta birahi*, liefdesmart.

TJINTJANG fijn hakken, in stukken hakken; *tjintjangan*, wat fijn gehakt is, frikkadel.

TJINTJIN ring.

TJIOEM kus, zoen; *mentjioem*, kussen, zoenen; ruiken, beruiken; (kussen met de lippen is *mengoetjoep*).

TJIS (uitspr. *tjies*) foei!

TJITA gevoel, gewaarwording; wensch, verlangen, begeeren, lust; voornemen; *mentjita*, wenschen, verlangen, begeeren; *tjita rasa*, gevoel van een wensch; *běsar tjita* of *kelebihan tjita*, geestverrukking, geestvervoering; *soekatjita*, vreugde; *doekatjita*, droefheid; *tjitarasa*, smaak, lekkere smaak; *kain tjita* of alleen *tjita*, gebloemd katoen.

TJITAK *mentjitak*, afdrukken, bedrukken, drukken, bv. een boek; *pentjitak*, drukker; *pertjitakan*, drukkerij.

TJITJAK de huishagedis.

TJITJIR storten, vallen uit iets (van een menigte dingen, zooals bv. rijstkorrels), *katjitjiran*, verstrooid geraakt zijn; *jang dikědjar tijada dapat jang dikandoeng bertjitjiran* (spreekw.), wat nagejaagd wordt, niet krijgen, wat gedragen wordt, verstrooien.

TJOBA *mentjoba*, proeven, beproeven, probeeren, aanpassen, op de proef stellen.

TJOEBIT vingergreep met den duim en een van de vingers; *mentjoebit*, knijpen.

TJOEKA azijn.

TJOEKÉ belasting, schatting, recht, tol.

TJOEKI rem habere cum femina.

TJOEKIL ook *tjongkil*, peuter; *mentjoekil*, peuteren in iets, uitpeuteren.

TJOEKOEP voldoende, genoeg, toereikend, voltallig.

TJOEKOER *mentjoekoer*, scheren, afscheren; *bertjoekoer*, zich scheren, geschoren zijn; *pentjoekoer*, scheerder en ook scheermes.

TJOELA horen van sommige dieren; *tjoela* (beter *soemboe*) *badak*, de horen van den rhinoceros.

TJOELIK (Bat.) de oogen uitsteken; *tjoelik-tjoelik*, iemand die de oogen uitsteekt.

TJOELIM hoeveelheid opium die men in eens in een pijp stopt, de pijp zelve.

TJOEMA en *tjoema-tjoema*, slechts, alleenlijk, enkel; vruchteloos, ijdel; om niet, gratis.

TJOEMI *tjoemi-tjoemi*, de inktvisch.

TJOEMPANG en *tjompang*; *tjoempang-tjamping* en *tjompang-tjomping* (van geweven stoffen of papier), op verschillende plaatsen aan den rand geschonden.

TJOEPING en *tjopeng*, lel in 't algemeen, oorlelletje; *tjoeping hidoeng*, neusvleugel.

TJOEPOE gat waar het einde van iets in komt.

TJOERAH *mentjoerah*, uitschudden, uitstorten; *mentjoerahkĕn*, uitgieten op iets.

TJOERAM helling, glooiing.

TJOERANG en *djorang*, ravijn, bergkloof; (Bat.) valsch, oneerlijk.

TJOERAT *mentjoerat*, van vocht in een straal uitspuiten (Jav. *moentjrat*).

TJOERI *mentjoeri*, stelen, ontvreemden; *katjoerian*, bestolen zijn; *pentjoeri*, dief; *pentjoerian*, diefstal; *tjoeri-tjoeri*, steelsgewijze.

TJOEROEK (Soend.) waterval.

TJOETJI (Bat.) wasschen, reinigen, zuiveren; *tjoetji maki*, de huid vol schelden.

TJOETJOE kleinkind; *anak tjoetjoe*, nakomelingen.

TJOETJOEK pen om iets mee aan te rijgen of vast te steken; *tjoetjoek sanggoel* (of *tjoejoek kondé*), haarspeld; *mentjoetjoek*, met iets puntigs in of door iets steken.

TJOETJOER in droppels vallen; *mentjoetjoer*, plengen, vergieten; *bertjoetjoeran ajer matanja*, badende in zijne tranen; *bertjoetjoeran pĕloehnja*, (hij) gutsende van zweet.

TJOETJOET (Bat. Jav.) baai.

TJOEWATJA helder, zuiver, vlekkeloos; *siang tjoewatja*, helder daglicht; *malam tjoewatja*, heldere nacht; *tĕrang tjoewatja*, de klare, lichte dag.

TJÒLONG (Bat. Jav.) stelen.

TJÒMÈL (Bat.) knorren, morren, pruttelen.

TJOMIL aardig, bevallig, lief (van iets kleins in zijn soort, doch voorn. van het gelaat van kleine kinderen en dieren).

TJONDONG overhellen, zich neigen.

TJONGKAK zeker spel met een schuitje en pitjes of steentjes, (Jav.) *dakon*.

TJONGKĔLANG (Bat. Jav.) galoppeeren.

TJONGKIL Zie *tjoekil*.

TJONTO staal, monster, model, voorbeeld. Zie *toeladan*.

TJORONG buis, pijp, trechter; (Jav.) *tetjorong*.

TJOROT kraan, de mond van een gieter.

TJÒTJÒK (Bat. Jav.) uitkomen, overeenkomen, kloppen, sluiten.

TLAHIR (Arab.) uitwendig, openlijk; geboren worden.

TLOEHOER en *tlohor* (Arab.) middag; *wakloe tloèhoer*, tijd van het middaggebed.

TOBAT (*taubat*) bekeering, berouw; *bertobat*, berouw gevoelen, berouw aan den dag leggen; (Bat.) is het mogelijk! God beware ons!

TOEAK palmwijn.

TOEAN heer, meester; gij, u.

TOEANG *menoeang*, gieten, uitgieten, uitstorten, schenken, uitschenken; *toewangan*, wat gegoten is; *bĕsi toewangan*, gegoten ijzer.

TOEBOEH lichaam, lijf, romp.

TOEDJOE *menoedjoe*, op iets afgaan, koers nemen naar iets, mikken op iets, bedoelen, op het oog hebben; *setoedjoe*, dezelfde bedoeling; *bersetoedjoe*, eensgezind zijn, het eens zijn, dezelfde richting hebben.

TOEDJOEH zeven, het getal zeven; *bertoedjoeh*, met zijn zevenen zijn; *katoedjoeh*, zevende, ten zevende; *bertoedjoehan*, bij hoopen van zeven; *toedjoeh-toedjoeh*, zeven aan zeven.

TOEDOENG wat tot bedekking dient, zekere hoofdbedekking, sluier; *tali toedoeng*, kinband van een hoofdbedekking; *toedoeng moeka*, sluier.

TOEHAN Godheid, de Heer, God; *toehan allah*, God de Heer.

TOEHOER (van water) ondiep, laag; (van menschen) weinig verstandig; (van een onderzoek) oppervlakkig.

TOEKANG arbeidsman, ambachtsman, handwerksman, baas, werkbaas; *toekang bĕsi*, smid; *toekang mĕnatoe*, waschman; *toekang sĕpatoe*, schoenmaker; *toekang batoe*, metselaar; *toekang mendjait*, kleermaker; bedreven in iets, iets goed kunnen doen, iets goed verstaan; *toekang mabok*, dronkaard, *toekang bohong*, leugenaar.

TOEKAR *menoekar*, ruilen, verruilen, wisselen, verwisselen; *toean A bertoekarlah dengan toean B*, de heer A vervangt den heer B.

TOELADAN voorbeeld, model. Zie *tjonto* en *toelat*.

TOELAH ongeluk, dat gedacht wordt de vergelding van een booze daad te zijn; *katoelahan*, door de *toelah* getroffen worden.

TOELAK *menoelak*, stooten, voortstooten, verstooten, van zich stooten, van zich weren, verwerpen, van de hand wijzen.

TOELANG knook, been, graat, gebeente; *bertòelang*, van gebeente voorzien.

TOELAT (Bat.) model; patroon om tegen 't licht na te maken. Zie *toeladan*.

TOELARIN (Bat.) besmetten, aansteken; *katoelaran*, besmet, aangestoken.

TOELI doof, doofheid; *orang toeli*, een doove.

TOELIN (Jav. *toelèn*) onvermengd, echt, volbloed; *wolanda toelin*, een volbloed Hollander. Zie *tòtòk*.

TOELIS *menoelis*, beschrappen, bekrassen, besnijden, figuren maken op iets; teekenen, schilderen, schrijven, d. i. op iets schrijven; *djoeroe toelis*, schrijver, klerk.

TOELOEK waarmede iets vergeleken wordt; *menoeloek*, maten en gewichten vergelijken met een als juist aangenomen maat, daaraan gelijkmaken, ijken.

TOELOENG *menoeloeng*, hulp verleenen, helpen, bijstaan; *penoeloeng*, wie hulp verleent; *penoeloeng bitjara*, advocaat.

TOELOES zeker, vast, onveranderlijk, ongeveinsd, oprecht.

TOEMA naam eener soort van kleederluis.

TOEMBAK (Jav.) roede, meetroede, een vadem (maatnaam voor hout).

TOEMBOEK *menoemboek*, stampen, stompen, stooten, beuken, bonzen, verbrijzelen door stooten, breken; *toemboek padi*, rijst stampen.

TOEMIT hiel.

TOEMPAH *menoempah,* storten, uitstorten, plengen, vergieten.

TOEMPANG *menoempang,* mededoen, medegaan met iemand; inwonen, tijdelijk verblijven, logeeren.

TOEMPOE *menoempoe,* drukken of steunen tegen iets; *kakinja bertoempoe di médja,* zijne voeten steunden tegen de tafel; *menoempoekĕn,* doen drukken, drukken met iets, zetten tegen iets; *kakinja ditoempoekĕnnjalah kapada médja,* hij zette zijne voeten tegen de tafel; *tempajan ditoempoekĕnnjalah kapada pangkal pahanja,* zij zette den waterpot op haar heup; *menoempoeï,* iets drukken met iets, bv. eene balustrade met de voeten die men er tegen zet; *médja ditoempoeïnjalah dĕngan kakinja,* hij steunde tegen de tafel met zijne voeten; *toempoean,* steun, steunpunt; *toempoean kaki,* voetplank.

TOEMPOEK hoop, stapel; troep, gezelschap, groep; *bertoempoek,* in hoopen of stapels zijn; *menoempoekkĕn,* ophoopen, opstapelen. Zie *soesoen* en *tamboen.*

TOEMPOEL bot, stomp; *piso toempoel,* een bot mes.

TOENANG huwelijksengagement, verloving, verloofde; *menoenang,* zich verloven met iemand; *menoenangkĕn,* verloven, zooals bv. de ouders hunne kinderen; *menoenangi,* als zijn verloofde aannemen; *toenangan,* verloofde.

TOENDJOEK *menoendjoek,* toonen, aantoonen, wijzen, aanwijzen, aanduiden; *menoendjoek moeka,* zijn gezicht laten zien, d.i. zich vertoonen; *dia toendjoek ka langit,* hij wijst naar den hemel; *menoendjoekkĕn permainan,* een spel vertoonen; *penoendjoek,* vertooner, aantooner; *penoendjoekan,* aantooning, vertooning; *tĕloendjoek,* de wijsvinger.

TOENDOEK *menoendoek,* bukken, buigen; *menoendoekkĕn,* onderwerpen.

TOENEI contant, gereed geld (*oeang toenei*).

TOENGGAL eenig, enkel; *anak toenggal*, eenig kind.

TOENGGANG *menoenggang*, schrijdelings op iets zitten; berijden.

TOENGGOE *menoenggoe*, wachten, toeven; bewaken, oppassen, hoeden, blijven bij iets, bezet houden, op iets wachten, verbeiden; *penoenggoe*, wachter.

TOENGGOEL boom zonder takken of kruin, stomp.

TOENGKAK (Jav.) = *toemit*.

TOENGKAT wandelstok; *toengkat kĕtiak*, kruk. Zie *tĕkĕn*.

TOENTOEN *menoetoen*, leiden van iets, zooals bv. een paard bij den toom, een blinde bij een stok.

TOENTOET *menoentoet*, eischen, afeischen, afvorderen, afvragen; *menoentoet ilmoe*, wetenschap of kennis afvragen, d.i. er naar vorschen, najagen; *menoentoet oetang*, schulden afvorderen; *menoentoet djandji*, een belofte eischen; *menoentoet perbalasan*, voldoening eischen.

TOEPEI eekhoren.

TOERKI Turksch.

TOEROEN dalen, afdalen, nederdalen, afgaan, afklimmen, naar beneden gaan, òndergaan (zooals de maan), zakken, afstappen, uitkomen (bij het kaartspel), verkleuren, verbleeken, verschieten (van kleuren), dalen (van prijs); *toeroen kapal*, van den wal aan boord gaan, scheepgaan; *menoeroeni*, dalen van iets, bv. van een berg; *toeroen toeroenan*, nakomelingschap; *toeroenan*, afstammeling.

TOEROET *menoeroet*, volgen, opvolgen, navolgen, achtervolgen; vergezellen, nadoen; mededoen; in acht nemen; gehoorzamen; *toeroet makan*, medeëten; *dia tida maoe toeroet*, hij wil niet volgen, gehoorzamen.

TOESOEK steken, doorsteken, bv. den draad door de naald, met een naald of iets scherps een steek geven; *toesoek kondé*, haarspeld.

TOETOEP wat ter bedekking of toedekking dient; *menoetoep*, bedekken, toedekken, toemaken, dichtmaken, opsluiten; *toetoepan*, wat bedekt, deksel; *penoetoep*, wie of wat bedekt, deksel; *toetoep pintoe*, sluit de deur; *toetoep médja*, dek de tafel; *tertoetoep*, dicht, dichtgeslagen; *ditoetoep*, gesloten geworden.

TOETOER *menoetoer*, spreken, praten, kouten, keuvelen, babbelen; *toetoer kata*, gezegde; *toetoeran*, gesprek, gepraat, praatje.

TOEWA oud, bejaard; (van vruchten) rijp, volwassen; oud, gebruikt, gesleten; (van metalen) zuiver, fijn; (van kleuren) donker; (van een bril) sterk vergrootend; *orang toewa*, een oud persoon, oude lieden, de ouders; *ĕmas toewa*, fijn goud; *mèrah toewa*, donkerrood.

TOEWAH geluk, voorspoed; *bertoewah*, geluk hebben, voorspoedig zijn, onkwetsbaar zijn; *ajam bertoewah*, een gelukkige vechthaan.

TÒGÉ ontkiemde katjang, die als groente gegeten wordt.

TÒKÈ groote hagedis, gekko.

TOLIH *menolih*, zijwaarts kijken alleen door het hoofd te draaien.

TONG ton, tobbe, vat.

TONTON (Bat.) toeschouwen, toekijken; *tontonan*, schouwspel, tentoonstelling.

TONTONG alarmklok.

TÒPÈNG (Jav.) masker; troep tooneelspelers met maskers.

TÒPI hoed, muts of pet van Europeesch maaksel of model.

TORO (Bat.) lang overkleed van mannelijke bedienden.

TÒTÒK (Jav.) van zuivere afkomst, onvermengd, volbloed. Zie *toelin*.

W

WADJA (Jav. *badja*) staal; braadpan.

WADJIB betamelijk, plichtmatig.

WADJIK eene soort van lekkernij van rijst, suiker en kokosmelk.

WADOEK (Bat.) pens, buik, maag.

WADOENG (Jav.) eene soort van bijl.

WAJANG schaduwspel, schimmen, tooneelvertooning, schouwspel, poppenspel, tooneelpoppen; *wajang orang*, komedie.

WAJAH krachteloos, afgeleefd, op.

WAKAB (Bat.) onbekend, onbeheerd, onbewoond.

WAKIL zaakgelastigde, zaakwaarnemer, agent, gemachtigde, procureur.

WAKTOE tijd voor iets, gelegenheid, tijdstip; *mengilangkĕn waktoe*, de gelegenheid laten voorbij gaan. Zie *koetika*.

WALANG (Jav) sprinkhaan (*walang sangit*).

WALANDA en *wĕlanda*, *olanda*, *bĕlanda*, een Hollander.

WALI naaste beschermer, voogd, vriend. (Soend.) *wali koekoen*, wild mahoniehout.

WANGI (Jav.) welriekend. Zie *aroem*.

WANI (Jav.) = *bĕrani*.

WANGKANG naam van een soort van Chineesch vaartuig, jonk.

WARANGAN rattenkruit.

WARAS (Bat.) *warasan*, gezond, aan de betere hand.

WARIRANG (Jav.) zwavel.

WARIS erfgenaam; *warisan*, erfenis, (Bat.) gelukkig zijn in den handel.

WARNA kleur.

WAROE (Bat. Jav.) eene soort van lindeboom.

WAROENG winkeltje.

WARTA tijding, nieuws, bericht, mare, gerucht; *mewartakĕn*, berichten; *pĕwarta*, berichtgever.

WASANGKA twijfel, kwade vermoedens, achterdocht.

WASIAT lastgeving, opdracht, aanbeveling, uiterste wil; *soe-*

rat wasiat, testament; *berwasiat*, zijn testament maken.

WATĔS grens. Zie *batas*.

WARWAR (Bat.) over eene gebeurtenis spreken.

WEDANA (Bat. Soend.) *wedono*, *dĕmang*, districtshoofd.

WĔLANDA Zie *walanda*.

WÈTAN (Jav.) = *timor*.

WIDJÈN Zie *bidjèn*.

WOELI (Jav.) korenaar.

PERKAKAS TOEKANG-TOEKANG. GEREEDSCHAPPEN.

MARTIL en PALOE	Hamer.
GODAM	Moker.
TOEKOEL	Kleine hamer.
GANDÈN	Houten hamer.
KIKIR	Vijl; *kikir papar*, platte vijl; *kikir ekor tikoes*, ronde vijl.
PAHAT	Beitel; *pahat seroemboeng*, breekbeitel; *pahat pengoekoe*, ronde of gleufbeitel; *pahat pating*, kouw- en steenhouwersbeitel; *pahat poetar*, halfronde beitel; *pahat pemboenoeh*, smalle beitel; *pahat penjoesoer*, steekbeitel.
KETAM	Schaaf, (Jav. *seroet*); *ketam pandjang*, reeschaaf; *mata ketam*, schaafbeitel; *ketam tikoes*, kleine schaaf voor lofwerk.
GOERDI	Drilboor, zwaaiboor.
DJARA	Groote drilboor.
BIDJI NANGKA	Kleine handboor.
KAKATOEWA	Nijptang.
GERGADJI	Zaag.
BELIJOENG	Houweel.
RIMBAS	Dissel.
PATIL	Smalle dissel, die ook als bijl kan gebruikt worden.
BANTJI	Dissel, grooter dan de *patil*, maar die niet als bijl kan gebruikt worden.
LINGIS	Koevoet.
BADJI	Wig of keg.
ALABANGKA	Breekijzer.

SIPAT	*Tali sipat*, timmermans meetsnoer.
SIKOE-SIKOE	Timmermans rechthoek.
PENGOEKOER	Duimstok, meter.
DJANGKA	Passer.
RAGOEM	Bankschroef.
PENGHAMBOESAN	Blaasbalg.
TEROPONG	Blaaspijp.
KAPAK	(*kampak*) Bijl.
PEMOETOER SĔKĔROEP	Schroevedraaier.
SÈNDOK	Troffel.
PENGELIS	Strijker.
KOEWAS	Kwast.
BATOE GILING	Wrijfsteen.
DJAROEM	Naald; *djaroem tisi*, stopnaald.
PĔNITI	Speld.
PENGGEREK	Els.
POESOET	Priem.
GOENTING	Schaar.
BIDAL of TJINTJIN MENDJAIT	Vingerhoed.
STRIKA	Strijkijzer.
TALI REGANG	Spanriem.
DJALA	Werpnet.
POEKAT	Sleepnet.
DJERMAL en TJAN	Ophaalnet.
SONDONG	Zaknet.
OEMBING	Groot schepnet.
PANTJING	Hengel; *tali pantjing*, hengelsnoer.
DJORAN PANTJING	Hengelroede.
LAMPOENG	Dobber.
KAÏL	Vischhaak.
TALI ÈRÈTAN	Touw van een takelblok.
ANI-ANI	Mesje voor het padi-snijden.
ARIT	Grasmes.
PISAOE RAOET	Schrapmesje.

PATJOEL	Inlandsche spade.
GAROEK	Egge.
LOEKOE	Ploeg.
GOLOK	Houwer.
PARANG	Kapmes.

NAMA HARI. NAMEN DER DAGEN.

HARI SENEN	Maandag.
HARI SELASA	Dinsdag.
HARI REBO	Woensdag.
HARI KEMIS	Donderdag.
HARI DJOEMAHAT	Vrijdag.
HARI SABTOE	Zaterdag.
HARI MINGGOE of AHAD	Zondag.

NAMA WARNA. NAMEN VAN KLEUREN.

POETIH	Wit.
HITAM	Zwart.
MERAH	Rood; *semoe merah*, roodachtig.
MERAH MOEDA	Lichtrood.
MERAH TOEWA.	Donkerrood, bruin.
KOENING	Geel.
HIDJO	Groen.
BIROE	Paars, blauw.
OENGOE	Violet.
KELABOE	Grijs.
DJINGGA	Oranje.

NAMA ROEPA.	VORM EN STAND.
BOENDAR, BOENTAR	Rond (zooals het gelaat).
AMPAT PERSAGI	Vierkant.
PANDJANG PERSAGI	Langwerpig vierkant.
BOELAT	Rond, bol.
BOELAT PANDJANG, BOELAT BOEDJOER	Elliptisch
BOELAT TORAK	Cylindrisch.
BOELAT PÈPÈH	Platrond.
PANDJANG	Lang.
PÈNDÈK	Kort.
LÈBAR	Breed.
TJIJOET	Smal.
RATA, NATAR	Effen, vlak.
TARA	Een weinig hellend, zooals bv. een dak.
TJONDONG	Schuin van hooge en dunne voorwerpen, zooals boomen, masten, pilaren.
TOEDING	Schuin (in een stompen hoek) naar beneden.
SÈRONG	Schuin, scheef; *sèrong lipatannja*, scheef gevouwen.
SENDENG	Schuin, van hoofdbedekkingen en dgl., (op één oor) staan.
SINGIT, SERENDENG	Schuin, van huizen, muren, vaartuigen.
MIRING	Schuin afloopen, hellen.
PIAT	Scheef, bv. een stijl van een huis.
PENTJONG	Scheef, van de rechte richting afwijkend.
GENJOET	Scheef, van dingen die aan elkaâr gezet zijn, zooals de strepen van twee stukken gestreept katoen.
GENDJOET, GENDJANG	Scheefhoekig, ruitvormig, zooals bv. een slecht gestreken zakdoek.
TJOERAM	Afhellend, matig steil.
TĚGAK	Loodrecht.

LOEROES, LEMPENG	Recht (niet krom).
BOEDJOER	Recht (zonder omwegen).
ALANG, PALANG	Dwars.
LINTANG	Overdwars, in de breedte.
BÈNGKOK	Krom, gebogen.
BENGKANG BENGKOK	Krom en scheef.
LENGKONG	Gebogen, boogsgewijze, gewelfd, hol, bv. de binnenzijde van een horlogeglas.
TJĔLENGKOK	Gebogen, zooals bv. een weg; krom, zooals de punt van een haak.
PENGKAR	Krom (van de beenen), naar buiten gebogen.
GĔRĔGAOE	Gekromd (van de vingers).
KOEKOEL	Gekromd (in een gebogen houding).
PĔLĔKOH	Krom gebogen, zooals bv. een rotting, de nek, de rug.
BAOER	Krom van planken (voor den scheepsbouw).
GĔLĔDING	Krom getrokken, zooals een plank aan de zon blootgesteld.
IMBAL	Onregelmatig rond of krom, van lijnen. vlakken en lichamen.
MANTJOENG	Spits (van den neus).
LONTJOS	Spits toeloopend, zooals een piramide,
ROENTJING	Spits (van de vingers).
RANTJOENG	Schuin afgesneden (zooals een inl. pen of *kalam*).
LANTJAP, LANTJIP	Scherp, puntig.
LONDJONG	Scherp toeloopend, zooals een hoog dak.
TIROES	Naar de eene zijde dunner worden, zooals een Manila-sigaar.

NAMA MATA ANGIN. NAMEN DER WINDSTREKEN.

OETARA	Noorden.
TIMOR	Oosten.
SĔLATAN	Zuiden.
BARAT	Westen.
BARAT LAOET	Noordwesten.
TIMOR LAOET	Noordoosten.
BARAT DAJA	Zuidwesten.
TOENGGARA	Zuidoosten.

ITOENGAN. TELWOORDEN.

SATOE	Een.
DOEWA	Twee.
TIGA	Drie.
AMPAT	Vier.
LIMA	Vijf.
ANAM	Zes.
TOEDJOEH	Zeven.
DELAPAN	Acht.
SEMBILAN	Negen.
SEPOELOEH	Tien.
SEBĔLAS	Elf.
DOEWA BĔLAS	Twaalf.
DOEWA POELOEH	Twintig.
DOEWA POELOEH SATOE	Een en twintig.
TIGA POELOEH	Dertig.
TIGA POELOEH SATOE	Een en dertig.
AMPAT POELOEH	Veertig.
AMPAT POELOEH SATOE	Een en veertig.
LIMA POELOEH	Vijftig.
LIMA POELOEH SATOE	Een en vijftig.

ANAM POELOEH	Zestig.
ANAM POELOEH SATOE	Een en zestig.
TOEDJOEH POELOEH	Zeventig.
TOEDJOEH POELOEH SATOE	Een en zeventig.
DELAPAN POELOEH	Tachtig.
DELAPAN POELOEH SATOE	Een en tachtig.
SEMBILAN POELOEH	Negentig.
SEMBILAN POELOEH SATOE	Een en negentig.
SERATOES	Honderd.
SERATOES SATOE	Honderd een.
TIGA RATOES ANAM POELOEH LIMA	Drie honderd vijf en zestig.
SERIBOE	Duizend.
SALAKSA	Tien duizend.
SAKĔTI	Honderd duizend.
SADJOETA	Millioen.
SARIBOE DELAPAN RATOES SEMBILAN POELOEH SATOE	Achttien honderd een en negentig.
SATENGAH, SAPARO	Een half, de helft.
SAPERTIGA	Een derde.
SAPĔRAMPAT	Een vierde.
SAPERLIMA	Een vijfde.
SAPĔRANAM	Een zesde.
SAPERTOEDJOEH	Een zevende.
SAPERDELAPAN	Een achtste.
SAPERSEMBILAN	Een negende.
SAPERPOELOEH	Een tiende.
DOEWA PERTIGA	Twee derde.

NAMA ANGGOTA. NAMEN VAN LICHAAMSDEELEN.

KAPALA	Hoofd.
TEMPOEROENG KAPALA	Schedel.
TENGKORAK	Bekkeneel.

DAHI	Voorhoofd.
PIPI	Wang.
DAGOE, DJANGGOET	Kin.
BIBIR	Lip.
MATA	Oog.
BIDJI MATA	Oogappel.
PĔLOEPOK MATA	Ooglid.
BOELOE MATA	Ooghaartjes.
KĔNING, ALIS	Wenkbrauw.
PĔLIPIS, PÈLÈNGAN	Slapen.
HIDOENG	Neus.
TJOEPING HIDOENG	Neusvleugel.
LOBANG (LIANG) HIDOENG	Neusgat.
KOEPING, TĔLINGA	Oor.
TJOEPING TĔLINGA	Oorlel.
MOELOET	Mond.
GIGI	Tand.
GĔRAHAM, BAHAM	Kies.
TARING	Oogtand.
GIGI SĔRI	Snijtand.
GOESI, ISIT	Tandvleesch.
LIDAH	Tong.
TĔKAK, LAKLAKAN	Gehemelte.
ITILAN, ANAK LIDAH, ANAK TĔKAK	Huig.
LAKLAKAN	Uvula (tapje in de keel).
KARONGKONGAN	Keel, strot.
TOELANG RAHANG	Kaak, kinnebak.
KOEMIS, MISEI	Knevel.
DJÈNGGOT	Baard.
RAMBOET	Hoofdhaar.
LÈHÈR	Hals.
BAHOE, POENDAK	Schouder.
TENGKOK	Nek.
BĔLAKANG	Rug.

TOELANG BĚLAKANG	Ruggegraat.
DADA	Borst.
SĚLANGKA	Sleutelbeen.
PĚROET	Buik.
POESAT	Navel.
PINGGANG	Lende, middel.
PANGKAL PAHA	Heup.
PAHA	Dij.
LENGAN	Arm.
TANGAN	Hand.
TAPAK TANGAN	Handpalm.
DJARI	Vinger.
TELOENDJOEK	Wijsvinger.
DJARI MANIS	Middelvinger.
KĚLINGKING	Pink.
DJEMPOL	Duim.
KOEKOE	Nagel.
KĚTIAK	Oksel.
SIKOE	Elleboog.
BOEKOE	Knokkel.
SENDI	Gewricht.
ROESOEK	Ribben.
ROEAS	Lid.
PANTAT	Bil.
KAKI	Been, voet.
DJARI KAKI	Teen.
IBOE KAKI	Groote teen.
KAMALOEAN	Schaamdeelen.
TOELANG BĚTIS	Scheenbeen.
BOEWAH (DJANTOENG) BĚTIS	Kuit.
OETAK	Hersenen.
LOETOET	Knie.
TEMPOEROENG LOETOET	Knieschijf.
NADI	Pols.

MATA (BOEKOE) KAKI	Enkel.
TOEMIT	Hiel.
TĔLAPAKAN KAKI	Zool.
POENGGOENG KAKI	Wreef.
KOERA	Milt.
LIMPA, PĔLIH	Lever.
DJANTOENG	Hart.
GĔLI GĔLI,	Nieren.
KĔLEMBOENGAN, PAPOEROES	Blaas.
HATI, PĔROET BĔSAR	Maag.
KĔLENDJAR	Klier.
PĔROET MOEDA, SĔNI	Darmen.
ISI PĔROET	Ingewanden.
OERAT	Pees, spier, ader, zenuw.

NAMA PENJAKIT. NAMEN VAN ZIEKTEN.

PENJAKIT KATOELARAN	Besmettelijke ziekte.
PENJAKIT BAKA	Erfelijke ziekte.
DĔMAM	Koorts.
DĔMAM KOERA	Intermitteerende koorts met opzetting der milt.
DĔMAM KAPIJALOE	Heete koorts, typhus.
DĔMAM OERAT	Binnenkoorts.
DĔMAM GIGIL	Koude koorts.
DĔMAM PĔLIH	Koude koorts met aandoening van de lever.
BATOEK	Hoest.
BATOEK KĔRING	Teringhoest.
BATOEK RĔDJAN	Kinkhoest.
BISOEL, BAREH	Bloedvin, bloedzweer.
PAÉPA	Negenoog, karbonkel.
BISOEL SABOET (SERABOET)	Bloedzweer, die uit verscheidene gaten ettert.

TJAGOE, KĔLOERROET, TJANTENGAN Fijt.
NGILOE TOELANG Gewrichtspijn.
SENGAL TOELANG Rheumatisme.
PENJAKIT LIMPA Leverziekte.
TOEMBOEHAN LIMPA Leverabces.
PIRÉ, PENJAKIT SENDI Jicht, rheumatisme.
SAMPAR Pest.
TA'OEN Cholera.
TJATJAR, KATOEMBOEHAN Pokken.
TJATJAR AJER, DJĔLOENTOENG Waterpokken.
PENJAKIT KARANG De steen, graveel.
RADJA SINGA, RĔSTOENG Venerische ziekte.
TJAMPAK, TAMPĔK Mazelen.
MOELAS Koliek.
PĔKOENG Kanker.
SAWAN Stuipen.
SAWAN BANGKEI Beroerte.
SĔRIJAWAN Spruw.
KOEDIS, KOEDIL, KÒRÈNG, GOEDIK Schurft.
KOEDIS BOETA, BIANG KRINGAT Roodehond.
GONDONGAN Kropgezwel.
PENJAKIT BENGÈK Asthma.
PENJAKIT KOEROES Tering.
LOEMPOEH Beriberi, verlamming.
TJABOK, BADAM, KOESTA, KĔDAL Melaatschheid, lepra.
TJÈRÈT Diarrhee.
KĔLĔMAJOEH Koudvuur.
OENTOET, BOESOENG AJER Waterzucht.
WASIR Aambeien.
KAPIJALOE NJAMAN Geelzucht.
MĔDJEN Dysanterie.
TJOERĔKAN Verzwering van het oor.
KĔRĔMEKI, KĔLĔMOEMOER Roos op het hoofd.
PATIKAN, TJENTIKAN De staar.

PATÈK	Huidziekte, bestaande in vlekken.
TJATJING	Ingewandswormen.
TJATJING PIPIH	Lintworm.
KOERAP	Ringworm.
GOEWAMA	Keelontsteking.
BAKA	Klierziekte (scrofula).

NAMA TJELA BADAN. NAMEN VAN LICHAAMSGEBREKEN.

BOETA	Blind.
TOELI	Doof.
KĔBOE, BISOE, GAGOE	Stom.
BISOE DAN TOELI	Doofstom.
PINTJANG	Kreupel.
BONGKOK	Gebocheld.
RABOEN	Bijziende.
PĔKAK	Hardhoorig.
GAGAP	Hakkelen, stamelen, stotteren.
DJOELING, KERO	Scheelzien.

NAMA LOGAM. NAMEN VAN METALEN.

ĔMAS	Goud.
ĔMAS POETIH	Platina.
PÈRAK	Zilver.
TEMBAGA	Koper.
TEMBAGA POETIH	Berlijnsch zilver, pleet.
„ KOENING	Geel koper, messing.
„ MERAH	Rood koper.
BESI	IJzer.
TIMAH (POETIH)	Tin.
TIMAH HITAM	Lood.

TIMAH SARI	Zink.
SOEWASA	Goud, gemengd met koper in eene genoegzame hoeveelheid om het een roode kleur te geven.

NAMA BINATANG. NAMEN VAN DIEREN.

SINGA	Leeuw.
GADJAH	Olifant.
TENOEK	Tapir.
BADAK	Rhinoceros, neushoorn.
HARIMAOE, (Jav.) MATJAN	Tijger.
DLOEBOE	Hyena.
ZARAFI	Kameelpardel, giraffe.
ANDJING HOETAN	Jakhals.
BABI	Zwijn, varken.
BABI HOETAN, (Jav.) TJÈLÈNG	Wildzwijn.
LANDAK	Egel, stekelvarken.
BABI ROESA	Hertzwijn.
ROESA, (Jav.) MENDJANGAN	Hert.
KANTJIL, PĔLANDOEK	Dwerghert.
MONJET	Aap.
MAWAS	Orangoetan.
BROEANG	Beer.
ONTA	Dromedaris, kameel.
BOEROENG ONTA	Struisvogel.
BANTENG	Wilde stier.
KERBO	Buffel.
LEMBOE, (Jav.) SAPI, SAMPI	Koe.
KOEDA	Paard.
KALDEI	Ezel.
KAMBING	Geit.
DOMBA, BIRI-BIRI	Schaap.

ANDJING	Hond.
KOETJING	Kat.
BOEWAJA	Krokodil, kaaiman.
IKAN PAOES	Walvisch.
TJOETJOET	Haai.
MENJAWAK	Leguaan.
LOEAK	Bunsing.
DOEJOENG	Zeekoe.
MOENSANG, MOESANG, (Jav.) DÈDÈS	Civetkat.
TOPEI, (Jav.) BADJING	Eekhoorn.
OELAR	Slang.
OELAR BELOEDAK	Adder.
PENJOE	Zeeschildpad.
KOERA-KOERA	Landschildpad.
KĔLINTJI	Konijn, haas.
KÒDÒK, BANGKONG	Kikvorsch.
DONGKANG	Padde.
TJITJAK	Huishagedis.
TOKÈ	Gekko.
KADAL	Grashagedis.
TIKOES	Muis, rat.
BOEROENG BANGAOE	Reiger.
„ GĔLATIK	Rijstdiefje.
„ SCPAN, DÉWATA	Paradijsvogel.
„ GĔRÉDJA	Musch.
„ MAMBROEK	Kroonvogel.
„ LAJANG-LAJANG	Zwaluw.
„ LAWIT	Zeezwaluw.
„ DJINDJANG	Eene soort van kraanvogel.
„ ĔLANG, OELOENG-OELOENG	Kiekendief.
„ HANTOE	Uil.
„ GAGAK, GAOK	Kraai.
„ MĔRAK	Pauw.
„ TJEMPERLING, PERLING	Eene soort van spreeuw.

BOERROENG BĔLATOĔK, PĔLATOEK Specht.
„ KAKATOEWA Papegaai.
„ BÈTÈT Groene papegaai.
„ NORI Roode papegaai.
„ SERINDIT Klein soort van papegaai
„ BAJAN Eene soort van parkiet.
„ BÉO De Indische (praat)ekster.
„ KOETILANG, NILAM De Indische wielewaal.
„ DJALAK Eene soort van spreeuw.
„ KOETJITJA, MOERI Het Indische kwikstaartje.
„ MERPATI, (Jav.) BOEROENG DARA Duif.
„ TEKOEKOER, PERKOETOET Tortelduif.

BELIBIS Wilde eend.
ITIK, (Jav.) BÈBÈK Eend.
GANGSA Gans.
AJAM Kip.
DJAGO Haan.
KALONG Vliegende hond
KAMPRÈT Vleermuis.

IKAN BĔLALANG Vliegende visch.
„ TJOEMI-TJOEMI Inktvisch.
„ PARI De Indische rog.
„ KAKAP Een zoutwater-visch.
„ TAMBRA De Indische karper.
„ GOERAME Een zoetwater-visch.
„ KEMBOENG Een zoutwater-visch.
„ BANDENG Een zoet- en zoutwater-visch.
„ LIDAH De Indische tong.
„ SEBELAH De Indische bot.
„ GABOES, AROEAN, ROEAN Een zoetwater-visch.
„ MOWA, BELOET Paling, aal.

KERANG Schelpdier.
KOEPANG Mossel.
KEPITING Krab.

HOEDANG	Garnaal.
HOEDANG KARANG	Kreeft.
TIRAM	Oester.
SIPOET	Slak.
TJATJING	Worm.
MOENDOEK	Mol.
OELAT	Rups.
KALIMAJA	Oorworm.
ALIPAN, LIPAN, (Jav.) KELABANG	Duizendpoot
KALADJENGKING	Scorpioen.
BOEGLON	Kameleon.
KOENANG-KOENANG	Vuurvlieg.
BALANG, WALANG	Sprinkhaan.
RARON, LARON	Vliegende witte mier.
RAJAP	Witte mier.
SĔMOET	Zwarte mier.
KERANGGA	Roode mier.
LALĔR	Vlieg.
TAWON	Bij.
LABA-LABA	Spin.
KOEPOE-KOEPOE	Vlinder, kapel.
KOEMBANG	Tor, hommel, kever.
TABOEHAN	Wesp, horsel.
LIPAS	Kakkerlak.
LINTAH	Bloedzuiger.
DJANGKRIK	Krekel.
NJAMOEK	Mug, muskiet.

KALOEWARGA. BLOEDVERWANTEN.

IBOE PAPA, ORANG TOEWA	Ouders.
AJAH-BONDA	Ouders (van vorsten).
BAPA	Vader.

IBOE	Moeder.
ANAK	Kind.
POETERA	Kind (van vorsten).
ANAK LAKI-LAKI	Zoon.
ANAK PERAMPOEAN	Dochter.
ANAK TIRI	Stiefkind.
SOEDARA (LAKI-LAKI)	Broeder.
SOEDARA (PERAMPOEAN)	Zuster
PAMAN, BAPA SOEDARA	Oom.
OEWAK, BIBI	Tante, moei
MISAN (LAKI-LAKI)	Neef.
„ (PERAMPOEAN)	Nicht.
IPAR (LAKI-LAKI)	Schoonbroeder, zwager.
„ (PERAMPOEAN)	Schoonzuster.
KAKE	Grootvader.
NENEK	Grootmoeder.
TJOETJOE	Kleinkind.

NAMA BARANG JANG KALIHATAN DI LANGIT.	HEMELLICHAMEN EN NATUUR-VERSCHIJNSELEN.
LANGIT	Hemel.
TĔPI LANGIT	Horizon, kim.
HAWA	Lucht.
OEDARA	Lucht, atmosfeer.
TJAKRAWALA	Uitspansel.
TĔRANG	Licht.
SIANG	Daglicht.
TĔRANG TANAH	Morgenschemering.
TĔRANG SAMAR MOEKA	Avondschemering.
SANDJA	Avondrood.
MATAHARI	Zon.
BOELAN	Maan.

BOELAN POERNAMA	Volle maan.
„ KĔLAM	Donkere maan.
„ TĔRANG	Lichte maan.
„ PREBANI	Kwartier-maan.
„ TIMBOEL	Wassende maan.
„ SOESOET	Afnemende maan.
BINTANG	Ster.
„ BEREKOR, BERASAP	Staartster, komeet.
„ BERKIBAR, BERIDAR	Dwaalster.
„ TĔTAP	Vaste ster.
„ BERALIH, TJERET BINTANG	Vallende, verschietende ster.
SIJARAH	Planeet.
BINTANG BABI	De planeet Venus.
BINTANG TOHOK, BINTANG PARI	Het Zuiderkruis.
GERHANA MATAHARI	Zonsverduistering.
„ BOELAN	Maansverduistering.
AWAN, (Jav.) MÉGA	Wolk.
PĔLANGI, (Jav.) KĔLOEWOENG	Regenboog.
HOEDJAN	Regen.
KABOEL	Mist, nevel.
ĔMBOEN	Dauw.
KILAT	Bliksem, weerlicht.
GOEROEH, (Jav.) GOENTOER	Donder.
ANGIN	Wind.

PERKATAÄN. UITDRUKKINGEN.

SABOLEH-BOLEHNJA	(*sabrapa boleh*) Zooveel mogelijk.
DENGAN SAPATOETNJA	(*dengan sapertinja*) Naar behooren.
SAKERAS	Zoo hard als. *Sakeras batoe,* zoo hard als steen. *Dia bertereak sakeras-kerasnja.* Hij schreeuwt zoo hard mogelijk.
SATINGGI	Zoo hoog als. *Satinggi pohoon-kelapa.* Even hoog als een klapperboom.

SAKAMPONG De geheele kampong.

SALOEROEH Geheel. *Dia kringat saloeroeh toeboehnja* (*antero badan*). Hij zweet over zijn geheele lichaam.

SAGENAP Geheel. *Dia berdjalan sagenap negri* (*antero kampong*). Hij loopt het geheele land door.

SAKEDARNJA Met mate. *Makan dengan sakedarnja.* Met mate eten.

SAKIRA-KIRA Naar gissing. *Sakira-kira poekoel* 12 of *sakira-kira djam poekoel* 12. Naar gissing 12 uur. *Sakira-kiranja.* Naar zijne gissing. *Sakira-kiranja toeannja soedah ampir poelang maka baroelah dia bangoen dari pada tidoernja.* Als hij denkt, dat zijn heer reeds bijna thuis komt, staat hij pas op of wordt hij pas wakker.

SABELOMNJA Alvorens. *Sabelomnja dia datang.* Vóór dat hij komt. *Sabelomnja berangkat dia kasih salamat tinggal.* Alvorens te vertrekken, zeide hij vaarwel.

SAKOERANG-KOERANGNJA en **SADIKITNJA** Op zijn minst, minstens.

SATAROHNJA of **SATAROH-TAROHNJA** Het onverschillig zetten van iets, het zetten van iets onverschillig waar of hoe. *Djanganlah kau taroh barang itoe sataroh-tarohnja.* Zet dat voorwerp niet zoo onverschillig neer.

SAKENA-KENANJA Raken, pakken, vatten onverschillig wat of hoe. *Dia poekoel sakena-kenanja.* Hij slaat onverschillig waar, overal.

SAROEPA Eender gedaante, vorm. *Moeka saroepa dengan monjet.* Een gezicht als een

aap. *Dia saroepa dengan soedaranja seperti pinang jang terbelah doewa.* Hij gelijkt op zijn broer, als de eene helft van eene pinangnoot op de andere, d. i. sprekend.

SAKEPEL — Een handvol van kleverige stof. *Sakepel nasi*, een handvol rijst.

SAGENGGAM — Een handvol van droge stof. *Sagenggam pasir.* Een handvol zand. *Sagenggam beras.* Een handvol beras.

SAOEMOER — Gelijke leeftijd. *Dia saoemoer dengan dia.* Hij is zoo oud als hij. *Saoemoerkoe.* Zoo lang ik leef. *Saoemoernja.* Zoolang hij leeft.

SAPEKAT — (*safakat*). *Moewafakat*, overeenstemming, overeenstemmende. *Dia orang sapekat sama-sama.* Zij zijn in overeenstemming met elkander. *Dia orang bersapekatan.* Zij zijn het met elkaâr eens.

SAPAMANGGILAN of SAPANGGILAN — Een roep ver, zoo ver als men iemand beroepen kan.

SAKOENJOENG-KOENJOENG — Onverhoeds.

TIBA-TIBA — Onverwachts, plotseling, eensklaps.

SAMALAMAN — Den geheelen nacht. *Samalam*, de vorige nacht.

KAHOEDJANAN — Beregend worden. *Roepanja maoe hoedjan, djangan berangkat nanti kau kahoedjanan.* Het dreigt te regenen, vertrek niet, ge zoudt beregend worden (regen krijgen).

KAMATIAN — Een sterfgeval krijgen. *Dia kamatian soedaranja.* Hij heeft zijn broeder door den dood verloren. *Maka kamatian sekoenjoeng-koenjoeng itoe ada lebih baik dari*

pada kamatian lambat. Een plotselinge dood is beter dan een langzaam sterven.

KAHILANGAN Kwijt raken. *Saja soedah kahilangan toengkat.* Ik ben mijn stok kwijt. *Bila mana kahilangan itoe soedah djadi padamoe?* Wanneer is u dat verlies overkomen?

KADINGINAN Koude vatten. *Djangan mandi terlaloe lama, nanti kau kadinginan.* Baad u niet te lang, anders zult ge kou vatten.

KAPANASAN Het warm krijgen. *Djangan berdiri terlaloe dekat api, nanti kau terlaloe amat kapanasan.* Sta niet te dicht bij het vuur, anders zult ge het te warm krijgen.

KABAKARAN In brand raken. *Roemah saja kabakaran.* Mijn huis staat in brand. *Apa sebabnja kabakaran itoe?* Wat heeft dien brand veroorzaakt?

KADJATOHAN Door den val van een voorwerp geraakt worden. *Dia kadjatohan kelapa kapalanja.* Hem viel (hij kreeg) een klapper op het (zijn) hoofd.

KATAOEAN Ontdekt, bekend, te weten komen. *Kapan matinja orang itoe?* Wanneer is die man gestorven? *Tida kataoean kapan matinja.* Het is niet bekend, wanneer hij gestorven is.

TOÈLOÈNG-MÈNOELOENG Wederzijds, elkaar helpen.

TOELIS-MENOELIS Over en weer schrijven.

OÈNTOENG-HILANG Op goed geluk.

ROMPANG-RAMPING Met scheuren en gaten.

BONGKAR-BANGKIR Alles overhoop en door elkaar gooien.

TJELAS-TJLOES In- en uitgaan op verschillende wijzen.

BOELAK-BALIK Heen- en weer loopen.

LAOEK-PAOEK	Allerlei soorten van toespijs.
SAJOER-MAJOER	Allerlei groenten.
LEMAH-LEMBOET	Zachtaardig.
POERA-POERA	In schijn. Voor den grap.
APA BOLEH BOEAT!	Het zij zoo!
KASÈP	Over den tijd. *Taoen baroe itoe soedah laloe brapa lamanja, maka djangan kau kasih salamat lagi, soedah kasèp.* Het nieuwjaar is al lang voorbij, dus steekt gij geen salamat meer af: *soedah kasep*!
PANDANG-MEMANDANG	Elkander beschouwen, elkander aanzien.
TIMBANG-MENIMBANG	Overwègen.
BÔSEN	Vervelend. *Goewa bosen.* Ik verveel mij. *Bosen apa?* Wat verveelt u? *Bosen toelis.* Het schrijven verveelt mij. *Saja bosen mendengarkan bitjaranja.* Het verveelt mij zijn gesprek aan te hooren. *Djanganlah bosen melihat goewa.* Dat het zien van mijn persoon u niet vervele!
DJANGAN KAPOK!	Heb er uw bekomst niet van! *Tida kapok.* Er zijn bekomst niet van hebben. *Djanganlah kapok menarima akoe.* Heb er uw bekomst niet van, mij te ontvangen. *Dia belom kapok* of *dia tida ada kapoknja.* Hij heeft er nog niet genoeg van, hij heeft nog niet genoeg leergeld betaald.

PERBAHASAÄN. SPREEKWOORDEN.

BELOM DOEDOEK HENDAK MENGOENDJOER.

Alvorens te zitten, wil men de beenen gestrekt vóór zich houden; dus: voorbarig zijn, of de huid verkoopen, vóór dat de beer geschoten is.

TERLALOE TJEPAT DJADI LAMBAT.

Hoe meer haast, hoe minder spoed.

MENEPOEK AJER DI DOELANG MATA DJOEGA RETJIKNJA.

Slaat men met de vlakke hand op het water in een doelang (ondiep houten bakje), dan krijgt men de spatten in de oogen, d. i. wie zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht.

TERLEBIH LEKAS MELOELOER KASEDAKAN.

Te snel geslikt, verslikt men zich, of haastige spoed is zelden goed.

SAORANG MAKAN TJAMPEDAK SEMOEWA KENA GETAHNJA.

Eén persoon eet tjampedak, en allen worden bevlekt door de gom, d. i. één schurftig schaap steekt de heele kudde aan.

MEMPERTJAJAKEN DEDAK KAPADA KOEDA.

De zemelen aan het paard toevertrouwen, of de kat bij het spek zetten.

BOEROEK MOEKA TJERMIN DIPETJAHKĔN.

Wanneer het gelaat leelijk is, wordt de spiegel gebroken.

ANAK HIRAMAOE TIJADA AKAN DJADI ANAK KAMBING.

Een jonge tijger kan geen jonge geit worden, of de appel valt niet ver van den stam.

MALOE BERTANJA SASAT DI DJALAN.

Schaamt men zich naar den weg te vragen, zoo verdwaalt men.

BATOE JANG BERGOELING TIJADA BERLOEMOET.

Een rollende steen raakt niet bemost; dus: de sleutel, dien men gebruikt, roest niet.

ADA GOELA ADA SEMOET.

Waar suiker is, zijn mieren.

TERLALOE PANGGANG DJADI HANGOES.

Te hard gebraden (vleesch of visch) brandt aan; dus: te veel haast schaadt.

HIMAT PANGKAL KAJA, SIA-SIA HOETANG TOEMBOEH.

Zuinigheid is het begin van rijkdom; (door) nutteloos (zijn geld uit te geven), geraakt men in schuld, of zuinigheid

met vlijt bouwt huizen als kasteelen, en wie het kleine niet eert, is het groote niet weerd.

SEPERTI BOEDJANG JANG SOELOENG BERKERIS.

Als een jongen, die voor 't eerst eene kris draagt; dus verwaand en opgeblazen zijn.

MENEGAKKËN SOEMPIT TIJADA BERISI.

Een ledige rijstzak overeind zetten of doen staan, of een hooge lantaarn, die weinig licht verspreidt.

JANG DIDJOELOEK TIJADA DAPAT, JANG PENDJOELOEK TINGGAL DI ATAS.

Waar men naar steekt, krijgt men niet; waarmede men gestoken heeft, blijft boven, of goed geld naar kwaad geld werpen.

JANG DIKEDJAR TIJADA DAPAT, JANG DIGENDOENG BERTJITJIRAN.

Wat men najaagt, krijgt men niet; wat men in een doek draagt, laat men vallen, of oude schoenen wegwerpen voor nieuwe, die men nog niet heeft.

BERTERAS KA LOEAR, BERKOELIT KA DALAM.

Het hart (van den boom) naar buiten, de schors binnen, d. i. zich beter voordoen dan men is.

TOENDJOEK LOEROES, KALINGKING BERKAIT.

De wijsvinger is wel recht, maar de pink is krom, of het achter de mouw hebben.

PAPAT DI LOEAR, PANTJOENG DI DALAM.

Vlak, effen van buiten; scherp, puntig van binnen.

Zich beter voordoen, dan men inderdaad is.

PADI SAGENGGAM LEBIH DARI PADI SALOEMBOENG.

Een handvol padi (die men bezit) is meer, dan een schuur vol (die men nog krijgen moet), of één vogel in de hand is beter dan tien in de lucht.

KOETIKA PANAS SOEDAH LOEPA KATJANG AKAN KOELITNJA.

Als de zon schijnt, vergeet het boontje zijn schil.

Wanneer iemand door eens anders hulp is vooruit gekomen, vergeet hij zijn vroegeren beschermer, omdat hij hem niet meer noodig heeft.

TINGGI GELEPAR RENDAH LAGA.

Hoog opvliegen, maar onbeduidend in 't gevecht, of veel geschreeuw, maar weinig wol.

DI MANA PERIOEK PETJAH TAMBIKAR TINGGAL.

Waar de rijstpot breekt, daar blijven de scherven liggen; d. i. men kan zijn noodlot niet ontgaan.

BĔTOENG DITANAM DOERI TOEMBOEH.

Bamboe bĕtoeng wordt geplant, maar er groeit bamboe-doeri, of goed met kwaad vergelden.

MOERAH MOELOET MAHAL TIMBANGAN.

Goedkoop (vlug) met den mond, maar duur (langzaam) in de uitvoering (overweging), of veel geschreeuw, maar weinig wol.

BOEWAH JANG TERLALOE MANIS BEROELAT.

Al te zoete vruchten zijn door de wormen aangetast, of schijn bedriegt.

MENGHASTA KAIN SAROENG.

Een saroeng meten, d. i. onbegonnen werk doen.

MAKANAN GADJAH DIMAKAN KANTJIL.

Het dwerghert wil het voedsel van een olifant eten; dus: iets doen, waarvoor men niet berekend is.

MENARI DI LADANG ORANG.

Dansen in een anders rijstveld, of riemen snijden van een andermans leer.

HOEDJAN BERPOHOON PANAS BERASAL.

Geen regen zonder wolken, geen warmte zonder zon. Alles heeft een begin of eene oorzaak.

TAWAKOEL SABAIK-BAIK BAKAL.

Vertrouwen op God is de beste leeftocht.

SEPERTI GADIS JANG SOELOENG MENOEMBOEK.

Als eene maagd, die voor 't eerst (padi) stampt, d. i. verwaand, ingebeeld zijn.

ANAK DI PANGKOE DILEPASKĔN BĔROEK DI RIMBA DISOE-SOEKĔN.

Het kind op den schoot wordt verwaarloosd en de aap in het bosch wordt gezoogd, d. i. zich met zaken bezig houden, waarmede men niets te maken heeft.

NASI SOEDAH DJADI BOEBOER.

De rijst is al tot pap geworden (gekookt), d. i. gedane zaken nemen geen keer.

KATJANG TIDA TINGGALKĔN LANDJARAN.

De peul zal den (boonen) stok niet verlaten, of de appel valt niet ver van den boom.

DJANGAN HARAP EMBOEN TENGAH HARI.

Verwacht geen dauw op 't midden van den dag, d. i. vertrouw niet op iets onmogelijks.

KOEWALI KATEMOE KEKAPNJA.

De pot vindt zijn deksel, d. i. zij zijn aan elkaâr gewaagd.

GOENOENG DIOEROEK.

Een berg ophoogen. (Een rijkaard rijker maken).

LEMPAR BATOE SEMBOENI TANGAN.

Met een steen werpen, terwijl de hand, die hem werpt verborgen wordt gehouden. (Een steek onder water).

BEBRAPA PERKATAÄN AKAN MENJATAKEN BANGOEN, GERAK BADAN MANOESIA SERTA TINGKAH-LAKOENJA. LICHAAMSHOUDINGEN, BEWEGINGEN EN GEBAREN.

MENGENGSOET	Beetje voor beetje over eene vlakte schuiven, zooals b. v. kleine kinderen met hun achterste over den grond.
MENGÈNGKANG	Wijdbeens gaan (ook *mendjangkang*).
MENGOENGAT	Zich met het bovenste gedeelte bij afwisseling nederbuigen en weder oprichten, zooals b. v. bij het bij voortduring herhalen der woorden „la illaha il Allah."
MENGONGIT	Eene op- en nedergaande beweging maken, zooals b. v. de staart van sommige vogels.
MENGANGGOR-ANGGOR	Waggelend gaan, als een beschonkene, al stootende met het hoofd.
MENGANGGOK	Knikken met het hoofd van slapperigheid of ouderdom.
MENGONGGOK	Gebukt en schoorvoetend voortgaan, zooals oude lieden.
MENGANGGOL	Met het hoofd achteruit slaan, b. v. tegen het gezicht van iemand, die ons op den rug zit.
MENGOENGGAL-OENGGAL	(Het hoofd van een zwemmende), zich op en neder of heen en weder bewegen.
MENGANGGAN	De hand oplichten als om iets te slaan.
MENGENGAH-ENGÈH	Naar den adem hijgen, zooals een zwaar vermoeide, met verscheidenheid van gebaren.
MENGAGAH	Iemand van nabij in de oogen kijken,

soms nog vergezeld van andere gebaren, met het doel iets dergelijks van de andere zijde te voorschijn te roepen; zooals b. v. een klein kind in de oogen kijken om het te doen lachen of eenig ander teeken van gewaarwording te doen geven.

MENGANGA Den mond wijd openen.

MENGENDJOET Door een zachten ruk in beweging brengen, zich ineen dringen en weder uitstrekken, zooals men staande op een schommel doet; de hiel oplichten en weder nederzetten, terwijl de teenen op den grond blijven.

MENGANDJOER Buiten iets uitkomen; uitsteken, b. v. een huis uit een rij, een soldaat uit het gelid.

MENGOENDJOER of **LOENDJOER** Uitgestrekt, zooals b. v. een been; *mengoendjoerken*, uitstrekken.

MENGOENDOER Achteruitgaan. (*moendoer*).

MENGINDANG Horizontaal heen en weder schudden, zooals b. v. graan in een wan.

MENGINDIK Nederhurken en onmiddellijk weder opstaan.

MENGANDOEH Zwevend houden of dragen, b. v. een zieken arm in een draagband.

MENGOEROET Met de handen drukkend over iets strijken (over het een of ander lichaamsdeel).

MENGOERAP Het lichaam bestrijken met iets welriekends.

MENGOESOED Voelen, tasten (in 't donker, of als een blinde).

MENGOEAP Gapen, geeuwen.

MENGOEÈK	Een geluid geven als dat van iemand, die braakt.
MENGOGAH	Heen en weder schudden (b. v. een paal in den grond, om hem los te krijgen).
MENGONJAK-NGANJIK	Op verschillende wijzen heen en weêr waggelen.
MENGESAK	Opschuiven, opschikken.
MENGELAK	Uitwijken, hetzij door eene buiging van het bovenlijf, dan wel door eene beweging van het geheele lichaam; ontwijken, b. v. een houw.
MENGAJOEN	Zich heen en weder bewegen; schommelen.
MENBARING	Liggen; *berbaring*, liggende zijn, gelegen zijn, bezig zijn met liggen.
MERANGKANG	Op handen en voeten loopen.
TELENTANG	Op den rug liggen.
TEMOEROEP	Op den buik liggen.
DJONGKOK	Op de hurken zitten.
BEDJINGKRAK	Springen als een dolle; hinken, huppelen.
BERLOEMPAT	Springen.
MENDJAMAH	Even aanraken, hetzij met de hand of met de punt van een vinger.
MENDJEREMAH	Schielijk en ter dege of met kracht aanvatten, aanpakken, aangrijpen.
MENDJERANGKANG	Op den rug liggen, met omhoog stekende armen en beenen.
MENDJERONGKONG	Zich met het bovenlijf voorover buigen, op eene of de twee handen steunende, om b. v. naar iets te zien of te zoeken, of om ergens door te kruipen.
MENDJEREMBAB	Voorover vallen, zoodat het aangezicht het eerst en daarna borst en buik den grond raken.

MENDJEREMBAT — Met de voeten bij het gaan of loopen aan iets te blijven hangen, b. v. aan een wortel; aan den kant van iets trappen, zoodat het lichaam op zijde dreigt te vallen, op zijde uitglijden.

MENDJENGIT — Grijnzen, de tanden toonen.

MENDJENGKOT — Met één voet mank gaan.

MENDJENGKÈT — Staan of gaan op de teenen.

MENDJENGKANG — Eén been oplichten; *djengkang-djengkoet*, op verschillende wijzen één been oplichten, op verschillende wijzen hinken.

MENDJENGKÈNG — Voorzichtig op de teenen loopen, zooals bv. iemand, die op eene modderige plaats de droge plekjes zoekt.

MENDJANGKAOE — Met horizontaal, of nagenoeg zoo, uitgestrekten arm van boven naar beneden vatten.

MENDJINGKOLÈT — Kop onder vallen.

MENDJENGKI — Op de teenen staan of loopen.

MENDJENGGÈT — Op één voet huppelen (een spel).

MENDJENGOK — Met uitgerekten hals en voorover gebogen hoofd naar iets kijken.

MENDJENGAH — Met uitgerekten hals naar iets kijken, waarbij het hoofd eenigszins naar achteren gebogen wordt.

MENDJENGOL — Met het voorste gedeelte uit eene opening te voorschijn komen, zooals bv. iemand met zijn hoofd uit een venster, een stuk geschut uit een geschutspoort.

MENDANGAK — Het hoofd achterover houden, bv. bij het laten scheren.

MENDJELANAK — Duikende voortzwemmen, zich kruipende voortbewegen.

MENDJELIR — Gedeeltelijk te voorschijn komen uit iets,

zooals bv. een slak uit haar huisje; *mendjelirkĕn lidahnja*, zijn tong uit den mond steken.

MENDJELING Zijdelings kijken, hetzij door alleen de oogen of het hoofd te draaien; over den schouder zien; zijdelings aankijken.

MENDJELEPAK Plat op den buik vallen met uitgestrekte armen, waardoor een ploffend geluid ontstaat.

MENDJELAOE Terloops kijken naar iets.

MENDJELOEAK Het geluid maken, dat het braken vooraf gaat, ook *mengoeèk*.

MENDJELEPOK Op zijn achterste vallen, ook *djatoh doedoek*.

MENDJOEMPRIT Voorover bukken en met het hoofd tusschen de beenen door kijken, zooals kinderen doen, ook *mendjèwèr*.

MENDJÈNDJÈT Trekken aan iets, bv. aan het oor; *mendjendjet koeping anaknja*, zijn kind aan het oor trekken.

MENDJOENDJOENG Op of boven het hoofd dragen, op het hoofd zetten.

MENDJENDJENG Met de eene hand oplichten, doch niet boven den horizontaal uitgestrekten arm, zooals bv. een zak geld, om te gissen hoe zwaar die is, een kind bij den arm, een hond bij een poot of den staart.

MENDJINDJING Of *mendjindjin*, op de teenen gaan.

MENDJOEAK Met loodrecht uitgestrekten arm of armen omhoog houden.

MENDJOELOER Met het hoofd vooruit voortschuiven, zooals bv. kleine kinderen op den buik liggende.

MENDJOELANG Schrijdelings op den nek of op een van

de schouders van iemand zitten om zich in de hoogte te verheffen boven iets anders; schrijdelings op die wijze dragen, bv. een kind, om het beter naar iets te laten zien.

PETOETOERAN.	GESPREKKEN.
ANTARA SATOE TOEAN DAN SATOE ORANG TJINA.	TUSSCHEN EEN HEER EN EEN CHINEES.
TJ. Tabè toean! Toean ada baik?	CH. Dag, meneer! Is u welvarend?
T. Bagitoelah; dan kau [1]) bagimana sekarang ini?	H. Zoo tamelijk; en gij, hoe gaat het er meê tegenwoordig?
TJ. Baik djoega toean, melainkan orang berdagang ada soesah madjoe ini tempo.	CH. Nog al wel, meneer; alleen komen de handelaren tegenwoordig moeilijk vooruit.
T. Jä baba; oeang moelai koerang. Orang sampé maoe beli, tetapi doeït tida ada.	H. Ja, baba; het geld begint schaarsch te worden. Men wil wel koopen, maar er is geen geld.
TJ. Itoe betoel, toean.	CH. Dat is zeer waar, meneer.
T. Itoe soenggoeh betoel, sebab kau taoe djoega, sampé taoen jang soedah saja ada poenja toko di Norbek, tetapi sekarang goewa soedah bangkroet, sebab orang tida bajar.	H. Dat is zeker waar, want je weet, tot verleden jaar had ik een toko op Noordwijk, maar nu ben ik bankroet geraakt, omdat men mij niet betaalde.

SEPERTI DI ATAS.	ALS BOVEN.
TJ. Tabé toean; apa toean baroe sampe?	CH. Dag, meneer! Is u pas aangekomen?

[1]) Sumatra, *kau*. Batavia, *loe*. Java, *kwee*. Jegens een gemeen volbloed Chinees zegt men ook *lu*. Is de Chinees echter gegoed dan noemt men hem *baba*, onverschillig of hij in China dan wel in Indië geboren is.

T. Ja, saja baroe datang sama kapal api *Volta.*

H. Ja, ik ben pas aangekomen met den stoomer *Volta.*

TJ. Apa toean datang dari *Singapoera* ataoe dari *Atjeh?*

CH. Is u van *Singapore* of van van *Atjeh* gekomen?

T. Dari *Atjéh.*

H. Van *Atjeh.*

TJ. Mana toean poenja barang?

CH. Waar is uw bagage?

T. Saja poenja barang-barang saja soedah kirim ka roemah makan *Hôtel der Nederlanden.*

H. Mijn bagage heb ik gezonden naar het *Hôtel der Nederlanden.*

TJ. Astaga! Kenapa bagitoe, saja kira toean nanti mondok di roemah saja.

CH. Ah! Waarom dat zoo; ik dacht, dat u uw intrek ten mijnent zou nemen.

T Tida baba, ini kali tida; saja lekas maoe ketemoe toean Obos N. jang mondok di roemah makan itoe djoega. Saja ada perbitjara barang jang perloe sekali sama dia, sahabis itoe saja lantas mesti teroes ka *Bandoeng* naik kereta api jang berangkat poekoel setengah sebelas dari *Gambir.*

H. Neen, baba, dezen keer niet; ik wensch spoedig Overste N. te ontmoeten, die ook in dat logement logeert. Ik heb hem over zéér dringende zaken te spreken. Daarna moet ik onmiddellijk met den spoortrein naar *Bandoeng*, die te half elf van het *Koningsplein* vertrekt.

TJ. Ah! bagitoe kaboeroe sekali? Ada kabar apa dari *Atjeh*, apa perang di sana masih djoega?

CH. Ah! zoo uiterst haastig? Wat nieuws is er van *Atjeh*, is het daar nog steeds oorlog?

T. Masih, tetapi taoen ini saja kira habislah nanti perkara itoe.	H. Nog steeds; maar ik denk, dat dit jaar die zaak wel zal afgeloopen zijn.

TOEAN TANAH VAN DER KOOP BITJARA DENGAN DJOERAGANNJA.	**DE LANDHEER VAN DER KOOP SPREKENDE MET ZIJN DJOERAGAN.**
T. Saja toean *Van der Koop* jang soedah beli tanah ini dari toean *Van Peuteren.*	H. Ik ben *Van der Koop,* die dit land van den heer *Van Peuteren* gekocht heeft.
DJ. Kaloe bagitoe hamba kasih salamat datang kapada toean tanah baroe.	DJ. Als dat zoo is, dan heet ik den nieuwen landheer welkom.
T. Apa kau soedah lama djadi djoeragan di sini?	H. Zijt gij hier reeds lang djoeragan?
DJ. Soedah lama djoega.	DJ. Al tamelijk lang.
T. Soedah brapa lama.	H. Al hoe lang?
DJ. Soedah ada 10 taoen.	DJ. Wel 10 jaren.
T. Doedoeklah djoeragan, kita omong-omong sedikit. Bagimana perkara sekarang di tanah ini, baik djoega?	H. Ga zitten djoeragan, spreken wij een weinig. Hoe staan nu de zaken van dit land, nog al wel?
DJ. Bagitoelah toean, baik djoega.	DJ. Zóó tamelijk wel, meneer.
T. Apa orang di sini sekarang ada sampé kaidoepan, ada sampé padi di loemboeng, ataoe lain pentjarian?	H. Hebben de lui hier genoegzaam levensonderhoud, genoeg padi in de schuur of andere broodwinning?

Doeloe padi di sini chabarnja tida djadi sekali, dilanggar penjakit *toedjoeh grama*, kaloe saja tida salah di taoen 1887?

De padi-oogst was vroeger hier, naar ik hoor, totaal mislukt, het gewas aangetast door de *toedjoeh grama*, in 1887, als ik mij niet vergis?

DJ. Betoel toean, itoe sekarang soedah 3 taoen lamanja. Pada koetika itoe orang tanah dapat soesah bangat, sebab padinja tida kapoengoet sekali. Tetapi sekarang dengan berkat toean [1]) sampélah djoega kaïdoepan orang.

DJ. Dat is zoo, meneer, dat is nu 3 jaar geleden. Het landvolk had het toen zwaar te verantwoorden, want van hunne padi was niets terecht gekomen. Nu echter, met uw zegen, heeft men genoegzaam middelen van bestaan.

T. Soekoerlah, tetapi *toedjoeh grama* itoe penjakit apa itoe? Bagimana roepanja padi jang dilaggar penjakit itoe?

H. Des te beter! Maar die *toedjoeh grama*, wat is dat voor ziekte? Hoe ziet de padi er uit, die door die ziekte is aangetast?

DJ. Penjakit apa itoe, hamba djoega koerang trang, tetapi padi jang kena penjakit itoe moela-moela kaliatannja merah, sahabis itoe dia djadi itam dan lantas tida boleh dipaké.

DJ. Wat of dat voor ziekte is, is ook mij niet bekend; maar de padi, die daardoor is aangetast, begint er eerst rood uit te zien en wordt daarna zwart en dan is zij onbruikbaar.

T. Ah, bagitoe. Abis apa loe orang bikin boeat

H. Ah! zoo! En wat doen jelui om die ziekte te

[1]) Een beleefde term jegens hoogeren in rang. Ook Europeanen bezigen dien, wanneer zij met eenen inlander van hoogen rang, b. v. met een vorst, Pangeran, of Regent, spreken. In geheel Indië hoort men dien gaarne.

melawan penjakit itoe ataoe boeat mengobati padi jang soedah sakit?

DJ. Di sini tida ada orang jang mengarti perkara bagitoe. Doeloe betoel chabarnja ada satoe doekoen, orang tanah ini djoega, jang taoe penawarnja, tetapi dia soedah lama mati, lagi hamba tida mendapati dia, sebab itoe waktoe hamba belom ada.

T. Sekarang bagimana adanja padi di sawah, baik? Sawah semoewa soedah ditandoer?

DJ. Roepanja padi sekarang pada sadjatinja baik sekali. Sawah jang terlebih banjak soedah ditandoer, jang lain soedah dikerdjaï semoewa, tinggal tjaboet bibit sadja. Melainkan orang kampoeng *Pĕdoerènan* itoe jang masih kablakangan.

T. Kenapa bagitoe? Apa dia orang tida sampé tangan, ataoe koerang perkakas?

DJ. Boekan bagitoe toean,

voorkomen, dan wel om de padi, die reeds is aangetast, te genezen?

DJ. Hier is niemand, die van dergelijke zaken iets afweet. Wel was er vroeger, zooals ik gehoord heb, een doekoen, iemand van dit land, die die ziekte wist te bezweren, maar hij is reeds lang dood, en ik heb hem niet gekend, want toen was ik er nog niet.

H. Hoe staat nu de padi te veld, goed? Zijn al de sawah's al beplant?

DJ. De padi staat nu over het algemeen zeer gunstig. De sawah's zijn meerendeels reeds beplant, de overige allen reeds bewerkt, op het overplanten van de bibit na. Alleen de opgezetenen van de kampong *Pĕdoerènan* zijn daarin nog achterlijk. Hoe komt dat? Hebben zij geen handen genoeg of komen ze aan gereedschappen te kort?

DJ. Niet alzoo, meneer, han-

	tangan ada sampé dan perkakas djoega ada sampé, tetapi kerbo ada koerang, sebab banjak binatang soedah mati sakit pèpès.		den zijn er genoeg, ook gereedschappen, maar er ontbreken buffels, om dat vele aan de veepest gestorven zijn.
T.	Kaloe bagitoe mesti kita tjari akal akan membri pertoeloengan kapada orang kampoeng itoe.	H.	Als dat zoo is, dan dienen wij iets te verzinnen, om de menschen van de kampong te hulp te komen.
DJ.	Kaloe toean ada ingatan bagitoe, hamba rasa baik sekali.	DJ.	Indien u dat van zins is, dan vind ik het uitstekend.
T.	Djoeragan, taoe apa? Datang besok pagi kombali di sini, boleh kita bitjara lebih djaoeh dari perkara itoe.	H.	Weet je wat, Djoeragan! kom morgen ochtend hier terug, dan kunnen wij over die zaak verder spreken.
DJ.	Baik toean, sekarang hamba minta poelang (*bermohoon*, *minta diri*). Tabé toean.	DJ.	Goed, meneer! Nu vraag ik vergunning om naar huis te gaan. Dag, meneer!

SAMBOENGAN.		VERVOLG.	
T	Mari kita pergi sekarang ka kampoeng *Pĕdoerènan*. Kita naik koeda sadja. Djoeragan apa ada koeda toenggang?	H.	Laten wij nu naar de kampong *Pĕdoerènan* gaan. Wij gaan maar te paard. Hebt gij een rijpaard, Djoeragan?
DJ.	Ada toean, memang hamba datang berkoeda.	DJ.	Ik heb er een, meneer. Ik ben ook te paard gekomen.

T.	Marilah kita berangkat. Apa djaoeh kampoeng itoe dari sini?	H.	Laten wij dan vertrekken. Ligt de kampong ver van hier?
DJ.	Tida brapa djaoeh toean, doewa pal bagitoe.	DJ.	Niet zoo heel ver, meneer, zoowat twee palen.
T.	Djalan ini djelek sekali, dan djambatan banjak jang roesak. Roepanja tida dirawatin. Masok bilangan kampoeng mana djalan ini?	H.	Deze weg is zeer slecht, en de bruggen zijn meerendeels beschadigd. Naar het schijnt worden ze niet onderhouden. Tot welke kampong behoort deze weg?
DJ.	Masok bilangan kampoeng *Beberan* dan *Tjibarèng*, toean.	DJ.	Hij behoort tot de kampongs *Beberan* en *Tjibareng*, meneer.
T.	Srenta abis pekerdjaän di sawah, maka semoewa orang kompenian dari kampoeng kampoeng itoe lantas mesti keloear dan kerdja betoel djalan ini, djambatan djambatannja djoega.	H.	Zoodra het werk op de sawah's afgeloopen is, moeten al de heerendienstplichtigen van die kampongs uitkomen en dezen weg in orde maken, de bruggen ook.
DJ.	Baik toean. Ini dia kampoeng *Pĕdoerèan* toean.	DJ.	Goed, meneer. Dit is nu de kampong *Pĕdoerèan*, meneer!
T.	Di mana Loerah tinggal? Mari kita pergi ka roemahnja.	H.	Waar woont de Loerah? Laten wij naar zijn huis gaan.
DJ.	Ini roemahja toean	DJ.	Dit huis, meneer!
T.	Hei, mana Loerah, apa dia ada di roemah?	H.	Hei! waar is de Loerah, is hij thuis?
Loerah.	Ada, toean. Tabé toean. Masok, toean.	Loerah.	Ja, meneer! Dag, meneer! Kom binnen, meneer!

T.	Loerah! Saja dengar perkara kerdja sawah di sini belom selesé, sebab koerang kerbo. Apa banjak sawah jang belom diloekoe?	H.	Loerah! Ik hoor, dat het werk op de sawah's hier nog niet geheel is afgeloopen wegens gebrek aan buffels. Zijn er nog veel sawah's onbeploegd?
L.	Kira-kira ada 50 baoe toean.	L.	Nog ongeveer 50 bouws, meneer!
T.	Saja nanti kasih kerbo. Brapa kerbo lagi orang mesti paké?	H.	Ik zal je buffels geven. Hoeveel heeft men er nog noodig?
L.	Kaloe toean soeka toeloeng kapada orang ketjil, hamba kira lagi 50 kerbo sampé.	L.	Als meneer den kleinen man wil helpen, dan geloof ik, dat 50 buffels genoeg zullen zijn.
T.	Baik, nanti minggoe di depan saja kirim itoe kerbo, tetapi loe orang mesti rawatin baik baik.	H.	Goed ik zal in de aanstaande week die buffels zenden, maar jelui moeten ze goed verzorgen.
L.	Trima kasih toean. Dari perkara toean poenja kerbo djangan toean kawatir.	L.	Wel bedankt, meneer. Ten opzichte van uwe buffels behoeft u niet bezorgd te zijn.
T.	Tetapi bagimana orang menjawah di sini? Di Djawa orang kerdja bagini: Moela-moela diloekoe; abis diloekoe, digaroe; abis digaroe, ditandoer. Bibitnja memang soedah disebar lebih doeloe, dan oemoer-	H.	Maar hoe bewerkt men hier de sawah's? Op Java geschiedt dit op deze wijze: Eerst ploegen, daarna eggen, vervolgens planten. De bibit's zijn dan reeds vroeger uitgezaaid en moeten volle 40 dagen oud

nja mesti sampé 40 hari. Apa di sini orang kerdja bagitoe djoega?

zijn. Gaat men hier evenzoo te werk?

L. Bagitoe djoega toean, tida ada bédanja.

L. Ook zoo, meneer! Er is geen verschil.

T. Brapa roepa padi ada di sini?

H. Hoeveel soorten van padi heeft men hier?

L. Banjak roepa, toean. Ada padi gandja menoer, padi boeloe itam, padi boeloe poetih, padi rogol, padi goendil, padi gendjah, padi berkat, padi gebang, padi rante, padi tjereh. Padi tjereh itoe ada roepa-roepa lagi. Ada tjereh tjina, tjereh lindoeng, tjereh gampong, tjereh melaka, tjereh melati. Kata orang ada lebih dari 30 roepa padi, tetapi hamba tida taoe namanja semoewa

L. Vele soorten, meneer! Er is padi gandja menoer, padi boeloe itam, padi boeloe poetih, padi rogol, padi goendil, padi gendjah, padi berkat, padi gebang, padi rante, padi tjereh. Onder de padi tjereh zijn weer veel soorten. Er is tjereh tjina, tjereh lindoeng, tjereh gampong, tjereh melaka, tjereh melati. Men zegt, dat er meer dan 30 padisoorten bestaan, maar ik ken ze niet alle bij naam.

T. Sebrapa boleh orang mesti tanam padi jang baik. Padi mana jang paling baik?

Zooveel mogelijk dient men goede padi te planten. Welke soort is de beste?

L. Ada banjak roepa jang baik, toean. Padi gebang, padi gendjah, padi gandja menoer, padi boeloe itam, padi boeloe poetih, semoewa baik.

Er zijn veel goede soorten, meneer! Padi gebang, padi gendjah, padi gandja menoer, padi boeloe itam, padi boeloeh poetih zijn alle

	Jang koerang baik itoe segala padi tjereh, sebab brasnja merah ataoe *broemboen*. Jang paling djelek padi berkat, sebab brasja merah sekali, ampir itam.		goed. De mindere soorten zijn de tjereh's, omdat de rijst rood dan wel *broemboen* is. De minste padisoort is padi berkat, omdat de rijst bruin, bijna zwart is.
T.	Apa itoe *broemboen?*	H.	Wat is dat: *broemboen?*
L.	Broemboen itoe artinja tjampoeran, toean.	L.	Broemboen wil zeggen gemengd, meneer!
T.	Brapa oepah potong orang bajar dan brapa tjoeké kapada toean tanah?	H.	Hoeveel snijloon betaalt men, en hoeveel schatting aan den landheer?
L.	Oepah potong satoe bagian dari lima, dan tjoeké satoe bagian dari lima djoega.	L.	Het snijloon is een vijfde en de schatting ook.
T.	Apa orang tanam banjak *polowidjo* di sini? Apa apa?	H.	Plant men hier veel *tweede gewas?* En welke tweede gewassen?
L.	Apa itoe *polowidjo* toean?	L.	Wat is *polowidjo*, meneer?
T.	Polowidjo itoe *palawidja*. Orang Djawa panggil *polowidjo*.	H.	Polowidjo is *palawidja*. De Javaan noemt het *polowidjo*.
L.	Tanam toean, seperti oeki, katjang bogor, katjang pandjang, boentjis, tjabe, djagoeng, ketèla, ketimoen, tèroeng, laboe-laboe.	L.	Jawel, meneer; zooals: oebi (inl. aardappelen), katjang bogor (aardpeultjes), katjang pandjang (groentesoort), boontjes, Spaansche peper, maïs, ketèla (inl. aardappel), komkommer, tèroeng

			(groentesoort), verschillende soorten van laboe (pompoenen).
T.	Tijada tanam singkong (dangder), tembako ataoe katjang kadele? Terlebih lagi katjang kadelé itoe, sebab ada banjak goenanja.	H.	Plant men geen casave, tabak dan wel katjang kadelé (eene soort van peulvrucht)? Vooral de katjang kadelé heeft veel nut.
L.	Tanam djoega toean, tetapi tijada seperti paliwadja, sebab lama toewanja, tijada lekas boleh diboeat, djadi terlaloe lama mesti tinggal di sawah dan perkara tanam padi tijada boleh toenggoeh bagitoe lama.	L.	Jawel, meneer, maar niet als tweede gewas, omreden het lang duurt, eer ze oud wordt, dus niet spoedig kan worden geoogst en de paditeelt daar niet zoo lang op wachten kan.
T.	Baiklah loerah, kaloe bagitoe djangan tanam itoe barang seperti paliwadja. Sekarang saja pergi doeloe. Djoeragan djoega boleh poelang.	H.	Welnu dan, Loerah! als dat zoo is, dan moeten die dingen niet als tweede gewas worden aangeplant. Nu ga ik heen. Gij kunt ook naar huis gaan, Djoeragan!
	Tabé djoeragan! Tabé loerah!		Dag, Djoeragan! Dag, Loerah!
L. DJ.	Tabé toean.	L. DJ.	Dag, meneer!

BITJARA DENGAN TOEKANG KAJOE.	GESPREK MET EEN TIMMERMAN.

T.	Ké, apa loe toekang ka-	H.	Ké! ben jij de timmer-

	joe *Lie Assam* jang baroe ini bikin médja boendar boeat toean secretaris?		man *Lie Assam*, die onlangs een ronde tafel voor den heer secretaris gemaakt heeft?
T. K.	Saja toean.	T.	Ja, meneer!
T.	Goewa maoe satoe médja bagitoe djoega, apa boleh loe bikin?	H.	Ik wil een dergelijke tafel hebben; kunt gij er mij een maken?
T. K.	Boleh sekali toean.	T.	Zeker kan dat, meneer!
T.	Bikinlah satoe médja bagitoe roepa (bagitoe matjam) boeat goea, tetapi goewa maoe dengan lapis batoe marmer. Brapa arganja satoe médja bagitoe?	H.	Maak dan een dergelijke tafel voor mij; maar ik wil er een met een marmeren blad. Hoeveel kost zoo'n tafel?
T. K.	Seratoes roepija toean.	T.	Honderd gulden, meneer!
T.	Bagitoe mahal! Kenapa bagitoe?	H.	Zoo duur! Hoe komt dat?
T. K.	Sebab dibikinnja dari kajoe *sono kembang* toean. Kajoe saroepa dengan itoe mahal sekali sebab bagoes dan djarang ada, itoe toean taoe lebih baik.	T.	Omdat ze gemaakt wordt van *sono kembang* hout, meneer. Die houtsoort is zeer duur, daar ze mooi en zeldzaam is, dat weet u het best.
T.	Itoe boleh djadi ké, tetapi seratoes roepija goewa rasa terlaloe mahal. Apa tida boleh koerangan?	H.	Dat is wel mogelijk ké, maar ik vind honderd gulden toch te duur. Kan het niet voor minder?
T. K.	Tida mahal toean, betoel.	T.	Het is niet duur, meneer, werkelijk niet.

T.	Terlaloe mahal ké, goewa tida brani bajar bagitoe banjak. Kaloe delapan poeloeh roepija goewa brani.	H.	Te duur, kè! Zooveel durf ik niet betalen. Was het tachtig gulden, dan durfde ik.
T. K.	Bagini sadja toean, toean bajar sembilan poeloeh roepija, saja tida oentoeng lebih dari lima roepija. Apa kata toean?		We zullen het maar op deze wijze stellen: u betaalt mij negentig gulden; dan heb ik slechts vijf gulden verdiensten. Wat zegt u daarvan?
T.	Tida ké, delapan poeloeh roepija, tida satoe cent lebih.	H.	Neen, ké! Tachtig gulden, geen cent meer.
T. K.	Na baiklah! Sebagitoe ia, sebagitoe! Perkakas roemah apa lagi toean maoe paké? Saja nanti djoeal moerah moerah sama (kapada) toean; taoen baroe tjina soedah dekat, dan orang tjina mesti paké doeït. Tetapi kaloe toean ada soeka saja minta perskot (pandjer) doewa poeloeh lima roepija.	T.	Welaan dan! Voor zoo veel dan! Welke meubels wenscht u nog meer te hebben? Ik zal goedkoop aan u verkoopen, het Chineesch nieuw jaar is reeds kort bij en de Chinees moet daarom geld hebben. Maar als het u conveniëert, dan vraag ik vijf en twintig gulden. voorschot.
T.	Baik, loe boleh dapat pandjer doewa poeloeh lima roepija. Na, ini apa doewa poeloeh lima roepija. Itoeng!	H.	Goed, ge kunt vijf en twintig gulden voorschot krijgen. Hier hebt ge vijf en twintig gulden. Tel ze maar.
T. K.	Trimah kasih toean.	T.	Wel bedankt, meneer!
T.	Tetapi kapan loe boleh	H.	Maar wanneer kunt ge

	bikin habis itoe médja?		die tafel klaar hebben?
T. K.	Kira-kira doewa minggoe lagi toean.	T.	Denkelijk over twee weken, meneer!
T.	Baiklah, apa loe taoe di mana goewa tinggal?	H.	Goed dan. Weet ge, waar ik woon?
T. K.	Saja taoe toean, toean boekan tinggal di *Kramat?*	T.	Ik weet het, meneer; u woont immers op *Kramat,* niet?
T.	Ja, goewa tinggal di *Kramat* dekat tempat brentian keréta trem. Kaloe itoe médja soedah habis, loe soeroeh bawa di roemah goewa dengan koeli. Oeang koeli nanti goewa bajar. Loe datang djoega sama sama nanti loe lantas boleh tarima loe poenja oeang jang tinggalnja. Tabé.	H.	Ja, ik woon op *Kramat,* nabij de tram-halte. Wanneer de tafel klaar is, laat je die per koeli naar mijn huis brengen. Het koeliloon zal ik betalen. Kom gij meteen ook maar mede, dan kunt ge je overige geld ontvangen. Saluut!
T. K.	Tabé toean, tarima kasih toean, nanti saja kirim toean poenja médja.	T.	Dag, meneer! Wel bedankt, meneer! Ik zal uw tafel zenden.

ANTARA SATOE THABIB (DOKTER) DAN SATOE ORANG SAKIT.	TUSSCHEN EEN GENEESHEER EN EEN PATIËNT.

D.	Baba apa koerang?	G.	Wat scheelt er aan, baba?
O. S.	Saja demam toean, lain dari pada itoe saja rasa sakit antero badan.	P.	Ik heb koorts, meneer; behalve dat, gevoel ik pijn over het gansche lichaam.

D.	Di mana baba rasa sakit?	G.	Waar voelt ge pijn?
O. S.	Di dada, di pinggang, di belakang, di batang lèhèr dan di toelang toelang saja, semoewa rasa sakit.	P.	In de borst, de lenden, den rug, den nek, in mijn knoken, alles doet mij pijn.
D.	Tijada sakit di kapala?	G.	Geen pijn in het hoofd?
O. S.	Sakit kapala djoega.	P.	Ook pijn in het hoofd.
D.	Bagitoe.	G.	Zoo!
O. S.	Dan lagi kaki tangan saja dingin.	P.	En dan zijn mijne handen en voeten koud.
D.	Tidoer bagimana, boleh djoega?	G.	Hoe is de slaap, gaat dat nog al?
O. S.	Soedah doewa malam saja tida dapat tidoer.	P.	Reeds twee nachten heb ik niet kunnen slapen.
D.	Nafsoe makan bagimana?	G.	Hoe is het met den eetlust gesteld?
O. S.	Sekali-kali tijada soeka makan, asal sadja saja lihat makan, saja djemoean.	P.	Ik heb in 't geheel geen trek tot eten; als ik het maar zie, dan heb ik er al genoeg van.
D.	Kau banjak batoek?	G.	Hoest gij veel?
O. S.	Batoek-batoek tida (saja tida).	P.	Hoesten doe ik niet.
D.	Apa baba soesah ka belakang (soesah boeang ajer)?	G.	Gaat ge moeilijk af?
O. S.	Soedah tiga hari saja tida ka belakang.	P.	Reeds drie dagen ben niet af geweest.
D.	Tjoba, saja lihat lidahmoe; djoeloerken lidahmoe.	G.	Laat mij je tong eens zien, steek je tong uit.
D.	Nadimoe bagimana; tjoba saja raba.	G.	Hoe is je pols; laat mij (dien) eens voelen.

D.	Baba ada poenja minjak djarak (minjak kastor) di roemah?	G.	Hebt ge kastorolie in huis?
O. S.	Ada, toean.	P.	Jawel, meneer.
D.	Kau mesti minoem itoe sekarang djoega; doewa sendok makan penoeh; kau ada penjakit influenza, penjakit baroe.	G.	Je moet die innemen, nu dadelijk, twee eetlepels vol; gij hebt de influenza, een nieuwe ziekte.
D.	Nanti saja kasih djoega satoe recep (soerat obat).	G.	Ik zal je ook een recept geven.
D.	Na; soeroeh ambil ini doewa roepa obat di roemah obat, satoe obat minoem, jang lain obat gòsòk. Minoeman itoe kau mesti minoem tiap-tiap djam satoe sendok makan, sampe habis.	G.	Ziedaar; laat deze twee soorten van medicijn halen uit de apotheek; een om in te nemen, de andere om te wrijven. Het drankje moet ge innemen om het uur één eetlepel, tot het op is.
D.	Basahi kapalamoe dengan tjatjapan ajer batoe.	G.	Maak je hoofd nat met ijscompressen.
D.	Kakimoe malam ini dipakeï permandian ajer panas (direndam di ajer panas).	G.	Neem van avond een warm voetbad.
D.	Sasoedahnja itoe dan sabelomnja kau tidoer, badanmoe di mana kau rasa sakit mesti digosok ataoe dioeroet dengan obat gosok itoe.	G.	Daarna en vóór ge gaat slapen, moet ge uw lichaam, waar ge pijn gevoelt, wrijven met dat wrijfmiddel.
D.	Apa baba soedah mengarti?	G.	Hebt ge (mij) begrepen?
O. S.	Mengarti toean.	P.	Begrepen, meneer.

D.	Baiklah; lekas kau nanti rasa ringan (koerangan) sakitmoe.	G.	Goed; spoedig zult ge u verlicht gevoelen.
D.	Djikaloe kau maoe makan, boleh kau makan boeboer sama dengdeng ataoe sama ajam panggang sepotong. Djangan doeloe makan makanan jang gemoek, seperti bami dan sabageinja; segala itoe membikin orang kamboe.	G.	Als gij trek tot eten hebt, (dan) kunt ge boeboer (rijstepap) eten met een stukje dengdeng (gedroogd vleesch) of gebakken kip. Eet vooreerst geen vetten kost, zooals bami (s. v. macaroni, met vleesch, garnalen en groenten) en dergelijken, die doet je instorten.
D.	Djikaloe ada apa-apa lagi, soeroeh sadja panggil saja poela.	G.	Als er nog wat is, laat mij dan maar weer roepen.

ANTARA SATOE TOEAN TANAH DAN SATOE TOEKANG KAJOE.

TUSSCHEN EEN LANDHEER EN EEN TIMMERMAN.

T. T.	Hei, djoeragan, apa Soero soedah poelang?	L.	Hei, djoeragan, is Soero al terug?
DJ.	Soero jang mana toean?	DJ.	Welke Soero, meneer?
T. T.	Soero toekang kajoe.	L.	Soero, de timmerman.
DJ.	Belom toean.	DJ.	Nog niet, meneer.
T. T	Soeroeh bininja bilang dia akoe soeroeh dia datang di sini srenta dia soedah balik.	L	Laat zijne vrouw hem zeggen, dat ik hem hier laat komen, zoodra hij terug is.
DJ.	Itoe apa betoel dia datang.	DJ.	Daar komt hij juist aan!

T. T.	Soero!	L.	Soero!
S.	Saja toean!	S.	Wat belieft u, meneer?
T. T.	Akoe mesti ada goedang beras satoe lagi.	L.	Ik moet nog één rijstschuur hebben.
S.	Toean!	S.	Begrepen, meneer!
T. T.	Tempat jang paling baik di mana, djoeragan?	L.	Waar is de geschiktste plaats, djoeragan?
DJ.	Tempat jang paling baik hamba rasa di seblah goedang lama.	DJ.	De geschiktste plaats is, geloof ik, naast de oude schuur.
S.	Akoe djoega rasa bagitoe.	S.	Dat denk ik ook.
DJ.	Tentoe bekas goedang di N. jang soedah dibongkar itoe toean maoe pake boeat bakalnja?	DJ.	U wil zeker de oude materialen, afkomstig van de afgebroken schuur te N. daarvoor gebruiken?
T. T.	Itoe betoel lagi koe pikirken. Apa kira-kira tjoekoep itoe, Soero? Akoe rasa ada banjak kajoe jang soedah toewa dan tida boleh dipake lagi, gentengnja poen banjak petjah.	L.	Daar denk ik juist over na. Zouden die toereikend zijn, Soero? Er zijn er, geloof ik, veel onder, die reeds oud zijn en niet meer te gebruiken; ook van de dakpannen zijn er veel gebroken.
S.	Goedang itoe toean maoe bagimana besar?	S.	Hoe groot wil u de schuur hebben?
T. T.	Akoe maoe jang boleh moeat seratoes tjaing.	L.	Ik wil er een hebben, die honderd tjaing kan bevatten.
S.	Djadi tida bagitoe besar seperti goedang jang soedah dirombak, jang boleh moeat seratoes tiga poeloeh tjaing itoe. Hamba rasa barangkali tjoe-	S.	Dns niet zoo groot als de afgebrokene, die honderd dertig tjaing kon bevatten. Ik denk, dat ze misschien toereikend zal zijn; mocht er al wat ontbreken,

	koep; djikaloe kiranja ada koerang apa-apa, tijada djoega banjak.		veel zal het niet wezen.
T. T.	Teman-temanmoe ada semoewa?	L.	Zijn al je gezellen aanwezig?
S	Ada, toean.	S	Jawel, meneer!
T. T.	Djoeragan, soeroeh orang kompenian keloear di minggoe jang datang ini pindahken segala bakal itoe dengan pedatinja.	L.	Djoeragan, laat de heerendienstplichtigen in de aanstaande week uitkomen en al die materialen overbrengen met hunne pedati's.
DJ.	Saja, toean!	DJ.	Goed, meneer!
T. T.	Pekerdjaän brapa hari itoe pada kiraänmoe, djoeragan, pindahken sadja?	L.	Hoeveel dagen werk is dat, denkt gij, djoeragan, het overbrengen alleen?
DJ.	Barangkali sedikitnja satoe minggoe sebab pedati melainken tjoema ada sepoeloeh dan djaoehnja ada satoe paal.	DJ	Misschien eene week minstens, want er zijn maar tien pedati's en de afstand is wel een paal.
T. T.	Tarohlah sepoeloeh hari. Soero! bolehkah goedang itoe kau kerdja habis di dalam satoe boelan, djikaloe bakalnja soedah ada semoewa? Temanmoe ada brapa semoewa?	L.	Laten wij het dan stellen op tien dagen. Soero! zou je die schuur in eene maand kunnen afbouwen, als alle materialen er reeds zijn? Hoeveel gezellen hebt ge in 't geheel?
S.	Toekang kajoe lain dari pada hamba melainken tjoema ada tiga orang. Tetapi penoeloeng ada	S.	Timmerlieden, behalve mijn persoon, zijn er maar drie. Maar helpers zijn er genoeg, als u maar de

	sampe, asal sadja toean bri perentah kapada orang kompenian membantoe saja.		heerendienstplichtigen gelasten wil, mij te helpen.
T. T.	Brapa orang kau maoe?	L.	Hoeveel man wil je hebben?
S.	Lagi toedjoeh orang bagitoe.	S.	Zoowat nog zeven man.
T. T.	Kasih taoe sadja kapada djoeragan brapa orang kau maoe dan sijapa-sijapa. Akoe maoe goedang itoe soedah sedija pada moesim potong padi, asal itoe sadja kau taoe.	L.	Zeg maar aan den djoeragan, hoeveel menschen ge hebben wilt en wie en wie. Ik wil die schuur klaar hebben tegen den rijstoogst, als je dit maar weet.
S.	Baik, toean!	S.	Goed, meneer!
T. T.	Na, djoeragan, kau adaken sadja bagitoe banjak orang jang dia nanti mesti pake.	L.	Nu, djoeragan, bezorg gij (hem) dan maar zooveel menschen, als hij zal noodig hebben.

ANTARA SATOE NJONJAH DAN SATOE TOEKANG MENDJAIT.

TUSSCHEN EENE DAME EN EENE NAAISTER.

NJ.	Badjoe anak ini semoewa salah didjait.	D.	Dit kinderbaadje is geheel verkeerd genaaid.
T. M.	Jang salah apa?	N.	Wat is verkeerd?
NJ.	Pelooinja di leher terlaloe djarang. Setikkannja serong, tida lempang.	D.	De plooien aan den hals liggen te ver van elkaâr. Het stikwerk loopt schuin, is niet recht.

	Soomannja tida rata.		Het zoomwerk is niet gelijk.
	Kelimannja djelek sekali.		De rolplooien zijn zeer leelijk.
	Kikiknja (kikeinja) koerang besar.		De okselschrooi is niet groot genoeg.
	Poendaknja terlaloe digali.		De schouders zijn te veel uitgesneden.
	Tangan badjoe jang satoe lebih pandjang dari jang lain.		De eene mouw is langer dan de andere.
	Mengapa benang jang diboeat loedjoer, kau tinggalken?		Waarom laat ge de draden zitten, waarmee ge geregen hebt?
	Kau moelaï bekerdja tida karoean. Sekarang badjoe ini mesti diboeka lagi segala pendjaitannja.		Je begint slordig te werken. Nu moet al het naaisel van dit baadje los getornd worden.
T. M.	Nanti saja boeka semoewa.	N.	Ik zal alles lostornen.
NJ.	Kau bitjara gampang sekali. Benang jang terboeang bagini dan kaïlangan tempo tida kau pikirken.	D.	Je praat er gemakkelijk over. Het garen, dat aldus is weggeworpen en het tijdverlies, daaraan denkt ge niet.
	Tjelana tidoer sinjo soedah habis?		Is de slaapbroek van den jongenheer al af?
T. M.	Soedah.	N.	Reeds.
NJ.	Bawa di sini. Apa soedah dilapisi di belakang dan di moeka?	D.	Breng die hier. Is zij reeds van een voering voorzien, voor en achter?
T. M.	Soedah.	N.	Reeds.

NJ.	Lapisan (samboengan) kakinja terlaloe ketjil, koerang lebar. Di mana tali kolornja?	D.	De lasschen der pijpen zijn te klein, zijn niet breed genoeg. Waar is de schuifkoord?
T. M.	Tali kolornja saja belom bikin.	N.	De schuifkoord heb ik nog niet gemaakt.
NJ.	Soeroeh sadja anakmoe djait. Mendjait lilit-oebi itoe tijada djoega soesah. Anak-anak djoega bisa. Goewa poenja kabaja baroe soedah digoenting?	D.	Laat je dochter die maar naaien. Over 's hands naaien is toch niet moeilijk. Een kind kan dat zelfs. Zijn mijn nieuwe kabaja's reeds geknipt?
T. M.	Doewa doewa soedah.	N.	Beide reeds.
NJ.	Gernja soedah kau ambil lebih lebar sedikit?	D	Hebt gij de geeren (voorstukken) breeder genomen?
T. M.	Tjoba njonjah pariksa.	N.	Dat mevrouw ze eens nazie.
NJ.	Ja, betoel bagini. Satoe kabaja goewa maoe dipakeï strokis, jang lain mesti dikoelilingi dengan gigi-balang.	D.	Ja, goed zoo. Eén kabaja wil ik met strooken hebben, de andere moet met veterwerk (met in- en uitspringende hoeken) omboord worden.
T. M.	Gigi-balang itoe bagimana roepanja? Saja belom taoe.	N.	Hoe ziet gigi-balang er uit? Ik weet dat nog niet.
NJ.	Apa kau tida taoe gigi-balang? Bikoe-bikoe kau taoe?	D.	Weet ge niet, wat gigi-balang is? Weet ge, wat bikoe-bikoe is?
T. M.	Bikoe-bikoe saja taoe.	N.	Wat bikoe-bikoe is, weet ik.
NJ.	Na, bikoe-bikoe ataoe gigi-balang sama djoega. Semoewa didjait lari be-	D.	Welnu, bikoe-bikoe of gigi-balang, dat is het zelfde. Alles moet eerst geregen

	nang ataoe didjeloedjoer doeloe, mengarti?		worden; begrepen?
T. M.	Kaloe njonjah ada soeka saja minta djaroem dan benang.	N.	Ik vraag u, als 't u belieft, naalden en garen.
NJ.	Benang apa, benang kajoe ataoe benang bola?	D.	Wat voor garen, klos- of kluwgaren?
T. M.	Benang kajoe.	N.	Klosgaren.
NJ.	Bawa goewa poenja peti di sini.	D.	Breng mijn naaikistje hier.
	Na, ini apa djaroem dan benang kajoe. Apa kau mesti pake lagi?		Ziedaar, hier zijn naalden en klosgaren. Wat hebt ge nog meer noodig?
T. M.	Goenting, tjintjin mendjait, lilin mendjait dan fita boeat bikoe-bikoe.	N.	Een schaar, een vingerhoed, naai-was en veterband voor de bikoe-bikoe.
NJ.	Ini apa semoewa.	D.	Hier is alles.
	Kaloe kau poelang kau singgah di roemahnja *Serina* toekang soelam jang menjoelam tjenela goewa. Tanja apa penjoelaman itoe belom djoega habis. Soedah sampe lama dia pegang barang orang.		Wanneer ge naar huis gaat, ga dan bij *Serina*, de borduurster, aan, die mijne pantoffels borduurt (en) vraag (haar), of dat borduurwerk nog niet klaar is. Reeds lang genoeg houdt zij iemands goed aan.

ANTARA SATOE NJONJAH DAN KOKINJA.

TUSSCHEN EEN DAME EN HARE KOKKIN.

NJ.	Koki soedah soeroeh potong ajam?	D.	Hebt gij reeds kippen laten slachten?

K.	Soedah dipotong.	K.	Ze zijn reeds geslacht.
NJ.	Brapa bidji (ekor)?	D.	Hoeveel (stuks)?
K.	Njonjah kata kalamarin soeroeh potong tiga. Semoewa soedah ditjaboet dan dibersihken.	K.	U zei gisteren om er drie te laten slachten. Alle zijn reeds geplukt en schoon gemaakt.
NJ.	Goewa soedah kata djoega soeroeh potong bebek satoe jang gemoek. Soedah dipotong bebek itoe?	D.	Ik heb ook gezegd om een vette eend te laten slachten. Is die eend reeds geslacht?
K.	Bebek belom dipotong, sebab njonjah kata apabila ada daging, bebek tida oesah dipotong.	K.	De eend is nog niet geslacht, omdat u gezegd heeft, dat als er vleesch is, de eend niet behoeft geslacht te worden.
NJ.	Orang soedah bawa daging sampi (sapi)? Toekang babi soedah datang?	D.	Heeft men al rundvleesch gebracht? Is de spekslager reeds gekomen?
K.	Daging sampi soedah ada, tetapi toekang babi belom datang.	K.	Rundvleesch is er al, maar de spekslager is nog niet gekomen.
NJ.	Kaloe dia datang, ambil doewa kati. Boekan kau taoe nanti ada tetamoe datang? Maka apa jang datang di medja biar (mesti) baik semoewa. Segala boemboe ada? Ada sampe mentega?	D.	Als hij komt, neem dan twee katti's (1 katti = $1^{1}/_{4}$ ℔). Je weet immers, dat er gasten zullen komen? Dat alles dus goed zij, wat op tafel komt. Zijn alle kruiderijen (ingredienten) voorhanden? Is er genoeg boter?
K.	Semoewa ada.	K.	Alles is er.

NJ.	Kari jang kalamarin itoe terlaloe asin.	D.	De kerri van gisteren was te zout.
	Sopnja tawar.		De soep was flauw.
	Perkedel biar ditjintjang lebih aloes, tetapi djangan taroh terlaloe banjak garam di dalamnja. Lada dan pala lebihan sedikit tida mengapa		De frikkadel moet fijner gehakt worden, maar doe er niet te veel zout in. Een weinig meer peper en notemuskaat kan geen kwaad.
	Bistik biar digoreng lebih garing (biar garingan).		De biefstuk moet harder gebakken zijn.
	Oebi (kentang) biar dikoepa sbersih dan djangan direboes terlaloe siang, sebab mesti diangkat panas-panas.		De aardappelen moeten schoon geschild zijn en niet te vroeg gekookt worden, want ze moeten warm opgedischt worden.
	Nasi goewa maoe poetih sekali. Kaloe berasnja koerang poetih, biar ditoemboek lagi sekali.		De rijst wil ik zeer wit hebben. Wanneer de beras (ontbolsterde padi) minder wit is, dan moet zij nogeens (over) gestampt worden.
	Koewe apa roepa ada?		Wat voor gebak is er?
K.	Ada koewe lapis.	K.	Er is spekkoek.
NJ.	Sahabisnja makan goewa maoe ada kopi dan the sama soesoe dan goela. Tetapi tida oesah minoem tjoklat.	D.	Na het eten wil ik, dat er koffie en thee zij, met melk en suiker. Maar er behoeft geen chocolade gedronken te worden.
NJ.	Toekang boewah soedah datang?	D.	Is de vruchtenboer reeds gekomen?
K.	Belom.	K.	Nog niet.
NJ.	Ada boewah-boewahan apa kita?	D.	Welke vruchten hebben wij?

K.	Tida ada boewah-boewahan satoe apa di roemah.	K.	Er is geen enkele vrucht in huis.
NJ.	Beli manggis, nanas dan pisang di pasar.	D.	Koop manggistan, ananas en pisang op de pasar.
	Beli djoega sajoeran sedikit.		Koop tevens wat groenten.
	Tida oesah kau beli ikan kering, itoe barang tida mesti dibawa di medja hari ini.		Gedroogde visch behoeft ge niet te koopen, dat goed mag van daag niet op tafel worden gebracht.
	Soeroeh toekang sepen toetoep medja sasoedahnja tetamoe datang.		Laat den dispensjongen de tafel dekken, als de gasten reeds gekomen zijn.
K.	Saja, njonjah.	K.	Goed, mevrouw!

ANTARA SATOE NJONJAH DAN BABOENJA.		TUSSCHEN EENE DAME EN HARE BABOE.	
NJ.	Mana sinjo?	D.	Waar is de kleine jongen?
B.	Sinjo ada di sini, njah!	B.	De kleine jongen is hier, mevrouw!
NJ.	Dia lagi apa di sitoe?	D.	Wat doet hij daar?
B.	Tida apa-apa, saja pokpok dia di pangkoe saja, roepanja mengantoek maoe tidoer.	B.	Niets, ik sus hem op mijn schoot; hij schijnt slaap te hebben en te willen slapen.
NJ.	Bawatah sinjo masoek ka kamar, taroh dia di tempat tidoer. Djangan kasih poeles di loear. Boekan tida baik. Bagitoe gampang anak boleh djadi sakit. Baboe	D.	Breng den kleinen jongen toch in de kamer en leg hem te bed. Laat hem niet buiten in slaap vallen. Dat is immers niet goed. Zóó kan een kind licht ziek worden. Hebt

soedah bresihken kakinja?

gij zijne voetjes reeds schoon gemaakt?

B. Soedah, njah! Saja soedah gosok dengan handoek basah tetapi tida djoega kotor.

B. Ja, mevrouw! Ik heb (ze) afgeveegd met een natten handdoek. Ze waren trouwens niet vuil.

NJ. Sebelomnja ditaroh di tempat tidoer, diganti doeloe pakeannja. Tempat tidoer dikibas doeloe, abis djangan loepa toeroenken kelamboenja.

D. Voor ge hem in bed legt, moet ge hem eerst een ander hemdje aantrekken. Het ledikantje moet eerst uitgewaaid worden (om de muskieten te verdrijven); vergeet vervolgens niet, het gordijn neer te laten.

Sinjo djangan diselimoeti. Taroh dia bagitoe sadja.

De kleine jongen moet niet toegedekt worden. Leg hem zoo maar neer.

B. Sinjo belom makan sore ini.

B. De sinjo heeft van avond nog niet gegeten.

NJ. Itoe tida mengapa, biar, tadi tengari ia soedah makan biskoeit sama soesoe; taroh sadja makanan sedikit di piring di kamar, barangkali malam dia mendoesin, dia maoe makan.

D. Dat is niets, laat dat maar; dezen middag toch heeft hij beschuit met melk gebruikt; zet maar wat eten op een bord in de kamer, misschien dat hij van nacht wakker wordende, verlangt te eten.

Apa baboe tida rasa njo ada panas sedikit?

Vindt ge niet, dat de sinjo een beetje warm is?

B. Ah, tida, njah! boekan panas apa, dia lagi maoe berkeringat.

B. Wel neen, mevrouw! de warmte is als gewoonlijk, hij wil gaan zweeten.

NJ. Boekan bagitoe, boe! sinjo betoel ada panas

D. Niet zoo, baboe! de sinjo is wel degelijk een beetje

	sedikit, seperti dia maoe demam. Barangkali baboe soedah terlaloe mandiken dia hari ini?		warm, alsof hij de koorts moet krijgen. Misschien hebt ge hem vandaag te veel laten baden?
B.	Tida, njah! tjoema tadi pagi saja kasih mandi sinjo seperti biasanja.	B	Neen, mevrouw! alleen van morgen gaf ik den sinjo te baden, zooals hij gewoon is.
NJ.	**Kau** soedah sedijaken goewa poenja pakean tidoer? Ini soedah djaoe malam (soedah lat), goewa djoega maoe pergi tidoer.	D.	Hebt ge mijn slaapgoed gereed gelegd? Het is me al laat, ik wil ook naar bed gaan.
	Kasih goewa poenja kabaja tidoer dan kain tidoer.		Geef mij mijn slaapkabaja en mijn slaapkain.
	Boeka tjemara goewa dari konde goewa.		Maak mijn (valsche) vlecht los van mijn haarwrong.
	Simpan goewa poenja toesoekan konde dan peniti konde.		Berg mijn haarpennen en haarspelden op.
	Kaloeng dan tjintjin dan anting-anting goewa kau simpan di tempat (boeseta) bedak jang kosong itoe.		Mijn halsketting, ringen en oorringen moet ge bergen in die ledige bedakdoos.
	Tjaboet kaos (saroeng kaki) goewa.		Trek mijn kousen uit.
	Kasih goewa poenja tjenela.		Geef me mijn muilen.
	Pot kamar soedah dibawaken masok?		Is de pot de chambre reeds binnen gebracht?
	Botol kamar soedah diisi semoewa?		Zijn de flesschen reeds alle gevuld?

B.	Soedah semoewa.	B.	Alle reeds.
NJ.	Di mana goewa poenja kain panas? Ada banjak njamoek; kau tentoe belom kibasken goewa poenja tempat tidoer?	D.	Waar is mijn deken? Er zijn veel muskieten; zeker hebt ge mijn ledikant nog niet uitgewaaid?
B.	Soedah doewa kali saja kibasken.	B.	Reeds tweemalen heb ik (het) uitgewaaid.
NJ.	Kau djoesta, kau belom kibasken.	D.	Je liegt, je hebt ('t) nog niet uitgewaaid.
B.	Njonjah tida pertjaja!	B.	U gelooft 't niet!

ANTARA SATOE NJONJAH DAN TOKANG TJOETJI (MINATOE.)	TUSSCHEN ÉÉNE DAME EN EEN WASCHMAN.

NJ.	Toemben minatoe ini kali bawa masok barang goewa bagitoe lekas.	D.	Tegen verwachting (voor het eerst) brengt ge dezen keer mijn goed zoo spoedig.
M.	Kapan selamanja lekas saja bawa barang njonjah kaloe ada panas bagoes. Boeat apa pegang barang njonjah lama-lama.	W.	Ik breng immers altijd spoedig uw goed, als er goed zonneschijn is. Wat heb ik er aan, mevrouws goed lang aan te houden.
NJ.	Atoer itoe barang di medja. Baboe! ambil boekoe barang tjoetjian (boekoe minatoe). Betoel semoewa, minatoe?	D.	Sorteer de kleeren op de tafel. Baboe! haal me het waschboek. Is alles in orde waschman?

M.	Semoewa betoel, melainken satoe setangan (sapoe tangan) dan satoe kemedja sinjo jang koerang, itoe nanti saja bawa besok.	W.	Alles is in orde, uitgezonderd één zakdoek en één jongenshemd, die ontbreken; die zal ik morgen brengen.
NJ.	Kombali ada koerang apa-apa?	D.	Ontbreekt er weer wat?
M.	Semoewa soedah bersih, tetapi apa maoe dinaiki ajam.	W.	Alles was al schoon, maar wat wil 't geval, een kip is er op geweest.
NJ.	Mengapa ini kain seka moeka bagitoe hitam?	D.	Waarom is deze handdoek zoo zwart?
M.	Boekan kotor apa, kena areng setrika.	W.	Hij is (eigenlijk) niet vuil. Hij is in aanraking gekomen met houtskool uit het strijkijzer.
NJ.	Barang poetih jang kena areng setrika apa boekan kotor namanja? Goewa tida maoe bagitoe, kau mesti tjoetji kombali. Ini badjoe anak djoega tida bersih ditjoetji.	D.	Is wit goed, dat van houtskool vuil is geworden, dan niet vuil te noemen? Ik wil dat zóó niet hebben; je moet het overwasschen. Dit kinderbaadje is ook niet schoon gewasschen.
M.	Itoe kotor tida boleh ilang, njah! Roepanja bekas getah manggis.	W.	Dat vuil kan niet weg, mevrouw! Dat schijnen vlekken van manggissap te wezen.
NJ.	Setrikaännja tjelana toean koerang litjin. Tjelana dalamnja djoega koerang litjin disetrika.	D.	Het strijksel van meneers broeken is niet glad genoeg. Zijne onderbroeken zijn ook niet glad gestreken.
	Itoeng ini pakean kotor.		Tel dit vuile goed.

M.	Ada seratoes potong semoewa.	W.	Er zijn honderd stukken te zamen.
NJ.	Kelamboe tempat tidoer kan tjoetji bersih sekali. Kelamboe djendela djoega. Rendanja ditjoetji hati-hati soepaja djangan berlobang sana-sini.	D.	De bedgordijnen moet ge zeer schoon wasschen. De venstergordijnen ook. Het kantwerk moet voorzichtig gewasschen worden, opdat er hier en daar geen gaten in komen.
	Kandjinja mesti lebih kakoe, tjelana tidoer sadja tida boleh terlaloe dikandji.		Het gesteven goed moet stijver zijn, alleen de nachtbroeken mogen niet te veel gesteven worden.
	Djangan pake terlaloe banjak belaoe.		Gebruik niet te veel blauwsel.
	Barang ini goewa maoe diboeroeï. Apa minatoe boleh bawa semoewa lain minggoe?		Ik verlang, dat met dit goed haast worde gemaakt. Kunt ge mij alles in de aanstaande week brengen?
M.	Barangkali boleh, kaloe tida oedjan, kaloe ada panas.	W.	Misschien, als het niet regent, als de zon goed schijnt.
NJ.	Brapa minatoe mesti terima dari goewa? Brapa potong kan soedah tjoetji? Nanti, goewa itoeng.	D.	Hoeveel moet ge van mij hebben? Hoeveel stukken hebt ge gewasschen? Wacht, laat me tellen . . . .
	Djoemlah doewa ratoes potong. Teritoeng satoe potong lima cen, djadi sepoeloeh roepija jang goewa mesti bajar. Apa betoel bagitoe?		Te zamen twee honderd stukken. Berekend tegen vijf centen het stuk, is het dus tien gulden, dat ik je te betalen heb. Is het juist zoo?

M.	Masa njonjah itoeng salah! Kaloe njonjah soeka saja pindjam doewa roepija. Anak saja maoe disoenatken.	W.	U zal toch niet verkeerd hebben gerekend! Als u zoo goed wil zijn, dan verzoek ik u, mij twee gulden te leenen. Mijn kind moet besneden worden.
NJ.	Loe orang selamanja ada kerdja apa-apa. Kaloe boekan anak misti disoenatken, ada lain jang maoe kawin ataoe ada jang sakit, ataoe orang mati, ataoe lain perkara. Na, ini apa doewa roepija.	D.	Gijlieden hebt altijd wat. Is het niet een kind, dat besneden moet worden, dan is er een ander, die trouwen gaat, of er is een zieke of een doode of iets anders. Ziedaar, twee gulden.

ANTARA SATOE TOEAN DAN BOEDJANGJA.		TUSSCHEN EEN HEER EN ZIJN BEDIENDE.	
T.	Hei, Ketjil! ataoe sijapa ada di sitoe!	H.	Hei, Ketjil! of wie daar is
B.	Saja, toean!	B.	Wat belieft u, meneer?
T.	Mana njonjah?	H.	Waar is mevrouw?
B.	Njonjah lagi mandi.	B.	Mevrouw baadt zich nog.
T.	Mandi di mana, di kali ataoe di kamar mandi?	H.	Waar, in de rivier of in de badkamer?
B.	Di kamar mandi.	B.	In de badkamer.
T.	Apa soerat kabar soedah ditarima?	H.	Zijn de couranten reeds ontvangen?
B.	Soedah, toean!	B.	Ja, meneer!
T.	Doewa-doewa?	H.	Beide?
B.	Saja, toean!	B.	Ja, meneer!
T.	Mana? Bawa di sini.	H.	Waar (zijn ze)? Breng (ze) hier!

T.	Ini soerat kabar jang lama loe bawa. Goewa maoe jang dari ini hari.	H.	Dit zijn oude couranten, die je me brengt. Ik wil die van vandaag hebben.
B.	Saja tida taoe, toean! Ini soerat kabar saja dapat di medja. Boekan saja jang tarima soerat kabar dari ini hari, baboe jang tarima. Saja tida taoe di mana ditarohnja. Saja kiraken ini dianja.	B.	Ik weet (dat) niet, meneer! Deze vond ik op de tafel. Niet ik heb de couranten van vandaag ontvangen, maar de baboe ontving ze. Ik weet niet, waar zij (ze) gelegd heeft. Ik dacht, dat deze het waren.
T.	Tanja baboe di mana dia soedah taroh.	H.	Vraag aan de baboe, waar zij (ze) gelegd heeft.
B.	Ini dia soerat kabar hari ini. Baboe pergi simpan di dalam lemari pakean. Sijapa boleh taoe itoe?	B.	Hier zijn de couranten van vandaag. De meid ging (ze) in de kleerkast bergen; wie kon dat nu weten?
T.	Kasih api. Bawa doos kajoe api di sini, jang ada di medja toelis itoe.	H.	Geef (me) vuur. Breng (me) het doosje lucifers, dat daar op de schrijftafel ligt.
	(*Maka bawalah Ketjil barang jang dipinta itoe kapada toeannja*)		(*Ketjil brengt het gevraagde bij zijn heer.*)
T.	Doos ini kosong, melainken ada satoe kajoe di dalamnja. Apa tijada ada doos jang penoeh?	H.	Dit doosje is leêg, er is maar één lucifer in. Is er geen volle doos?
B.	Tijada ada, toean!	B.	Er is er geen, meneer!
T.	Na! sepoeloeh cen, pergi beli satoe boengkoes di waroeng.	H.	Hier zijn tien centen, ga een pakje koopen in de waroeng.

	(*Setelah Ketjil kombalilah dari pada waroeng.*)		(*Nadat Ketjil van de waroeng is teruggekeerd*)
T.	Bawa tempat minoeman dengan gelas pait. Soedah kau isi karap sopi?	H.	Breng (me) het drankstel met een bitterglaasje. Heb je de jenever-karaf gevuld?
B.	Soedah, tocan!	B.	Ja, meneer!
T.	Mengapa tida diisi penoeh?	H.	Waarom niet geheel gevuld?
B.	Botol (pelcs) sopi soedah kosong.	B.	De flesch jenever is al leeg.
T.	Mengapa tijada boeka botol baroe?	H.	Waarom geen nieuwe flesch opengemaakt?
B	Toean tida perentah (itoe).	B.	U gelastte zulks niet.
T.	Ah! bodo betoellah kau. Boeka lain botol dan penoehken karap ini.	H.	Je bent wel dom. Maak een andere flesch open en vul deze karaf.
T.	Apa tida ada orang datang tadi pagi?	H.	Is er van morgen niemand gekomen (geweest)?
B.	Ada, toean!	B.	Jawel, meneer!
T.	Sijapa itoe!	H.	Wie was dat?
B.	Toekang ajam.	B.	De kippenboer.
T.	Ah! apa toekang ajam, akoe tijada tanjaken toekang ajam, akoe maoe taoe apa ada toean-toean datang, ataoe njonjah-njonjah, ataoe nonah-nonah jang datang.	H.	Ach! wat! kippenboer! Ik vraag niet naar een kippenboer; ik wilde weten, of er geen heeren of dames gekomen zijn.
B.	Tida, tocan!	B.	Neen, meneer!

ANTARA SATOE TOEAN DAN SATOE TOEKANG PAKEAN (TOEKANG MENDJAIT).		TUSSCHEN EEN HEER EN EEN KLEERMAKER.	
T.	Ba! goewa maoe soeroeh kowe bikin satoe djas laken, satoe rompi pike dan doewa belas tjelana poetih. Apa kowe ada bakalnja?	H.	Baba! Ik wil je een lakensche jas, een pike vest en twaalf witte broeken laten maken. Hebt ge de stof daarvoor?
T. M.	Ada toean roepa-roepa dan bagoes-bagoes.	K.	Jawel, meneer! verschillende en mooie.
T.	Tjoba saja lihat.	H.	Laat ze mij eens zien.
T. M.	Ini dianja. Semoewa baroe toeroen kalamarin dari kapal api *Poeteri Wilmina*.	K.	Hier zijn ze. Alles pas gelost uit den stoomer *Prinses Wilhelmina*.
T.	Ini laken tida bagitoe aloes, ba!	H.	Dit laken is niet zeer fijn, ba!
T. M.	Toean kata tida bagitoe aloes? Toean boleh tjari koeliling B., tetapi lebih aloes dari pada ini tida djoega nanti toean dapat.	K.	U zegt, dat het niet fijn is? U kan zoeken in geheel B., maar fijner dan dit zal u niet vinden.
T.	Bakal tjelana goewa tida maoe kain keper, goewa maoe kain linnen. Dan pike matjam bagini goewa tida soeka; tida ada roepa jang lain?	H.	Voor broeken wil ik geen keper hebben, maar linnen. En deze soort pike bevalt me niet; is er geen andere soort?
T. M.	Ada banjak roepa, toean. Ini apa lain roepa pike; toean boleh pilih jang	K.	Er zijn veel soorten, meneer! Hier heeft u eene andere soort pike; u kan

	mana toean soeka. Toean soeka pake linnen ini bakal tjelana? Lain roepa saja tida ada.		kiezen welke u bevalt. Gelieft u dit linnen te gebruiken voor pantalons? Een andere soort heb ik niet.
T.	Ia, ini linnen boleh dipake bakal tjelana. Bakal rompi baik ini roepa pike.	H.	Ja, dit linnen kan dienen voor de pantalons. Voor een vest is deze soort pike goed.
T. M.	Baik, toean!	K.	Goed, meneer!
T.	Brapa harganja semoewa: satoe djas, satoe rompi dan doewa belas tjelana?	H.	Hoeveel kost dat alles: één jas, één vest en twaalf broeken?
T. M.	Toean boleh lihat di dalam ini soerat harga barang.	K.	U kan (dat) zien op deze prijslijst.
T.	Laken satoe elo 12 roepija, pike satoe elo 1 roepija, linnen satoe elo 1.50 roepija. Djas mesti pake doewa elo setengah, rompi doewa elo, tjelana satoe-satoenja tiga elo.	H.	Laken, de el 5 gulden; pike, de el 1 gulden; linnen, de el 1.50 gulden. Voor de jas is noodig twee en een halve el; voor het vest twee el; voor de broeken, elk drie el.
T. M.	Tiga elo tida sampe boeat satoe tjelana, toean; tentoe dia makan tiga elo setengah, sebab toean ada tinggi djoega.	K.	Drie el voor een pantalon is niet genoeg, meneer, daartoe zal zeker drie en een half el noodig wezen, want u is nog al lang.
T.	Oepah kerdjanja brapa?	H.	Hoeveel bedraagt het maakloon?
T. M.	Semoewa itoe ada terseboet di dalam soerat harga barang.	K.	Dat alles is vermeld op de prijslijst.

T. Djoemlahnja semoewa djadi 120 roepija. Goewa tida bisa bajar sama sekali. Dengan angsoeran boleh, tiga poeloeh roepija bagitoe saban boelan, moelaï di boelan jang datang. Kaloe kowe maoe tarima bagitoe, boleh kowe kerdjaken pakean itoe.

H. Te zamen dus 120 gulden. Ik kan (die) niet in eens betalen, wel in termijnen, bv. van 30 gulden 's maands, te beginnen met de aanstaande maand. Als ge daarmede genoegen neemt, kunt ge (me) de kleeren maken.

T. M. Bagitoe, ja baik, toean!

K. Zoo, ook goed, meneer!

T. Tetapi perboewatannja mesti baik sekali, tijada boleh koerang sata apa. Jang soedah kowe bikin doeloe itoe, koerang baik. Djasnja terlaloe longgar, rompinja terlaloe sesak dan tjelananja koerang pandjang.

H. Maar alles moet goed gemaakt zijn, er mag niets aan mankeeren. Die je me vroeger gemaakt hebt, waren niet goed genoeg. De jas was te wijd, het vest te nauw en de broek niet lang genoeg.

T. M. Itoe boleh djadi, toean, sebab koetika pakean itoe habis, saja betoel ada di N. karana perkara perloe. Tetapi ini kali pakean toean nanti saja kerdja betoel, tijada nanti koerang satoe apa soenggoeh; asal sadja toean maoe datang tjoba lepas doewa minggoe bagitoe.

K. Dat is mogelijk, meneer, want toen die kleeren klaar kwamen, was ik juist te N. wegens een dringende zaak. Maar dezen keer zal ik uwe kleeren goed maken, er zal niets aan mankeeren, werkelijk niet; als u (ze) maar wil komen aanpassen zoowat over twee weken.

T.	Baik, lagi doewa minggoe nanti goewa datang kombali. Tabe!	H.	Goed, over twee weken zal ik terug komen. Gegroet!
T. M.	Tabe, toean!	K.	Dag, meneer!

ANTARA SATOE TOEAN DAN TOEKANG KOEDA DAN KOESIRNJA.	TUSSCHEN EEN HEER EN ZIJN STALJONGEN EN KOETSIER.

T.	Koeda toenggangkoe soedah diroskam?	H.	Is mijn rijpaard reeds geroskamd?
T. K.	Soedah, toean!	S.	Ja, meneer!
T.	Kenaken pelananja (taroh selanja), akoe maoe toenggangi dia.	H.	Zadel het, ik wil het berijden.
T. K.	Koeda soedah diselaï, toean!	S.	Het paard is reeds gezadeld, meneer!
T.	Toentoen dia ka moeka, tetapi hati-hati, dia djahat. Dia tijada bersih diroskam hari ini.	H.	Leid het naar voren, maar voorzichtig, het is een rakker. Hij is vandaag niet schoon geroskamd.
T. K.	Roskamnja soedah koerang tadjam.	S.	De roskam is reeds minder scherp geworden.
T.	Mengapa tida kasih taoe itoe sama njonjah?	H	Waarom dat niet gezegd aan mevrouw?
T. K.	Soedah saja kasih taoe, tetapi njonjah loepa beli jang baroe kalamarin di pasar.	S.	Ik heb (haar daarvan) reeds kennis gegeven, maar mevrouw vergat gisteren een nieuwen op de pasar te koopen.

T.	Besi kakangnja koerang kilap digosoknja.	H.	De stang is niet blinkend genoeg gepoetst.
	Toomnja (tali kang) tida dikenaken betoel.		De leidsels zijn niet goed bevestigd.
	Sanggoerdinja tida bersih.		De stijgbeugels zijn niet schoon.
	Tali sanggoerdi mengapa basah bagini?		Waarom zijn de riemen der stijgbeugels zoo nat?
T. K.	Kena ajer tadi sedikit.	S.	Ze zijn zooeven een weinig nat geworden.
T.	Kendorken dia sedikit dan kentjangi djoega tali peroetnja lagi doewa lobang bagitoe.	H.	Vier ze een weinig en gesp ook den buikriem zoowat twee gaten hooger op.
	Tali boentoet kau loepa pasang.		Den staartriem hebt gij vergeten aan te leggen.
	Semoewa tida betoel.		Alles is verkeerd.
	Soedah tempo akoe tjari lain boedjang koeda, sebab kau soedah tida bergoena.		Het wordt tijd, dat ik naar een anderen staljongen omzie, want gij deugt niet meer.
T. K.	Itoe melainken bagimana toean poenja soeka. Saja djoega memang soedah tida koeat, sebab sakit-sakit.	S.	Zooals meneer verkiest. Ik ben ook niet sterk meer, omdat ik ziekelijk ben.
T.	Baik, besok pagi boleh kau dapat lepasan. Tahan sedikit tali sanggoerdi sebelah kanan, soepaja akoe boleh naik.	H.	Goed, morgen ochtend kunt ge (je) ontslag krijgen. Houd den rechter stijgbeugelriem wat tegen, opdat ik kan opstijgen.
T.	Mana koesir, soeroeh dia datang.	H.	Waar is de koetsier? Laat hem (hier) komen.
	Sore ini kaloe tida oedjan,		Dezen namiddag, als het

	njonjah maoe pergi pesiar naik kereta.		niet regent, zal mevrouw in het rijtuig gaan toeren.
	Maka pariksa baik-baik rodanja dan tempat minjaknja, apa ada sampe minjak.		Zie dus de wielen goed na, en de bussen, of er genoeg olie in is.
	Soedah kau pariksa les dan les streng jang baroe?		Hebt gij de nieuwe leidsels en strengen reeds nagezien?
K.	Soedah (toean).	K.	Reeds (meneer).
T.	Doeloe ada apa-apa jang petjah di mana kaloegnja; soedah kau pariksa itoe serta dibaiki semoewa?	H.	Vroeger was er aan het haam iets stuk; hebt ge dat nagezien en alles in orde gebracht?
K.	Soedah. Tida petjah apa melainken djaitannja itoe jang poetoes sedikit.	K.	Reeds. Niets anders was stuk dan het naaisel, dat een beetje was losgegaan.
T.	Boenji tjamboekmoe koerang keras. Dipandjangken sedikit penjeternja.	H.	Je zweep klapt niet hard genoeg. Maak den slag wat langer.
K.	Soedah dipandjangken.	K.	Hij is reeds langer gemaakt.
T.	Boomnja (kajoe boedjoer) betoel?	H.	Is de boom in orde?
K.	Boomnja si tida koerang satoe apa.	K.	Wat dezen boom betreft, er mankeert niets aan.
T.	Gilirannja koeda jang mana hari ini?	H.	Welke paarden zijn vandaag aan de beurt?
K.	Jang koening.	K.	De geeltjes (Isabellen).
T.	Bila mana soedah ditaroh besi di kakinja?	H.	Wanneer zijn ze het laatst beslagen geworden?
K.	Kalamarin doeloe.	K.	Eergister.

T.	Lagi si dragem dan si daoek soedah dikenaken besi?	H.	En zijn de vos en de schimmel al beslagen?
K.	Soedah, baroe laloe lima hari dikenaken besi.	K.	Reeds, pas vijf dagen geleden.
T.	Gombongi baik-baik dan kasih padi djoega sedikit.	H.	Voeder (ze) goed (met gehakt gras, zemelen en water, waarin een weinig zout) en geef (ze) ook een weinig padi.
T.	Ramboetnja (soeri) koeda hitam mengapa roepanja bagitoe djelek?	H.	Waarom zien de manen van het zwarte paard er zoo leelijk uit?
K.	Saja soedah goenting sedikit sini-sana.	K.	Ik heb (ze) hier en daar een weinig geknipt.
T.	Itoe tida boleh, djangan kau bagitoeken lagi. Ramboet dan boentoet koedakoe akoe tida maoe digoenting, djikaloe ramboetnja terlaloe pandjang, ditjaboet satoe-satoe sadja.	H.	Dat mag niet, doe dat niet meer. De manen en den staart van mijne paarden wil ik niet geknipt hebben; zijn de haren te lang, dan trek je ze maar één voor één uit.

ANTARA SATOE TOEAN DAN ORANG TJINA JANG PEGANG TOKO.

TUSSCHEN EEN HEER EN EEN CHINEESCHEN TOKOHOUDER.

T.	Tabe, kee!	H.	Dag, Kee!
O. TJ.	Tabe, toean! Lama saja tida lihat toean datang.	CH.	Dag, meneer! In lang heb ik u niet gezien.
T.	Ja, kee! saja lama sakit. Apa saja masih ada oetang di sini?	H.	Ja, Kee! ik ben langen tijd ziek geweest. Heb ik hier nog wat staan?

O. TJ.	Saja tida taoe, toean, nanti saja lihat di boekoe. Ada toean, tetapi tida banjak, toedjoeh roepija.	CH.	Ik weet het niet, meneer, ik zal in de boeken zien. Jawel, meneer, maar niet veel, zeven gulden.
T.	Apa baba boleh kasih saja barang-barang jang ada terseboet di dalam ini soerat? Kenalan saja, toean R. di D. itoe jang maoe satoe kedjoe, satoe pipa mentega, satoe peti roko, satoe peti anggoer merah, lima botol atjar, satoe peti minjak tanah, satoe boengkoes kartoe main, satoe kaleng goela, satoe losin sirop asam, satoe losin anggoer asam, anam blik polong, satoe boengkoes tepoeng.	H.	Kunt ge mij geven wat in dezen brief vermeld staat? Het is een kennis van mij, de heer R. te D., die wil hebben: een kaas, een vaatje boter, een kist sigaren, een kist roode wijn, vijf flesschen zuur, een kist petroleum, een pak speelkaarten, een blik suiker, een dozijn tamarinde-sirope, een dozijn rijnwijn, zes blikjes petits pois, een pak kaarsen en een pak meel.
O. TJ.	Boleh, toean, atas nama toean tentoe sadja.	CH.	Jawel, meneer, op uw naam zeker.
T.	Brapa harganja semoewa itoe? Tjoba itoengken sabentar.	H.	Hoeveel kost dat alles? Reken (me) dat eens uit.
O. TJ.	Seratoes roepija, toean!	CH	Honderd gulden, meneer!
T.	Soeroeh bawa segala barang itoe di roemah saja hari ini, soepaja saja boleh kirim besok pagi ka D. Toean itoe nanti bajar dengan 25	H	Laat dit alles vandaag naar mijn huis brengen, dan kan ik (het) morgen ochtend naar D. zenden. Die heer zal met 25 gulden 's maands afbetalen;

	roepija saban boelan, tetapi saja djoega jang tanggoeng oetang itoe, maka baba tida oesah kawatir apa-apa. Oetang saja jang lama saja bajar sekarang.		overigens ben ik voor die schuld borg, daarom behoeft ge niet ongerust te zijn. Mijn oude schuld zal ik nu betalen.
O. TJ.	Baik, toean! Toean tida ambil apa-apa boeat toean sendiri?	CH.	Goed, meneer! Zal u voor u zelven niets nemen?
T.	Maoe, kee! Apa ada satoe pasang lampoe doedoek jang baik?	H.	Jawel, Kee! Zijn er een een paar goede staande lampen?
O. TJ.	Ada, toean! roepa-roepa, tetapi ada di belakang; kaloe toean soeka pergi lihat sabentar?	CH.	Die zijn er, meneer, in soorten, maar ze zijn achter; als u (ze) even wil gaan zien?
T.	Brapa harganja ini doewa?	H.	Hoeveel kosten deze twee?
O. TJ.	25 roepija.	CH.	25 gulden.
T.	Bagitoe mahal? Apa tida boleh koerang?	H.	Zóó duur? Kan het niet minder?
O. TJ.	Tida boleh, toean, saja kasih taoe harga mati kapada toean.	CH	Neen, meneer, ik heb u den naasten prijs opgegeven.
T.	Apa terangnja bagoes?	H.	Geven ze mooi licht?
O. TJ.	Bagoes sekali, toean! Lampoe ini matjam baroe.	CH.	Zeer mooi, meneer! Het zijn een nieuwe soort lampen.
T.	Baiklah, kasih bon, saja maoe toelis ini lampoe.	H.	Goed dan, geef me een bon, ik wil deze lampen opschrijven.
O. TJ.	Toean soeka minoem apa-apa?	CH.	Wil u iets drinken?

T.	Tarima kasih, ba! Kirim ini lampoe ka roemah saja. Tabe, ba!	H.	Dank je, Baba! Zend deze lampen naar mijn huis. Dag, Baba!
O. TJ.	Tabe, toean!	CH.	Dag, meneer!

ANTARA SATOE TOEAN DAN SATOE DJOERAGAN PRAOE. / TUSSCHEN EEN HEER EN EEN PRAUWVOERDER.

T.	Boekan kau ini jang bernama djoeragan *Raksa* itoe, jang berlajar pergi datang antara Batawi dan Karangantoe?	H.	Zijt gij het niet, die djoeragan *Raksa* heet, die heen en weer vaart tusschen Batavia en Karangantoe?
DJ.	Saja, toean!	P.	Ja, meneer!
T.	Goewa ada moewatan ka Karangantoe. Apa kau boleh bawa?	H.	Ik heb een lading voor Karangantoe Kunt gij die brengen?
DJ.	Moewatan apa, toean?	P.	Wat voor lading, meneer?
T.	Moewatan beras.	H.	Een lading rijst.
DJ.	Ada brapa banjak?	P.	Hoeveel is er?
T.	Goewa mesti kirim 8 kojan Apa praoemoe boleh moeat itoe semoewa? Brapa kojan praoemoe?	H.	Ik heb 8 kojans te verzenden. Zou je vaartuig dat alles kunnen laden? Hoeveel meet je vaartuig?
DJ.	Praoe saja dari 10 kojan, toean! Djikaloe toean maoe kasih oepah moewatan dengan menoeroet adat, saja boleh bawa toean poenja barang.	P.	Mijn vaartuig is er een van 10 kojan, meneer! Wanneer u mij het gewone vrachtloon wil betalen, dan kan ik uw goed vervoeren.

T.	Brapa oepah moewatan kau minta?	H.	Hoeveel vrachtloon vraagt gij?
DJ.	Bijasanja orang bajar doewa poeloeh roepija satoe kojan.	P.	Gewoonlijk betaalt men twintig gulden per kojan.
T.	Baik! Kapan kau boleh moelaï moeat?	H.	Goed! Wanneer kunt ge beginnen te laden?
DJ.	Kaloe toean maoe, saja moelaï moeat besok pagi, boleh saja moelaï besok pagi.	P.	Als u wil, dat ik morgen begin te laden, dan kan ik morgen beginnen.
T.	Baik! Kau moelaï moeat besok pagi. Berasnja nanti goewa kirim sore ini.	H.	Goed! Je begint morgen met laden. De rijst zal ik heden namiddag zenden.
T.	Malam ini ajer pasang moelaï poekoel brapa?	H.	Hoe laat valt heden avond de vloed in?
DJ.	Malam ini ajer moelaï pasang poekoel toedjoeh, toean!	P.	Heden avond begint het water te wassen om zeven uur, meneer!
T.	Ajer moelaï soeroet poekoel brapa?	H	Wanneer begint het te ebben?
DJ.	Ajer moelaï kombali soeroet kira-kira tengah malam bagitoe.	P.	Het water begint weder te ebben zoowat te middernacht.
T.	Bila mana boleh kau habis moeat?	H.	Wanneer kunt ge met het laden klaar zijn?
DJ	Memoeat beras 8 kojan brapa djoega lama nja? Satoe hari djoega habis.	P.	Hoe lang het laden van 8 kojans rijst duurt? In één dag is het afgeloopen.
T.	Djikaloe bagitoe kau soedah boleh berlajar besok malam?	H.	Als dit zoo is, dan kunt ge morgen avond reeds vertrekken?

DJ.	Toean maoe saja berangkat besok malam, boleh djoega.	P.	Wil u, dat ik morgen avond zal vertrekken, dat kan ook.

ANTARA SATOE TOEAN DAN SATOE KOELIE		TUSSCHEN EEN HEER EN EEN KOELIE.	
T.	Peti ini kau bawa ka kantor kapal api (kapal asap).	H.	Je brengt deze kist naar het kantoor van de stoomvaart-maatschappij.
K.	Kantor kapal api itoe ada di mana?	K.	Waar is het kantoor van de stoomvaart-maatschappij?
T.	Kantor itoe ada di kota di *Kali Besar*. Kau taoe *Pasar pisang*?	H	Dat kantoor is in de stad aan de *Kali besar*. Weet ge waar *Pasar pisang* is?
K.	*Pasar-pisang* saja taoe.	K.	*Pasar-pisang* weet ik.
T.	Na! Djambatan *Pasar-pisang* itoe kau naik. Toeroen dari itoe kau balik ka kanan, ka ilir. Lekas djoega nanti kau lihat satoe gedong baroe. Itoelah kantor kapal api.	H.	Welnu, de brug van *Pasar pisang* ga je over. Van daar sla je rechtsom, stroomafwaarts Dra zal je een nieuw gebouw zien. Dat nu is het kantoor van de stoomvaart-maatschappij.
K.	Kaloe di sitoe saja taoe	K.	Als het daar is, dan weet ik (het).
T.	Kau serahken peti ini kapada toean N jang bekerdja di sitoe. Kau minta soerat tanda tangan (soerat pengakoean) maka ini peti soedah ditarima oleh dia. Mengarti?	H.	Je geeft deze kist af aan den heer N., die daar werkt. Je vraagt een bewijs, dat de kist door hem ontvangen is. Begrepen?

K.	Mengarti, toean!	K.	Begrepen, meneer!
T.	Oeang koeli nanti kau tarima dari (pada) toean itoe.	H.	Het koelieloon zal je van dien heer ontvangen.
K.	Toean! Bagitoe sadja, tijada lain?	K.	Goed, meneer! Alleen dat, niets anders?
T.	Ada lagi apa-apa. Dari sitoe kau pergi ka toko toean D.	H.	Ja, er is nog iets. Van daar ga je naar de toko van den heer D.
K.	Di mana itoe, toean!	K.	Waar is dat, meneer!
T.	Kau roepanja orang baroe. Apa belom lama kau berkoeli? Kau baroe datang dari oedik?	H.	Je schijnt een nieuweling te zijn. Ben je pas koelie? Ben je pas van boven gekomen?
K.	Saja orang baroe, toean!	K.	Ik ben een nieuweling, meneer!
T.	Tokonja toean D. itoe ada di sebelah oedik kantor pos.	H.	De toko van den heer D. is naast het postkantoor.
K.	Djadi dekat pada *Djambatan pintoe ajer*?	K.	Dus dicht bij de *Sluisbrug*?
T.	Tida. Boekan kantor pos dekat *Djambatan pintoe ajer*. Kantor pos jang ada di kota. Kau tanja sadja di sana. Sembarang orang nanti oendjoekken di mana adanja. Na, di sebelahnja itoe nanti kau dapat tokonja toean D. Mengarti?	H.	Neen, niet het postkantoor bij de *Sluisbrug*. Het postkantoor, dat in de stad is. Je vraagt (het) daar maar. Een ieder zal (je) aanwijzen, waar het is. Welnu, daar naast zal je de toko vanden heer D. vinden. Begrepen?
K.	Mengarti, toean!	K.	Begrepen, meneer!
T.	Kau kasih soerat ini kapada toean toko. Nanti	H.	Je geeft dezen brief aan den tokohouder af. Dan

	kau tarima barang minoeman: Kau bawa barang minoeman itoe di sini. Apa kau soedah mengarti betoel semoewa?		zal je dranken ontvangen. Die dranken breng je hier. Heb je nu alles goed begrepen?
K.	Soedah mengarti semoewa, toean!	K.	Alles begrepen, meneer!
T.	Kau tida oesah minta bajaran dari toean toko, oeang oepah nanti koe bajar.	H.	Je behoeft van den tokohouder geen betaling te vragen, straks zal ik het loon betalen.

ANTARA SATOE NJONJAH DAN SATOE TOEKANG KEBON. / TUSSCHEN EENE DAME EN EEN TUINMAN.

T. K.	Njonjah kata maoe memasang kebon; apa djadi?	T.	U heeft gezegd, een tuin te willen aanleggen; gaat dat door?
NJ.	Djadi djoega. Nanti goewa oendjoek pasangannja. Nanti di depan, sebantar lagi goewa datang.	D.	Ja, zeker. Ik zal je den aanleg aanwijzen. Wacht voor, zoo meteen kom ik.
	Mari di sini.		Kom hier.
	Di sini goewa maoe mennanamken pohoon kembang.		Hier wil ik bloemen geplant hebben.
	Ini petak lama boleh ditanami.		Dit oude bed kan beplant worden.

	Kau doeloe mematjoli sadja tanahnja baik-baik.		Ge spit den grond maar eerst goed om.
	Sahabisnja itoe kau gemoeki (membadjaï) tanah pake tai sapi.		Daarna bemest ge den grond met koemest.
	Apa gampang dapat tai sapi itoe?		Is die koemest gemakkelijk te krijgen?
T. K.	Tai sapi si di mana-mana boleh dapat.	T.	Koemest is overal te vinden.
NJ.	Di tengah petak goewa maoe menanamken kembang ajer mawar.	D.	In het midden van het bed wil ik rozen laten planten.
	Di koelilingnja goewa maoe menanamken satoe djadjar boenga melati.		Daaromheen wil ik een rij melati laten planten.
	Di mana boleh dapat kembang-kembang itoe?		Waar kan men die bloemen krijgen?
T. K.	Toekang kembang djoeal tjangkokannja.	T.	De bloemenverkooper verkoopt de stekken daarvan.
NJ.	Di koeliling petak goewa maoe ditanamken roempoet.	D.	Rondom het bed wil ik graszoden geplant hebben.
	Di loear itoe goewa maoe atoerken pot kembang (djambangan, tempat kembang).		Daar buiten wil ik bloempotten zetten.
	Apa lebih baik pagar?		Of is een haag beter?
T. K.	Pagar jang mana? Pagar bamboe ataoe pagar hidoep?	T.	Wat voor een haag? Een bamboezen of een levende?
NJ.	Lebih baik doewa-doewanja, pagar hidoep di dalam dan pagar bamboe di loear.	D.	Liever beide, een levende haag binnen en een bamboezen buiten.

	Djalan ini dikerdja keras dengan batoe karang.		Dit pad moet met koraalsteenen gehard worden.
	Pohoon ini banjak pasilannja.		Deze boom zit vol woekergewas (parasieten).
	Mengapa kau tida laloeken (matiken) itoe semoewa?		Waarom roei je dit niet uit?
T. K.	Saja belom sempat.	T.	Ik heb (daartoe) nog geen tijd gehad.
NJ.	Djangan toenggoe lama-lama, dia meroesakken pohoon.	D.	Wacht er niet lang mede, het bederft den boom.
	Apa nama pohoon ini?		Hoe heet deze boom?
T. K.	Pohoon anoe. Saja loepa namanja.	T.	Een . . . . boom. Ik ben zijn naam vergeten.
NJ.	Ini boewah soedah mateng.	D.	Deze vrucht is al rijp.
	Mengapa pohoon ini dibatjokki bagini? Bagitoe boekan pohoon djadi roesak?		Waarom is deze boom op deze wijze gekapt? Zóó bederft de boom immers?
	Goewa tida maoe lagi orang keset koelit pohoon.		Ik wil het niet meer hebben, dat men den bast schilt.
	Segala tjabang jang mati itoe boleh ditebangken.		Alle doode takken mogen wel afgekapt worden.
	Tanaman tida oesah disirami, kaloe ada oedjan.		De planten behoeven niet begoten te worden, als het regent.
	Goewa maoe satoe galangan ketjil di sini, kira-kira tingginja doewa kaki.		Ik wil hier een dijkje hebben, zoowat twee voet hoog.
	Roempoet ini semoewa kau boeang.		Al dit gras moet ge wegruimen.

	Di sini kau sapoe saban hari.		Hier moet ge alle dagen vegen.
	Segala sampah kau boeang di pasampahan.		Alle vuilnis moet ge op den vuilnishoop werpen.
	Goewa lihat boewah-boewah itoe diboengkoes. Mengapa? Boewah jang mana itoe?		Ik zie daar die vruchten omwikkeld. Waarvoor? Wat voor vruchten zijn dat?
T. K.	Boewah nangka, njah? Maka diboengkoes, soepaja tida datang binatang.	T.	Nangka, mevrouw! Zij zijn omwikkeld, opdat er geen beestjes aan komen.
NJ.	Apa dia belom mateng?	D.	Zijn ze nog niet rijp?
T. K.	Belom, njah! Masih moeda. Kaloe dia mateng orang taoe dari baoenja.	T.	Nog niet, mevrouw! Zij zijn nog jong. Wanneer ze rijp zijn, weet men het aan den geur.
NJ.	Akar-akar pohoon jang terboeka kau oeroekken tanah.	D.	De wortels (van boomen), die open (bloot) leggen, moet ge met aarde bedekken.
	Petikken goewa satoe kembang ajer mawar dengan tangkeinja. Djangan jang soedah mekar, goewa maoe satoe jang masih koentjoep.		Pluk me een roos met den stengel. Niet een, die reeds open is, ik wil er een hebben, die nog in den knop is.

ANTARA SATOE NJONJAH DAN SATOE TOEKANG KLONTONG.	TUSSCHEN EENE DAME EN EEN RONDVENTER.

NJ.	Baboe! panggil itoe toekang klontong. Biar dia masok.	D.	Baboe! Roep dien rondventer. Laat hem binnen komen.

	Kau ada djaroem, Kee?		Heb je naalden, Kee?
T. K.	Ada, njonjah!	R.	Jawel, mevrouw!
NJ.	Kasih lihat.	D.	Laat (ze) zien.
	Ini terlaloe aloes. Goewa maoe jang lebih kasar. Kasih goewa lihat jang lain.		Deze zijn te fijn. Ik wil grovere hebben. Laat mij de anderen zien.
	Ja, ini sampe kasar.		Ja, deze zijn grof genoeg.
	Brapa banjak ada di dalam satoe boengkoesan ini?		Hoeveel zitten er in dit pakje?
	Brapa harganja?		Hoeveel kosten ze?
T. K.	Seratoes bidji, njonjah! Harganja satoe boengkoesan satoe roepija.	R.	Honderd stuks, mevrouw! De prijs van het pakje is een gulden
NJ.	Bagitoe mahal! Tida boleh koerang?	D.	Zoo duur! Kan het niet voor minder?
T. K.	Boleh koerang sedikit, njonjah!	R.	Voor iets minder wel, mevrouw!
NJ.	Goewa bijasa bajar tida lebih dari toedjoeh poeloeh cen satoe boengkoes.	D.	Ik ben gewoon, niet meer dan zeventig cent voor het pakje te betalen.
T. K.	Baiklah! Brapa boengkoes njonjah maoe?	R.	Goed dan! Hoeveel pakjes wil u hebben?
	Apa njonjah tida mesti pake barang-barang lain?		Heeft u niets anders noodig?
	Ada tjita-tjita, ada ginggang-ginggang, ada kain poetih, kelamboe, renda-renda, sisir, goenting, sikat ramboet, sikat gigi, saboen wangi, ajer wangi.		Ik heb (er zijn) sitsen, gingangs, wit katoen, gordijnengoed, kant, kammen, scharen, haarborstels, tandenschuiers, reukzeep, odeurs.
NJ.	Tida, kee!	D.	Neen, Kee!

T. K.	Roepa-roepa pita, kain tjelana, doerias, saroeng tangan, saroeng kaki (kaos) njonjah.	R.	Lint in soorten, broekenstof, batist, handschoenen, dameskousen.
NJ.	Kau ada sapoetangan pinggir merah?	D.	Heb je zakdoeken met roode randen?
T. K.	Tida ada, njonjah! Ada jang berpinggir belaoe.	R.	Neen, mevrouw! Ik heb er wel met blauwe randen.
NJ.	Tjobo goewa lihat. Brapa harganja? Tijada ada jang lebih besar?	D.	Laat mij (die) eens zien. Hoeveel kosten ze? Zijn er geen grootere?
T. K.	Tida, njonjah! tida ada. Harganja satoe roepija setengah satoe losin.	R.	Neen, Mevrouw! Er zijn er niet. Zij kosten anderhalve gulden het dozijn.
NJ.	Goewa maoe jang lebih besar. Jang ini terlaloe ketjil. Apa kee tida boleh bawa itoe?	D.	Ik wil grootere hebben. Deze zijn (me) te klein. Kan je ze (me) bezorgen?
T. K.	Boleh, njonjah! Kapan njonjah maoe?	R.	Jawel, mevrouw! Wanneer wil u (ze) hebben?
NJ.	Bagitoe lekas kau boleh.	D.	Zoo spoedig (als) ge kunt.
T. K	Brapa njonjah berani bajar salosin setangan besar?	R	Hoeveel durft u te betalen voor een dozijn groote zakdoeken?
NJ.	Itoe goewa tida boleh kata lebih doeloe. Kau bawa doeloe setangan itoe. Goewa mesti lihat lebih doeloe barangnja. Bawa djoega benang mas (benang songket) dan sisir ekor.	D.	Dat kan ik (je) niet van te voren zeggen. Je brengt (me) eerst die zakdoeken. Ik moet eerst het goed zien. Breng tevens gouddraad en een punt-kam.

T. K.	Sisir saroepa itoe ada saja bawa di sini.	R.	Haarkammen van die soort heb ik hier medegebracht.
NJ.	Mana? Ini terlaloe tipis. Tida ada jang lebih tebal?	D.	Waar zijn ze? Deze zijn te dun. Zijn er geen dikkere?
T. K.	Sisir bagini roepa tida ada jang lebih tebal. Semoewa bagini.	R.	Van deze soort kammen zijn er geen dikkere. Alle zijn zooals deze.
NJ.	Sijapa bilang? Apa goewa belom taoe beli sisir? Ini goewa tida boleh pake.	D.	Wie zegt dat? Heb ik (dan) nooit kammen gekocht? Deze kan ik niet gebruiken.
T. K.	Benang songket brapa banjak njonjah nanti pake?	R.	Hoeveel gouddraad heeft u noodig?
NJ.	Goewa maoe satoe toekel sadja.	D.	Ik wil slechts één streng hebben.
T. K.	Baik! njonjah! Nanti saja bawa besok pagi. Njonjah tida maoe pake apa-apa lain?	R.	Goed, mevrouw! Ik zal (het) u morgen vroeg brengen. Heeft u niets anders noodig?
NJ.	Tida.	D.	Neen.

VERBETERINGEN

Bladz.	11	regel	1 v. b.	*diperanakĕn*, moet zijn *diperanakkĕn*.
„	15			bij *asin* te voegen: tamarinde.
„	19	„	7 v. b.	*dikarang*, moet zijn *dikarangkĕn*.
„	19	„	11 v. o.	*membagi*, moet zijn *bagi*.
„	20	„	1, 3, 5 v. o.	*membaikĕn*, moet zijn *membaikkĕn*.
„	23	„	15 v. b.	*membalas*, moet zijn *balas*.
„	29	„	4 v. b.	begrepen, moet zijn begrenzen.
„	29	„	9 v. b.	*batakan*, moet zijn *batikan*.
„	32	„	3 v. o.	(Chineesch) bekendstellen, moet wegvallen.
„	37	„	16 v. o.	*jang*, moet wegvallen.
„	51	„	6 v. b.	*dagangnja*, moet zijn *dagangannja*.
„	52	„	9 v. b.	eerbied, moet zijn eerbiedig.
„	52	„		onder DAMPAR, bijvoegen: DAN, en.
„	52	„	2 v. o.	DANAU, moet zijn DANAOE (*danau*).
„	62	„	9 v. o.	*dedjamoe*, moet zijn *djĕdjamoe*.
„	64	„	1 v. b.	eethare, moet zijn eetbare.
„	64	„	12 v. b.	*pagar djarak*, moet zijn *djarak pagar*.
„	64	„	11 v. o.	*djarang ditanam*, moet zijn *ditanamkĕn* (*ditandoerkĕn*) *djarang-djarang*.
„	67	„	3 v. b.	*djentiil*, moet zijn *djentil*.
„	67	„	7 v. o.	*mendjinakĕn*, moet zijn *mendjinakkĕn*.
„	80	„	13 v. o.	*gansing*, moet zijn *gangsing*.
„	80	„	6 v. o.	*ganti*, moet zijn *mengganti*.
„	81	„	8 v. b.	den galg, moet zijn de galg.
„	83	„	4 v. b.	*menggeletakkĕn*, moet zijn *menggeletakan*.
„	86	„	12 v. b.	harstig, moet zijn garstig.

Bladz.	86	regel	6 v. o.	*gilisan*, moet zijn *gilesan*.
„	87	„	5 v. b.	ginggams, moet zijn gingans.
„	90	„	9 v. o.	baden, moet zijn waden.
„	92	„	5 v. b	HALOES, moet onder HALOEAN staan.
„	99	„	12 v. b.	*biroe*, moet zijn *hiroe*.
„	101	„	12 v o.	slogorde, moet zijn slagorde.
„	111	„	3 v. o.	zetten, moet zijn zitten.
„	118	„	10 v. o.	KĔDJÈN, moet boven KĔDJI staan.
„	118	„	9 v. o.	KĔDJOE, moet boven KĔDJOET staan.
„	121	„	8 v. b.	zonneschem, moet zijn zonnescherm.
„	121	„	14 v. o.	*sikoet*, moet zijn *sikoe*.
„	126	„	8 v. b.	*kĕriaoet*, moet zijn *kĕrisoet*.
„	131	„	16 v. o.	*sekoewat-koewatnja*, moet zijn *sekoeat-koeatnja*.
„	136	„		onder KOTOR bijvoegen: KOWÊ (Jav.)= *angkau*.
„	137	„	4 v. b.	aan, moet zijn de.
„	138	„	14 v. o	LAJAT, moet zijn LAJAP.
„	138	„	5 v. o.	gebuik, moet zijn gebruik.
„	144	„	13 v. o.	*melekokĕn*, moet zijn *melekokkĕn*.
„	151	„	4 v. b.	*loeloetnja*, moet zijn *loetoetnja*.
„	153	„	13, 14, 15 v. b.	*makan*, moet zijn *makanan*.
„	164	„	3 v. b.	*memoewatkĕn*, moet zijn *memoeatkĕn*.
„	165	„	8 v. b.	MOELAS, moet zijn MOELA en boven MOELAS staan.
„	165	„	12 v. b.	aanvankelijk, moet wegvallen.
„	200	„	8 v. o.	PETJOEMA, moet zijn PERTJOEMA.
„	229	„	13 v. o.	*menjasang*, moet zijn *menjajang*.
„	262	„	5 v. b.	kries, moet zijn kris.
„	279	„	4 v. o.	TJABANG, moet boven TJABÉ staan.
„	292	„		bij TONTONG voegen: ook TONGTONG.
„	317	„		3 v. b. achter DJOEGA tusschenvoegen: KENA.
„	323	„		MENBARING, moet zijn MEMBARING.
„	338	„		12 v. b. goea, moet zijn goewa.

INHOUD.

noord.	oetara;
oost	timor; wetan;
zuid	kidoel; selatan;
west	barat; koelon;

bovenloop eener rivier, bovenlanden: oedik
benedenloop " " benedenlanden " : hilir of ili

Kitab Hoekoem Perniagaän bagi negri Hindia Nederland, jang telah di njataken dengan soerat Oendang-Oendang Goebernemen pada 30 hari boelan April tahon 1847 (Staatsblad No. 23) bagian I . *f* 3.25

bagian III . . . . „ 2.75

Peratoeran hoekoeman policie boeat sekalian orang bangsa Djawa dan Sebrang di tanah Hindia Nederland . . . . „ 1.10

Peratoeran hoekoeman policie boeat sekalian orang bangsa Djawa dan Sebrang di tanah Hindia Nederland hoeroef Arab. . . . . „ 1.10

Djoeroe behasa Melajoe Olanda, ja itoe boekoe Woordenboek karangannja toean R. Brons Middel. . . „ 5.25

Boekoe Atoeran Hoekoem atas anak negri dan bangsa Tjina dan bangsa Arab dan laen-laen di tanah Hindia Nederland. Tersalin pada bahasa Melajoe menoeroet karangannja toean Mr. A. J. Immink, Lid pada Raad Besar (Hooggerechtshof) . . „ 4.25

Salinan dari pada Boekoe Ondang-Ondang Burgerlijk Wetboek, sebrapa jang terpakei pada orang-orang Asing di Hindia Olanda. Kitab I dan II, djilid jang pertama . . . . „ 3.10

H. C. Klinckert. Woordenboek behasa Olanda-Melajoe . . . . „16.50

Blussé dan Karta Winata, Woordenboek behasa Olanda-Soenda . . . . „ 6.25

Oosting. Woordenboek Soenda-Olanda 3 djilid besar-besar . . . . „10.25

Boekoe daftar boengah boewat roemah-roemah gadejan di tanah Djawa dan Madoera (Staatsblad 1880 No. 83) . . . . „ 0.35

Salinan soerat peratoeran hal membikin dan membongkar roemah-roemah di residensi Betawi . . . „ 1.10

Atoeran hak poesaka orang Tjina dan hal mengangkat anak, tersalin dari pada kitab Tai Tshing Loet Lé. . . . . „ 2.10

Boekoe Parintah Baroe, karangannja toean J. Z. van den Berg. . . . . *f* 12.75
Kokki Bitja, Boekoe masakan . . . . „ 3.25
Boekoe Masak-masakan roepa-roepa . . . . . „ 4.50
Tadjoe's Salathin, hoeroef Arab dan Olanda . . „ 4.25
„ „ Olanda sadja . . . „ 2.10
Boekoe Obat-obat boeat orang toea dan anak-anak, oleh njonja E. van Gent. . . . . . . „ 6.26
Doekoen Djawa, oetawa Kitab dari roepa-roepa obat jang terpake di tanah Djawa, oleh njonja Van Blokland . . . . „ 5.—
Boekoe Pantoen Melajoe. . . . . „ 1.10
Sair Sampek - Engtaij. . . . . „ 1.60
Hikajat 1001 malam, terhias dengan 3000 gambar, disalin sampe tamat, satoe djilid. . . . . . . „ 2.10
Hari Raja orang Tjina, oleh Tjoa Tjoe Kwan . „ 1.25
Hal Hong Soeij, dengan gambaran . . . . . „ 1.60
Tjindoer Mato . . . . „ 5.50
Poetri Baloekis . . . . „ 4.50
Pengadjaran menanam sajoer-sajoeran . . . . „ 0.60
Sair Soenoer. . . . . „ 0.60
Sam Kok 12 djilid à. . . . . „ 1.25
„ „ tjitakan Soerabajā 7 djilid . . . . . „ 7.70
Tjerita Aboe-Nawas . . . . „ 1.10
Lawah-Lawah Merah, (4 boekoe). . . . . . . „ 2.75
Ilmoe Obat-Obattan bergoena pada sekalian orang lelaki dan prampoean jang dapet roepa-roepa penjakit No. 1 en 2 . . . . „ 4.50
Boekoe Obat dan Katoeronggo Koeda . . . . „ 2.75
H. C. Klinckert kitab Boengah Ranpe (hoeroef Olanda) . . . . „ 5.50
Barang Hikajat dari dalam kitab Allah dengan 100 gambar (hoeroef Olanda) . . . . „ 1.10
Sjair Midah Tjoemboewan (hoeroef Olanda) . . „ 1.10
Sjadjarah Melajoe (hoeroef Arab, bebasa Melajoe) „ 3.50
Hik. Sultan Ibrahim (hoeroef Arab) . . . . . „ 1.10

„ „ „ („ Olanda). . . . . . *f* 1.10

Pelajaran Abdullah bin Abdul Kadir Moensji dari Singapore ka Kalantan dan Djeddah (hoeroef Arab) „ 2.60

Tjakap-Tjakap rampai-rampai (hoeroef Arab). . „ 1.10

Hikajat Aladin (hoeroef Arab) dengan bebrapa gambar . . . . „ 3.60

Hikajat Aladin (hoeroef Olanda) . . . . . . „ 3.60

Hikajat Amir Hamzah (hoeroef Arab) djilid jang pertama . . . . „ 1.60

Taman Melajoe ja-itoe bagei-bagei Hikajat (2 djilid) hoeroef Arab . . . . „

Italiaansch Boekhouden, ja-itoe Ilmoe Atoeran Menjoerat boekoe atas peladjaran bangsa Italian (beh. Melajoe, hoeroef Olanda) terkarang oleh Said Abdullah bin Aloewi bin Abdullah Al Atas di Betawi. „ 13.50

INI NAMA SEGALA KITAB

KARANGAN

SAID OESMAN

JANG TERTJITAK DI

BETAWI.

1	Kitab	Tauhed Sifat doea poeloeh bahasa Melaijoe Betawi.	f	1.10
2	〃	Arsadoel Anam pekech perkara roekoen-roekoen.	〃	1.70
3	〃	Adzharoel-Basim perkara moedjidjat Nabi . .	〃	1.70
4	〃	Maslak-Al-achjar perkara segala doä dan djikir.	〃	1.70
5	〃	Islahoel-Hal perkara menoentoet pentjarian. .	〃	1 10
6	〃	Moenasik perkara Hadji	〃	1.70
7	〃	Faraid perkara bahgian poesaka	〃	90
8	〃	Sil-silatin-nabauwijah perkara nama nama goeroeh	〃	5.75
9	〃	Komoes besar perkara logad Arab, di ngartiken Melajoe	〃	1.70
10	〃	Komoes ketjil di mengartiken Melajoe . . .	〃	35
11	〃	Moeslasah perkara logad Arab pake Melajoe .	〃	50
12	〃	Djozoe-Amma Kor-än dengen ada auwal-achirnje.	〃	90
13	〃	Alwasikatil-Wafijah perkara tarekat	〃	60
14	〃	Aldaroel-Nakech perkara pesenan Nabi . . .	〃	60
15	〃	Rasalah perkara keloewarga Rasoel	〃	45
	〃	Ampat poeloeh Hadis dengen gantoengan logad.	〃	45
	Kitab	Adaboel-Insan perkara klakoewan	〃	70
	〃	Tjempaka Moelija perkara segala prangi . .	〃	45
	〃	Kana-kana beladjar bahasa Malaijoe	〃	35
	〃	Moeloed-Nadam karangan Said Achmad Rafa-ie.	〃	45
	〃	Masäla dawa harta	〃	45
	〃	Masläa Masboek	〃	45
	〃	Hatobach Nikach	〃	45
	Peta-peta	Mekkah-Medina sepasang	〃	1.10
	〃	Moeftahoel zanat	〃	30
	〃	Sadjaratoel-Anbijah.	〃	60
	〃	Djadoel Nahoe bahsa Arab.	〃	30
	〃	Djadoel Astaärah bahsa Melaijoe.	〃	30
	〃	Djadoel toedjoe ilmoe bahasa Arab	〃	35
	〃	Djadoel Tadjoewid bahasa Melaijoe	〃	30
	〃	Djadoel fatehach	〃	39
	〃	Djadoel lima waktoe	〃	30
	〃	Djadoel Nikach-talak bahasa Melaijoe . . .	〃	30
	〃	Djadoel Nikah talak bahsa Soenda	〃	30
	〃	Djadoel Adat bahasa Melaijoe.	〃	30
	〃	Djadoel kanak kanak minoem soesoe. . . .	〃	30
	〃	Djadoel roekoen Sembahijang	〃	30
	〃	Djadoel toedjoe angga uta toedjoe taätnja, masijatnja	〃	30
	〃	Djadoel segala timbangan den takeran hoekoemsara.	〃	30
	〃	Soert oendangan 100 lembar	〃	5.75
	Kitab	Machdjal Istikomah bahasa Melaijoe	〃	1.50

Adapon djikaloe lakoe bilang kodi, boleh dapet lebih moerah.

LIJST DER WERKEN

VAN

SEJJID OESMAN BIN ABDALLAH

EN TEGEN DAARBIJ OPGEGEVEN PRIJS VERKRIJGBAAR BIJ

ALBRECHT & RUSCHE

TE

BATAVIA (1).

FRANCO PER POST.

1.	KITAB TAUHID (over de 20 eigenschappen van Allah). Maleisch	*f*	1.10
2.	KITAB IRSJAD AL-ANAM (over de hoofdplichten van den Moslim). Maleisch	〃	1.70
3.	KITAB AZ-ZAHR AL-BASIM (over de geboorte van den profeet Mohammed en zijne hemelvaart). Maleisch	〃	1.70
4.	KITAB MASLAK AL-ACHJAR (gebeds-, dikir-, en wirid-formulieren, benevens de ratib al-Haddad). Arabisch met interlineaire Maleische vertaling . .	〃	1.70
5.	KITAB ISLAH AL-HAL (over den plicht des Moslims om werkzaam te zijn voor zijn levensonderhoud, hetzij in handel of in ambachten enz.) Maleisch	〃	1.10
6.	KITAB MANASIK (over den hadj, de wijze waarop die verricht moet worden, de wettige verkorting en vereeniging van sembahjangs op reis, het vinden der kiblat enz.). Maleisch	〃	1.70
7.	KITAB FARAÏDH (verdeeling van nalatenschappen). Maleisch	〃	0.90
8.	KITAB KAMOES BESAR (Arabisch-Maleisch woordenboek met tabellen der buiging)	〃	1.70
9.	KITAB KAMOES KETJIL (Arabisch-Maleisch woordenboek)	〃	0.35
10.	KITAB MOETHALLATHAH (over de Arabische woorden, die drie verschillende vormen hebben, elk met eene eigene beteekenis). Arabisch met interlineaire Maleische vertaling	〃	0.45
11.	KITAB AL-WATHIKAH AL-WAFIJJAH (over de Soefitische tarikah). Arabisch met Maleische vertaling	〃	0.55

---

1) Al deze boekjes zijn met arabische letters gedrukt.

12.	KITAB AMPAT POELOEH HADITH (veertig uitgelezen overleveringen). Arabisch met interlineaire vertaling	f	0.45
13.	Kleine uiteenzetting der tarikah. Maleisch	″	0.25
14.	KITAB ADAB AL-INSAN (over de ware leefwijze van vroede menschen). Maleisch	″	0.70
15.	KITAB TJEMPAKA MOELIA (over het menschelijk karakter, met voorbeelden opgehelderd). Maleisch	″	0.45
16.	KITAB BAB AL-MINAN (de hoofdplichten van den Moslim, voor kinderen uiteengezet). Maleisch	″	0.35
17.	Mas'alah da'wah harta atawa poesaka. Maleisch	″	0.45
18.	Prenten van Mekka en Medina; 2 stuks te zamen	″	1.10
19.	Geneologie der profeten	″	0.55
20.	Tabel der Arabische spraakkunst	″	0.30
21.	Tabel der metaphoor. Maleisch	″	0.30
22.	Tabel der zeven wetenschappen. Arabisch	″	0.35
23.	Tabel van de tadjwid (de leer der ware wijze om den Qoran voor te dragen). Maleisch	″	0.30
24.	Tabel van bepalingen omtrent huwelijk en echtscheiding. Maleisch	″	0.30
25.	Tabel van bepalingen omtrent de 'iddah (de periode, die de gescheidene moet afwachten om weder te kunnen huwen). Maleisch	″	0.30
26.	Tabel van de zoogverwantschap en hare wettelijke gevolgen. Maleisch	″	0.30
27.	Tabel van de hoofdbestanddeelen der sembahjang. Maleisch	″	0.30
28.	Tabel van de zeven lichaamsdeelen en hune goede en slechte daden. Maleisch	″	0.30
29.	Tabel der in de Mohammedaansche wetboeken voorkomende maten en gewichten	″	0.30
30.	KITAB MANHADJ AL-ISTIKAMAH (de ware weg om een goed Mohammedaan en tevens een goed onderdaan der Regeering te zijn Maleisch.	″	1.40

ALBRECHT & RUSCHE.